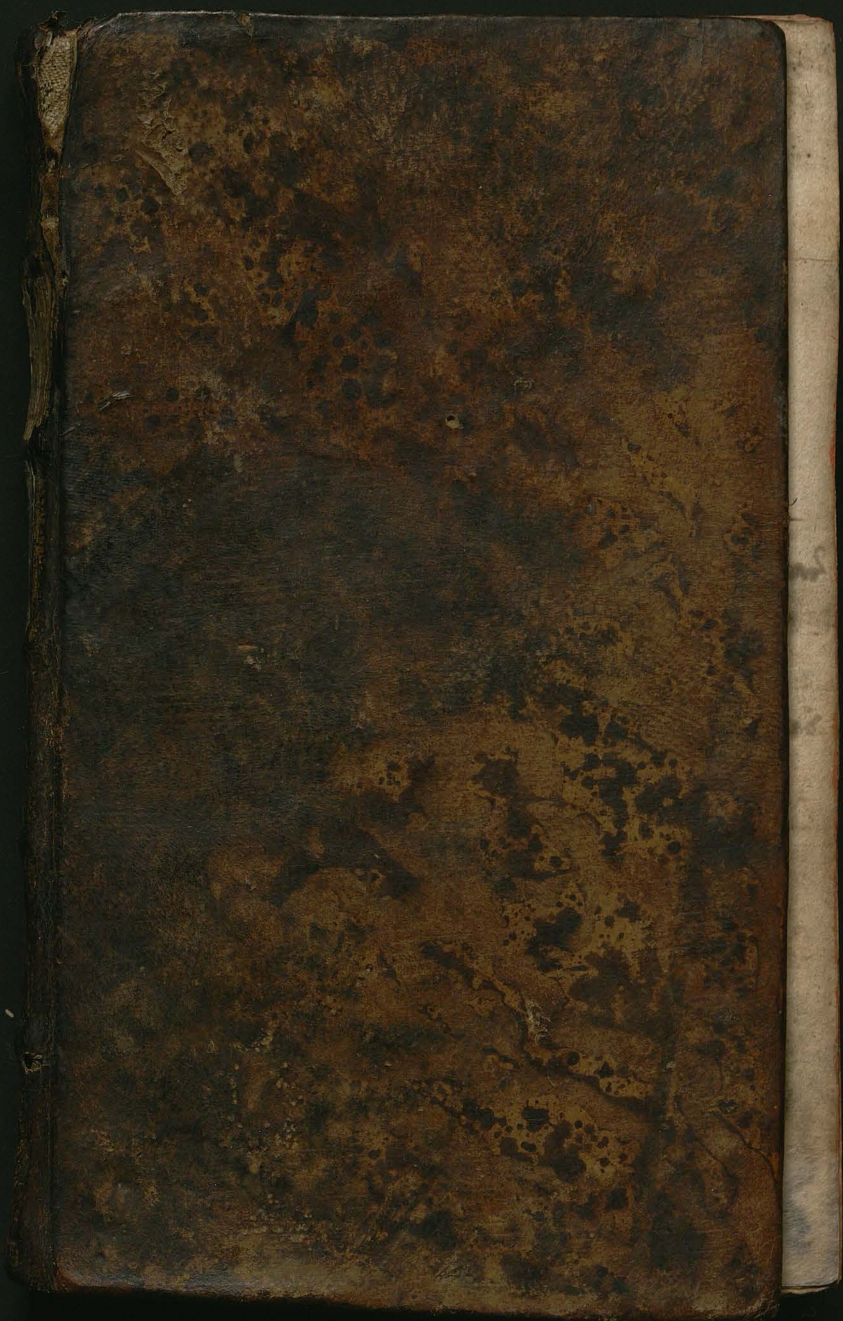
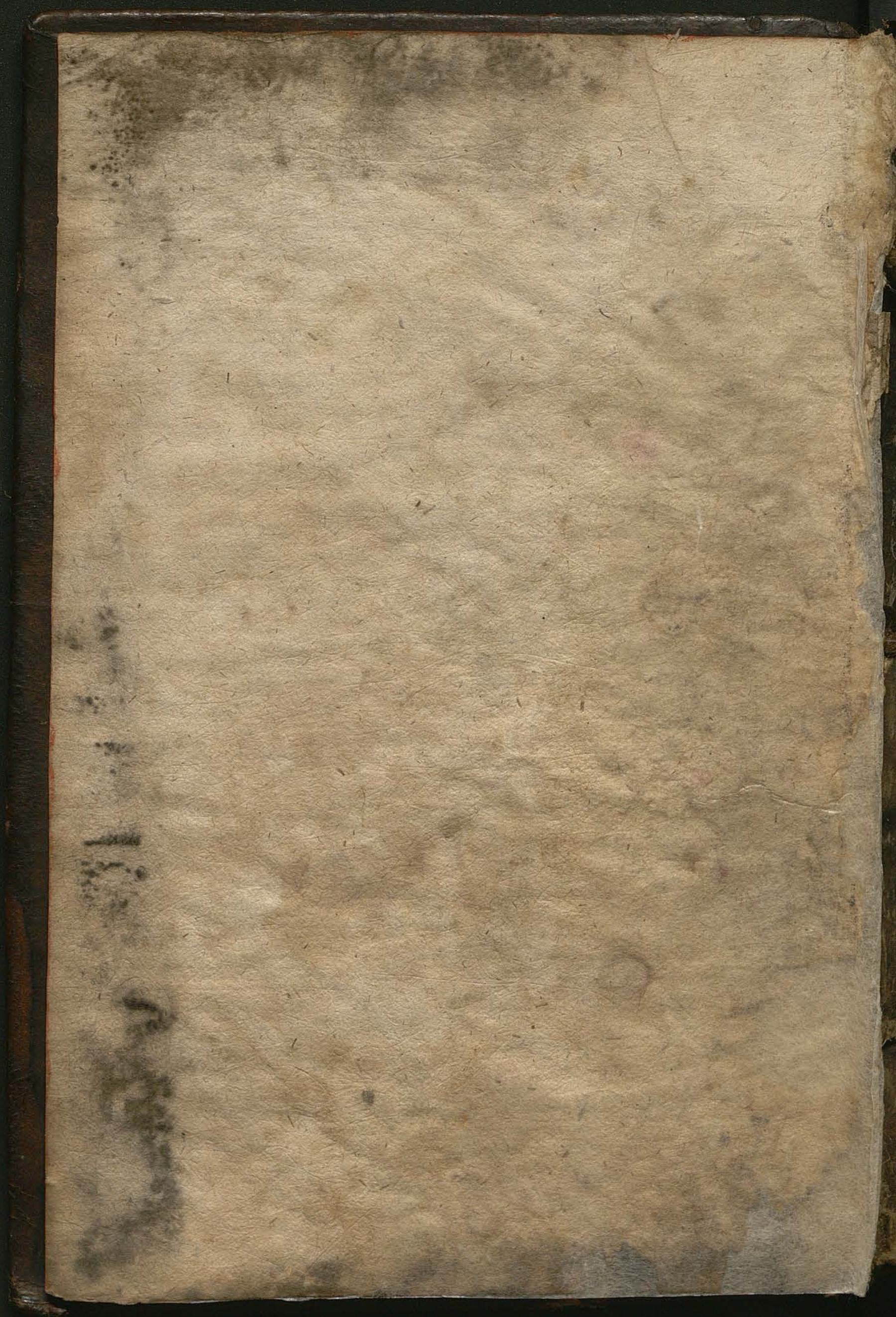

THEOLOGIÆ MORALIS DECALOGALIS

PER MODUM
CONFERENTIARUM
CASIBUS PRACTICIS
ILLUSTRTÆ ET APPLICATÆ
AD USUM
TUM CURATORUM, TUM PRÆSERTIM
PRO ANIMARUM CURA EXAMINANDORUM

PARS IV.

IN
QUINTUM, SEXTUM, SEPTIMUM, ET RELIQUA PRÆCEPTA DECALOGI,
De
Homicidio, Luxuria, Furto, Diffamatione,
Nec non
De Restitutione exinde debita tam in genere, quàm in specie.

Authore
P. F. BENJAMIN ELBEL,
Ord. FF. Min. Recoll. Provinciæ Argentinæ, seu Germaniæ Superioris SS. Theologiæ Lectore Jubilato.

Editio Quarta.

AUGUSTÆ VINDELICORUM ET OENIPONTI.
Sumpt. JOSFPHI WOLFF. 1751.

Bj ham. F. I. 14

FACULTAS COMMISSARII GENERALIS.

FR. Martinus Puteanus Ord. FF. Min. Recoll. SS. Theol. Lector Jubilatus, Almæ Provinciæ Germ. inferioris Pater perpetuus & Ex Provincialis, nec non ſuper Provincias Germaniæ Superioris ac Belgii, Hiberniæ, Angliæ, Scotiæ, Daciæ, & annexas cum plenitudine poteſtatis in utroque foro Commiſſarius Generalis.

Dilecto Nobis in Chriſto Adm. Reverendo Patri P. *Benjamen Elbel* SS. Theol. Lectori Jubilato, & almæ Provinciæ noſtræ Argentinæ ſive Alemanniæ Superioris Ordd. FF. Min. S. P. N. Franciſci Strictioris Obſervantiæ Recollectorum Patri perpetuo, & Ex-Provinciali ſalutem in Domino ſempiternam.

Tenore præſentium, prævië viſis duorum SS. Theolog. Lectorum Ordinis noſtri Teſtimoniis & Approbationibus, volumus & mandamus A. R. Pat. Tuæ, ut *Partem IV. Theologiæ Moralis Decalogalis* a te concinnatam, poſt priora opera Tua utiliſſimè edita, publici juris facias, prælóque commendes. Datum Antverpiæ in Conventn noſtro Montis omnium Sanctorum Ord. FF. Min. Recoll. ſub noſtro Chyrographo, Officiíque Sigillo minòri, die 7. menſis Septembr. 1739.

(L.S.)

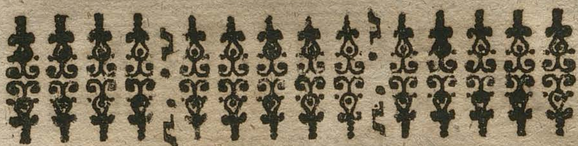
F. Martinus Puteanus
qui ſuprà mppr.

FACUL-

FACULTAS
Admodum Rev. P. Minſteri Provincialis.

EGo F. Kilianus Kazenberger, SS. Theologiæ Lector Jubilatus, Ord. FF. Minorum S. P. Franciſci Stri-ctioris obſervantiæ Recollectorum, Provinciæ Argentinæ, ſeu Alemanniæ Superioris, Miniſter Provincialis, hiſce facultatm concedo, quantùm in me eſt, ut *Pars IV. Theologiæ moralis Decalogalis per modum Conferentiarum caſibus practicis applicatæ, conplectens ſex ultima Decalogi præcepta* &c. Authore A. R. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, nec non almæ noſtræ Provinciæ Ex-Provinciali, ac Patre perpetuo compoſita, atque à Theologis ad id deputatis lecta, & cenſurata prælo dari poſſit. In cujus fidem has Officii mei Sigillô munitas dedi in Conventu noſtro Auguſtano ad S. Sepulchrum die 1. Octobris Anno 1739.

F. Kilianus Kazenberger,
qui ſupprà, mppriâ.

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

Cùm S. Cæſareæ Majeſtatis Privilegio cautum ſi omnibus, & ſingulis Typographis, & Bibliopolis, ne Libros à Noſtri Ordinis Patribus editos, vel impoſterum edendos imprimant, reducant, aut alibi recuſos intra S. R. Imperii, Regnorûmque, ac Ditionum hæreditarium Domûs Auſtriacæ fines adducant, vendant, vel diſtrahant absque aſſenſu & facultate dictorum Patrum ſub graviſſima mulctâ &c. Hinc ego F. Kilianus Kazenberger, Ord. FF. Min. S. P. Franciſci Strictioris odſervantiæ Recoll. SS. Theologiæ Lector Jubilatus, ac p. t. Provinciæ Argentinæ ſeu Alemanniæ Superioris Miniſter Provincialis

D. Thereſiæ Wœlffin, relictæ Viduæ D. Matthiæ Wolff Bibliopolæ Auguſtani p. m. *pro parte IV. Theologiæ Moralis Decalogalis per modum Conferentiarum caſibus practicis applicatæ, ſex ultima Decalogi præcepta complectentis* &c. Ab A. R. P. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & prædictæ Provinciæ Ex-Provinciali, ac Patre perpetuo concinnatâ, per præſentes facultatem concedo, utendi dictô Privilegio. In quorum fidem has manu meâ ſubſcriptas, ac conſueto officii Sigillô munitas dedi in conventu noſtro Auguſtano ad S. Sepulchrum, die 1. Octobr. Annô 1739.

F. Kilianus Kazenberger,
qui ſuprà, mppr.

APPROBATIO
Theologica I.

ADest jam à plurimis (quod ſcio) ardenter deſideratum, ſed usque modo publicis nativæ, & exterarum Provinciarum negotiis retardatum Theologiæ Moralis Decalogis complementum, ultimorum ſex Præceptorum Paraphraſin complectens, quod indefeſſus boni communis zelus Adm. Rev. P. Benjamen Elbel Almæ noſtræ Provinciæ Ex-Miniſtri Provincialis pro litterarum amatoribus perfecit. Operi huic, cùm ſe ipſum commendaturum ſit univerſis, multum commendationis adjicere judico ſuperfluum. Hoc tamen vi Cenſorii officii, ad quod imperiô Superio-

perioris aſſumptus fui, atteſtator, completa eſſe in eo omnia, quæ vel in littera vel in ſpiritu expoſcit Orthodoxa Eccleſia, & univerſitas in hoc genere peritorum. Littera enim doctrinam continet ſanam, ſapidam, & ſapientem. Spiritus virtutes Juſtitiæ, temperantiæ, & fortitudinis ſpirat, ducéque prudentiâ exſpirat, & inſpirat. Poſtulat itaque æquitas, & operis dignitas, ut imprimatur. Ità cenſeo ex conventu noſtro Mariano-Campolyciano die 16. Julii 1739.

F. Cherubinus Mayr,
Lector Jubilatus p. t. Diffinitor.

APPROBATIO Theoligica II.

EX commiſſione A. R. P. P. Miniſtri Provincialis Partem IV. Theologiæ Moralis Decalogalis, ab A. R. P. P. Benjamin Elbel, Provinciæ Argentinæ, ſeu Alemanniæ Superioris, FFrum Min. ſtrict. obſerv. Recoll. Patre perpetuo, ac SS. Theologiæ Lectore Jubilato compoſitam deligenter perlegi, in qua Author ſex ultima Decalogi Præcepta induſtriosè non minùs ac doctrinaliter explicat. Ubi præprimis quidem Fidei Orthodoxæ, morúmque bonorum Præcepta per omnia reſpexit. Dein verò materiam *Homicidii* pertractandô nullam prorſus irregularitatis notam incurrit, bellô ordine, perſpicuáque ſtyli claritate cuncta regulans. Materiam *Lu-*

xuriæ ab omni erroris macula, castarúmque mentium offendiculo castigatam voluit. In materia *furti* non rapinam arbitratus est, aliorum quoque opiniones sectari, de suo nihilominùs haud modicè conferens. Quæ denique *famam & honorem*, proximi præcipuè, concernunt, cujusque conscientiæ ità consulere satagit, ut famosi Theologi Prærogativam, & honorem ob suam doctrinam, tum hìc tum alibi solidissimè traditam, optimo jure mereatur. Hinc & hujus IV. Partis impressionem, ad usum Curatorum, & pro cura Examinandorum, urgendam esse, censeo Campidonæ Ducalis die 16. August. 1739.

F. Conradinus Riederer,
ejusdem Ordinis ac provinciæ SS. Theologiæ Lector Emeritus, Ducalis Ecclesiæ Campidonensis p. t. Confessarius.

Appro-

Approbatio Censoris.

HÆc Pars quarta Theologiæ Moralis Decalogalis, quemadmodum & præcedentes, firmissimis fundamentis munita, sanâ & securâ doctrina, paríque facilitate & methodo disposita, occurrentes in intricatis Materiis difficultates dilucidè dissolvit, typo proin dignissima est. August. 19. Octob. 1739.

Imprimatur H. S.

Joan. Adamus Nieberlein &c. &c.

Vic. Generalis mppr.

Franc. Jos. de Handl, SS. Theol. Licent. Rev. Prinz. & Episc. Aug. Consil. Eccles. Major. Pœnit. & Lib. Censor, ac Insig. Eccl. ad S. Maurit. Canon. & Paroch. mppr.

PRÆ-

PRÆFATIO
Ad Lectorem Benevolum!

DEclaratis prioribus quatuor præceptis in ſecunda & tertia parte Theologiæ noſtræ decalogalis, jam in hac quarta parte proſequitur reliqua ſex præcepta Decalogi, ſingulorum obligationes & doctrinam moralem Confeſſario cuivis ſcitu ſummopere neceſſariam applicando caſibus practicis, eámque pro modulo noſtro declarando, ordine qui ſequitur.

I. Ad V. præceptum: *non occides* adornavimus ſex conferentias, in quarum prima agimus de homicidio ſui ipſius; in ſecunda de homicidio Proximi auctoritate publica; in tertia de homicidio ejuſ-

dem auctoritate privata facto, aut perpetrando; in quarta de homicidio casuali & voluntario; in quinta de duello, quod plerúmque privata auctoritate solet assumi; in sexta denique de bello, in quo præter alia innumera flagitia, plurima homocidia tum publica, tum privata etiam auctoritate perpetrari solent.

II. Ad VI. præceptum: *non mœchaberis*: (cui ob affinitatem materiæ jungimus IX. *non concucupisces Uxorem proximi tui*) per tres Conferentias ventilamus omnem impudicitiam cordis, oris, & operis: & quia de impudicitia cordis ad impudicitiam oris & operis, velut de imperfecto ad perfectum progressus communiter fieri solet, hinc in Conferentia septima de luxuria incompleta, in octava de completa secundùm ordinem naturæ, in nona verò de luxuria completa contra ordinem naturæ tractamus.

III. Ad.VII.præceptumDecalogi: *non furtum facies*, (cui pariter ob affinitatem materiæ aliorum recepta jam methodo

jungimus illud X. : *non concupiſces domum proximi tui --- non ſervum &c.*) duabus Conferentiis naturam furti diſcutimus, agendo in Conferentia decima de furto ùt ſic, & præcipuè de gravitate materiæ, ad furtum mortale requiſitæ; in undecima vero de furtis minutis, præſertim domeſticorum.

IV. denique ad VIII. præceptum Decalogi: *non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium Exod. 20. 16.* rurſus duas inſtituimus Conferentias, duodecimam ſcilicet, in qua de mendacio, nec non de injuſta læſione famæ proximi, decimam tertiam verò, in qua de injuſta læſione honoris proximi agimus. Et quia ex violatione horum præceptorum plerúmque naſci ſolet obligatio reſtituendi, hinc adjungimus opuſculum noſtrum de Reſtitutione tam in genere, quàm etiam in ſpecie, jam aliquot ab hinc annis emanatum. Experientia te docebit benexole Lector, nullam materiam in tota Theologia Morali hâc frequentiùs occurrere; quam propterea propoſitis caſibus merè practicis ad captum explica-

re niſus fui. Id unum te velim monitum, ut ſi fortaſſis in materia lubrica nimìs practicé ſcripſiſſe tibi videar, inde ne ſcandalizeris, ſed memineris, me ſimilia non ſcripſiſſe pro luxurioſis, ſed pro caſtis (quales decet eſſe Confeſſaros) caſtis autem, juxta notam parœmiam, omnia caſta: memineris inſuper, hæ non eſſe ſcripta ad diſcenda aut docenda, ſed dedocenda vitia, & ad Dei gloriam animarúmque ſalutem promovendam. In hunc finem, quisquis hâc doctrina uſus fuerit, in conſcientia tutus erit, ſibíque haud exiguum gloriæ incrementum promerebitur.

Sequitur jam

ELEN-

ELENCHUS.

Conferentiarum & Casuum in hoc Opusculo resolutorum.

Conferentia I.

CASUS.

Conferentia II.

CASUS.

Conferentia III.

CASUS.

Conferentia IV.

CASUS.

Conferentia V.

CASUS.

Conferentia VI.

CASUS.

Conferentia VII.

CASUS.

Confereutia VIII.

CASUS.

Conferentia IX.

CASUS.

Conferentia X.

CASUS.

Conferentia XI.

CASUS.

Conferentia XII.

CASUS.

Con-

Conferentia XIII.

CASUS.

CONFERENTIA PRIMA.

De Homicidio sui ipsius.

SUMMARIUM.

1. Vi quinti præcepti prohibetur per se, & primariò omnis injusta occisio hominis.
2. Non item justa, seu legitimè facta.
3. Nomine homicidii intelligitur *occisio, seu exanimatio hominis ab homine facta*; quod variè dividitur: præcipuè tamen
4. In voluntarium, & casuale.
5. Voluntarium subdividitur in directè, & indirectè voluntarium.
6. Rursus in simplex, & qualificatum.
7. Homicidium sui ipsius nunquam est licitum, exceptò casu, quô Deus id præciperet.
8. Quo sensu excusari possint facta Samsonis, S. Apolloniæ, Eleazari &c. &c. à culpâ.
9. Nullus malefactor tenetur ad imperium Tyranni, vel etiam Judicis, quantumvis justum se ipsum occidere: probabiliter tamen id exequi licet sinè peccato.
10. Justis de causis multa licitè fiunt, vel omittuntur, è quibus indirectè prævidetur mors etiam certò secutura.

11. Per se loquendo nemini fas est mutilare se ipsum.
12. Benè tamen in casu necessitatis, ubi mutilatio membri necessaria est ad conservationem totius.
13. Resolvitur Casus I. de quibusdam malefactoribus, qui causâ evadendi carcerem, & mortis supplicium se è præalta turri submiserunt cum evidenti periculo vitæ, idque sinè peccato.
14. Propterea tamen iisdem non licuisset se ipsos occidere.
15. Milites tempore belli licitè succendunt naves, vel incendunt pulverem tormentarium, esto prævideant se propterea interituros.
16. Incarceratus ad dies vitæ duntaxat, licitè infringit carcerem, & fugit cum periculo etiam vitæ.
17. An Confessario desuper consulto liceat tali ferre auxilium, vel consilium.
18. Resolvitur Casus II. de quadam Saga capitis damnata, quæ, tametsi potuisset effugere mortis supplicium, noluit tamen fugere &c.
19. Ob gravem causam licet malefactori se ipsum offerre Judici eo fine, ut puniatur.
20. Innocens tamen malè faceret se ipsum offerendo Tyranno eo fine, ut martyrizetur.
21. Resolvitur Casus III. de quadam uxorata, quæ calida febri correpta noluit acceptare medicamenta, eo fine, ut evaderet miseram vitam in perpetuis quasi rixis hactenus transactam?
22. Proptereáque non benè fecit.
23. Solvitur quædam instantia contra hanc resolutionem.
24. Justis de causis fas est sibi mortem optare, non tamen authoritate propriâ executivè inferre.
25. Unusquisque tenetur mediis ordinariis suam vitam conservare, seu non abbreviare, non tamen etiam positivè prolongare; hinc

26.

26. Fas est abstinere à parte cibi, aut potûs, vel certa ciborum, potúsve qualitate, esto prævideatur inde mors nonnihil acceleranda.
27. Neutiquam tamen liceret abstinere eo fine, ut etiam per horam tantùm citiùs quis moriatur.
28. Neque obligamur vitam prolongare, aut conservare mediis extraordinariis, vel nimiùm sumptuosis.
29. Probabiliùs nefas est, seipsum conservandæ vocis causâ castrare.
30. Voluntariè, & deliberatè seipsos occidentes, privandi sunt sepulturâ Ecclesiastica, nisi ante obitum signa contritionis dederint, aut confessi, & absoluti fuerint.
31. Non item illi, qui ex amentia, aut furore sese occidunt: & quid agendum in dubio, an voluntariè, vel verò ex amentia contigerit?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de homicidio sui ipsius.

QUæres I. Quidnam prohibeatur vi quinti præcepti decalogalis?

℟. Vi hujus quinti præcepti prohibetur per se, & primariò omnis injusta occisio hominis, Ita *communis Doctorum.* Ratio liquet ex terminis prohibitionis *Exod. 20.* ubi dicitur: *Non occides.* Et *Gen. 9.* ait DEUS: *Quicunque fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius, ad imaginem quippe DEI* 1.

factus est homo. Quocirca benè advertunt Marchantius *tom. 1. tr. 6. tit. 1. q. 1.* Sporer *in proœm. tr. 5. decal.* vi hujus præcepti non solùm prohiberi homicidium injustum, sed & omnem injuriam vitæ hominis inferendam, utputa omnia consilia, dispositiva proximè, & ipso opere ad mortem, vulnerationem, mutilationem, armorum, aut veneni præparationem &c. Ratio est: quia cùm media sumant suam specificationem à fine, ad quem sive ex natura sua, sive ex intentione operantis ordinantur, hinc meritò concluditur, quòd, dum alicui finis prohibetur, etiam censeantur prohibita media ad ejusmodi finem adhibenda &c.

2. Dixi tamen: *vi hujus quinti præcepti* (quod negativum est, utpotè intendens omissionem actûs) prohiberi omnem *injustam occisionem hominis:* ut per hoc innuerem, occisionem *justam*, seu etiam mutilationem &c. effusionem sanguinis humani &c. vi hujus præcepti non interdici; id quod communis persuasio proborum satìs ostendit, & experientia, seu praxis justitiæ vindicativæ confirmat, conformiter ad illud *Exod. 22. maleficos non patieris vivere;* secus enim communi paci, & tranquillitati non foret satìs provisum, nisi hujus farinæ homines timore pœnarum à patrandis criminibus absterrerentur, vel retraherentur.

Quæres 2dò. Quidnam nomine homicidii propriè intelligatur?

℟. In-

℟. Intelligitur *occiſio, vel exanimatio hominis ab homine facta.* Ita teſte R. D. Auguſt. Michel *communis DD.* Dicitur autem *exanimatio* &c. nam ubi exanimatio non intervenit, eſto interveniat mutilatio membri alicujus, aut vulneratio cum copioſa etiam effuſione ſanguinis &c. non committitur homicidium. Nonnulli addunt ly *violenta* exanimatio; quod mihi videtur ſuperfluum; nam ſi Medicus vel Chyrurgus pretiô conductus negligat infirmum &c. & hic moriatur, in ſenſu Theologico fit homicida, & tamen dici non poteſt *violenter occidiſſe, aut exanimâſſe hominem.* Dicitur 2. *hominis*, id eſt, humani corporis, cujuscunque demum ætatis, ſexûs, vel conditionis, etiam nondum editi in lucem; nam qui fœtum animatum interimit, homicida eſt. l. *Necare.* 4. *ff. de agnoſc. liber.* additur: *ab homine facti;* quia ſi homo à fera, vel bruto occidatur, propriè non homicidium, ſed *pauperies* vocatur. Illud porro notandum hic venit, ad homicidium propriè tale neceſſum minimè eſſe, ut exanimatio ab homine fiat ſemper phyſicè, utputa per propriam actionem & influxum phyſicum v. g. transfixione gladii, trajectione ſclopeti &c. ſed ſufficere, ut fiat moraliter, utputa conſulendo, ſeu ſuadendo efficaciter, vel etiam mandando, ut homo occidatur; quam ob cauſam David dicitur occidiſſe Uriam Hethæum gladiô fi- 3.

liorum Ammon. 2. *Reg.* 12. 9. Vel negativè ſe habendo, alterum à morte non liberando, dum quis poſſet, & teneretur ſive ex juſtitia, v. g. Medicus ſtipendiô conductus, ſive ex charitate v. g. aquis immerſum non eripiendo, dum de facili poſſet eripi; licèt fatendum ſit, in hoc poſtremo caſu non committi rigoroſum homicidium; quia non delinquitur contra juſtitiam.

Quæres 3tiò, quotuplex ſit homicidium?

4. ℞. 1. Homicidium ùt ſic diſtinguitur in *voluntarium*, & *caſuale*. Nomine voluntarii intelligitur, quod *culpâ*, vel *dolô* fit: nomine autem caſualis, quod accidit *ſinè culpâ*, vel *dolô*, ùt ſi feripeta, vel venator in abdito nemore emittat globum in feram, ſimúlque trajiciat hominem, quem ibi latere, vel intercurrere ignoravit &c.

5. ℞. 2. Homicidium voluntarium ſubdividitur in *directè*, & *indirectè* voluntarium. *Directè* voluntarium dicitur, quando exanimatio hominis per ſe, & immediatè intenditur; ùt ſi quem gladiô, aut globô trajicias, aut venenum porrigas eo fine, ut hominem è medio tollas, vel ſi fœmina ſumat venenum, aut pharmacum, ut fœtum jam jam animatum expellat, aut enecet. *Indirectè* autem voluntarium appellatur, dum ponitur cauſa, per ſe connexa, ſeu talis, ex qua prævidetur ſubſecutura exanimatio.

matio, esto hæc per se non intendatur &c. ùt si quis mulierem prægnantem graviter percutiat, vel proximum graviter vulneret, aut aquis immersum non eripiat, tametsi de facili posset.

℞. 3. Homicidium voluntarium rursus 6.
subdividi solet in *simplex*, & *qualificatum*. Qualificatum dicitur, quod specialem malitiam continet, vel ob personam occisam, vel ratione loci, vel ob modum occidendi. Etenim si occidatur persona sacra, vel in loco sacro, dicitur *Sacrilegium*: si quis occidatur per venenum clam porrectum, dicitur *veneficium*; si per insidias, *insidiosum*; si sub specie amicitiæ, *proditorium*; si per conductum pretium *assasinium*; si spolii causâ, *latrocinium* apellatur. Si Pater, vel Mater, vel proles, aut alius quis ex ascendentibus, vel descendendibus, immò collateralibus usque ad quartum gradum inclusivè occidatur, dicitur *parricidium* &c. denique si Papa, vel Imperator, Rex, aut Princeps interimitur, vocatur *crimen læsæ Majestatis*; ubi verò similis circumstantia non intervenit neque ex parte personæ, neque ex modo occidendi, dicitur homicidium *simplex*, ait rectè P. Pichler in *Candidato J. C. lib. 5. tit. 12. n. 1. & alii.*

Quæres 4tò, sitnè aliquando licitum suicidium, id est, occisio sui ipsius?

7. ℞. 1. Nunquam eſt licitum, neque cohoneſtari poteſt ſuicidium, vel occiſio ſui ipſius, exceptò unico caſu, quô Deus id præciperet. Ità poſt S. Thom. *2. 2. q. 64. art. 5.* Laymann *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 1. n. 8.* Ratio eſt: quia tametſi Deus homini ob naturæ præſtantiam in alias res ſublunares, oves & boves univerſos, volucres cœli, & piſces maris &c. dominium contulerit, vitæ tamen ac mortis humanæ dominium ſibi ſoli reſervavit, juxta illud *Sap. 16. Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem*: & rurſus *Deut. 32.* ait Deus; *Ego occidam, & ego vivere faciam*: ex quo liquet, quòd homo non ſit Dominus ſuæ vitæ, ſed cuſtos duntaxat: ergo ſe ipſum occidendo graviſſimam Deo injuriam, ac ſibimet infert, & quidem majórem, quàm ſi occidiſſet proximum: quia unusquisquè ſe ipſum non minùs, immò plus amare tenetur, quàm qroximum, juxta vulgare verbiverbium: *amor incipit ab ego.* Deinde vel ſupponitur innocens, qui ſibi mortem machinatur, vel nocens? ſibi prius: ergo peccat graviſſimè; quia nullo caſu fas eſt innocentem directè, & ex propoſito occidere, juxta illud *Exod. 23. inſontem ac juſtum non interficies.* Si poſterius? Ergo debet à Judice interfici, non autem à ſe ipſo; nemo enim ſui ipſius Judex eſſe poteſt, aut juſtæ ſententiæ executor, ait. D. Auguſt *lib. 1. de civit. Dei c. 19.*

Dices

Dices fortaſſis. Samſon concutiendo columnas nedum Philiſtæos, ſed ſe ipſum quoque interfecit, & tamen propterea à nemine vituperatur; quinimmò S. Apollonia, commendatur, & colitur à S. Eccleſia velut Martyr, eò quôd ſe ipſam in ignem, vel rogum ardentem conjecerit: ergo fas eſt aliquando ſe ipſum interficere.

℟. Hujusmodi facta excuſari, eò quòd 8. piè credatur, ea contigiſſe ex inſtinctu DEI, ità ſanè D. Auguſtinus *lib. 1. de civit. Dei c. 21.* ſcribit: *nec ſamſon aliter excuſatur, quòd ſe ipſum cum hoſtibus ruinâ domûs oppreſſit, niſi quia ſpiritus latenter hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat.* Eodem modô excuſari ſolet factum Eleazari occidentis elephantem, cujus mole & ſe opprimendum præviderat. Rectè etiam B. Apollonia colitur ab Eccleſia velut Martyr; quia ùt notat Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 9. dubit. 6. a. 24.* propter fidem Chriſti fuerat ad hoc quodammodo compulſa, ſic, ut moraliter cenſeatur ab ipſis perſecutoribus occiſa. Poſſunt etiam quarundam Virginum ſe pro tuenda pudicitia occidentium facta excuſari propter ignorantiam inculpatam, quæ in hujusmodi ſimplicioribus faciliùs potuit interveniſſe. Quocirca tamen poſt S. Auguſtinum ſapienter omnino monet Herincx noſter *part. 3. tr. 2. diſp. 6. q. 2. n. 7.* prudenter examinandam eſſe hanc rem, dum

prætenditur divina inſpiratio, ne fortè ille, qui ſe transformare ſolet in Angelum lucis, ſub ſpe melioris vitæ callidè ſeducat, & trahat in abyſum miſeriarum.

Sed quid, ais, ſi Judex, aut Tyrannus cuidam malefactori juſtè condemnato ad mortem præcipiat, ut ſe ipſum interficiat v. g. venenum bibendo, cor pugione transverberando, fune ſe ſuſpendendo &c. tenebiturnè, aut ſaltem tutâ conſcientiâ poterit id exequi?

9. ℞. Quòd non teneatur, apud omnes in confeſſo eſt, teſte Diana, & la Croix; quia nimis durum videtur, aliquem ſui ipſius carnificem agere. Quinimmò communiſſimè Doctores tenent, reum nequidem tutâ conſcientia poſſe exequi ſententiam mortis in ſe ipſum; eo quòd talis actio directè pugnet cum inclinatione naturæ communis; nulla quippe res ſe ipſam ullo caſu perimere intendit. Nihilominus affirmativam ſententiam, quòd ſcilicet poſſit ſinè peccato, ſi velit, exequi in ſe ipſum ſententiam mortis, ſatìs probabilem, ac tutam cenſeo cum Haunoldo *tom. 1. tract. 2. n. 613.* Illſung *tr. 4. diſp. 3. n. 66.* & aliis pluribus. Ratio eſt: quia tunc ſe non interficit authoritate propria, ſed authoritate Judicis ùt Miniſter publicæ juſtitiæ, & ſuæ necis; idquè vel maximè dicendum exiſtimo, caſu quo reo graviſſimum ſupplicium promerito permit-

mitteretur mors facilior v. g. ruptione venæ, haustu veneni, vel transfixione cordis &c. nam multò levius est, minúsque natura horret, sibi consciscere lethum suave, quàm ab alio perpeti dirissimum: & licèt sinè causa, & justa authoritate nemo debeat in se ipsum esse crudelis; nihilominus ex causa tam rationabili, & cum tali authoritate non videtur rectæ rationi adversum, esse quodammodo in se ipsum crudelem: secus dicendum, si Tyrannus, vel Judex sinè justa causa id præciperet; quia sicut tunc non potest alteri committi executio; ità nec reo. Videatur la Croix *lib. 3. part. 1. n. 781.*

Quæres 5tò. Sitnè aliquando licitum aliquid facere, vel omittere, ex quo prævidetur secutura mors?

℞. Justis de causis licitum est, multa facere, vel omittere, ex quibus indirectè creditur mors etiam certò secutura. Ità in terminis noster Herincx *l. cit. n. 10.* asserens hanc esse *communem DD.* opinionem. Ratio fundamentalis hæc est: quia præceptum de conservanda, seu etiam tuenda vita est affirmativum: atqui præcepta affirmativa frequenter cessant obligare, utputa ob magnam necessitatem, vel utilitatem &c. aut alium bonum finem. Hinc fit 1. quòd milites tempore belli teneantur pugnare, hostem, vel propugnaculum aggredi, aut in sua

ſua ſtatione perſeverare, non obſtante certo mortis diſcrimine, immò verò præviſa etiam morte ſibi inevitabiliter imminente. Fit 2. quòd quis ad conſervandam Principis vitam poſſit ſe ſe objicere globo, vel ictui &c. vid. Filliucius *tr. 29. c. 4. q. 5. n. 71. & ſeqq.* Buſenbaum apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 669.*

Quæres 6tò. An liceat mutilare ſeipſum?

11. ℞. per ſe loquendo, & extra caſum neceſſitatis permagnæ non licet. Ratio jam conſtare poteſt ex dictis *n. 1.* Quemadmodum enim homo non eſt Dominus, ſed cuſtos vitæ ſuæ; ità & membrorum cuſtos duntaxat eſt, & fructuarius; ergo per ſe loquendo illicitè agit, mutilando, ſeu abſcindendo ſibi, ſive per ſe immediatè, ſive per alium, membrum quodcunque.

12. Dixi autem: *per ſe loquendo, & extra caſum neceſſitatis* &c. nam exigente neceſſitate ad conſervandam vitam, vel hominem totum, membrum licitè amputari, apud omnes in confeſſo eſt, hac ratione: quia cùm membra ordinentur ad totum, non vice verſa; hinc recta ratio dictat, partem potiùs, quàm totum eſſe perdendum, ideóque amputandum pedem, vel manum &c. ſi v. g. ex gangræna incurabili exiſtimata aliter nequeat conſervari corpus humanum &c. Hanc ob cauſam immortali memoriâ dignæ commendantur (apud Waddingum noſtrum *in anna-*

annalibus Minor. ad annum 1291. n. 1.) Sorores Clarissæ, quæ, nè à Saracenis Ptolomaidam occupantibus, & invadentibus corrumperentur; hortatu, & exemplô Abbatissæ sibimet nasos absciderunt, seu etiam variis ictibus facies deformârunt, ut hoc modo hominibus efferatis, & libidinis impotentibus horrori essent, malentes portare jacturam corporis, quàm virginalis pudoris.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, attingentes homicidia sui ipsius.

CASUS PRIMUS.

Titius cum aliis quatuor comprædonibus captus, & incarceratus, altæ, & munitissimæ turri inclusus, haud immeritò sibi suìsque timebat de vita: statuit proin, perfractô, & terebratô murô fune quodam (qui nequidem medietatem turris æquaverat) sese dimittere, quantùm valeret, reliquum verò desiliendo evidentissimo vitæ discrimini, ut certam mortem à sententia Judicis propediem sibi imminentem evaderet, sese committere; quod & factum, sed eventu tam infelici, ut vix dum funem crateribus ferreis affixum apprehenderit, eô mox rupto per altissimam turrim decidendo cervi-

cem

cem fregerit, & exspiraverit. Quæritur jam, an Titius tutâ conscientia id practicare potuerit, & an residui potuissent sequi exemplum ejus sese demittendo, vel potiùs desiliendo è turri altissima?

13. ℞. Potuit hoc Titius, ejúsque compræ-dones tutâ conscientiâ facere. Ratio est: quia Titius desiliendo non intendit seipsum occidere, sed evadere potiùs carcerem, & certum mortis periculum à sententia Judicis sibi imminens: & licèt talis demissio, vel saltus fieri nequeat absque evidenti mortis discrimine; nihilominus desiliens per hoc non debet censeri seipsum voluisse occidere, sed in aliud mortis periculum sese conjicere, ut evaderet carcerem, & infame mortis supplicium. Hâc de causa ad evadendam diriorem mortem v. g. ex incendio, potest quis succensâ, & conflagrante jam turri, aut domo &c. per fenestram desilire, vel conflagrante navi prosilire in mare, haud quidem eo fine, ut moriatur, sed ut evadat durioris mortis evidentissimum discrimen, juxta sat receptam opinionem Lessii *lib. 2. c. 9. dubit. 6. à num. 32.* Dianæ *part. 3. tr. 6. resol. 48.* Marchantii, Sporeri, &c. & aliorum.

Dices tamen: Si cum evidenti mortis periculo fas est per fenestram desilire: ergo pariter ad evadendam duriorem mortem Titio licuisset se ipsum transfigere, aut sclo-

pô

pô trajicere &c. at hoc repugnat dictis paulò superiùs: ergo &c.

℞. Nego illatum, & paritatem: nam 14.
transfigens seipsum convincitur directè velle suicidium; quia ex ipsa natura actionis intendit mortem sui ipsius tanquam finem, vel tanquam medium ad evadendam mortem duriorem: è contra in casu, ubi quis è fenestra prosilit, minimè intendit mortem sui ipsius, sed fugam incendii, quæ est medium evadendi duriorem mortem, sive à causa naturali, sive civili imminentem: quòd autem ex tali fuga simul prævideatur secutura mors, omnino per accidens, & præter, immò contra intentionem fugientis accidit; & licèt ille, qui tam evidenti mortis discrimini sinè gravi causa se committeret, haud imprudenter argueretur, voluisse seipsum interficere; si quis tamen id faciat compulsus inevitabili necessitate mortis durioris, argui nec potest, nec debet, intendisse mortem propriam, sed fugam duntaxat, quippe quæ sola erat medium salvandi vitam: ad mortem verò inde fors secutam permissivè se habuisse, quod ob gravissimam causam licitè omnino fit. Videatur de hoc Herincx *cit. disp. 6. n. 11.*

Ob eandem causam excusantur milites, 15.
qui cum evidentissimo mortis periculo suffodiunt turrim, dejiciunt mœnia, vel in mari bellantes, & se victos animadvertentes, pulve-

pulveri tormentario ignem subjiciunt, aut naves succendunt, non quidem eo fine, ut se interficiant, sed ne hostes in detrimentum Reipublicæ Christianæ iisdem navibus, aut comeatibus &c. abutantur, tametsi moraliter certò prævideant, & se unà cum navibus esse dissipandos, & evidentissimo mortis periculo exponendos: quia per hoc neutiquam intendunt seipsos occidere, sed pro bono publico vitam exponere periculo, vel mortem suam permittere, idque non tam voluntate propriâ, quàm authoritate Regis, vel Reipublicæ, necessitate communi id suadente, prout cum Marchantio, Lessio, & aliis pluribus benè notat P. Sporer *tr. 5. Decalog. c. 3. n. 26.*

Sed quid, ais, si Titius, aliique scivissent, se non ad mortem ipsam, sed solùm ad carcerem perpetuum esse condemnatos, licuissétne propterea carcerem effringere, & cum tanto periculo desilire è turri? licuissétne Confessario iisdem in hunc finem fortassis vocato, & rogato ferre opem?

16. ℟. ad primam partem hujus quæsiti affirmativè. Ratio est: quia etiam in his circumstantiis desiliendo &c. non intendunt seipsos occidere, sed solùm per fugam quærere libertatem, & liberationem à squalore perpetui carceris, qui multis haud immeritò videtur intolerabilior ipsâ morte: ergo si præter eorum intentionem ex tali fugâ mors sequa-

sequatur; minimè reputari debent hanc intendisse, sed potiùs in ordine ad eam permissivè sese habuisse.

Confirmatur ex eo: quia juxta probabilem sententiam Bonacinæ, Sporeri, & aliorum; nemo vitæ conservandæ causâ tenetur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipso morbo, vel morte; ergo similiter nullus tenetur sub pœna, & squalore perpetui carceris, utpote ipsâ morte duriore, conservare vitam suam, sed potest tutâ conscientiâ fugere, esto prævideat evidens mortis periculum.

℟. jam ad secundam partem hujus quæsiti. Confessarius à captivis in hunc finem vocatus haud equidem peccâsset, non dissuadendo, vel etiam consilium, immò adjumentum v. g. funem in ordine ad fugiendum administrando &c. etenim ordinariè loquendo fas est, opem ferre proximo ad id, quod ab eo licitè fieri potest, nisi quis speciali lege, vel vi officii sui prohibeatur, veluti prohibentur Judices, Custodes, Ministri justitiæ &c. nullatenus tamen suaserim, ut Confessarius sese immisceat; tum quia in hunc finem non fuit admissus authoritate Judicis: tum quia ad ipsum non pertinet prospicere saluti corporis, sed animæ &c. tum etiam, quia propterea posset incurrere manifestam disgratiam, & offensam Principis, non sinè præjudicio Religionis; proptereáque 17.

Sporer *cit. c. 3. Sect. 1. n. 31.* ſapienter ait, quòd in hoc valde cautè ſe gerere debeant Confeſſarii. Inſuper certum, & exploratum habetur, neque Confeſſario, neque ulli alteri licere fugitivo cooperari ad violendam ipſam cuſtodiam principalem, ſeu ad effringendum ipſum carcerem; quia publicam cuſtodiam infringere & violare, per ſe eſt graviſſima res, ità, ut in foro externo cenſeatur crimen læſæ Majeſtetis, ideóque in foro conſcientiæ ſolùm ipſi reo ratione graviſſimæ neceſſitatis ſuæ propriæ declinandæ conceſſa, non autem aliis. Famulum nihilominus, aut filium, juſſu Parentis, aut Heri captivi parietem fodientem, in foro conſcientiæ excuſat Laymann *lib. 1. tr. 4. c. 15. n. 10. concl. 3.* quod & Sporer non reprobat *loco prox. cit.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia de crimine magiæ, aliíſque nefandis ſceleribus cum ſuo Magiſtro, dæmone ſcilicet, commiſſis, nec non pluribus nocumentis aliis innocentibus illatis convicta, & confeſſa, fuit capitis condemnata, & ad rogum deſtinata: dum autem cum aliis ſeptem (fortaſſis nequioribus ſe) fuiſſet deducta ad locum ſupplicii (erant ſingulæ ſingulis vehiculis impoſitæ, & ſtipatæ juſtitiæ Miniſtris præter Confeſſarium) contigit, ut Sempronia, uſque dum reliquæ fuiſſent decapitatæ, cuidam cubiculo

tulo includeretur; Ministris justitiæ interim executioni feralis sententiæ intendentibus, & nemine præter Confessarium, ejúsque socium assistente; & Semproniæ præsente: Quod, ubi Sempronia animadvertit, dixit ad Confessarium: Pater en! haberem modò optimam occasionem aufugiendi; & extremum supplicium evadendi. Quid ergo suadet: fugiamne; an perseverem hic; paulò pòst subitura infame supplicium? Confessarius ad hanc inopinatam quæstionem nonnihil attonitus respondit: fac quidquid præplacet: si effugeris, non te detinebo; quin potiùs gratulabor tibi: Sempronia è contra interpositâ quasi modicâ deliberatione prorupit in hanc sententiam: perseverabo hic, & exspectabo mortis supplicium; quia hoc mihi jam tolerabiliùs videtur, quàm mancipatus diaboli: meliùs enim est, ut incidam in manus DEI, & Judicis; quàm ut denuò reincidam in manus diaboli; quod & factum: Quæritur jam, an Confessarius benè responderit, & Sempronia benè fecerit?

℟. Affirmativè quoad utrumque membrum. 18.

Ratio prioris est: quia cùm Confessarius non fuerit Minister justitiæ; minimè tenebatur, immò nec poterat sinè nota irregularitatis incurrendæ detinere Semproniam, casu quô hæc maluisset aufugere.

Ratio autem posterioris est: quia quivis damnatus, aut damnandus ad mortis supplicium potest amore justitiæ sese conformare

ſententiæ Judicis ? quidni à fortiori Sempronia? quippe quæ per hanc poterat ſimul effugere laqueos diaboli, & periculum certæ damnationis incurrendæ, caſu quô denuo relapſa fuiſſet, & de novo mancipata diabôlo, cujus inſidias certò certiùs nunquam ampliùs effugiſſet. Profectò ex hac reſolutione tam heroica colligere licet, Semproniam de præſenti fuiſſe in optimo ſtatu, & ſpe veniæ, beatitudinisque conſequendæ, quam alia diaboli mancipia non niſi rariſſimè conſequuntur. Quamoptimè proin concluſit Sempronia: meliùs eſſe incidere in manus DEI, quàm diaboli.

Ergóne, inquies, hujusmodi malefactrix, vel malefactor non notorius tutâ conſcientiâ poſſet ſeipſum offerre, & præſentare Judici eo fine, ut ſua peccata in aliorum exemplum vindicentur?

19. ℟. Omnino poteſt tutâ conſcientiâ juxta *communiſſimam* ſententiam, quam tenent Herincx ubi ſuprà *n. 10.* Buſenbaum apud la Croix *l. 3. part. 1. n. 769.* Leſſius *cit. n. 28.* Navarrus & alii. Ratio eſt: quia talis ſeipſum non occidit, ſed ſolùm juſtam ob cauſam vitam ſuam non prolongat, vel ad ſummum mortem juſtô, ac legitimô modô inferendam ſibi procurat; quod haudquaquam illicitum, vel à recta ratione alienum cenſetur. Nihilominus talis oblatio

ſui

ſui ipſius coram Judice à Confeſſario diſſuadenda potiùs eſt, quàm ſuadenda; quia timendum, ne dum malefactor, aut malefactrix animadvertunt rem ſeriò agi, pœnitere incipiant, & cauſam mortis in Confeſſarium conjiciant.

Dices. Si reo propter crimina perpetrata fas eſt ſeipſum offerre Judici: ergo à fortiori licebit innocenti ob fidei dilatationem, aut prædicationem Evangelii ſeſe offerre Tyranno, aut infideli ad martyrium eo fine, ut Martyrum laureolam conſequatur.

℟. Negando conſequentiam, & parita- 20.
tem: quia reus offerendo ſe, Judici non cedit in ſcandalum, cùm non præbeat anſam ad injuſtum homicidium, vel peccatum mortale: econtrà innocens, qui ſinè cauſa neceſſitatis Tyranno ſe ſiſtit martyrizandum, præbet ei ſcandalum, in quantum eundem quodammodo allicit ad injuſtum homicidium; unde ſecluſa neceſſitate, aut permagna utilitate apud infideles, & hæreticos fidem prædicare, ſacrificare, idola confringere &c. non eſt actus charitatis, aut fortitudinis, ſed potiùs temeritatis & ſcandali. Hac de cauſa Concilium Elibertinum *can. 6.* decidit: *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quia in Evangelio non eſt ſcriptum, neque invenitur ab Apoſtolis unquam factum, placuit in numerum Martyrum non recipi.* Secus dicendum, ſi talem prædicationem Evangelii

gelii, aut veræ fidei exigeret gloria, seu honor DEI, vel salus animarum periclitantium inter hæreticos, seu infideles. Ità post S. Augustinum, D. Thomam Cajetanum, & alios Gobat *in Quin. tr. 5. c. 18. n. 51.* Lugo *de justit. disp. 10. n. 39.* La Croix ubi suprà *n. 782.*

CASUS TERTIUS.

Caja uxorata ob vitam in perpetuis cum suo marito discordiis transactam jam pridem sibi optaverat mortem: nuper calidâ febre correpta existimavit, jam sibi oblatam esse occasionem bellô modô sese liberandi ab hujusmodi miseriis; unde respuit omnem medicinam sub schemate, quòd naturaliter abhorreat ab omni medicina, & quòd per solam abstinentiam ab omni esca, aut cibis sit recuperatura pristinam sanitatem. Vocabatur propterea à marito Confessarius eo fine, ut uxori suaderet sumptionem medicinæ, proponendo unà simul periculum vitæ, si secus faceret, & prolium matre destituendarum miseram sortem; id quod & Confessarius præstitit, sed in cassum; quia Caja repudiata omni medicinâ post paucos dies è vivis excessit. Quæritur, an Caja potuerit hoc tutâ conscientiâ facere: & an in hoc statu fuerit capax Sacramentorum?

21. ℟. Cajam respuendo omnem prorsus medicinam peccavisse graviter. Ità Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 9. dubit. 13. n. 96.* Sporer *n. 13.*

Ratio

Ratio est: quia cùm non fuerit Domina vitæ suæ, sed custos duntaxat, tenebatur sub gravi culpa mediis saltem ordinariis, & non nimìs difficilibus eandem conservare: sumptio autem medicinæ est medium ordinarium: ergo &c. Confirm. quandocunque illicitum est opus aliquod directè intendere & facere, etiam illicitum est illud, indirectè intendere, utputa voluntariè agendo, vel omittendo aliquid, ex quo alterum prævidetur consecuturum, nisi verè gravis, & justa causa agendi, vel omittendi id excuset, ac morale voluntarium ad illud opus tollat; at Caja respuendo omnem medicinam prævidit inde secuturam mortem: ergo cùm non habuerit sufficientem causam respuendi illam, convincitur indirectè voluisse seipsam occidere (sicut revera mortem suam intendit, velut medium evadendi miserias &c.) & hôc ipsô graviter peccâsse. Ex quo consequenter fluit, Cajam in eo statu non fuisse capacem Sacramentorum. Nihilominus si Confessarius animadvertit, eam esse in bona fide, ac persuasione, quòd hoc possit facere sinè offensa DEI, simúlque prævidit, contrarium difficulter, aut omnino non persuasum iri, prudenter omnino fecisset, eam in hac persuasione, & bonâ fide relinquendo, & ad beatam mortem disponendo, præsertim cùm absque scandalo & periculo animæ in talibus circumstantiis negari non

potuerint Sacramenta, prout in simili casu diximus *Theolog. nostræ Sacram. parte 2. Confer. 18. n. 471.*

Verùm contra hanc resolutionem dices. Qui ex alta turri prosilit, etiam cum evidenti periculo vitæ, eo fine, ut evadat carcerem perpetuum, vel vivum comburium &c. neutiquam peccat, eò quòd non nisi ex gravi causâ hoc faciat, simulque censeatur permittere mortem suam, prout ipsimet diximus *n. 13.* ergo cùm Caja habeat justam causam repudiandi medicinam, neutiquam argui potest gravis peccati &c.

22. ℞. Negando suppositum consequentis, quòd habeat justam, & sufficientem causam; tum quia sumptio medicinæ non est extraordinarium, sed ordinarium medium; tum etiam, quia Maritus habebat justam causam, uxori sumptionem medicinæ demandandi &c. Deinde negatur paritas; quia prosiliens è turri neutiquam intendit suam mortem, sed solam fugam, quippe quæ sola erat medium evadendi carcerem, aut incendium: è contra Caja per refusionem medicinæ intendit mortem suam, velut medium evadendi discordias, & miserum statum conjugalem, quod juxta dicta *n. 14.* haudquaquam est licitum. Videatur Kresslinger *in addit. post n. 14. tr. 9. dist. 3. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.*

Dices rursus: secundùm dicta *n. 16.* Nemo vitæ conservandæ causâ tenetur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipso morbo, vel morte: ergo cùm Caja magis abhorruerit ab hac misera vita, quàm ab ipsa morte, non potuit obligari ad sumendam medicinam vitæ conservandæ gratiâ.

℞. Neg. consequentiam, & paritatem: 23.
quia in priori casu supponitur quis abhorrere duntaxat à medio; quod cùm ipsa morte (rationabiliter ùt supponitur) durius accidat, nemo tenetur admittere: è contra in casu nostro Caja non tam à medio, vel medicina, sed potiùs ab ipsa vita abhorret, proptereáque mortem velut finem malorum temporalium intendit, & inordinatè quidem; tum quia sumptio medicinæ non est medium tam difficile, vel extraordinarium, quod admitti nec debeat, nec facilè possit; tum quia etiam juxta communem Doctorum infirmus tantò efficaciùs, & strictiùs tenetur adhibere media ad recuperandam salutem, quantò ejusdem vita est ampliùs necessaria ad aliorum salutem, vel bonum commune: atqui vita Cajæ supponitur necessaria ad salutem, & bonam educationem prolium: ergo ex virtute charitatis, ac pietatis tenebatur adhibere medicamenta necessaria, & miserias proprias in statu conjugali hactenus perpessas postpo-

nere saluti prolium &c. Videatur Boudewins *p. 2. q. 8.* vel P. Claudius la Croix *l. 3. p. 1. tr. 4. n. 775.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

24. COlliges ex hactenus dictis 1. quòd, tametsi justis de causis, puta ob majus bonum spirituale consequendum, scilicet æternæ beatitudinis, aut majus malum, culpæ scilicet, vel æternæ damnationis evitandum, licitum, immò laudabile sit, sibimet mortem optare, juxta illud Apostoli *Rom. 7. 24. infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus:* & rursus: *desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, Philipp. 1. 22.* nihilominus propterea minimè fas esse, seipsum occidere, sive directè, sive indirectè, &c. Ratio disparitatis est: quia actus optantis est inefficax, id est, sistens in desiderio, quod suam moralitatem sumit à motivo, vel fine desiderantis: cùm ergo talis homo non optet mortem quatenus malam, sed potiùs ùt sibi bonam, hinc per se loquendo (secluso scilicet impatientiæ, vel alterius vitii motu) non peccat, qui sibi ex motivis jamjam assignatis mortem optat: è contra occisio sui ipsius esset actus efficax, tendens ad ipsum effectum externum mor-

mortis, cum violatione juris divini, quod soli DEO competit in nostram vitam, juxta superiùs probata. Unde etiam nemo potest seipsum occidere ad vitandum peccatum; quia non sunt ullatenus facienda mala, ut eveniant bona. Vid. Tamburinus *lib. 5. Decalog. c. 1.* §. *3. n. 34.* vel la Croix ubi suprà *n. 771.*

Colliges 2dò, unumquemque obligari quidem ad vitam conservandam, seu non abbreviandam, non tamen etiam ad vitam positivè prolongandam; nam vitam prolongare importat singulare studium, eam conservandi per medicamenta extraordinaria &c. ad quod non tenemur; vitam verò conservare, seu non abbreviare, importat commune duntaxat studium, in eo situm, quòd scienter nil agamus v. g. edendo, bibendo &c. sanitati nocivum; ad quod posterius tenemur, velut custodes vitæ. Ità Sanchez in *consil. moral. lib. 5. c. 1. dubit. 33.* Gobat *Quin. tr. 5. c. 1. n. 30.* Ex quibus 25.

Colliges ulteriùs 3tiò, licitum esse abstinere à parte cibi, aut etiam potûs communis, vel etiam à certa ciborum qualitate v. g. à carnibus, idque majoris perfectionis, aut carnis mortificandæ, ac spiritui subjiciendæ causâ, tametsi mors inde citiùs subsecutura prævideatur. Ratio est: quia hoc modô vita non tollitur positivè, seu abbreviatur, 26.

viatur, ſed tantùm non prolongatur; quod licitè fieri poteſt, præſertim ob finem bonum, v. g. carnem ſubjiciendam, majus meritum adipiſcendum &c. Chriſto ſeſe conformandum &c. prout feciſſe leguntur multi viri ſancti. Et certè, ſi hoc licitum non eſſet, peccarent plurimi per ſtudia, & artem laborioſam, nativum calorem conſumendo, quia hôc modo etiam minuitur vita. Ex quo Doctores communiter inferunt, non eſſe movendum ſcrupulum, etiamſi quis pœnitentiis, vigiliis & mortificationibus (diſcretis tamen, & non nimìs exorbitantibus, aut contra voluntatem Superiorum aſſumptis) ad obſequium DEI vitam ſuam abbreviet: hoc enim ſpectat ad gubernationem vitæ, quæ nobis à DEO commiſſa eſt, ut ità poſſimus illâ uti ad exercitium virtutum, & ad majorem in cœlo obtinendam gloriam. Ità in re la Croix *cit. n.* 774. referens pro eadem opinione Lugo, Gobat, Pasqualigum, Dianam, & alios plures.

27. Colliges 4tò, è contrario, non eſſe licitum abſtinere v.g. à cibo, vino, aut medicina ordinaria &c. eo fine, ut quis etiam per horam tantùm citiùs moriatur. Ità cum Lugone *n.* 32. Gobat *ubi ſuprà n.* 32. Ratio eſt: quia nemo etiam ad horam eſt Dominus vitæ ſuæ. Peſſimè proin fecerunt hæretici quidam, Circumcelliones dicti, dum ſemetipſos interficere contendebant, aſſerentes,

tes, quemcunque hominem se interimentem esse Martyrem: propterea damnati à Concilio Bracharensi, teste Lugo *de justit. disp. 10. n. 1.*

Colliges 5tò, quòd, etiamsi quilibet teneatur conservare, & prolongare vitam suam mediis ordinariis secundùm hactenus dicta, & probata, nullus tamen (per se loquendo, nisi scilicet bonum publicum, charitas erga DEUM, aut proximum aliud suadeat) teneatur in hunc finem uti mediis nimìs difficilibus, vel medicamentis extraordinariis, seu etiam nimìs pretiosis, aut sumptuosis. Ex quo Gobat *Quin. tr. 5. c. 1. n. 35.* &c. Sporer *tr. 5. c. 3. Sect. 1. n. 14.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist. 3. n. 13. & 14.* rectè inferunt, neminem teneri uxorem ducere sanitatis causâ, secus non ducturus; quia hoc est medium extraordinarium. Item neminem teneri locum habitationis mutare, aliò scilicet migrando ob salubriorem auram captandam. Subdit Gobat *cit. n. 60.* quòd nullus Religiosus teneatur à suo Superiore petere potum, victum, aut vestitum diversum ab iis, quæ sunt in ejus Conventu, Monasterio, aut Collegio usitata; quamvis non peccet, si intuitu recuperandæ valetudinis peculiarem potum petat, humiliter rogando &c. Addunt alii, Virgini honestæ, & pudicæ licitum esse negligere curationem sui morbi, ne tan- 28.

gätur

gatur in partibus inhoneſtis, eò quòd nemo teneatur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipſo morbo; quocirca tamen la Croix *cit. n. 776.* poſt Turrianum, & Dianam rectè notat, talem puellam obligari, permittere, ut medicamina ab alia honeſta fœmina ſibi applicentur; idque à fortiori dicendum de perſona Religioſa v. g. Sanctimoniali, accedente obedientiæ ſacræ mandato.

29. Colliges denique 6tò, probabiliùs nefas eſſe ſeipſum caſtrare, ſeu Evnuchum facere, etiam per manum peritiſſimi Medici, v. g. ob vocis commodum, & emolumentum inde ſperandum &c. Ità *communiſſimè DD.* Herincx *ubi ſuprà n. 13.* Tannerus, Diana, & alii. Ratio eſt: quia non licet homini aliquô membro ſe mutilare, niſi ob vitam conſervandam. Hinc Parentes graviter peccant, ſi curant ob vocis conſervationem filium, præſertim invitum caſtrari: quia caſtratus erit inhabilis ad matrimonium, ceu remedium concupiſcentiæ; & cùm tales ſoleant graviſſimè incaleſcere, hinc erunt expoſiti periculo incontinentiæ, & multorum peccatorum. Et certè Parentes non habent dominium in vitam, aut membra filiorum &c. His non obſtantibus Salonius, Pasqualigus *lib. 6. Decalog. c. 2. n. 4.* & alii multi probabile putant, non peccaturum filium, neque Parentes, ſi filium

volen-

volentem, & non dissentientem ob vocis suavitatem conservandam curent castrari. Ratio eorum potissimùm eò collimat, quòd videatur interesse Reipublicæ, & Ecclesiæ, habere hujusmodi cantores sonoros ad divinas laudes modulandas, & talis abscissio non notabiliter noceat ipsi individuo, quin compensari possit emolumentô vocis, & lucrô inde sperato: hanc opinionem videtur confirmare praxis saltem tolerata, præsertim in Italia, proptereáque insinuandum censui.

Quæres adhuc, quasnam pœnas incurrant, qui seipsos interficiunt?

℟. Præter pœnam æternæ damnationis 30.
in foro DEI incurrendam, insuper in foro Ecclesiæ jure Ecclesiastico incurrunt pœnam privationis sepulturæ Ecclesiasticæ, & omnium suffragiorum Ecclesiæ, ità, ut pro talibus nec Missam, neque vigilias dicere liceat, neque commemorationem facere in SS. Missæ sacrificio; intellige: nisi ante obitum certa signa contritionis dederint, aut omnino confessi, & absoluti sint. Ità statuitur *cap. placuit. C. 23. q. 5.* sequentibus omnino verbis: *Placuit, ut qui sibi ipsis voluntariè, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut per suspendium, vel quôlibet modo violentam inferunt mortem, nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio fiat; neque cum psalmis in sepulturam eorum cadavera*

ded-

deducantur. Similia habentur *c. Quibus C.* *13. q. 2.* Quocirca

31. Notandum tamen est, mox relatas pœnas ab illis duntaxat incurri, qui *voluntariè & deliberatè* seipsos occiderunt, non item ab iis, qui ex amentia, furore, excessu melancholiæ hypocondriacæ seipsos occidunt &c. Ubi verò constat, quòd quis sibimet mortem intulerit, & solùm dubitatur, an deliberatè, an verò ex amentia id factum sit, in foro fori præsumitur, quòd voluntariè contigerit, proptereáque (nisi in contrarium adsit præsumptio, vel probatio) sepulturâ Ecclesiastica privari solent tales. Unde in tali dubio semper à Parocho est recurrendum ad Reverendissimum Consilium Ecclesiasticum, & ab hoc petenda decisio, ad evitanda majora incommoda, quæ propterea de facili possent incurri. Sed de hoc alibi. Interim videatur Laymann *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 1. n. 8.* Sporer *ubi suprà à num. 39.*

CON-

CONFERENTIA SECUNDA.

De Homicidio proximi publica authoritate facto, aut faciendo.

SUMMARIUM.

32. Principibus, vel Magistratibus competit potestas occidendi malefactores.
33. Subinde fas est, hujusmodi homines Reipublicæ perniciosos proscribere: Germ. in die Acht erklären.
34. Quô suppositô cuilibet fas est, talem bannitum occidere.
35. Neque ipsi justè bannito licebit se contra aggressorem defendere.
36. Princeps potest suos subditos exponere periculo vitæ, quando id exigit necessitas Reipublicæ.
37. Leges Civiles concedentes Marito occidere adulterum cum uxore in adulterio deprehensum, hodiedum reputantur iniquæ, si supponantur id positivè indulgere, seu approbare; secus, si supponantur id solûm permittere.
38. Innocentem per se, & directè occidere, nunquam licet (excepto casu, quô Deus id præciperet) nequidem authoritate publicâ.

39. Subin tamen id licet indirectè duntaxat, & per accidens quasi.
40. Quando Judex privatâ scientiâ certò novit aliquem esse innocentem, tenetur omni possibili modo eum absolvere, & liberare.
41. Etsi hoc non possit, tenetur potiùs resignare officium, & opes, aut officium suum perdere, quàm talem condemnare ad mortem.
42. Resolvitur Casus I. de quodam lictore, qui malefactorem è carcere sibi elapsum globô petiît in territorio alieno.
43. Unde pessimè egit, & procul dubio graviter deliquit &c.
44. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium factæ de bannitis.
45. Resolvitur Casus II. cujusdam Senatoris dubitantis, an tutâ conscientiâ possit dare suum suffragium in necem cujusdam Raptoris publici, primâ vice deprehensi.
46. Et an possit se subtrahere à proxima sessione, in qua moraliter prævidet, defectu sui suffragii partem adversam prævalituram, ideóque dictum malefactorem ad mortem condemnatum iri.
47. Solvitur instantia contra hanc resolutionem.
48. Quo sensu Scotus negaverit, malefactorem occidi posse propter furtum simplex.
49. Resolvitur Casus III. cujusdam Venatoris, qui feripetam in sylva deprehensum sclopetô trajiciens occiderat.
50. An fas sit, jaculandô explodere in talem feripetam fugitivum?
51. An saltem titulô inculpatæ tutelæ licuerit trajicere feripetam?
52. In casu particulari potest feripeta plecti pœnâ corporis, vel capitis, & quando?
53. A Confessionario venatoribus omnino dissuadendum, ne in feripetam fugitivum explodant.

54. Qui

54. Qui jussi sunt capere malefactorem, salvâ conscientiâ nequeunt fugientem, vel se opponentem occidere, nisi suppositis certis quibusdam conditionibus.

55. Ne quidem publici Grassatores impunè occiderentur à quolibet, nisi supponantur jam banniti.

56. Qui sinè authoritate publica malefactorem v. g. suspendendum occidit, homicidii reatum incurrit.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de homicidio proximi publica authoritate facto, aut inferendo.

QUæritur primò. Utrùm Principi, vel Magistratui competat potestas occidendi malefactores?

℞. Affirmativè: quia juxta jam superiùs *n. 2.* dicta DEus dedit hanc potestatem Principibus *Exod. 22. maleficos non patieris vivere.* Unde & Apostolus *Rom. 12.* ait: *si malum feceris, time: non enim sinè causa gladium portat: DEI enim Minister est, vindex in iram ei, qui malè agit.* Accedit ratio: quia scelerato- 32. rum hominum punitio prorsus necessaria est ad hominum vitam politicam, & quietem conservandam; secus enim scelera invalescerent in tantum, ut probi ab infesta-

tionibus iniquorum non ampliùs essent securi; proptereáque in quavis Republica benè regulata hujusmodi scelerati homines extremô mortis suppliciô solent exterminari. Herincx *part. 3. disp. 6. n. 30.* Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 9. dist. 3. n. 15.*

Quæres secundò. An etiam fas sit hujusmodi malefactores publicô edictô proscribere, promissô stipendiô certo illi, qui vel vivum apprehenderit, vel occisi à se caput præsentaverit?

33. ℟. Id fieri licitè, tunc saltem, quando homo est Reipublicæ valde pernitiosus, ità, ut constet sufficienter de damnis ab illo illatis, prout de quibusdam viarum Grassatoribus, & prædonibus factum sæpiùs fuisse constat. Ità in re Azorius *Instit. mor. tom. 3. lib. 2. c. 2. q. 2.* Covarruvias, Filliucius *tra. 29. n. 22.* Laymann *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 2. n. 2.* ducuntur hac ratione: quia Reipublicæ interest, de malefactoribus, vel hostibus suis pœnam condignam sumere: cùm ergo supponatur id præstare non posse, utpote non potens reum apprehendere, hinc poterit tutâ conscientiâ eundem proscribere, præstitutâ insuper certâ compensatione pecuniariâ, si res ità exigit. Quocirca tamen rectè monet Molina *tr. 3. disp. 7.* non expedire ejusmodi sententiam contra bannitum proferre, nisi raro, & ob gravem causam; tum ob alia incommoda; tum quòd fermè sem-

per

per tales Sacramentis destituti in peccatis mortalibus decedere soleant, & incurrere æternam damnationem.

Ergóne, inquies, suppositâ promulgatione cuilibet fas erit occidere bannitum?

34. ℞. cum DD. mox relatis: Fas est cuilibet sæculari, ob rationes jam datas; secus enim malefactores minimè absterrerentur, neque satìs provisum foret bono Reipublicæ, vel tranquillitati ejusdem, si scirent hujusmodi Decreta executioni mandari non posse à privatis. Quocirca tamen observandæ erunt sequentes conditiones. 1. Ut hoc fiat publicæ justitiæ zelô, non verò ex odio, aut privatæ vindictæ causâ. 2. Nè fiat pendente appellatione, aut extra territorium proscribentis, nisi fortassis consentiret Dominus territorialis. 3. Ut ne filius patrem, vel matrem, vel maritus uxorem occidat, vel econtra (quia jus civile, naturale non potest tollere) nisi supponatur occidendus esse actualis Reipublicæ hostis. Ità vix non in terminis Laymann, ubi suprà, citans pro eadem opinione Clarum *lib. 5. sentent. verb. Homicidium n. 59.* Dixi etiam: *cuilibet sæculari;* nam Clericus in majoribus constitutus graviter peccaret occidendo bannitum: quia Ecclesia *cap. sententiam. Ne Clerici, vel Monachi.* graviter prohibet Clerico, vel Monacho, ne se in causas sanguinis etiam justas immisceat.

Aſt, inquies, fortaſſis, nunquid tali proſcripto, vel bannito licebit ſe defendere contra aggreſſorem ſuum, eundem occidendo, vel ſaltem mutilando?

35. ℟. *cum communi Doctorum* negativè. Ità Laymann *l. 3. tract. 3. part. 3. c. 1. n. 4.* Sa. *Verb. bannitùs. n. 4.* Ratio eſt; quia aggreſſor velut publicæ juſtitiæ Miniſter habet jus occidendi proſcriptum, ſeu bannitum (ùt ſupponitur ex dictis) ergo proſcriptus contra eum ſe defendendo infert ei injuriam, & publicæ poteſtati reſiſtit. Et certò ex oppoſita ſententia ſequeretur, malefactoribus pariter licere lictores, aut carnificem, à quo ad extremum ſupplicium rapiuntur, occidere, & per conſequens dari poſſe bellum ex utraque parte (ſecluſâ etiam ignorantiâ) juſtum, quod nemo Theologorum, vel Juriſtarum facilè admittet; nam *non eſt permiſſa defendendi facultas, ubi offendendi eſt data libertas*, ajunt *DD. in L. 1. C. quando liceat unicuique ſinè Judice ſe vindicare.*

Quæres 3tiò, utrum Principi, vel Magiſtratui liceat ſubditos exponere mortis periculo?

36. ℟. cum diſtinctione. Licet, quando id poſtulat recta ratio, vel potiùs neceſſitas, defendendi, ſeu tuendi Rempublicam; non item 2. ſinè neceſſitate, ſeu pro mero arbitrio &c. Ità *communis, & certa DD. ſententia.*

Ratio

Ratio prioris est: quia recta ratio dictat, Magistratui, & potissimùm Principi incumbere defensionem subditorum, simúlque pro conservatione totius corporis exponendam, vel immolandam esse partem: ergo si defensio totius Reipublicæ id exigat, authoritate Principis, vel Magistratûs poterunt subditi exponi periculo vitæ.

Ratio verò posterioris hæc est: quia nec Principi, nec Magistratui competit absolutum, & despoticum dominium in vitam, vel membra suorum subditorum, sed solùm in casu, ubi id exigit publica necessitas: ergo hâc præcisa minimè fas est eos subjicere, aut exponere periculo vitæ.

Quæres 4tò, quid censendum de legibus civilibus, quæ indulgent Marito facultatem occidendi adulterum cum uxore deprehensum, si vilis persona sit, ùt habetur. *L. Marito. ff. ad Legem Juliam. de adulteriis.* Et Patri jus occidendi adulterum cum filia, quam Pater in potestate habet, ùt videre est *L. Patri. 20. eodem?*

℟. Præfatas leges esse iniquas, si talem potestatem concedant positivè & approbativè: secus dicendum, si id permittant solùm negativè, quatenus in tali casu pœnam non decernunt homicidæ, neque actionem contra eum seu civilem, seu criminalem recipiunt. Ità cum S. Thoma *4. dist. 37. q. 2. art.* 37.

3. art. 1. Lessio *l. 2. c. 9. dubit. 5.* Laymann *cit. c. 2. n. 4.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 790.* & alii communiter.

Ratio prioris hæc est: quia jus naturæ dictat, non esse passim cuilibet concedendam facultatem occidendi, quando delinquens potest capi, audiri, & servato ordine juris condemnari, prout adulter potest. Hinc *Reg. 176. ff. de R. I.* dicitur: *Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publicè potest expediri* &c. Adde: repugnat charitati Christianæ aliquem extra necessitatem occidere, qui scitur esse in mortali, neque eidem indulgere tempus, ut possit se disponere: ergo leges civiles positivè id approbantes essent iniquæ, præsertim cùm videantur loqui universaliter, ideóque etiam idipsum contra adulterum Clericum, in quem potestas laica non habet jurisdictionem. Ratio autem posterioris est: tum quia per has leges permissivas homines absterrentur vel maximè à crimine adulterii: tum quia difficillimum accidit marito, aut parenti, temperare justum dolorem, dum adulterum deprehendit in flagranti crimine &c. prout habetur *L. si adulterium. §. Imperator. ff. ad l. Jul. de adult.* Quam ob causam etiam sacri Canones excommunicationis sententiam ab eo removent, qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia turpiter inventum manus injecerit violentas, prout habe-

habetur *c. si verò. 3. de sent. Excom.* Vid. Molina *tr. 3. disp. 99. in princip.*

Quæres quintò, sitnè aliquando licitum, saltem authoritate publicâ occidere innocentem?

℟. 1. ad hoc quæsitum: nunquam fas est 38.
(præclusô mandato divino expresso) ne quidem authoritate publicâ per se & directè occidere innocentem. Ita DD. *unanimiter.* Ratio est: quia potestas in vitam humanam est soli DEO reservata, secundùm dicta superiùs *n. 1,* juxta illud *Exod. 23. v. 7. insontem, & justum non occides*, & nequidem Magistratibus, vel Principibus concessa, nisi in quantum pax & tranquillitas, vel etiam eliminatio sceleratorum, aversio indignationis divinæ &c. exigit punitionem, & execrationem flagitiosorum, prout rursus habetur *Exod. 22. Maleficos non patieris vivere.* Dixi autem: *per se, & directè* occidere innocentem nunquam fas est, tunc verò dicitur per se, & directè occidi v. g. homo &c. quando mors positivè in se tanquam medium ad aliquem alium finem obtinendum immediatè intenditur: e. g. hostis, vel Tyrannus civitatem obsidens minitatur toti Reipublicæ excidium, nisi hæc immediatè aliquam certam personam innocentem occidat, capútque præcisum sibi mittat; in hoc casu mors innocentis per se,

ac directè immediatè intenderetur tanquam medium ad mitigaudum hostem, & avertendum excidium. Quô benè notatô, & observato

39. ℞. 2dò ad idem quæsitum: fas est aliquando, etsi non nisi ex gravissimis causis, indirectè, & quasi per accidens occidere innocentem. Ità rursus *communissimè DD.* signanter Filliucius *tr. 29. n. 11.* Navarrus *lib. 1. c. 3. n. 220.*

Pro genuina verò intelligentia hujus resolutionis benè notandum, tunc indirectè innocentem occidi, quando mors innocentis per se non intenditur, neque per modum finis, neque per modum medii &c. utì jam suprà *n. 14.* insinuatum fuit; sed solùm ponitur aliqua actio in ordine ad alium finem, ex qua actione tamen prævidetur mors innocentis infallibiliter quidem, & inseparabiliter, sed per accidens secutura. Ex. gr. hostis impugnans civitatem, turrim sibi nocivam vult evertere, proptereáque eandem tormentis bellicis petit, probè gnarus, in eadem turri multos innocentes comprehendi, & ruente turri occisum iri. Rursus: defendit se quis justè adversùs injustum aggressorem (servato moderamine inculpatæ tutelæ) explodendo in eum sclopetum, prævidens eodem ictu sclopeti unà simul infantem, vel alium innocentem, cujus objectu velut clypeo se defendere nititur

tur aggressor, occisum iri &c. &c. in his, & aliis similibus sexcentis casibus innocens non per se, sed merè pei accidens occiditur, utpote cujus mors neque per modum medii intenditur ab occidente: ideóque dicimus, ex gravissimis causis, id fieri posse sinè peccato. Ratio est: quia actio, v. g. solutio tormenti in turrim hostilem, aut sclopeti in injustum aggressorem de se licita est, & justa, immò verò hìc & nunc necessaria; quòd autem unà simul occidantur innocentes, merè per accidens contingit: ergo licitè fit. Conseq. probatur: quia non datur obligatio servandi vitam proximi quantumvis innocentis in casu, quo vel propria vita, vel salus totius Reipublicæ periclitatur: ergo talis actio potest licitè exerceri, non obstante morte innocentis per accidens connexa, quippe quæ neutiquam intenditur, sed solùm permittitur, & quidem ex gravissima causa, ùt supponitur.

Quæres 6tò. Utrum Judici liceat condemnare ad mortem illum, quem privatâ notitiâ scit esse prorsus innocentem, in foro publico tamen probatus fuit nocens?

℞. ad hoc quæsitum, quòd Judex in hoc casu deberet omnimodis laborare, ut innocentem absolvat, & liberet, v. g. impediendo accusationem, aperiendo carcerem, si sinè majori malo potest, contestando in- 40.

nocentiam ejus publicè, vel tandem remittendo causam ad Judicem superiorem, eundem unà simul informando, seu instruendo de innocentia, omni possibili modo.Ità fatentur *unanimiter DD.* quia plus quàm certum est, quòd Judex teneatur justa judicare, injurias pro possibili avertere à quovis subdito &c. Verùm datò etiam, & supposito, quòd non suppetat via liberandi innocentem, utpote convictum in foro externo, & fortassis etiam torturæ vi adactum ad falsam confessionem criminis sibi impositi, quæstio præsens agitatur acriter inter Doctores, an Judex tamen licitè condemnaret ad mortem? Ad quam quæstionem

41. ℞. jam 2dò. Non licet Judici condemnare ad mortem illum, quem privatâ notitiâ certò scit innocentem, esto is fuerit in foro publico probatus nocens, & fortassis etiam torturæ vi compellente confessus, ità solidissimè probat Lessius *de J. & J. l. 2. c. 29. dub. 10. n. 78. & seqq.* Herincx noster *part. 3. tr. 2. disp. 6. n. 13. & seq.* Ratio est: quia nunquam fas est innocentem scienter occidere, cùm hoc sit intrinsecè malum, unde *Exod. 23.* dicitur: *innocentem, & justum non occides*: atqui Judex in hoc casu scienter occideret innocentem: ergo &c. Nec sufficere videtur communis responsio Adversariorum, quòd Judex id solùm sciret scientiâ privatâ, non autem scientiâ publicâ, adeó-

adeóque, ut persona publica teneatur etiam talem occidere, nè aliàs in tribunalibus subversio justitiæ, inde verò ingens Reipublicæ perturbatio sequatur.

Contrà enim est, quòd nec DEUS unquam concesserit Reipublicæ, neque ulla Respublica Judici, facultatem occidendi innocentem; secus enim authoritate publicâ posset innocens directè occidi, ejusdémque caput mitti Tyranno minitanti excidium toti urbi &c. quod falsum esse diximus suprà ex *communi Doctorum.*

Plures hujusmodi absurdas sequelas diducit Lessius *loc. cit.* quem legisse non pigeat. Et licèt oppositam sententiam plures magni nominis Doctores hodiedum sustineant, mihi tamen non, nisi merum speculativè, & non tam ratione, quàm authoritate probabilis videtur: sed de hoc alibi fortassis plura, ubi *de Judice part. 5. n. 684.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de occisione proximi, authoritate publica facta, aut facienda.

CASUS PRIMUS.

Titius carceris custos seu (ùt alii vocant) lictor, officio suo privatus fuit, eò quòd culpabili incu-

incuriâ ac desidiô hujus, quidam insignis malefactor publica auctoritate ad mortem jamjam condemnatus, pridie, quàm mortis debuisset perferre supplicium, è vinculis & carcere excesserit, eruperit, & evaserit; post medium circiter annum, dum Titius ad instar Caini vagabundus incedebat in alieno territorio; ab insperato incidit in eundem malefactorem, quem subitò aggressus volebat capere; sperans se per hoc recuperaturum gratiam sui Principis: malefactore autem in fugam se convertente, globô eundem petiît, & ita graviter vulneravit, ut is paucis pòst diebus diem suum obîerit. Jam ad nostrum propositum quæritur 1. an Titius licitè potuerit in malefactorem explodere, cum periculo eundem interficiendi? 2. An saltem potuisset eundem licitè capere, esto in alieno territorio illum offenderit?

42. ℞. ad primum quæsitum. Titius explodendo in dictum malefactorem, & quidem cum periculo eundem interficiendi, peccavit mortaliter. Ratio est: quia juxta communem, & receptam Doctorum sententiam, extra casum necessariæ defensionis non licet occidere quempiam, quantumvis malefactorem, nisi authoritate publica, & servato juris ordine: atqui Titius id non fecit authoritate publica, cujus enim? multò minus servavit ordinem juris: ergo explodendo cum tanto periculo, proximúmque injustè damnificando, peccavit graviter. Nec refert, quòd malefactor ille jam semel fuerit

fuerit auctoritate publica condemnatus ad mortis supplicium; per hoc enim non datur cuilibet facultas occidendi talem, veluti constabit ex dicendis *n. 56.* & certè Titius detentum adhuc in carcere occidendo peccâsset graviter, esto jam fuerit condemnatus ad mortem: ergo à fortiori peccavit graviter eundem occidendo, posteaquam is & territorium, & potestatem condemnantis evasit.

℟. ad alterum quæsitum. Titio ne quidem licuit illum malefactorem capere in alieno territorio; quia talis apprehensio est actus jurisdictionis contentiosæ, qualem in alieno territorio absque præscitu & consensu Domini territorialis nunquam licet exercere, nequidem Ministris justitiæ; atqui Titius, utpote officiô suô privatus, nullam prorsus habuit auctoritatem, nequidem satellitis, aut Ministri justitiæ: ergo injuriam gravem intulit nedum malefactori, utpote jam existenti in territorio alieno, & sub alterius potestate, sed etiam Domino territoriali, cujus jura violavit. 43.

Dices fortassis: licitum est cuilibet homini privato occidere bannitum: licèt insuper Marito propria auctoritate occidere adulterum cum uxore in adulterio deprehensum: quidni ergo & Titio, velut homini pri-

ni privato licuisset occidere malefactorem jam semel legitima auctoritate Judicis ad mortem condemnatum?

44 ℞. *Transf. antec.* quoad primum membrum hujus instantiæ, *negando conseq.* & paritatem. Disparitas hujus est, quia eô ipso, quòd quis subjicitur banno, quivis publica auctoritate constituitur Minister publicus justitiæ, vel saltem cuilibet datur facultas exequendi justitiam in tali bannito, velut hoste Reipublicæ: ergo quilibet impunè talem occideret, saltem in territorio Principis, qui illum proscripsit, licèt non in alieno, nisi ex tacito, vel rationabiliter præsumpto consensu alterius Principis, in cujus territorio versatur: econtrà per hoc, quòd quis publica auctoritate condemnetur ad mortem, non cuilibet datur potestas impunè illum occidendi, prout experientia & praxis probat, sed talis reus manet sub protectione, & custodia Magistratûs, aut Principis, usque dum per legitimum, & publicum Ministrum justitiæ ultimô afficiatur suppliciô. Illud alterum membrum de Marito adductum, omnino falsum esse, constat ex sequenti propositione *n. 19.* ab Alexandro VII. damnata. *Non peccat Maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.* Et licèt leges civiles id olim permiserint ob justum dolorem Mariti &c. in tantum, ut occidens

in

dens in foro externo non posset puniri, certum tamen esse debet, quòd occidendo peccet, prout habetur *Can. inter hæc 33. q. 2.* Quòd autem cuivis concedatur potestas occidendi bannitum potiùs, quàm adulterum vel adulteram, causa hæc est: quia banniti sunt Reipublicæ hostes, qui nec capi nec accusari possunt, ideóque ob bonum commune conceditur ea facultas: è contra adulteri non sunt Reipublicæ hostes, & possunt capi, atque accusari: ergo non debent statim à quovis impunè occidi, sed servato juris ordine priùs audiri &c. &c. Videatur la Croix *l. 3. part. 1. n. 789. & n. 794.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius socio sibi haud absimili stipatus, cuidam Bajulo iter agenti pecuniam (quam ab eo portari noverant) ex industria vi eripuit, proptereaque captus, & incarceratus, delictum sponte confessus est; formato desuper processu, quidam Jurisconsultus peritissimus Magistratui retulit, huic delicto jure communi statutam esse pœnam capitis. L. penult. ff. ad leg. Jul. de vi publ. & L. 28. §. grassatores. 10. ff. de pœnis, nec non constitut. Crim. Caroli V. art. 126. stare nihilominus in eorum arbitrio, velintne hunc, utpote adhuc nunquam castigatum, aut deprehensum in simili delicto, potiùs condemnare ad triremes. Mandatum proin fuit à Præside nte Magistratûs,

ut quilibet Consulum præmissâ deliberatione in proxima sessione suum dando suffragium, declaret, velitne potiùs Sempronium capite plecti, vel verò ad triremes mitti, tunc verò juxta majora rem finaliter decisum iri. Venit proin certus quidam Consul, vir justus, tenerrimæque vitæ, ac innocentiæ ad Confessarium suum, interrogans 1. an tutâ conscientiâ possit suum suffragium dare in necem Sempronii, præsertim cùm audiat, hunc nunquam adhuc fuisse castigatum, aut in simili crimine deprehensum, & ex rapina non nisi 4. aut 5. florenos reportâsse? 2. An tutâ conscientiâ possit se subtrahere proximæ sessioni, in qua prævidet, defectu sui suffragii partem adversam prævalituram, ideóque Sempronium non ad triremes, sed ad gladium & mortem condemnatum iri. Quid ad hæc respondebit Confessarius?

45. ℟. ad primum. Potuit Consul tutâ conscientiâ suum votum dare in necem Sempronii. Ratio est: quia unusquisque tutâ conscientiâ se potest accommodare legibus justis: atqui allegatæ leges, statuentes pœnam capitis in hujusmodi raptores justæ sunt: ergo &c. Et amabo! quis alicujus culpæ arguat Augustissimum Carolum V. Romanorum Imperatorem, hujus Constitutionis Authorem? quis reliquos Legum Conditores (qui id ipsum jam pridem statuerant) alicujus culpæ accuset? certè nemo prudentum. Si ergo tot, ac tanti viri potuêre condere legem sinè peccato, con-

 demnan-

demnando hujusmodi raptorem capitis, quidni & Consul, seu Senator civilis imperialis suo suffragio huic constitutioni possit tutò accedere? Ex hoc

℟. jam ad secundum quæsitum, dictum 46.
Consulem tutâ conscientiâ potuisse se subtrahere proximæ sessioni, esto præviderit certò, defectu sui voti partem adversam prævalituram, proptereaque Sempronium non ad triremes, sed ad mortem condemnatum iri. Ratio hujus liquet ex mox dictis: quia talis Consul accedens Senatum potuisset tutâ conscientiâ suum dare votum in necem, & sic quodammodo positivè mortem Sempronii promovere: ergo à fortiori licuisset eandem promovere negativè, subducendo scilicet se proximæ sessioni, & hôc modo permittendo, ut major pars Senatûs ferat suffragia sua in mortem Sempronii.

Dices tamen contra hanc resolutionem. In dubio semper favendum est reo: & certè communi charitatis præcepto potiùs jubemur laborare pro absolutione, quàm pro condemnatione in pœnam, præsertim gravem, utì est illa capitis: atqui Consul supponitur dubitare, an reus sit capitis condemnandus, vel potiùs ad triremes mittendus: ergo tenebatur hanc posteriorem partem amplecti, utpote magis favorabilem reo.

47. ℞. Explicando *Majorem.* In dubio facti, vel juris, ubi ſcilicet dubitatur, utrum delictum fuerit commiſſum, aut certâ lege talis pœna fuerit decreta &c. vel, ùt habet *regula Juris 11. in 6. cùm ſunt partium jura obſcura*, favendum eſt reo &c. concedo. in dubio ex mera ignorantia legis orto, & ubi tám de certo facto, quàm de lege pœnali conſtat. neg. Major. illa enim regula debet ſolùm intelligi de caſu, quando partium jura ità ſunt obſcura, ut Judex meritò dubitet, cuinam parti debeat favere, prout benè explicat P. Krimer *lib. 5. decret. tit. 49. Reg. 11. n. 5.* minimè verò de caſu, ubi nedum de certa facti ſpecie, verùm inſuper de certa lege pœnali pro tali facto lata conſtat, prout fit in noſtro caſu. Et licèt Conſul fortaſſis hanc certam legem ignoraverit, potuit tamen credere, legem eſſe juſtis de cauſis latam, & ſe reſolvere confiſus in ſinceritatem, & peritiam Jureconſulti. Eſto etiam lex charitatis ſuadeat, ut potiùs laboremus pro abſolutione, quàm condemnatione &c. quia tamen bonum publicum exigit, ut hujusmodi crimina non relinquantur impunita, & quivis Conſul tenetur non tantùm bonum particulare alicujus privati, ſed potiùs bonum commune reſpicere; hinc potuit dictus Conſul tutâ conſcientiâ dare votum in necem, vel ſubtrahendo ſe in proxima ſeſſione permittere,

ut reus per majora condemnaretur. Vide si placet de hac re P. Krimer *lib. 5. tit. 17. n. 26.* vel Haunoldum *de Jure & Just. tom. 6. tr. 2. n. 537.* aut Carpzovium *Practic. criminal. q. 90. n. 12.*

Dices adhuc. Scotus *4. dist. 15. q. 3.* ipse negat, occidi posse malefactores, nisi in veteri lege expressos, vel in casibus, in quibus DEUS dispensare legitur, idque propterea, quia hæc bona temporalia sunt longè inferioris ordinis, & æstimationis, quàm bonum vitæ: ergo propter hujuscemodi furtum, aut rapinam homini non licet vitam auferre.

℟. cum Cavello *in loc. cit.* Marchantio *tom. 2. trib. tr. 6. tit. 3. q. 1. §. 2. dub. 1.* Herincx *part. 3. tr. 2. disp. 6. n. 32. & 33.* Scotum solùm voluisse, eos propter furtum bonorum temporalium occidi non posse, nisi adsit lex generalis, qualem jam assignavimus *in constit. criminal. Caroli V.* mox allegata. Vel, ùt interpretatur Marchantius *cit.* mentem Scoti, eos occidi non posse propter bona temporalia præcisè, quippe quæ sunt longè inferioris ordinis bonis vitæ; quod omninò verum est: non tamen negavit Scotus, posse occidi propter rapinas & furta, si hæc considerentur, in quantùm vergunt in gravem perniciem Reipublicæ, cujus commune bonum meritò præfertur 48.

bono privato vitæ hominis flagitiosi, seu perniciosi.

CASUS TERTIUS.

CAjus venator fatebatur, se nuper explodendo trajecisse quendam feripetam: rogatus à Confessario cur, vel cujus authoritate id fecerit? candidè reponebat, sibi hoc demandatum fuisse à suo Domino, proptereáque nec sibi timere de pœna in foro externo incurrenda: & licèt Dominus (ajebat) solùm permiserit, ut hujusmodi feripetas in flagranti deprehensos caperemus, vel aufugientes & ad vocem, vel clamorem nostrum gradum sistere nolentes, etiam sclopetô peteremus, non tamen lethaliter, sed solùm lædendo &c. nihilominus experientia multiplex docuit, quòd ipsi feripetæ animadvertentes periculum sibi impendens soleant nos venatores prævenire, & globô non pedes, sed potiùs pectus, & vitam petere, præsertim dum animadvertunt solutô jam suo sclopeto, & quidem incassò ictu jam non ampliùs esse in statu, ut possit ejaculari. Unde jam dubitare licet 1. an aliquis Dominus possit venatoribus suis indulgere, vel omnino præcipere, ut explodant in feripetas fugitivos, ita tamen ut conentur eos non lethaliter vulnerare? 2dò, an stantibus circumstantiis mox relatis in hac specie facti venator tutâ conscientiâ possit trajicere feripetam, & occidere?

℟. Ad

℟. ad primum dubium. Videtur probabiliùs, quòd nullus Dominus salvâ conscientiâ possit indulgere, aut præcipere venatoribus, ut explodant in feripetam, esto etiam mandet, ne lethaliter vulneret. Hanc resolutionem in nullo quidem, quos ad manus habeo, reperire potui, colligo tamen eam sequentibus potissimùm rationibus; nam juxta *communissimam Doctorum* feripeta (præsertim ob primam prævaricationem) pœnâ corporali affici non potest, eò quòd judiciô prudentûm hoc delictum per se loquendo tam grave non videatur, præsertim cùm de jure naturæ & gentium feræ sylvestres sint primò occupantium. Ità docent Sotus, Sylvester, Molina, Navarrus, quos citat, & sequitur Laymann *lib. 3. tr. 1. c. 5. n. 14.* Palao *tr. 31. pu. 14. n. 6.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 256.* Lessius *de J. & J. l. 3. c. 6. dubit. 9. n. 45.* & solidissimè R. P. August. Michel *tom. 2. part. 1. sect. 3. à n. 19. fol. mihi 44.* atqui talis feripeta procul dubio esset punitus pœnâ corporali, utpote lædendus saltem in pedibus, fortassis non sinè periculo vitæ, aut perpetuæ inhabilitatis, immò & perpetuæ damnationis, prout in similibus casibus fieri assolet: ergo &c. 49.

Dices fortassis: Mandatum Domini non eò tendit, ut feripeta vulneretur, seu corporalìter lædatur, sed potiùs, ut capiatur debite puniendus juxtà delicti qualitatem,

aut certè absterreatur à delicto: ergo si feripeta fugiat, & propterea graviter lædatur, debet sibi imputare hoc damnum, & non Domino.

50 ℟. Neg. Conseq. Esto enim Dominus aliud non intenderet, nisi capere, aut terrere hujuscemodi homines, videtur tamen hoc fieri modô inordinato; tum quia delictum tam grande non est, ut mereatur pœnam corporis per se loquendo: tum quia feripetæ possunt aliis viis deprehendi, capi, & trahi ad pœnas commeritas, utputa invigilando iisdem, quibus vendant, vel distrahant feras captas &c. Neque fas est illico in quemlibet fugitivum explodere cum periculo vitæ, vel certæ gravissimæ læsionis, nisi constet certò de gravitate delicti: at hic non potest constare; quia Dominus supponitur universaliter, & circa omnem feripetam id mandâsse, aut certè permisisse universaliter de quovis feripeta in sylva deprehenso: quid enim si talis primâ vice tentâsset jaculari feram? quid, si fuisset Clericus? quid, si non fecisset, nisi eo fine, ut suum âgrum, vel prata à feris defenderet? Aliâ ergo, & suaviori viâ hujusmodi homines trahendi sunt ad judicium, & juxta qualitatem delicti puniendi.

51. ℟. jam ad alterum quæsitum hujus Casûs. Venator per se loquendo tutâ conscientiâ

non

non potuit trajicere, & occidere feripetam, prout clarè liquet ex dictis, quandoquidem hoc delictum juxta communissimam Doctorum, etiam acatholicorum, (quos citat R. D. August. Michel *loc. cit.*) non meretur pœnam corporis, multò minùs pœnam mortis. Hinc Excell. D. Joannes Antonius de Zeidlmayr, Ducalis Cancellariæ Berchtesgadensis Director dignissimus, nunc autem almæ Provinciæ Bavaricæ FF. Min. Reform. Alumnus, nomine & re Venerandus, in suo opusculo *de prohibita venatione, seu fericidio, Quæst. 14. n. 151.* intrepidè asserit, feripetam primâ vice deprehensum, licèt centum & plures feras occidisset, *ob solum fericidium* nullô modo posse *corporaliter*, multò minùs *capitaliter* puniri; eò quòd fericidium per se non sit delictum *atrox*, sed leve *tantùm*. Pro eadem opinione citat Carpzovium *q. 102. n. 60.* & alios plures. Fatendum nihilominus est, quòd si venator animadverterit, feripetam esse talem, qui tentabit trajicere se, scilicet venatorem, hic practicè loquendo, & formaliter non peccaverit, illum trajiciendo. Ratio est: quia cuilibet privato fas est contra injustum vitæ invasorem sese defendere, etiam occidendo adversarium: ergo si venator animadvertit, quòd feripeta moliatur explodere, potuit eundem ejaculando prævenire, neque enim tenebatur exspectare insultum, vel

ictum adversarii, prout ampliùs patebit ex dicendis in Conferentia proxima *à n. 60.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

52. EX dictis colliges primò, resolutionem *n. 49.* datam, esse intelligendam de generali mandato, aut permissione, v. g. vi cujus indiscriminatim, & indifferenter permitteretur venatoribus, ut jaculandô explodant in feripetam fugitivum quemcunque; & talem permissionem duntaxat improbamus velut injustam, & nimìs rigorosam; quo non obstante posset in casu particulari justè dari licentia, v. g. si iniquus Venator, seu feripeta venatoribus Principis mortem minitatus, eandémque exequi paratus fuisset, vel attentâsset, prout benè notat Laymann *loc. cit.* Insuper communiter tum Theologi, tum Jurisperiti concedunt, posse tandem aliquem feripetam capitis damnari, qui post iterata supplicia nulla cogente necessitate frequentando fericidia, apertus contemptor mandatorum Principis, & prorsus incorrigibilis videtur; quia tunc non ob unam, vel plures feras prostratas, sed ob scandalosum Principis contemptum facilè in alios serpentem, capite punitur, ait Michel *loc. cit. n. 21.* Videatur, si placet, Haunoldus *tom. 1. tr. 5. c. 1. n. 80.*

Colli-

Colliges secundò, à Confessario venatoribus omnino interdicendum, ne illico in feripetam fugitivum explodant, demonstrando iisdem, quòd hoc tutâ conscientiâ facere nequeant, & contrarium agendo seipsos, & proximum exponant periculo animæ, ac corporis; suadendum potiùs, ut aliâ viâ feripetam capiant v. g. per insidias &c. aut exploratione complicum, quibus carnes, cutes &c. vendidit, idque efficacissimè faciendum, si venator ante factum consilii causâ ad conscientiæ arbitrum recurrat; quia Confessarii est suadere tutiora, ac saniora. Si verò post factum primùm veniat, & sese accuset, tunc gravitatem delicti oportebit colligere potissimùm ex circumstantiis, an scilicet venator meritò potuerit sibi timere de vita, nè scilicet præveniretur, & occideretur à feripeta &c. si hoc, faciliùs credendum, quòd non deliquerit mortaliter, ob rationem mox datam *n.* 51, sin minùs, concludendum, eum peccâsse mortaliter, ideóque & pœnitentia qualitati delicti commensuranda erit. 53.

Colliges tertiò, lictoribus, satellitibus, aut militibus non eô ipso, quôd ipsis permissum aut mandatum sit aliquem capere, aut comprehendere, pariter permissum, ut se fortassis opponentem, vel aufugientem occidant: hinc malè, immò pessimè agunt, qui jussi comprehendere v. g. cyginos in syl- 54.

va,

va, vel casa &c. commorantes illico aufugere volentes sclopetô petunt, vel omnino trajiciendo occidunt.

Posset tamen subin id authoritate publicâ fieri, concurrentibus simul sequentibus circumstantiis. 1. Si capiendus armatâ manu resistat. 2. Si crimen ab eo commissum sit atrox & capitale. 3. Si non possit aliô modô capi, aut vinculari. 4. Si ab eodem sint timenda graviora mala, casu quo evaderet manus satellitum. 5. Capiendus debet de crimine sufficienter esse diffamatus. Si horum unum desit, non est licitum occidere volentem se ex eorum manibus eripere. Ità Julius Clarus, Farrinacius, Diana *part. 8. tr. 7. resol. 44.* quos sequitur la Croix *cit. n. 797.*

55. Colliges quartò, nequidem publicos grassatores, vel raptores à quolibet impunè occidi posse, per se loquendo, nisi supponantur jam actu banniti. Ratio est: quia si ante proscriptionem occiderentur, id non fieret authoritate publicâ, sed privatâ duntaxat: at, per se loquendo, nulli fas est quempiam occidere: ergo &c. Dixi tamen: *per se loquendo:* nam si grassator, aut raptor publicus quempiam privatum injustè aggrederetur, animô eundem deprædandi, aut spoliandi, jure naturali licebit se contra illum, quantum opus fuerit, defendere, prout ampliùs patebit ex dicendis in Conferentia proxima *à n. 64.* la Croix *loc. cit. n. 796.*

Col-

Colliges denique quintò, homicidii reatum incurrere, & quidem in utroque foro, qui sinè mandato, vel authoritate publica, vel ad jussum alterius privati, vel sponte propria occideret hominem etiam nocentem, & aliàs interiturum, v. g. malefactorem publicè suspendendum &c. Ratio est: quia etiam nocentes stant sub protectione publica: ergo non à quolibet privatâ authoritate, sed authoritate Principis duntaxat, vel Reipublicæ, quæ eos morte dignos invenerit, interfici debent, prout benè notat Filliucius *tr. 29. c. 1. n. 6.* & Pontas *in Dictionar. Cas. V. occidere. Respons. ad Cas. VI.* referens pro eadem opinione S. Augustinum, & S. Thomam. Eapropter teste Michel *Theol. mor. part. 3. tr. 6. n. 40. fol. mihi 1009.* in quodam Principatu Germanico omnino justè capite plexus fuit, qui non potens decoquere furtum ingens sibi illatum, eundem furem, dum ad patibulum ducebatur suspendendus, è fenestra sclopetô trajecit. Eadem ratione homicidii reatum incurrunt, qui consanguineos suos mortis damnatos vitandi dedecoris causâ clam venenô, vel aliô modô necant, aut necari curant per alium. 56.

CON-

CONFERENTIA TERTIA.

De Homicidio proximi propria authoritate facto, aut faciendo.

SUMMARIUM.

57. Cuivis fas est, sese defendere contra injustum aggressorem vitæ, etiam occidendo illum, modò servetur moderamen inculpatæ tutelæ.
58. Solvitur quædam instantia contra hanc resolutionem
59. Quid sit, servare moderamen inculpatæ tutelæ.
60. Injustè aggressus non tenetur expectare ictum, vel actualem insultum aggressoris.
61. Ob bonum pudicitiæ fas est occidere injustum aggressorem, servato semper moderamine inculpatæ tutelæ.
62. Non item ob solam famam, vel honorem.
63. Nisi accedat aliud damnum notabile.
64. Fas est occidere injustum aggressorem, ob defensionem bonorum temporalium magni momenti.
65. Quænam quantitas censeri possit, aut debeat magni momenti?
66. Injustè aggressus licitè defenditur per alium.

67. Reſolvitur Caſus I. de quodam Capitaneo, illuſtri ſtemmate nato, qui colaphum ab alio exceptum ſinè mora retorſit.

68. Propterea non quidem laudandus, ſed neque magnopere vituperandus.

69. Culpandus tamen, eò quòd aggreſſorem provocatum occiderit.

70. Reſolvitur Caſus II. de eo, qui duobus injuſtis aggreſſoribus ſponte aperuit januam cubiculi ſui, & primò ingredienti ſicâ pectus transverberavit.

71. Faciliùs excuſandus à peccato, ſi januâ firmiter clauſâ contranitentibus id feciſſet.

72. Vel, ſi omnino aufugiſſet nullum lædens.

73. Reſolvitur Caſus III. de quodam cive, qui militem gregarium familiariùs agentem cum ſua filia ante fores domûs ſuæ ſclopetô trajiciendo peſſimè egit.

74. Quid ſi idem miles civem fuiſſet perſecutus uſque ad cubiculum proprium?

75. Sæpe laudabiliter agitur, permittendo potiùs mortem propriam, quàm occidendo injuſtum aggreſſorem.

76. Qui de facili poſſunt fugere aggreſſorem, nec tamen fugiunt, ſe potiùs occidunt, ad oſtentandam generoſitatem, non ſervant moderamen inculpatæ tutelæ.

77. Secus dicendum de illis, qui ſinè nota infamiæ, & aliorum magnorum incommodorum nequeunt fugere.

78. In actu defenſionis licet intendere mortem aggreſſoris, ubi hæc ad juſtam defenſionem eſt neceſſaria.

79. Solvitur quædam inſtantia ex ſanctis Patribus contra hanc reſolutionem deſumpta.

80. Tametſi honeſtæ Matronæ, vel Virgini fas ſit, injuſtum aggreſſorem pudicitiæ occidere, non tamen tenetur ad hoc.

81. Re-

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de homicidio privata authoritate facto.

QUæres primò, sitne cuilibet permissum, defendere se authoritate privatâ, contra injustum aggressorem vitæ?

57. ℞. Licet cuilibet defendere se contra injustum aggressorem vitæ quemcunque, etiam occidendo illum, si aliter se nequeat defendere, modò id fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ità hodie *communissimè DD.* cum S. Thoma *2. 2. q. 64. art. 7.* Diana, Sotus, Laymann, Herincx *part. 3. tr. 2. disp. 6. n. 39.* Lessius *de J. & J. lib. 2. c. 9. dubit. 8. n. 41.* Haunoldus *de J. & J. tr. 2. c. 6. controv. 4. n. 630.* Desumitur hæc resolutio

ſolutio tum ex S. Scriptura *Exod.* 22. ubi dicitur non eſſe reum ſanguinis; qui furem nocturnum occiderit; quia nimirum (ut exponit S. Auguſtinus *in Exod. q.* 84. relatus *c. perfodiens. de homicid.*) diſcerni nequit, an tantum ad furandum, an verò etiam ad occidendum venerit; tum etiam ex Jure civili *l.* 3. *ff. de Juſtit.* & *Jur.* ubi dicitur: *nam jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam corporis fecerit, jure feciſſe exiſtimetur.* tum denique ex Jure Canon. nam *c. ſi verò.* 3. *de ſent. excom.* Alexander III. ait; *quòd vim vi repellere omnes leges, omniáque jura permittant.* Idipſum docet Innocentius III. *cap. ſignificâſti.* 8. *de homicid.*

Ratio eſt: quia ut mox dictum eſt; jus naturæ permittit, immò & ordo charitatis in jure naturali fundatus ſuadet, ut unusquisque vitam propriam præferat vitæ alienæ; præſertim injuſti aggreſſoris &c. ergo licitè occidit illum, ſi aliter nequeat vitam propriam ſalvare, eſto etiam injuſtus aggreſſor eſſet proximus conſanguineus, vel Superior, furioſus, ebrius &c. eſto etiam ſupponatur eſſe conſtitutus in ſtatu peccati mortalis, proptereáque perpetuò damnandus, modò defendens ſe, maneat intra limites inculpatæ tutelæ.

Neque dicas: ordinata charitas ſuadet; vitam corporalem eſſe poſtponendam vitæ ſpirituali proximi, ac ſaluti æternæ: ergo

ob defenſionem vitæ corporalis non licet interficere talem, qui noſcitur eſſe damnandus.

58. ℟. enim diſting. & explicando anteced. ordinata charitas ſuadet, vitam corporalem eſſe poſtponendam &c. niſi proximus propriâ malitiâ, & culpâ ſeſe conjiciat in periculum æternæ damnationis, concedo. Ubi ex propria malitia tantùm ità ſe conjicit, prout facit injuſtus aggreſſor vitæ alienæ neg. antecedens cum conſeq.

Sed quid eſt hoc, inquies, ſervare moderamen inculpatæ tutelæ?

59. ℟. Moderamen inculpatæ tutelæ ſervari dicitur tunc, quando defendens non agit plùs, quàm opus ſit ad defenſionem ſuæ vitæ: hinc ſi vitam tuam poſſis ſatìs tueri ſolis verbis, minis, clamore &c. cum ſpe auxilii &c. non debes, ne quidem verberare: ſi verberando duntaxat, retundendo, vel excutiendo arma: &c. non debes vulnerare: ſi vulnerando ſolùm, aut mutilando &c. non debes occidere: at verò ſi injuſtus aggreſſus vulneratus, aut mutilatus adhuc quærat efficaciter vitam tibi eripere, eundémque proptereà occidas, diceris illum cum moderamine inculpatæ tutelæ occidiſſe. Ità ſapienter P. Sporer *tr. 5. in Decal. c. 2. ſect. 3. n. 147.*

At, inquies, teneórne exſpectare, donec inimicus, vel injuſtus aggreſſor actu me armis petiêrit?

℟. Ne-

℟. Nequaquam teneris exſpectare, immò 60.
imprudenter ageres exſpectando, ſed potes juſtè prævenire illum, qui jam actu & proximè parat te occidere, utpute ſtringendo gladium, arripiendo, & tendendo ſclopetum &c. Ratio eſt: quia in ſimilibus circumſtantiis adverſarius haud immeritò cenſetur moraliter injuſtè te aggredi. Loquimur autem hìc de eo, qui *actu*, *& proximè* parat te occidere: ſecus enim diſcurrendum de illo, de quo conſtat, quòd non niſi remotè paret inſidias vitæ v. g. minitando mortem, accuſationem (quantumvis injuſtam) coram Judice &c. Quia in ſimilibus caſibus, ubi aggreſſio, vel periculum tam eſt remotum, facilè poterit inveniri alius modus ſeſe defendendi contra injuſtum aggreſſorem. Et certè ſi hoc ſemel permitteretur, panderetur facilis via ad innumeras cædes, & homicidia, & cuilibet daretur anſa palliandi homicidium perpetratum ſub ſchemate, quòd adverſarius ſibi fuerit mortem minitatus &c. vel voluerit injuſtô modô ſe deferre ad Judicem &c. Videatur Tamburinus *lib. 6. Decalog. c. 1. n. 16. & 17.* Leſſius *ubi ſuprà n. 46.* Herincx *ubi ſuprà n. 47.* Sporer *tr. 5. c. 2. n. 153.*

Quæres ſecundò, an liceat occidere injuſtum aggreſſorem ob bonum pudicitiæ ſervandæ?

℟. Licet, ſervato tamen moderamine in- 61.

culpatæ tutelæ, ità ſcilicet, ut perſona periclitans nec precibus, nec clamore, neque pugnis poſſit repellere laſcivum aggreſſorem. Ità hodie *communiſſimè DD.* Ratio eſt: quia integritas virginalis, vidualis, vel conjugalis, eſt bonum ſummè æſtimabile, præponderans omnibus bonis fortunæ ex genere ſuo: ergo ſi ob conſervationem bonorum fortunæ magni momenti liceat interficere injuſtum aggreſſorem, prout paulò inferiùs dicemus, id ipſum licebit propter bonum pudicitiæ, præſertim cùm in tali caſu ſemper ſubſit periculum animæ, & æternæ damnationis, propter conſenſum in turpem delectationem timendum. Videatur Sporer *tr. 5. c. 2. n. 265.*

Quæres tertiò, an fas ſit occidere injuſtum aggreſſorem ob famam, vel honorem proprium defendendum?

62. ℞. Nunquam fas eſt, ne laico quidem, ob ſolam famam, vel honorem defendendum quempiam occidere. Ita la Croix *lib. 3. p. 1. n. 800.* Cardenas *2. criſ. diſſert. 31. c. 2.* Michel ubi ſuprà *n. 27.* Lugo, Bonæſpei, & alii. Ratio eſt: quia authoritate privatâ non licet quempiam occidere, niſi cum moderamine inculpatæ tutelæ: ergo ob defenſionem famæ, vel honoris ſolius non licet interficere, niſi in iis circumſtantiis, in quibus fama, vel honor non potuit aliter defendi: atqui fama poteſt aliter defendi; quia calumnia

lumnia, vel injuria verbalis verbis, aut ſcriptis poteſt refutari, & retundi: ergo &c. Unde occiſio injuſti diffamatoris non eſt proportionatum medium conſervandi honorem, aut famam, quin potiùs inficeret: vel enim conſtat, aut ſaltem probari poteſt, aggreſſorem injuſtè diffamâſſe, aut attentâſſe ſaltem diffamationem, vel non? ſi conſtat, aut probari poteſt injuſtitia diffamationis: ergo aliâ viâ recuperari potuit fama, vel honor: ſi non potuit probari: ergo occidens punietur tanquam injuſtus homicida, & hôc ipſo perdet honorem. Nec facilè ſibi quispiam blandiatur, homicidium prorſus manſurum incultum; nam experientia quotidiana docet, homicidia præſertim, etſi occultiſſimè perpetrata, ex variis conjecturis mirum in modum ſæpeſæpiùs trahi in lucem, prout benè notat D. Auguſt. Michel *cit. n. 29.* 63.

Dixi tamen, nunquam fas eſſe occidere *ob ſolam famam, vel honorem defendendam* &c. Secus quippe dicendum foret, caſo quô honor impetitur non ſolùm verbis, prout fit per calumniam, ſed etiam factis, ità, ut propterea injuſtè aggreſſus ſimul periclitaretur in vita, vel officio &c. &c. ùt ſi Titius maritus ſciat adulterum actu velle ingredi ad uxorem ſuam, poteſt ei gladium opponere, ut emaneat: ſi autem adulter viciſſim ſtringat gladium, viam ſibi vi paraturus, poteſt Titius eundem occidere; quia jam

non de ſolo honore, verùm inſuper de jure thori tuendo agitur. Similiter ſi Titius Cajo viro honorato intentet alapam, vel ignominioſam percuſſionem fuſte, quam ſinè gravi nota aliter declinare nequit, poteſt Cajus Titio opponere gladium: quòd ſi Titius viciſſim gladium arripuerit, jam non ampliùs aggreſſor ſolius honoris, ſed etiam vitæ meritò reputabitur, contra quem fas eſt ſe defendere etiam occidendo, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ. Ità Lugo *de Juſtit. diſp* 10. *ſect.* 10. Cardenas &c. apud la Croix *cit. n.* 802.

Quæres quartò, an fas ſit occidere injuſtum aggreſſorem v. g. furem, ob conſervationem bonorum temporalium?

64. ℟. Fas eſt occidere hujusmodi injuſtum aggreſſorem, furem, aut raptorem pro defenſione bonorum temporalium magni (ſi hæc aliter manuteneri, aut recuperari nequeant) non item exigui momenti. Ità *communiſſimè* Theologi, & Jurisperiti. Sotus *de Juſt. l.* 5. *q.* 1. *art.* 8. Auguſt. Michel *part.* 3. *tr.* 6. *punct.* 1. *n.* 12. *folio mihi* 1001. Molina *tom.* 4. *diſp.* 16. *n.* 1. Leſſius *l.* 2. *c.* 9. *n.* 66. Reiffenſtuel *tr.* 9. *diſt.* 3. *n.* 22. Ratio eſt; quia ex certa omnium ſententia licitum eſt Reipublicæ ſua bona temporalia defendere per bellum neceſſarium, eſto in hoc communiter fiant multa homicidia; deinde bona temporalia ſunt vitæ honeſtè du-

cendæ

cendæ ſubſidiaria, aut neceſſaria: ergo non eſt æquum, ut quis horum jacturam patiatur propter conſervandam vitam, aut fovendam malitiam violenti, & iniqui latronis, furis, aut raptoris. Hinc natura debuit hujusmodi defenſionem concedere, ne pravis hominibus animus creſceret, alios bonis ſuis ſpoliandi, inquit Michel *cit. n. 12.*

Diximus tamen: *pro defenſione bonorum magni momenti*: Nam ſi exigui momenti duntaxat ſint, non licebit alteri vitam propterea auferre; quia hoc nedum ordinatæ charitati, ſed æquitati, ac ſanæ rationi videtur vel maximè contrarium; hinc juſtiſſimè ab Innocentio XI. damnata fuit ſequens (*n. 31.*) propoſitio: *Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.* Jam verò non inaniter dubitabis, quænam ergo bona, vel quæ quantitas bonorum temporalium cenſenda ſit magni momenti, ut propterea liceat occidere aggreſſorem injuſtum?

℟. ad hoc dubium breviter, non poſſe 65.
ſtatui vel determinari unam regulam univerſalem, prout vel inde haud obſcurè colligere licet; quia circa hoc dubium vix non tot reperiuntur ſententiæ, quot capita, prout videri licet apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 808.* Molina *tom. 4. tr. 3. diſp. 16.* Hinc noſter V. P. Apollonius Holzmann *Theolog. mor. part. 2. tr. 2. n. 583. fin.* ait: *Ego, ut in re ma-*

ximi momenti, ubi de vita proximi agitur, securiori via incedam, adstipulor (relictis aliorum taxationibus, quippe, vel merè divinatoriis, vel deceptoriis) Sylvestro, Lugoni, Laymanno &c. &c. qui ad licentiam homicidii privati, pro defensione bonorum temporalium inferendi, requirunt furtum magni valoris & momenti, determinationem, in casu particulari prudentis arbitrio relinquentes. Placet omnino hæc resolutio, utpote securissima: difficultas tamen in eo vel maximè adhuc relinquitur, quodnam in tanta judicii virorum, etiam prudentissimorum diversitate censendum sit, arbitrium prudens? Cardenas *2. crisi. dissert. 21. n. 88.* putat, ad formandum prudens judicium distinguendum esse inter rem *absolutè magni* valoris ac momenti, & *respectivè magni*: absolutè, & respectu omnium magni valoris existimat, quando valor ascendit ad quadringentos argenteos (vulgò quaranta patacones) seu (ut interpretatur la Croix *loc. cit.* ad nostram monetam) 40. imperiales: respectivè magni valoris existimat, quando ex ablatione illius talis persona, cui aufertur, deberet pati verè grave detrimentum, v. g. jacturam sustentationis sibi, suisque necessariæ. Ejusdem mentis sunt Sporer *tr. 5. Decal. c. 2. n. 157.* Viva *ad eandem proposit. n. X.* & alii plures. Itaque in praxi Confessarius prudens ante factum semper suadeat pœnitenti saniora ac mitiora, ut scili-

ſcilicet potiùs jacturam temporalium bonorum portet, quàm ut humano ſanguine manus ſuas polluat; poſt factum verò attendat. 1. Quantum damnum pœnitens ex ablatione rei ſuæ pati debuiſſet. 2. Item quâ deliberatione animi, & quo dictamine conſcientiæ ad homicidium proceſſerit: nec dubium, quin ex horum ponderatione de facili ſit collecturus, an, vel quantum pœnitens deliquerit.

Quæres quintò, utrum injuſtè aggreſſus non ſolùm per ſeipſum immediatè, ſed & per alium tertium v. g. famulum poſſit ſe juſtè defendere contra injuſtum aggreſſorem?

℟. affirmativè. Ità cum Navarro, Laymanno, Lugone, & aliis Sporer *cit. n. 169.* 66.
Ratio eſt; quia quod quis per alium facit, per ſeipſum feciſſe cenſetur: ergo qui per ſuum famulum ſua bona defendit, per ſeipſum cenſetur feciſſe, prout hodiedum Magnates facere aſſolent. Rurſus: lege charitatis licet pro alio facere, quod quis pro ſeipſo poteſt: at unusquisque pro ſeipſo poteſt ſe tueri contra injuſtum aggreſſorem in bonis vitæ, pudicitiæ, aut fortunæ &c. ergo idipſum licitè facit pro alio, non ſolùm præſente, ſed etiam abſente &c. unde ſi iniquus aggreſſor velit diripere, ſeu ſpoliare domum proximi tui &c. poteris locô tui proximi eum repellere etiam occidendo, modò ſemper obſerves moderamen in-

culpatæ tutelæ, ità ſcilicet, ut non plus facias, quàm neceſſum ſit, aut oporteat facere pro avertenda injuria à proximo innocente.

ſ. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de occiſione proximi auctoritate privatâ.

CASUS PRIMUS.

Titius genere illuſtris, officio Capitaneus, cœpit nuper (neſcio qua de cauſa) cum alio quodam (quem Cajum appellamus) commilitone, vel potiùs officiale bellico pari ſtemmate nato verbis contendere. Verùm poſt pauca verba ventum eſt ad verbera: nam Cajus, utpote iracundiæ motibus deditus ſupra modum, Titio in præſentia plurium Nobilium inſignem inflixit alapam, quam Titius haud minori dexteritate replicavit, ſeu retorſit, proptereáque ad impedienda majora mala ab aliis mediatoribus illico ab invicem ſeparati, & ſequeſtrati fuêre: At verò Titius injuriam ſibi illatam decoquere non valens, per alium (ùt ajebat) bonum & fidelem amicum exploravit, quâ viâ Cajus domum reverteretur, cui ex induſtria gladiô ſtricto occurrens provocavit eum, & vix congredientem transfigendo proſtravit, exanimavit, ſéque aſyli causâ in locum ſacrum recepit, paulò pòſt à ſupremis officialibus Regiminis abſolutus, vel certè

certè non nisi leniter punitus in ære. Hunc casum dum quidam Theologus de ore Titii homicidæ excepit, sequentia desuper concepit dubia. 1. An Titius benè egerit repercutiendo Cajum, seu retorquendo alapam sibi inflictam? 2. An salvâ conscientiâ potuerit Cajum provocare, & occidere? Quid ad hæc respondebit Confessarius?

℟. ad primum quæsitum. In foro DEI, 67.
seu Theologico, ubi Christus nos monet sequi perfectiora, diligere inimicos &c. Titius equidem minimè laudandus est: verùm si spectemus forum justitiæ, & æquitatis naturalis præcisè, multos reperiemus, qui ob repercussionem Titium minimè vituperabunt; multi enim insignes viri probabile censent, quòd vir nobilis, vel equestris alapâ ignominiosè percussus, possit repercutere, in compensationem ignominiæ. Ità tenent Petrus Navarrus *l. 2. c. 3. c. 3. n. 380.* Victoria *releEt. de Jure belli n. 5.* ubi ait, *eum, qui colaphum accepit, posse statim repercutere, etiam gladiô, non ad sumendam vindictam, sed ad vitandam infamiam, & ignominiam, etiamsi invasor non esset ulteriùs progressurus.* Ducuntur ad hoc asserendum sequentibus potissimùm rationibus. 1. Quia si Cajus Titio abstulisset v. g. unum vel plures aureos, posset illos illicò evincere, etiam percutiendo injustum aggressorem, usque dum redderet. 2. Rursus si Cajus Titium appellâsset Hunds &c.

&c.

&c. (quod nostris temporibus censetur epitheton summè probrosum militi) potuisset procul dubio idem retorquere dicendo; tu es Hunds &c. &c. ergo similiter spectatâ æquitate naturali, propter alapam ignominiosè sibi inflictam, potuit tutâ conscientiâ illum repercutere, & retorquere idem argumentum in *Darii*, vel potiùs *dabitis* factum.

Nec dicant Patroni adversæ sententiæ, disparitatem in eo sitam esse, quòd auferens Titio v. g. aureum, hunc injustè possideat, proptereàque ab eo possit justè repeti; econtrà infligens alapam non possideat honorem Titii, ideóque hunc per repercussionem non posse recuperari, sed talem repercussionem fieri potiùs in vindictam injuriæ, non verò in defensionem honoris jamjam ablati &c. &c.

68. Contrà enim est, quòd etiam ille, qui ignominiosè viro equestri, præsertim nobili stemmate nato, infligit alapam, huic auferat honorem, & in morali hominum existimatione tamdiu possideat, ut Titius tamdiu debeat ab aliis audire imbellis, effœminatus miles &c. &c. quamdiu non audet par pari referre; & certè quamdiu hoc non fecerit erit in periculo contemptûs, & confusibilis amissionis sui officii, prout experientia docet: econtrà si repercusserit in continenti suum recuperaverit honorem in communi existi-

existimatione vulgi. Ut verum fatear, mihi non minùs quàm sapientissimo Lessio, & aliis viris videtur hæc opinio ex ratione intrinseca probabilis, saltem speculativè, proptereáque tantò libentiùs huic subscriberem, quantò certiùs mihi videtur, oppositum nulli militum unquam persuasum iri, nec unquam facilè reperiundum, qui de repercussione se accuset: Nihilominùs cùm in praxi semper sit periculum evidens, nè tales excedant, & potiùs injuriam vindicare, quàm honorem sibi ablatum recuperare quærant, prout etiam in nostro casu contigit, & fortassis in aliis sexcentis similibus contingeret, hinc non ausim eam ampliùs dicere practicè probabilem, præsertim cùm plurimi Doctores, nominatim Viva *ad propos. 30.* ab Innocentio XI. proscriptam. D. Augustin. Michel *loc. cit. n. 31.* putent, eam esse damnatam tenore ejusdem propositionis trigesimæ, quàm pauló inferiùs *n. 81.* in terminis referemus. Unde

℞. jam ad secundum. Titium graviter peccâsse provocando Cajum, & eundem occidendo &c. Ratio est: quia juxta communissimam DD. non licet aliter vitam, honorem, vel bona temporalia defendere, nisi servato moderamine inculpatæ tutelæ, id est, quantùm præcisè est necessarium ad defensionem vitæ & honoris &c. atqui ad hujus defensionem fuisset satis repercussisse, 69.

seu

ſeu reinflixiſſe alapam Cajo &c. vel certè dixiſſe eidem, hunc modum non militibus, ſed ruſticis eſſe uſitatum, ideóque ſatisfactionem non pugno, ſed gladiô fuiſſe petendam &c. &c. quô caſu, ſi Cajus tentâſſet ſtringere gladium, potuiſſet & Titius ſtrictô gladiô contra illum velut aggreſſorem honoris & vitæ ſeſe defendere, etiam occidendo &c. &c. prout colligi poteſt ex dictis, præſertim *n. 63.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius vir honeſtus, non valens ampliùs ferre quorundam juvenum conventicula nocturna cum puellis, non ſemel eos dehortatus fuit, etiam minitando, quòd ſi denuò redirent, vellet eos clamando confundere, & manifeſtare: proci è contra contemptis minis comminabantur, verberibus egregiè depluere tergum Sempronii, caſu quò ab eodem manifeſtarentur. Poſt paucos dies iisdem intempeſta nocte redeuntibus Sempronius altâ voce clamando, juſſit eos abire, qui id indignè ferentes, & quaſi in furorem acti, cito gradu cucurrerunt ad cubiculum Sempronii, qui ſpontè apertâ januâ monuit, ne præſumerent intrare, niſi velint trucidari: illis è contra ingreſſum tentantibus primo ingredienti ſicâ tam validè pectus trajecit, ut illicò mortuus corruerit; quod ubi alter animadvertit, in fugam ſe contulit, Sempronius verò in locum tutum ſe recepit. Quærit jam Sempronius, an propterea peccaverit? ℟. Sem-

℟. Sempronium procul dubio peccâsse mortaliter, ſaltem per ſe loquendo, haud equidem ex eo, quòd clamando, & quodammodo proſtituendo procos, voluerit malum, conventicula ſcilicet nocturna, impedire, ſed quòd defendendo ſe, non ſervaverit moderamen inculpatæ tutelæ; potuiſſet enim ſe defendere firmiter claudendo, ſeu obfirmando januas domûs, vel certè cubiculi ſui, & interim clamando aliorum auxilium, contra injuſtos aggreſſores, invocare; quod cùm non fecerit, quin potiùs ipſusmet ſponte aperuit januam, & ſe, & procos quodammodo conjecerit in majus & evidentius periculum vitæ, & rixarum, hinc nequaquam obſervavit moderamen inculpatæ tutelæ, neque excuſabilis videtur coram DEO à peccato mortali, prout facilè erui poteſt ex hactenus dictis. 70.

Sed quid, ais, ſi proci vi januam etiam benè obfirmatam aperuiſſent, aut dirupiſſent?

℟. Ex hac ſuppoſitione facilè excuſandum 71.
putarem à peccato mortali. Ratio eſt: quia licuiſſet ſupponere, eos armis, vel fuſtibus eſſe proviſos, ideóque Sempronius meritò potuiſſet timere periculum vitæ: & licèt antecedenter non niſi verbera fuerint minati, quia tamen tempore nocturno etiam

fuſte

fuste verberans, facilè quempiam posset lethaliter percutere; hinc nemo prudentum potuisset obligare Sempronium; ut priùs assultum, vel verbera, aut modum verberandi exspectaret, vel studeret aliquem illorum lædere solùm v. g. in manu, brachio &c. non lethaliter, præsertim cùm uno non lethaliter vulnerato, adhuc ab altero potuisset interfici. Proin unusquisque prudentum facilè capiet, in re, vel casu tam practico, ubi non vacat locus deliberandi, à Sempronio desiderari non potuisse, ut quasi speculativè agendo studeret solùm in pede, brachio, vel manu, ideóque non lethaliter vulnerare adversarium, & per consequens non peccâsse graviter occidendo &c. &c. Hanc ob causam Sempronius à Judice forensi fuit illicò absolutus ab omni pœna, nec immeritò; nam Jura etiam illum, qui injustum aggressorem non servato omnimodo moderamine inculpatæ tutelæ occidit, absolvunt, saltem à pœna ordinaria, in homicidas decreta, licèt non ab omni etiam extraordinaria; quia scilicet talis injusta insultatio censetur perturbare rectum Judicium, justúsque dolor factum relevat. *L. Grauchus. C. ad legem Cornel. de sicar.* Vide si placet Carpzov. *in pract. crim. q. 8.* vel R. D. August. Michel *loc. cit. n. 4.*

Sed nunquid Sempronius in tali casu saltem debuisset potiùs aufugere, quàm humano

mano sanguine polluere manus, præsertim in tali casu, ubi debuit timere æternam perditionem inimici, seu aggressoris occidendi? 72.

℞. Si absque periculo, & gravissimo incommodo potuit, tenebatur fugere, non quidem ex justitia, sed potiùs ex charitate, vi cujus jubemur salutem animæ proximi periclitantis præferre saluti propriæ corporis, saltem tunc, cùm sinè permagna difficultate id possumus. At verò, si Sempronius sinè periculo, vel permagno incommodo (quod quidem tempore nocturno meritò potuisset timere, præsertim si in alienam domum, aut locum dissitum sese conferre debuisset) fugere non potuit, minimè tenebatur: quia neque charitas obligat, ut cum permagno incommodo, aut periculo injusti aggressoris saluti caveamus, præsertim in casu, ubi injustus aggressor seipsum propriâ malitiâ subjicit tali periculo: multò minùs ex justitia; nam aggressor injustus nequit quempiam ex justitia obligare ad fugam, præsertim è propria domo, vel cubiculo, & quidem tempore nocturno. Hinc dicitur *auctor facti esse, L. 4. C. de serv. fug. & L. 20. ff. de furt.*

CASUS TERTIUS.

C*Ajus vir honestus animadverterat, filiam (quam habebat unicam) adamari ab aliquo*

gregario milite, timens proin tum honori proprio, tum etiam pudicitiæ filiæ suæ, aliquoties eidem serio præcepit, evitare omnem familiaritatem, consortium, immò & colloquium cum eodem. His non obstantibus, dum aliquando Cajus nonnihil potatus domum concessit, invenit ante fores domûs suæ filiam cum eodem milite familiariter colloquentem; hinc indignatione motus, filiam acriter reprehendit, militem verò abire jussit, interdicendo eidem ulteriorem familiariatem &c. miles è contra se injuriatum existimans, Cajum aggressus prostravit in terram, inflictis eidem aliquot pugnis. Cajus cùm primùm è terra sublatus manus evasit, in domum suam se recipiens, eundem militem ante fores, nescio quas minas, vel convitia evomentem, è superiore fenestra sclopetô petiît, & trajecit. Quæritur jam, an Cajus in hoc facto graviter deliquerit?

73. ℞. Procul dubio mortaliter deliquit; evidens quippe est, quòd defendendo se limites inculpatæ tutelæ transcenderit notabiliter; quia honorem proprium aliô modô potuisset defendere, simúlque pudicitiæ filiæ suæ prospicere, recipiendo se interim in domum suam, & petendo satisfactionem à Capitaneo militis, vel alio ejusdem Superiore &c. Nec fuisset opus, ut ad se intra parietes indemnem servandum illico petiîsset cor, & occidisset, sed potuisset id præstare trajiciendo brachium, aut pedem,

præ-

præsertim cùm fuerit in arte jaculandi apprimè peritus, prout effectu monstravit trajiciendo cor militis. Nec dubium, quin aliæ plures viæ suppetiissent abigendi importunum hospitem à foribus domûs, quia casus contigit in civitate, præsentibus pluribus è vicinia. Non video proin, quam ob causam Cajus posset excusari à mortali peccato homicidii, licèt pariter sciam, etiam hunc ab ordinaria homicidarum pœna fuisse à Judice politico absolutum, fortassis ob causas mox in priori resolutione *n. 72.* relatas.

Sed quid, si miles Cajum strictô gladiô in domum, vel cameram usque fuisset persecutus?

℞. Hoc suppositô Cajus non peccâsset. 74.
Ratio est: quia secundùm dicta superiùs *n. 60.* nemo tenetur exspectare impetum aggressoris, vel eousque, dum adversarius omnimodis approximet corpori, & cæsim, aut punctim feriat; posset enim de facili contingere, ut defensio esset sera nimis. Hinc inimicum, aut latronem strictô gladiô contra se venientem sclopetô petens, & occidens, nullius noxæ reus erit, inquit Michel *cit. n. 3.* referens pro eadem opinione Navarrum *consil. 31.* Zœsium *ff. ad L. Cornel. de sicar. à n. 31.* Secùs dicendum, si insultus hostilis primùm post aliquot temporis intervallum fuisset timendus; ut pro-

in Cajus aliâ viâ potuisset evadere periculum, vel si imploratô aliorum auxiliô, aut subsidiô potuisset repellere aggressórem.

75. Diximus tamen semper, *fas esse*, Cajum *posse se defendere* &c. nunquam tamen, *quòd teneatur se defendere* occidendo iniquum aggressorem &c. &c. Nam sæpe consultiùs esset permittere, ut ab injusto invasore innocens occidatur, quàm ut nocentem occidat. Ità expresśè tenent D. Antoninus *3. part. tit. 4. c. 3.* §. *1.* Sylvester *verbô Bellum 2.* §. *7.* & alii plures. Ratio est: tum quia ex parte defensoris semper est periculum, nè limites inculpatæ tutelæ transgrediatur, proptercáque dum vitam corporis tueri nititur, perdat vitam animæ, gratiâ DEI excidendo; tùm quia injusto aggressori imminet certum periculum damnationis; quod unusquisque exemplô Christi, & aliorum Sanctorum laudabiliter nititur avertere, permittendo potiùs mortem propriam corporis, nisi supponatur ipsusmet esse in statu disgratiæ, aut saltem de statu gratiæ, ac per consequens de salute æterna consequenda rationabiliter dubitare; quia ex hac suppositione teneretur potiùs propriæ, quàm alienæ prospicere saluti, occidendo injustum aggressorem. Prout benè notat Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 9. dubit. 8. n. 56.*

§. III.

§. III.
Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, eos 76.
non servare moderamen inculpatæ tutelæ, qui tametsi facilè fugâ sibi consulere possent, nihilominùs ad ostendendam generositatem, magnanimitatem &c. malunt subsistere, & occidere aggressorem, & hoc non solùm de Clericis (quos specialiter oportet imitari mansuetudinem Christi) intelligas velim, sed etiam de laicis, nedum ignobilibus, sed etiam nobilibus, *per se loquendo.* Ratio est: quia cùm talis fuga non sit medium extraordinarium, aut difficile, simúlque per eam tam vita propria, quàm proximi possit salvari, omnino christiana pietas obligat, ut potiùs fugiamus, quàm ut humano sanguine manus polluamus, cum periculo certo proximum præcipitandi in infernum: idque præcipuè dicendum est, si persona invadens supponatur esse Rex, Princeps. aut proximè conjuncta invaso, utpote parens, frater &c. vel si esset amens &c. quia talium fuga nemini, ne quidem nobilissimo stemmate nato, in prudenti existimatione hominum reputatur probrosa, sed potiùs laude digna: ergo qui secus facit,

cit, moderamen inculpatæ tutelæ transcendit, & peccat graviter, sin minùs contra justitiam, saltem contra charitatem, prout benè docent Julius Clarus, Lessius, Sporer *tr. 5. in Decalog. c. 2. n. 148.* Filliucius, August. Michel ubi suprà *n. 7.* referens pro eadem sententia Brunemann &c. &c.

77. Dixi autem, quòd nedum Clerici, sed & Laici, etiam nobiles in tali casu teneantur fugere *per se loquendo* &c. Nam secus dicendum foret, casu quô homini nobili talis fuga evaderet valde ignominiosa, seu probrosa, ità ut propterea eidem immineret exinde periculum alterius nocumenti v. g. perpetuarum rixarum ab aliis commilitonibus fugam exprobraturis &c. vel periculum exauctorizationis ab officio militari honorifico &c. prout haud infrequenter contingere natum est, præsertim inter milites &c. quo casu non aufugiens, & se defendens cum occisione invasoris, utique nec contra justitiam, neque contra charitatem peccaret: quia talis non solâ arrogantiâ, aut fastu &c. ducitur, sed verâ & morali premitur necessitate, nedum ad honorem præcisè defendendum, sed ad vitam, & ad alia gravissima incommoda declinanda. Ità ex *communissima DD.* Sporer *loc. cit. n. 149.* & la Croix *lib. 3. part. 1. n. 803.*

78. Colliges secundò. Licitum esse in actu defensionis intendere omne id, quod judicatur

catur ad vitæ, membrorúmque defensionem necessarium, ac proin interdum etiam læsionem mortiferam, & consequenter & ipsam mortem, ubi hæc est ad defensionem vitæ propriæ necessaria. Ità Sotus, Navarrus, Victoria, Lessius *cit. dubit. 8. n. 53.* Herincx ubi suprà *n. 44.* contra Cajetanum, & multos alios. Ratio est: quia, cui concessus est finis, illi pariter concessa censetur intentio mediorum ad eundem finem necessariorum: ergo ubi mors alterius aggressoris est moraliter necessaria ad defensionem vitæ tuæ, potes etiam eandem intendere.

Dices fortassis. SS. Patres passim insinuant, non licere homini privato intendere mortem alterius, quia recta ratio dictat, salutem animæ proximi esse præferendam saluti proprii corporis &c. & ità satis clarè docent S. Cyrillus Alexandrin. Ambrosius, Augustinus, D. Thomas &c. ergo &c.

℞. SS. Patres solùm voluisse, non esse licitum desiderare mortem proximi *absolutè*, non tamen negâsse, quin possit intendi *quasi per accidens*, si, & in quantum est necessaria ad defensionem justam vitæ propriæ. Et certè, si ratio adducta aliquid probaret, sequeretur, quòd homo pernitiosus toti Reipublicæ, qui prævidetur moriturus impœnitens, & propterea damnandus, ne quidem authoritate publica posset occidi; quod tamen & ab omni receptissima praxi, & à veritate 79.

tate alienum eſt. Benè proin Leſſius & Herincx *ll. citt.* dicunt, in periculoſo conflictu nemini ſcrupulizandum eſſe, nè hoſtem lethaliter vulneret, ſed poſſe eum ferire eô modô, quô commodiùs viſum fuerit ad vim reprimendam, etiamſi caput, vel pectus trajiciendum foret, ſecus enim de facili poſſet cauſâ cadere.

80. Colliges tertiò, quòd tametſi pro defenſione pudicitiæ honeſtæ matronæ, aut virgini, fas ſit occidere injuſtum, ac libidinoſum aggreſſorem, ſecundùm dicta *n. 61.* ad hoc tamen minimè teneatur, quin immò rectiùs, & charitati Chriſtianæ conformiùs acturam, ſi fortiter, ac conſtanter excluſo conſenſu cæteris omnibus fruſtra tentatis vim patiens non occidat. Ratio eſt: quia ordine charitatis vita proximi pudicitiæ virginali poteſt præferri; præſertim cùm invaſa excludendo conſenſum non peccet, ſed potiùs mereatur: econtrà verò aggreſſor in tali ſtatu occiſus, certò certiùs ſit damnandus, tametſi fatendum, rem hanc plenam eſſe periculô. Atque hinc juvenes, puellæ, vel honeſtæ Matronæ laudabiliſſimè faciunt, ſi hujusmodi ſollicitatores ad turpia, impudicos tactus, aut libidinoſa oſcula &c. attentantes, nedum verbis acriter reprehendant, ſed & alapis, pugnis, fuſte &c. repellant, exemplô Angelici Doctoris, qui mulierem impudicam titione fugaverat: quod, ſi

si plures ad initium tentationis illico obser-vâssent, ad hanc petram scandali pudicitiæ suæ naufragium nunquam incurrissent.

Colliges quartò, jure meritissimo à S.Pon- 81.
tifice Alexandro VII. damnatas fuisse sequentes duas propositiones, è quibus prior (*num. 17ma*) ità sonat: *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de se vel de sua Religione spargere minitantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.* Posterior (*num. 18va.*) *licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò immineret sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnum evitare.* Præterea ab Innocentio XI. justè damnatam fuisse sequentem (*num 30mam*) propositionem: *fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel fustis ictum fugiat.* Ratio horum desumi potest ex dictis *n. 62.* quia in his casibus non servaretur moderamen inculpatæ tutelæ; nam ad hoc, ut liceat interficere injustum aggressorem, duo sunt necessaria: 1. Ut periculum gravis damni sit evidens; & 2. ut illud aliter averti nequeat; atqui in his casibus periculum gra-

vis damni non est certum; nam calumnia apud honestos viros sæpè habetur solùm ùt calumnia, atque adeò solùm calumniatorem dehonestat: deinde hoc damnum potest aliter averti, scilicet vel verbô, vel scriptô, vel testibus &c. refutando calumniam: ergo &c.

Neque dicas, in his propositionibus supponi utrumque, scilicet, & periculum esse certum, & moraliter loquendo aliter non posse averti &c.

82. ℟. enim, hoc suppositum omnino falsum esse, ob rationes mox datas: & esto etiam aliquando utrumque alicui evidens appareret; quia tamen humanum judicium in propria causa facilè fallitur, præsertim ubi passio pondus adjicit; hinc facilè aperiretur via innumeris cædibus: debuit ergo à natura absolutè tale medium prohiberi, eò quòd ex frequentibus cædibus Reipublicæ majus damnum immineret, quàm bonum, quod ex tali defensione sequeretur. Et certè ad hoc, ut authoritate publicâ liceat aliquem condemnare ad mortem, requiruntur probæ de delicto luce meridianâ clariores, plenæ, & perfectæ *L. sciant cuncti. C. de probat.* id quod fusiùs probat Julius Clarus *lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 66. vers. 4.* cur ergo alicui privato permittatur occidere aggressorem, à quo tantùm probabile imminet periculum hono-

honoris, aut damni inde ſecuturi? Videatur Viva *ad propoſ. 18. ab Alexandro VII. damnatam n. 4.*

Colliges quintò, nedum Laicis, ſed etiam Clericis eſſe permiſſum, bona ſua temporalia magni momenti, ſi ea aliter non poſſint, occiſione injuſti aggreſſoris defendere. Ratio eſt: quia ſi natura hoc non permitteret, pravis hominibus creſceret animus ſpoliandi Clericos ſuis bonis. Hinc *cap. interfeciſti. 2. de homicid.* illi, qui furem occiderat, imponitur pœnitentia quadraginta dierum, ideò duntaxat, *quia aliter poterat res ſuas ſalvas habere:* ergo à contrario, ſi aliter non potuiſſet habere ſalvas, impunè occidiſſet. Ità tenent Lugo *diſp. 10. de Juſt. n. 178.* Tannerus, Diana *part. 5. tr. 3. reſol. 17.* & alii. 83.

Dices rurſus, *cap. ſuſcepimus. 10. h. t.* Pontifex irregularem pronunciat, qui latrones noctu ingreſſos occidit, additâ hâc cauſali; *Expediebat potiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere jacturam, quàm pro conſervandis vilibus rebus, & tranſitoriis in alios arciter inardeſcere:* ergo Clerico non licet ſua defendefendere occiſione invaſoris iniqui.

℟. neando Conſeq. vel diſting. non licet cum exceſſu moderaminis inculpatæ tutelæ conced. ſinè exceſſu, nego. Capitulum illud loquitur de fratre Religioſo, qui latrones, vel prædones jamjam habebat conſtri- 84.

ctos:

ctos: ſed quia timuit, nè vinculis ſe exſolverent, ac dein ipſum interimerent, eos interfecit, proptereáque exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ, poterat enim fugiendo priùs quàm ſe vinculis exſolverent, mortem vitare, prout benè animadvertit R. D. Auguſtinus Michel *cit. n. 14. fol. mihi 1001.*

85. Colliges denique ſextò, haud immeritò ab Innocentio XI. proſcriptas fuiſſe ſequentes duas propoſitiones, è quibus prior (*n.* 32.) ita ſonat: *Non ſolùm licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.* Poſterior (*n.* 33.) ità habet: *Licitum eſt tam hæredi, quàm legatario, contra injuſtè impedientem, nè vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere: ſicut & jus habenti in cathedram, vel præbendam, contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.* Ratio horum eſt: quia homo (eſto ſupponatur injuſtus aggreſſor) actu poſſidet jus in ſuam vitam, & membra: at lumen naturale dictat, poſſeſſorem juris actualis non eſſe deturbandum ab hac poſſeſſione propter jus merè inchoatum, aut ſperatum, & quidem ad aliquam rem, quæ eſt longè inferioris ordinis, prout eſt v. g. legatum, hæreditas, aut beneficium &c. reſpectu vitæ corporalis &c. Accedit, quòd in ſimilibus caſibus dentur aliæ viæ recuperandi ea, quæ quis prætendit, puta hæreditatem, bene-

beneficium &c. & removendi infestationem, vel impedimentum, ſcilicet intentatio legitimæ actionis in foro competenti: ergo qui his prætermiſſis præſumit adverſarium occidere, tranſcendit limites inculpatæ tutelæ. Vid. Michel *cit. n. 24.*

CONFERENTIA QUARTA.

De Homicidio caſuali, & voluntario.

SUMMARIUM.

86. Homicidium caſuale dicitur, quod ex alicujus actione vel omiſſione ſequitur, merè per accidens.
87. Voluntarium verò, quod ſequitur per ſe.
88. Aliud appellatur directè;
89. Aliud verò indirectè duntaxat voluntarium.
90. Deſcribitur malitia Parricidii, homicidii proditorii, aſſaſſinii.
91. An, vel quomodo peccet, qui in ebrietate patrat homicidium.
92. Nunquam fas eſt, per ſe ac directè procurare abortum.
93. Subinde tamen ex graviſſimis cauſis licitè permittitur abortus, ob ſumptionem medicinæ &c.

94. Gra-

94. Graviter peccant, qui in fœmina ſterilitatem procurant.
95. Item illi, qui homicidium mandant, conſulunt, &c.
96. Reſolvitur Caſus I. de eo, qui uxorem fatali lapſu defunctam projecit in puteum, aſſerens eam eſſe delapſam in eundem puteum.
97. An, vel qualiter peccaverit, poſtea coram Judice negando, quòd eam projecerit.
98. Et quid conſilii tali pœnitenti in his circumſtantiis à Confeſſario ſuggerendum fuerit.
99. Reſolvitur Caſus II. cujusdam Medici, multùm anxii propthereà, quòd alicui infirmo præſcripſerit medicinam, ex cujus ſumptione hic obiìt.
100. Quid ſi dicat, ſe hoc ex temulentia duntaxat feciſſe &c.
101. Et quid de illo, qui negando operam ſuam permiſit infirmum mori, eò quòd ab eodem ſemel curato non obtinuerit mercedem.
102. Reſolvitur Caſus III. de eo, qui corrivalem tempore nocturno apud amaſiam ſuam deprehenſum graviter læſit.
103. An poſſit dici reus abortûs ab amaſia ob talem terrorem paſſi.
104. Et quid, ſi corrivalis ille aggreſſorem occidiſſet.
105. Tam à Judice ſæculari, quàm Eccleſiaſtico, immò & Confeſſario ſemper ante omnia attendendum eſt, an homicidium fuerit merùm caſualiter, aut dolô malo commiſſum.
106. Quantitas culpæ in homicidio caſuali mixto colligenda eſt ex quantitate negligentiæ in præcavendo periculo homicidii, vel ponendo opere debito, nè ſequeretur.
107. & 108. Adducuntur duo exempla.
109. Qui non impediunt mortem alterius, quam ex

sola charitate poterant, vel debuissent impedire, non sunt rei homicidii propriè talis.

110. Quænam circumstantiæ ab homicida explicandæ, vel à Confessario examinandæ sint.

111. Quænam pœnitentia à Confessario sit injungenda homicidæ.

112. Referuntur duæ propositiones ab Innocentio XI. circa procurationem abortûs damnatæ.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de homicidio casuali & voluntario Theologicè considerato.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine homicidii casualis?

℞. Homicidium casuale rectè describitur, 86.
esse illud, quod ex alicujus actione vel omissione sequitur merè per accidens, scilicet præter omnem ejus directam vel indirectam intentionem, seu voluntatem. Ità Sporer *tr. 5. c. 3. n. 163.* Necessum proin est, ut agens hujusmodi homicidium nec præviderit, neque prævidere potuerit, eò scilicet, quòd ex tali actione vel nunquam, vel non nisi rarissimè sequatur; vel si quod periculum fuit prævisum, fuerit præmissa debita cautela; ut si jubeas famulum tecum equitare, & is equô lapsus præter tuam intentionem

tionem frangat cervicem: si conducas operarios, & aliquis eorum è summitate tecti lapsus intereat: si æditus (etiam tempore interdicto) pulset campanas, & inter pulsandum decidente malleo campanæ aliquis occidatur &c. esto enim taliter pulsans peccaverit contra obedientiam Episcopo, vel summo Pontifici debitam, non tamen peccato homicidii, quippe quod neque prævidit, ndque prævidere potuit, sicuti habetur *cap. ex Litteris. 2. de homicid.*

Quæres secundò, quid intelligatur nomine homicidii voluntarii, & quotupliciter hoc contingere soleat?

87. ℞. Nomine homicidii voluntarii hìc intelligitur illud, quod committitur vel ex intentione formali & expressa occidendi, ùt si cuipiam cor transverberes, caput abscindas &c. vel saltem ex positione causæ, ex qua prævidetur mors secutura, ùt si quempiam graviter lædas in capite &c. Ità in re P. Babenstuber *tr. 5. disp. 6. art. 3. n. 1.* hinc homicidium voluntarium ùt sic communiter dividi sc ... in *directè*, & *indirectè* voluntarium.

Quæres jam tertiò, quodnam homicidium dicatur directè voluntarium, & 2. quodnam indirectè?

88. ℞. Primò, homidium directè voluntarium rectè appellatur, quando exanimatio hominis per se, & quasi per modum finis inten-

intenditur, ùt si secundùm mox dicta cuipiam sclopetô aut pugione cor transverberes, eo fine, ut trucides, vel si causam inseparabiliter cum morte secutura connexam, ex eodem fine ponas v. g. venenum lethale propinando &c. &c.

℞. jam 2dò ad alteram partem quæsiti. 82.
Homicidium indirectè voluntarium illud vocatur, quando vel ponitur, vel certè omittitur aliqua actio, ex qua aliquô modô (saltem probabiliter, seu conjecturaliter) prospicitur secutura mors, estó hæc minimè intendatur. E. g. nauta prævidet periculum naufragii, nisi strenuè laboret pro illo amovendo, & tamen exiguam vel nullam adhibet diligentiam amovendi periculum: Medicus etiam ex justitia obligatus & salariô fixo conductus prævidet, infirmum moriturum, nisi diligentem, vel diligentiorem ejusdem curam gerat, præscribendo pharmaca &c. & tamen hoc non facit saltem ex desidia, licèt non intendat positivè mortem infirmi &c. Mulier prægnans sumit pharmacum purgativum, vel aliam medicinam, ex qua probabiliter prævidetur secutura mors fœtûs, esto hoc minimè faciat in ordine ad necandum fœtum, vel procurandum abortum, sed potiùs ad recuperandam sanitatem propriam: in his & similibus casibus homicidium secutum dicitur indirectè voluntarium, id est, volun-

tarium non in ſe, ſed in cauſa poſita, vel non ablata.

Proptereáque à multis Doctoribus appellari ſolet homicidium *caſuale mixtum*, eò ſcilicet, quòd habeat aliquid de voluntario, & de caſu; de hoc quidem, quia non ſequitur ex cauſa per ſe connexa, neque juxta, ſed potiùs contra inclinationem voluntatis: de illo verò, ſcilicet voluntario: quia tametſi mortem minimè intenderit, tamen vel poſuit, vel ſaltem non amovit cauſam, ex qua prævidebatur ſecutura mors. Quocirca plurimi refert, attendere, an quis ponendo talem cauſam dederit operam rei licitæ vel illicitæ, in ordine ad dignoſcendas pœnas homicidii pediſſequas, prout benè animadvertit P. Sporer *tr. 5. c. 3. n. 139.* ſed de hoc alibi. Interim

Quæres quartò, quomodo peccent, qui parricidium, vel homicidium proditorium, vel aſſaſſinium committunt?

90. ℞. I. Parricida (occidens ſcilicet aliquem ex aſcendentibus aut deſcendentibus usque ad quartum gradum incluſivè) committit peccatum qualificatum, & duplex quidem. Ratio eſt: quia non ſolùm contra juſtitiam, ſed etiam contra virtutem pietatis, tanta propinquitate ſibi junctis debitam, graviter delinquit. Hinc parricidio annumeratur 1. Occiſio uxoris vel mariti, item 2. occiſio fratris vel ſororis, aut aliorum conſangui-

neorum

neorum usque ad quartum gradum, proptereáque etiam jure civili parricidæ graviter solent puniri pro diversitate delicti, ex majore vel minore conjunctione æstimati, sicut docet Molina *tr. 3. disp. 26.* eúmque secutus Laymann *lib. 3. tr. 3. p. 3. c. 4. n. 1.*
II. Homicidium proditorium, quod videlicet sub specie amicitiæ, vel ex insidiis committitur, est peccatum qualificatum, quod ex modo occidendi specialiter aggravatur, eò quòd hôc modo homini occidendo adimatur Jus naturale sesé defendendi. Huc pertinet, si quis alterum venenô occidat, juxta *L. 1. de malefic. & Mathem.* ubi dicitur: *plus est hominem extinguere venenô, quàm occidere gladiô.*

III. Assassinium similiter est peccatum qualificatum ex modo occidendi aggravatum; nam qui præmiô vel pretiô conductus quempiam interficit, magis peccat, & minùs est veniâ dignus, quàm qui irâ, vel inimicitiâ instigante invadit. *argum. L. Cicero. ff. de pœnis.* Accedit, quòd taliter invasus plerumque ad sui defensionem imparatus sit contra eum, quem nulla antecedente inimicitia minimè suspectum habet; propteréaque tales jure civili gravissimè solent puniri, teste Gomez, & Molina *tract. 3. disp. 25.*

Quæres quintò, an vel quomodo peccet, qui in ebrietate committit homicidium?

91. ℞. breviter cum diſtinctione: vel enim ſupponitur voluntariè ſe inebriâſſe, vel non? ſi non, tunc in ebrietate utpote deſtitutus rationis uſu non potuit peccare; ſi autem voluntariè, tunc vel prævidit ſe in ebrietate occiſurum v. g. quia jam antecedenter noverat ſe aſſuetum in ebrietate rixari, digladiari &c. aut quia jam pridem geſſit inimicitias cum adverſario offendendo &c. vel non prævidit? ſi non, tunc peccavit quidem graviter peccatô intemperantiæ, non tamen homicidii, quippe quod non fuit voluntarium, cùm nihil poſſit eſſe volitum, quin præcognitum: ſi autem prævidit, tunc dicendum, quòd nedum contra virtutem temperantiæ, ſed etiam juſtitiæ graviter deliquerit; eſto enim tale homicidium in ebrietate commiſſum non poſſit dici voluntarium in ſe, nihilominus dici poteſt voluntarium in cauſa, quia homicida ſupponitur voluntariè ſeſe inebriâſſe, ſimúlque prævidiſſe hanc ebrietatem fore cauſam homicidii perpetrandi; unde etiam tales per Judicem civilem puniri ſolent, ſin minùs, pœnâ ordinaria, ſaltem arbitraria, & quidem tantò majore, quantò homicidium in cauſa fuit magìs voluntarium. Ità in re Laymann *cit. n. 2.* Babenſtuber *l. cit. n. 6.* Leſſius, & alii *communiter.*

Quæres ſextò, an fas ſit procurare abortum, vel ſaltem ſterilitatem, impediendo ſcilicet

ſcilicet, ne fœmina ex copula carnali fiat gravida?

℞. ad primam partem hujus quæſiti: nun- 92.
quam prorſus fas eſt, per ſe & directè procurare abortum, ſive dein fœtus jam ſupponatur animatus, ſive non. Ratio prioris partis communiter receptæ inter DD. conſtat ex dictis ſuprà *n. 1.* quia in nullo caſu fas eſt per ſe ac directè occidere innocentem: at occideretur innocens, caſu quô procuraretur abortus (id eſt, ejectio) fœtus immaturi animati: ergo. Ratio autem poſterioris (cujus oppoſitum nonnulli probabile cenſuêre) eſt: quia procuratio abortûs per ſe & directa, ſeu directè intenta, v. g. per ſumptionem pharmaci &c. eſt intrinſecè mala, non minùs, quàm procuratio pollutionis, cùm magìs opponatur generationi prolis, utpote vi cujus fruſtratur duplex ſemen, & quidem à natura jamjam aſſumptum & præparatum ad procreationem individui humani: ergo quemadmodum nunquam fas eſt, per ſe & directè procurare pollutionem; ita etiam nunquam fas eſt per ſe ac directè procurare abortum, eſto etiam ſupponatur fœtus nondum animatus.

Dixi autem ſemper *per ſe & directè* procu- 93.
rare &c. per hoc enim minimè intendimus negare, fas eſſe fœminæ prægnanti aliquando ſumere medicinam, v. g. pharmacum

purgativum, uti balneo, aut ſectione venæ, non quidem eo fine, ut fœtum expellat: hoc quippe idem eſſet, ac procurare abortum: ſed ad ſanitatem recuperandam duntaxat, tametſi prævideatur periculum abortûs; quia in tali caſu non ſit procuratio abortûs, nequidem indirectè, (nam procurare eſt, *ſtudiosè quærere & intendere* abortum) ſed ſolùm permittitur abortus: non eſt autem illicitum, ex gravi & juſta cauſa aliquid de ſe honeſtum vel indifferens (utì eſt uſus medicinæ) agere, tametſi inde prævideatur aliquid mali ſecuturum; nam taliter agens cenſetur ſolùm permiſſivè ſe habere in ordine ad illud malum. Nihilominùs quantò majus eſt periculum mali gravis, puta abortûs inde ſecuturi, tantò gravior requiritur cauſa ad licitè apprehendendum hujusmodi medium, præſertim ſi fœtus jam ſupponatur animatus: quin immò, ſi certa affulgeret ſpes, fore, ut ſi mater prægnans abſtineat à tali medicamento, infans ſit perventurus ad Baptiſmi gratiam, tenetur mater ſaltem ex charitate abſtinere à tali medicamine, & ſalutem æternam prolis præferre ſaluti corporis; quod tamen cùm raro contingere natum ſit, hinc & raro tenebitur mater abſtinere &c. verùm quia de hac materia ex profeſſo egimus in *Theolog. Sacrament. part. 3. Confer. 19. à n. 462.* hinc Lectorem illuc remittimus. Poſſunt etiam

de

de hoc videri Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 9. dubit. 10.* la Croix *lib. 3. part. 1. à n. 823.* vel Sporer *Theolog. Sacrament. part. 4. n. 698. & seqq.*

℟. jam ad secundam partem ejusdem 94.
quæsiti. Procurantes sterilitatem, nè scilicet fœmina ex copula carnali fiat prægnans, peccant mortaliter, ideóque hoc nunquam fas est, tametsi fœminæ vel adultero inde immineat gravissima infamia, vel aliud periculum. *Communis* Doctorum, fundata in *cap. si aliquis. 5. de homicid.* quam tenent Bonacina, Babenstuber *tr. 5. disp. 6. art. 1. n. 8.* Viva *ad proposit. 34. ab Innocent. XI. proscript. n. 16.*

Ratio est: tum quia non oportet facere mala, ut eveniant bona; tum etiam quia procuratio sterilitatis graviter repugnat fini humanæ generationis. Hinc Sixtus V. Bullâ *Effrenatam*, excommunicationis fulmine ferit hujusmodi procuratores, inter alia dicens: *Quis denique non damnet gravissimis suppliciis illorum scelera, qui venenatis potionibus ac maleficiis mulieribus sterilitatem inducunt, aut ne concipiant, nec pariant, maleficis medicamentis &c. impediunt?*

Quæres septimò, quomodo peccet mandans, consulens, opem, vel auxilium ferens in ordine ad homicidium injustum, &c.?

95. ℟. Hi omnes peccant mortaliter absque omni dubio contra justitiam; quia in materia gravissima DEO & proximo injuriam inferunt, juxta dicta superiùs *n.* 7. idque verum est, tametsi mandatarius jam aliunde fuisset resolutus ad occidendum, immò tametsi per accidens homicidium non sequatur; quia mandando, consulendo &c. jam occiderunt, saltem affectivè, sin minùs effectivè, quemadmodum juxta effatum Christi Domini *Matth.* 5. *v.* 28. *ille, qui videt mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo.* Dixi, hos omnes peccare *ad minùs contra justitiam*; enimverò accedentibus aliis diversis circumstantiis insuper possunt graviter impingere in alias virtutes; nam qui consulit homicidium personæ sacræ, vel personæ laicalis in loco sacro, committit respectivè sacrilegium personale vel locale: si personæ sacræ in loco sacro, duplex sacrilegium committitur &c. veluti constare debet aut potest ex dictis *tr. 1. Theolog. Decalog. Confer. 19. n. 540. & seqq.* Porro si homicidium effectivè sequatur, hujusmodi consulentes aut mandantes insuper diversas incurrunt pœnas tum civiles, tum etiam canonicas, prout ex professo dicemus suô loco, ubi *de pœnis Ecclesiasticis Part. 5. Confer. 6. n. 187.*

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de Homicidio casuali, & voluntario.

CASUS PRIMUS.

Titius ab uxore sua ob crapulam (quam sæpe sæpiùs bibere consueverat) increpatus, & ad indignationem motus, apprehendit baculum, animô eam percutiendi; quod ubi Titia uxor animadvertit, voluit sibi fugâ consulere: verùm, ob nimiam accelerationem in præceps acta, per scalam delapsa fuit, & quidem tam graviter, ut ad pedem scalæ caput allidens cervicem fregerit, & subitò exspiraverit. Titius ob id totus perplexus, & quî sibi consuleret nescius, præsertim cùm nemo præter duas proles rei ignaras in eadem domo præsens fuerit, aut de hoc casu quidquid sciverit, in arena consilium capiens, uxorem jamjam defunctam projecit in puteum januæ domûs suæ vicinum; móxque non sinè dolore simulato in vulgus rumorem sparsit, eam esse in puteum delapsam: extrahitur proin Titia, ac sepelitur. Verùm quia civis quidam vicinus casu è fenestra domûs suæ prospiciens perspexerat, Titiam non fuisse delapsam, sed à Titio projectam in puteum; hinc rem aperuit Judici, qui Titium comprehendi & incarcerari jussit velut homicidam. Et quia in examine constanter negaverat,

se uxorem projecisse in puteum, hinc indubitanter torturæ subjectus fuisset, nisi fortuito casu è carcere fugiendo evasisset. Venit proin ad Confessarium, & rei totius, prout gesta fuerat, serie enarrata, sciscitatur, 1. an ergo graviter peccaverit, ratione hujus homicidii? 2. An peccaverit negando coram Judice, se uxorem in puteum projecisse? 3. Tandem quærit è Confessario, quid sibi agendum putet, ut denuo impetret facultatem in patriam, & possessionem pristinam liberè redeundi? Quid ad hæc Confessarius?

96. ℞. ad primum quæsitum hujus casûs practici minimè ficti, sed facti, Titium ratione hujus homicidii nullatenus peccâsse, ne quidem venialiter. Ratio est: qûia homicidium merè casuale nequit imputari ad culpam secundùm *omnes*: atqui hoc homicidium fuit merè casuale, utpote neque intentum, neque ullô modô prævisum, & hôc ipsô neque in se, neque in sua causa ullatenus voluntarium, veluti patebit perpendenti omnes circumstantias juxta regulam de homicidio merùm casuali traditam mox suprà *n. 86.*: ergo Titius ratione homicidii nullatenus peccavit, esto fortassis saltem venialiter peccaverit contra virtutem temperantiæ ratione crapulæ, vel contra charitatem ac pietatem, vel mansuetudinem Christianam, dum uxorem verberare voluit.

℞. ad

℞. ad secundum quæsitum: Titius negan- 97.
do factum (projectionem scilicet uxoris in puteum) probabiliùs peccavit, saltem venialiter, contra virtutem veracitatis. Ratio est: quia probabilissimum videtur, Titium negando factum fuisse locutum contra mentem; quandoquidem homines rudiores, seu communi de plebe nihil prorsus sciunt de restrictione mentali, sed incunctanter contra mentem loquendo mentiri solent: quia tamen hoc mendacium nemini præjudiciosum aut pernitiosum fuit, simúlque ex timore pœnæ incurrendæ, vel potiùs amore ejusdem declinandæ quodammodo expressum; hinc probabiliùs non transcendit culpam venialem, nisi fortassis Titius ex conscientia erronea gravem culpam apprehendisset, eadémque non obstante contra mentem locutus fuisset, de quo proin specialiter examinandus erit.

℞. ad tertium quæsitum, Titium procul 98.
dubio rebus suis optimè consulturum fuisse, si illico post fatalem casum advocâsset unum vel alterum civem (relicta interim uxore super pavimento scalæ) qui postmodum coram Judice (casu quô opus fuisset) testari potuisset, se vidisse uxorem è scala delapsam, ruptáque cervice jacentem &c.

Verùm, cùm jam sparserit, uxorem fuisse delapsam in puteum, simúlque Judex de opposito fuerit informatus, hinc difficillimum erit

erit dare in hoc deſperato caſu prudens conſilium, aut ſuggerere medium, vi cujus Titius permittatur liberè & impunè redire in patriam, & priſtinam poſſeſſionem, eò præſertim, quòd contra Titium ùt homicidam exſtent ſequentia ſat fortia, & minimè obſcura indicia, 1. quòd cum uxore quaſi in continuis rixis vixerit, eámque non raró verberibus exceperit. 2. Quòd viſus fuerit uxorem è domo extraxiſſe, & projeciſſe in puteum. 3. Quòd re meliùs examinatâ per Medicos & Chirurgos repertum fuerit, Titiam ne guttulam quidem aquæ deglutîſſe, prout tamen procul dubio contigiſſet, ſi ipſamet vivens in puteum delapſa fuiſſet &c. quibus omnibus haud modicè Titius gravatur: liquet proin, tam facili penu prudens conſilium dari non poſſe, proptereáque in ſimilibus caſibus perplexis prudentis Confeſſarii erit, petere moram deliberandi, & alios etiam prudentes ſub roſa conſulendi, imploratâ priùs diligenter ac fervidè Spiritûs Sancti aſſiſtentiâ.

Ego (ſalvô meliore judiciô) ſuaderem Titio, ut 1. ſe collocet in loco tuto, ſeu tali aſylo, unde extrahi non poſſit: dein 2. provideat ſibi de bono Advocato, eidémque rem totam exponat candidè. 3. per eundem Advocatum Judici, *à quo* rem geſtam exponat, offerátque ſe (obtentô priùs ſalvô conductu) ad deponendum juramentum, quòd

res

res ità, & non aliter se habeat, vel si de obtinendo salvo conductu, aut fide dictis suis adhibenda desperet, dissimulatâ rei veritate offerat se ad jurandum, quòd uxorem non projecerit (intelligendo culpabiliter, vel animô eam occidendi) cùm enim Judex de graviter culpabili, & occisiva projectione Titiæ in puteum interroget, & Titius taliter eam non projecerit, potest is cum debita restrictione non purè mentali tutâ conscientiâ jurare, quòd non projecerit uxorem, (intelligendo projectione culpabili & occisiva) quia subsistente tam gravi causa licitus est usus juramenti amphibologici non purè mentalis, secundùm dicta *part. 3. Confer. 5. n. 145.* Vid. Cardenas *in 2. Crisi. dissert. 19. n. 81.* vel la Croix *lib. 3. part. 1. n. 288.*

CASUS SECUNDUS.

S*Empronius Medicus ad Clericum infirmum vocatus præscripsit huic certum medicamentum, quod ubi Clericus, utpote homo intelligens & doctus animadvertit, rogavit Medicum per omnia sacra, quatenus dignaretur sibi aliam medicinam præscribere, asseverans, se magis perspectam habere naturam propriam, sibique certò certiùs ex sumptione hujus medicamenti moriendum fore. Medicus è contrario asseverabat, nil prorsus subesse periculi, sibique velut peritiori in hac arte,*

&

& Medico hanc corporis curam relinquendam, infirmi verò esse, accommodare se consiliis Medici. Acquievit Clericus, sed eodem adhuc die obiît; quod ubi Medicus inaudiît, dolenter ingemiscens post aliquos dies Confessarium accessit, asserens, se conscientiæ stimulis indesinenter exagitari, eò præsertim, quòd à præfato Clerico tam instanter fuerit rogatus pro alia medicina, nec tamen eidem acquieverit, proptereáque existimet, hanc mortem sibi imputandam. Quid judicii feret Confessarius de Sempronio?

99. ℞. ad ferendum æquum judicium necessum erit, ut Confessarius interroget, an Medicus bonâ vel malâ fide processerit præscribendo; nam si bonâ fide processit (prout regulariter præsumendum, aut piè credendum est) concludendum, quòd non peccaverit, ideóque eidem eximendus est scrupulus, & admonendus, ut bonô sit animô, hunc verò fatalem & inopinatum casum altiori dispositioni divinæ adscribat: si verò malâ, vel certè ex culpabili ignorantia hanc medicinam præscripsit, cum prævisō periculo erroris, non immeritò consciscientiæ sibi duceret hoc factum, & gravis noxæ nedum contra charitatem, sed & contra justitiam (si à Clerico supponatur pretiô fuisse conductus) condemnandus foret, velut consideranti patebit.

Sed quid, si Medicus dicat, se fuisse crapulatum & temulentum, & in tali statu

præ-

præscripsisse medicinam, quam sobrius, & sibi præsens nunquam præscripsisset?

℞. Talis Medicus videtur certò condemnandus peccati mortalis; quia fatetur, se ex temulentia præscripsisse medicinam, quam sobrius & sibi præsens nunquam præscripsisset, & quidem effectu sat infausto, morte scilicet patientis subsecutâ: esto proin in tali statu errorem fortassis non cognoverit, debuit tamen agnoscere saltem periculum errandi, præsertim cùm ab ipso Clerico, velut homine intelligente desuper fuerit admonitus, & rogatus pro alia medicina. Profectò si stante etiam tali admonitione ne quidem periculum errandi animadvertit, videtur ebrius potiùs, quàm crapulatus fuisse, & hôc ipso graviter deliquisse contra juramentum, de observanda temperantia seu sobrietate, quod suscipientes gradum Doctoratûs Medici debent deponere: unde non video, quâ ratione excusari posset à gravi peccato, cùm eidem jure merito homicidium imputari possit, velut voluntarium in causa: idque à fortiori dicendum foret, casu quô prævidisset, se ad infirmum periculosè decumbentem vocatum iri, & nihilominus sponte jam notabiliter regulas temperantiæ excessisset. Si tamen fateatur, se nullatenus prævidisse periculum, sed optimâ fide processisse, ratione hujus ignorantiæ per accidens quasi

poterit

poterit excuſari à peccato. Videantur de hoc Leſſius *lib. 2. c. 9. dubit. 15. n. 209.* Laymann *ubi ſuprà n. 8.* Tambur. *lib. 6. Decalog. c. 3. §. 1. n. 8.*

Dices adhuc. Sed quid de illo Medico cenſendum, qui accerſitus ad quendam divitem periculosè decumbentem, noluit illum accedere, ſed potiùs mori permiſit, eò quòd ab eodem jam ſemel curato nullam prorſus mercedem obtinuerit, immò hanc poſtulando graviter illum offenderit?

101. ℞. Si in tali loco nullus alius Medicus fuit, qui potuiſſet curare divitem, tenebatur Sempronius ſaltem ex charitate infirmum accedere, & opem ferre. Ratio eſt: quia quivis tenetur nedum amicum, ſed etiam inimicum diligere, & huic in gravi neceſſitate conſtituto ſuccurrere, ac pro poſſibili opem ferre, veluti ex *communi DD.* tradidimus *part. 2. Theol. Decal. Confer. 8. n. 238.* atqui dives ſupponitur fuiſſe conſtitutus in gravi, immò extrema neceſſitate: ergo ſi nemo alius fuit, qui potuiſſet illum curare præter Sempronium, tenebatur is ægrotanti, quantumvis ingrato ſuccurrere; nam juſtam laborum mercedem poterat expetere ab hæredibus defuncti, quippe cujus negotium utiliter geſſit, & hæc debebat infallibiliter ſolvi per *L. Non tantùm. ff. de appellat.* & *L. Et ſi quis. ff. de Relig. & ſumptib. funer. §. labeo.* Videatur de hoc Pontas *in Diction. Caſ. Verb. Medices Caſu II.* CA-

CASUS TERTIUS.

CAjus alium quendam corrivalem tempore nocturno solum cum sola sua (Caji scilicet) amasia turpiter agentem reperit, quem propterea aggressus (gladio, an fuste nescio) graviter vulneravit, ità ut is domum rediturus in platea defecerit, & altero mane exanimis fuerit repertus, ignorantibus prorsus omnibus Auctorem homicidii. Amasia verò id inaudiens nimio terrore perculsa eadem die abortivit: Cajus factum detestatus, rem totam aperuit Confessario: hic verò noluit Cajum absolvere, asserens, se non habere potestatem absolvendi à reservatis. Quæritur jam 1. an Cajus tam ratione homicidii, quàm 2. etiam ratione abortûs graviter deliquerit, proptereáque incurrerit duplicem casum reservatum?

℞. 1. Si Cajus intendit occidere corrivalem, vel certè voluntariè tam graviter læsit v. g. in capite, vel corpore circa pectus &c. minime dubitandum, quin mortaliter peccaverit ratione homicidii, utpote quod vel directè ac per se, vel certè indirectè & in causa voluntariè posita voluntarium fuit, propterecáque casum reservatum homicidii indubitanter incurrit, veluti constare debet ex dictis *n. 87.* at verò si Cajus dicat, se nullatenus intendisse, & præter omnem intentionem tam graviter læsisse; quia ex nimio furore, vel ob tenebras noctis non 102.

poterat satìs animadvertere, quò feriret, tunc in foro conscientiæ fors à peccato mortali, & per consequens à fortiori à pœna reservationis excusari posset; quia secundùm dicta *part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. 13. à n. 342.* neque homicidium, neque alia peccata censeri debent reservata, nisi plenè voluntariè fuerint commissa: quô supposito à Confessario verè contritus, seu pœnitens potuisset ac debuisset absolvi.

℟. jam secundò. Cajus ratione abortûs
103. videtur non peccâsse. Ratio est: quia abortus neque in se, neque in sua causa fuit Cajo voluntarius: non in se, prout de se liquet: neque etiam in sua causa; quia timor ille ab amasia altero die concipiendus neutiquam prævisus, non potuit esse volitus: ergo neque abortus inde fluens. Et fortassis Cajus nequidem scivit, amasiam suam esse imprægnatam, vel si hoc scivit, practicè loquendo in simili casu, ubi furor prædominabatur, se minimè reflexerit ad periculum abortûs: ergo propterea nec peccavit graviter, neque etiam pœnam reservationis incurrit, ùt de se patet.

Sed quid, si corrivalis ille vicissim se defendendo Cajum aggressorem occidisset, peccâssetnè graviter, & incidisset casum reservatum?

℟. Quòd non, modò supponatur non
104. excessisse limites inculpatæ tutelæ. Ratio est:

est: quia secundum *communissimam Doctorum sententiam* videndam apud Tamburin. *lib. 6. Decalog. c. 1. n. 7.* Lessium *n. 106.* Dianam, Filliucium, & alios passim, ne quidem adulter cum uxore in flagranti à marito deprehensus in foro conscientiæ amittit jus naturale sese defendendi contra aggressorem vitæ maritum, propterea̓que eundem præveniendo, & occidendo (servato moderamine inculpatæ tutelæ) non peccat: ergo nec peccâsset corrivalis occidendo Cajum. Et quia in similibus rixis, intempestâ nocte non sinè prædominante furore ortis, regulariter loquendo semper intervenit periculum vitæ (prout etiam liquet ex hac specie facti) hinc plerumque in talibus circumstantiis sese defendens, etiam occidendo aggressorem injustum, à peccato mortali immunis evadit, & hôc ipso neque incurrit casum reservatum, dummodo supponatur non excessisse limites inculpatæ tutelæ. Cæterùm an, vel quando hujusmodi homicidæ incurrant pœnam irregularitatis, commodiùs dicemus suô locô *part. 5. Confer. 6.* ubi ex professo *de pœnis Ecclesiasticis.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, ne- 105.
dum à Judice civili, verùm etiam Ec-

clesiastico, immò & à Confessario, tam in foro interno, quàm respectivè externo ante omnia attendendum esse, casunè, an verò culpâ aut dolô commissum fuerit homicidium? secus enim non poterit æquam ferre sententiam, neque debitam discernere pœnam: cùm tamen secundùm diversitatem culpæ taxanda sit quantitas pœnæ. Tametsi verò pro foro conscientiæ gravitatem culpæ ac pœnæ declarare aut discernere haudquaquam difficile sit, ubi homicidium cum dolo magno (id est, ait Laymann, *cum proposito occidendi*) commissum fuit, nihilominus ubi homicidium non est merùm casuale, sed mixtum, jam majoris momenti & difficultatis, decidere gravitatem delicti, & pœnæ promeritæ. Quocirca facilè

106. Colliges secundò ex dictis *n. 100.* homicidium casuale mixtum (sive dein sequatur ex positione operis liciti aut illiciti, sive ex omissione operis debiti) tantum esse peccatum, quanta fuit negligentia in præcavendo periculo, aut ponendo opere debito. Ratio hujus est: quia homicidium casuale mixtum non est voluntarium nisi in causâ, id est, in præfata negligentia, & hujus ratione duntaxat imputari potest ad culpam: ergo si negligentia fuit gravis, erit & culpa gravis seu mortalis: si levis, erit venialis: si nulla, culpa quoque erit nulla. Ità Lessius *l. 2. c. 9. n. 109.* Filliucius *tr. 29. c. 7. n. 124.*

n. 124. & seqq. Porro si opus fuit debitum nedum ex charitate, sed etiam ex justitia, peccatum quoque duplex contrahetur cum onere restitutionis, veluti dictum fuit de Medico pretiô conducto, & negligente infirmum.

Colliges tertiò, fabrum murarium seu reparatorem tecti ponendô signum, quô commeantes admoneri solent, nè illud transeant, suæ satisfecisse obligationi, proindéque si transeuntium quis non sibi caveat, sed per tegulam vel lapidem subitò decidentem feriatur ac pereat, hoc homicidium merè casuale censendum sit, nec murario (nisi is fortassis transeuntem advertisset, & nihilominus lapidem projecisset) imputari posset ad culpam. Idipsum tenendum est de aliis mechanicis v. g. reparantibus pontem &c. nam si signum ponant, ne quis transeat, & hoc non obstante transitum præsumens v. g. in flumen delabatur &c. transeuntis temeritati, non culpæ reparantium adscribendum erit: secus dicendum, si nullum à reparatoribus signum monitorium, seu dehortatorium positum fuisset, tametsi periculum transeuntium animadvertissent: tunc enim homicidium velut in causâ, vel negligentia voluntarium ipsis imputaretur, nec ampliùs reputaretur merùm casuale, prout benè notat Sayrus, eúmque citans Babenstuber *tr. 5. disp. 6. art. 3. n. 4.* 107.

Sed quid (ais) si quempiam non adeò graviter aut lethaliter vulnerari contingat, ipse verò vulneratus ob negligentiam Medici aut Chirurgi, vel propriam temeritatem & incuriam moriatur?

108. ℞. Etiam in tali casu homicidium respectu talis non voluntarium, sed potiùs casuale dici debet; quia tametsi vulneratio fuerit occasio, re ipsa tamen non fuit causa mortis, sed hæc est vel negligentia Chirurgi, vel temeritas aut incuria vulnerati. Ità Sotus *lib. 3. q. 1. art. 9.* Gonet. *tom. 3. Cas. 3. n. 25. ex communi DD.* vide *cap. significâsti. 18. de homicid.* ubi Innocentius III. ad hujusmodi casum sespondit in hæc verba: *Si percussio Medicorum judiciô lethalis non fuit, percussor post pœnitentiam ad cautelam injunctam, poterit in officio sacerdotali ministrare*; quô datur apertè intelligi, non intervenisse culpam gravem percussoris, secus enim fuisset declaratus irregularis. Excipit tamen Lessius *cit. n. 103.* casum, quando percussio, seu vulneratio fit in tali loco, ubi non sunt, qui possent vulnus curare, & læsus non obstante debitâ diligentiâ nihilominùs mortem oppetiît; tali enim tempore & locô vulnus censeretur lethale, inquit ipse; cui & ego lubens adstipulor, saltem si percutiens prævidit, vel advertit defectum Chirurgi cum periculo mortis, defectu curationis inde secuturæ.

Colli-

Colliges quintò, homicidii propriè dicti 109.
reos non esse illos, qui non impediunt mortem alterius, quam ex sola charitate poterant, & debuerant impedire. Râtio est: quia omne homicidium propriè dictum est contra justitiam: ergo ubi non delinquitur contra virtutem justitiæ, ibi non committitur homicidium: idipsum tenendum de eo, qui alteri ex sola charitate obligato, sinè dolo vel fraude dissuadet defendere proximum, aut impedire homicidium; quia etiam hic non peccat contra justitiam. Secus dicendum arbitror de illo, qui dolô maligno aut fraude dissuadet, aut qui alium ex justitia obligatum impedit, nè defendat, vel impediat homicidium injustum; quia talis graviter delinquit contra justitiam. Hinc, si Princeps, Belliduces, Magistratus, Judex, Chirurgus, Medicus ex justitia obligati non impediant homicidia, cùm tamen moraliter possent, fiunt participes talium homicidiorum. Laymann ubi suprà *n.* 7. & 8. Tamburinus *l.* 6. *in Decalog. c.* 3. §. 1. *n.* 8. Babenstuber *cit. n.* 7.

Colliges sextò. Ab homicida in confes- 110.
sione explicandas, vel si id propriâ sponte aut ruditate non faciat, à Confessario (cujus est supplere defectum) examinandas esse sequentes 5. circumstantias. 1. circumstantiam *personæ pœnitentis* seu occidentis, an scilicet sit Clericus vel Sacerdos &c. quia talis incur-

incurrisset irregularitatem, & si in hac celebrâsset divina, novum incurrisset peccatum. 2. circumstantiam *personæ, quæ fuit occisa*; nam si fuisset Clericus, commissum fuisset sacrilegium; si consanguineus proximus, Parricidium &c. 3. circumstantiam *loci*; quia si in loco sacro fuisset factum, homicida commisisset sacrilegium, secundùm dicta superiùs *n. 6.* 4. circumstantiam, *quibus auxiliis*, & *quomodo* &c. id est, an solus, vel cum sociis, fortassis inductis ad hoc & animatis &c. quia tunc ratione scandali commisisset plura numerô peccata, tot scilicet, quot induxisset &c. item, an fortassis ex insidiis, sub specie amicitiæ, venenô &c. quia ex his & similibus potest variari species peccati &c. veluti constare debet ex dictis *n. 6. & 90.* 5. Denique circumstantiam *temporis*, seu etiam *durationis*, an non à longo tempore quæsiêrit occasionem occidendi &c. an hoc propositum moraliter nunquam interruperit; quia tunc multiplicâsset peccata numericè. Ratio horum est: quia Confessarius debet nôsse non solùm peccata quoad speciem & numerum, sed etiam quoad circumstantias speciem mutantes &c. at, hoc scire non potest, nisi pœnitens vel seipsô explicet, vel Confessarius supplendo defectum pœnitentis in hæc & similia indaget: ergo tenetur. Videatur de hoc Filliucius *cit. à n. 129.* Babenstuber *l. cit. n. 8.*

Colli-

Colliges septimò, non posse tradi universale paradigma pœnitentiæ, homicidæ à Confessario imponendæ; quia hæc debet taxari juxta proportionem culpæ: atqui culpa non semper est æqualis, veluti ex hactenus dictis liquet: ergo nec pœnitentia universaliter taxari potest. Tamburinus, Sporer, Babenstuber *loc. prox. cit.* & alii plures existimant, homicidæ pœnitentiæ causâ injungendum esse 1. ut per unum annum singulis hebdomatibus curet celebrari Missam pro anima defuncti, & certam eleemosynam pro facultate virium eroget in pauperes. 2. ut pro eadem anima singulis septimanis recitet Lytanias, aut Rosarium B. Virginis. 3. ut per eundem annum semel in hebdomate confiteatur, & semel in mense communicet, offerendo hanc sacram Communionem pro eadem anima defuncti &c. vel 4. per totam vitam suam aliquoties pro eadem anima oret, Communionem offerat &c. &c. 111.

Verùm quantùm ad hæc & similia magnâ discretione, circumspectione & prudentiâ opus est; quia hæc pœnitentia debet commensurari circumstantiis, & qualitati tum pœnitentis, tum etiam delicti.

Colliges denique octavò, jure meritissimo ab Innocentio XI. damnatas fuisse sequentes duas propositiones, è quibus prior (*n. 34.*) ità sonat: *licet procurare abortum ante* 112.

te animationem fœtus, nè puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur. Posterior (*n.* 35.) *videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere animâ rationali, & tunc primùm incipere eam habere, cùm paritur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.* Utramque hanc propositionem jure meritissimo fuisse damnatam quisque prudentum facilè capiet: nam prior scandalosa est: quia cùm nulla puella ex fornicatione prægnans non soleat proptereà diffamari, sequeretur, cuilibet fas esse procurare abortum: cur ergo non pariter liceret impedire generationem, seu conceptionem, v. g. dispergendo semen, aut jam receptum rursus effundendo? ast, si hoc semel detur permissum, amabo! quæ tunc erit facies universi? Posterior pariter nedum scandalosa, sed erronea est: scandalosa quidem; quia præbet ansam liberiùs procurandi abortum, ùt de se patet: erronea autem; quia S. Scripturæ est contraria: enimverò Joannes Baptista, ùt audivit Elisabeth salutationem B. V. Mariæ, in utero Matris exultâsse dicitur *Luc.* 1. Jeremias in utero Matris sanctificatus. *Jerem.* 1. atqui exultatio & sanctificatio infantis in utero Matris, supponit animam viventis; quia gratia sanctificans non recipitur, nisi in anima sanctificati: ergo falsum & erroneum est, asserere omnem fœtum, quamdiu in utero

est,

eſt, carere animâ rationali. Videatur de hoc R. D. Auguſt. Michel *Theolog. can. mor. volum. 2. part. 3. tr. 6. fol. mihi 990.* Viva *ad eandem propoſitionem à n. III.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 823. & ſeqq.*

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

CONFERENTIA QUINTA.

De Duello.

SUMMARIUM.

113. Duellum eſt periculoſum certamen duorum ex condicto, deſignatô tempore & locô.

114. Aliud dicitur ſolemne, aliud ſimplex ſeu privatum.

115. Nunquam fas eſt illud ſuſcipere ad manifeſtandam veritatem, aut terminandam litem, vel oſtentationem virium.

116. Neque fas eſt (per ſe loquendo) illud fictè ſuſcipere, ita tamen ut alii putent rem ſeriò agi.

117. Neque ob defenſionem ſolius honoris, ne quis videatur homo imbellis.

118. Secus, ſi ſimul agatur de honore, ſuſtentatione congruâ, & ſtatu amittendo &c.

119. Inſuper fas eſt illud ſuſcipere auctoritate publica v. g. ad dirimendum bellum &c.

120. Duellantes incurrunt diverſas pœnas, ſignanter excommunicationem, nec non privationem ſepulturæ Eccleſiaſticæ &c.

121. Pœna-

121. Pœnæ tamen civiles in hiſce partibus noſtris plerumque non incurruntur, niſi duellum fuerit ſolenne.

122. Nec à quibusvis ſpectatoribus, ſed ab illis duntaxat, qui ſuâ præſentiâ duellantes quodammodo animant.

123. Reſolvitur Caſus I. de eo, qui alium provocavit ad duellum, ideò duntaxat, quia noluit pati, ut alius audiret peritior ſe in arte digladiandi.

124. Hinc neuter eſt excuſandus à peccato mortali.

125. Solvitur inſtantia contra hanc reſolutionem, deſumpta ex praxi contraria.

126. Et quid practicè fuerit agendum provocato &c.

127. Reſolvitur Caſus II. de quodam Officiali bellico, ab alio pugnô percuſſo, quem propterea debuiſſet provocare ad duellum, aut cedere officio militari.

128. Probabiliter licuiſſet hunc, ſtantibus circumſtantiis mox recenſitis, provocare ad duellum.

129 & 130. Solvuntur duæ inſtantiæ contra hanc reſolutionem factæ.

131. Reſolvitur Caſus III. de quodam Studioſo Pragenſi, qui à milite verbis laceſſitus in hoſpitio, inſtigantibûs præſertim condiſcipulîs eundem provocavit, & occidit.

132. Propterea tamen pœnas in duellantes latas non currit;

133. Benè verò præter Irregularitatem, Caſum communiter reſervari ſolitum.

134. Confeſſario circa hujusmodi pœnitentes gnaviter advertendum eſt, an intercesserit duellum propriè dictum, ſeu ſtrictè ſumptum.

135. Inevitabili neceſſitate compulſus ad duellandum, licitè illud ſuſcipit cum conditione, vel ſimulatè tantùm congrediendi, vel poſt aliquot ictus ſtatim ceſſandi.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Duello.

QUæres primò, quid sit duellum? 113.
℟. Duellum est periculosum certamen duorum ex condicto initum, designatô tempore & loco. Ità Henno *tr. in Decalog. disp. 5. q. 5. conclus. 1.* & in re *communis DD.* Explico brevissimè. Dicitur 1. *periculosum certamen*, id est, armis vel instrumentis ad occidendum idoneis; nam qui pugnis duntaxat, vel crinium dilaceratione,

ne, levi baculo &c. ſe percutiunt, non committunt duellum. Dicitur 2. *duorum*; nam ſecundùm ethimologiam nominis duellum idem ſonat ac *duorum bellum*; unde Græcè dici ſolet *Monomachia*, id eſt, alterius contra alterum bellum. Dicitur 3. ex *condicto initum*, id eſt, ex conventione ſeu convocatione duorum &c. ſi enim duo aut plures ſubitò ſibi occurrentes v. g. in platea publica arma exerant, ſe invicem vulnerent ex ſubita ira &c. non duellum, ſed rixa potiùs dici debet. Hinc additur 4. *deſignato tempore & loco*; hoc quippe ad duellum rigorosè & propriè ſumptum exigunt Bullæ Pontificiæ Gregorii III. & Clementis VIII. quod benè notandum; nam ubi certamen vel pugna ſubitò oritur ſinè tali condicto ad tempus & locum, non incurruntur pœnæ illæ graviſſimæ, in mox allegatis Bullis contra duellantes latæ.

Quæres ſecundò, quotuplex ſit duellum?

114. ℞. cum *communi DD*. Duplex eſt, aliud ſolenne, aliud ſimplex. Solenne dicitur, quod fit cum certis ceremoniis, utputa miſſo internuntio, aut litteris provocatoriis (vulgò Chartell) vel chyrotheca, aut datô annulo &c. item adhibitis certis patrinis, ſeu, ùt vocant, *ſecundantibus* &c. Ubi verò hujusmodi ceremoniæ non interveniunt, duellum ſimplex, ſeu etiam privatum appellari

pellari solet, esto fiat cum determinatione loci aut temporis, uti observat Gobat *Theolog. Exper. tr. 7. n. 572.* Porro hujusmodi duella olim variis de causis suscipi consueverant, teste Filliucio *tr. 29. n. 136.* potissimùm verò ex sequentibus. 1. Ad manifestandam veritatem, vel innocentiam alicujus; qualis habebatur ille, qui vicerat. 2. Ad terminandam litem. 3. Ad ostentationem virium. 4. Ad evitationem ignominiæ, aut defensionem honoris proprii. 5. Ad defensionem vitæ vel fortunæ &c. de quibus etiamnum controversia moveri solet.

Quæres tertiò, an liceat provocare, vel saltem acceptare duellum in ordine ad manifestandam veritatem, vel innocentiam alicujus, vel ob ostentationem virium, aut terminandam litem?

℞. Nunquam prorsus fas est acceptare 115. duellum, multò minùs provocare ad illud 1. in ordine ad manifestandam innocentiam, vel 2. ad terminandam litem dubiam, eo fine, ut is, qui occubuerit in duello, credatur habuisse causam injustam, vel 3. ad ostentationem virium. Ità hodie *communiter* Doctores. D. Thomas, Filliuc. *cit. à n. 137.* Pichler in *Candidat. Jur. Can. l. 5. tit. 14. n. 1.* Ratio primi & secundi est: quia duellum non est medium à natura ordinatum ad manifestandam innocentiam, vel

ad

ad detegendum crimen; nam in tali conflictu innocens æquè ac nocens poteſt ſuccumbere: ergo manifeſtatio veritatis aut innocentiæ debet exſpectari ab alia cauſa rationali: atqui non à DEO, vel Angelo bono; quia nullibi legitur, DEUM promiſiſſe, ſe vi duelli manifeſtaturum innocentiam aut veritatem &c. ergo à diabolo, & hôc ipſo committitur peccatum graviſſimum ſuperſtitionis. Ratio tertii eſt: quia cùm homo non habeat dominium in vitam & membra corporis, ſecundùm dicta ſuperiùs, eò ipſo nequit ſinè graviſſima læſione juris divini & naturalis ob ſolam oſtentationem virium, audaciæ, aut armorum peritiæ, injuriæ vindicandæ &c. propriam & proximi vitam evidenti exponere periculo, prout duellantes communiter faciunt, ſeipſos per hoc ſtolidiſſimè exponentes periculo æternæ damnationis, atque hinc jure meritiſſimo Concilium Tridentinum *Seſſ. 25. c. 19. de Reform.* duella vocat *deteſtabilem uſum, fabricante diabolo introductum?*

Sed quid (ais) tenendum de illis, qui fictè duntaxat, ſinè animo vulnerandi duellum ſuſcipiunt, poſt certum ictuum numerum finiendum, vel certè ea conditione ac lege, ut unô vel leviſſimè etiam vulnerato, illico deſiſtant?

116. ℟. Neque hoc ſinè peccato fieri poteſt, & hoc ipſô minimè tolerandum eſt. Ratio eſt:

eſt: quia hôc modo aliis ignorantibus conditiones initas præbetur ſcandalum grave, & peſſimum exemplum. Hac fortaſſis de cauſa Clemens VIII. *conſtitut. Illius vires.* 1592. prohibuit duella, etiam non fatalia. Accedit, quòd in poſteriore caſu nunquam non ſubſit periculum lethalis vulneris; quandoquidem admodum difficile eſt ità moderari ictum per arma ad occidendum apta, & cum intentione vulnerandi adhibita, ut vulnus lethale non infligatur, prout ſapienter notat P. Pichler *cit. n.* 2.

Quæres 4tò, an liceat provocare, vel ſaltem altero provocante acceptare duellum ob defenſionem honoris proprii, nè ſcilicet ab aliis audias homo imbellis, effœminatus &c. &c.

℟. Nefas eſt, etiam acceptare duntaxat 117.
duellum præcisè ob punctum honoris, ſcilicet ad declinandam ignominiam vel dedecus. Ità *communis* & certa DD. ſententia, præſertim poſt damnatam ab Alexandro VII. ſequentem (ordine ſecundam) propoſitionem velut ſcandaloſam & pernitioſam: *Vir equeſtris ad duellandum provocatus poteſt illud acceptare, nè timiditatis notam apud alios incurrat.* Ratio eſt: quia duellum non eſt medium idoneum tuendi honorem, ſed potiùs actus ſummæ dementiæ; cùm per hoc utriusque duellantis ſalus corporalis ac ſpiritualis periculo exponatur, non ſinè gra-

vissima injuria in DEUM (cui soli competit dominium in vitam humanam) & in Rempublicam, cui iniquè civis eripitur; quid ergo honoris ex tali stoliditate & malitiosa dementia acquiratur? Deinde vel duellans erit victor aut victus? si victus, hoc ipsi gloriosum non erit, præsertim si in ipsa pugna decesserit; tunc enim velut notoriè in peccato mortali decedens tanquam præda diaboli, ne mortuus quidem inter fideles tolerabitur, sepulturâ sacra perpetuò privandus instar bestiæ. Si victor, tanquam infamis, & gravissimi sceleris tantoperè prohibiti reus incidet in manus carnificis, aut certè officiô (si quod habuit) privatus, in alienas terras aufugere, miseréque vivere cogetur, tanquam homo infamis; nam teste P. Pichler *cit. n. 1.* Leopoldus I. Rom. Imp. cum consensu Statuum in Comitiis Ratisbonensibus speciali sanctione statuit pœnam capitis in eum, qui in duello alterum occiderit. Etiam in regno Franciæ (teste Filliucio *cit. n. 150.*) decretô Henrici IV. duellum offerens vel acceptans habendus est infamis, soléntque duellantes affici pœnâ mortis, cujuscunque demum dignitatis, gradûs, conditionis, nobilitatis existant &c. quod ità feliciter successit in Gallia (ait Henno) ut monstrum illud tantò magis quærat latere, quantò gloriabatur olim se prodere. Utinam & in nostris partibus idipsum contingeret!

Dixi

Dixi autem, nefas esse etiam acceptare duellum *præcisè ob punctum honoris* &c. nam 118.
ubi non solùm agitur de puncto honoris, sed res eò devenit, ut non acceptans duellum deberet cadere suo officio honorifico, vi cujus & se & suam familiam hactenus sustentavit, prout apud milites, & præcipuè officiales belli fieri amat, probabiliter licet saltem acceptare, immò & offerre duellum, suppositis duabus conditionibus. Scilicet 1. quòd non suppetat alia via conservandi officium &c. nequidem per recursum ad supremum Principem. Et 2. quòd appareat probabilis spes vincendi adversarium. Ità Laymann, Wiestner, & alii plures mox infrà citandi *n. 128*. Ratio est: quia secundùm dicta superiùs *n. 64.* fas est occidere injustum aggressorem ob defensionem bonorum temporalium magni momenti: consequenter etiam fas esse debet, propterea & propriam & proximi vitam exponere periculo mortis, prout fieri solet in duello: atqui duellum supponitur necessarium contra injustum aggressorem, nedum ad defensionem honoris, sed & ad conservationem officii, & per consequens ad conservationem bonorum fortunæ ad se, suósque alendos necessariorum, & sic æquivalenter etiam vitæ: ergo duellum licitè acceptatur. Adde, quòd talis minus malum majori, & periculum dubium amittendæ vitæ præferat

certæ officii, ac inde dependentium bonorum jacturæ, cùm utrumque malum nequeat aliter evitare: ergo prudenter, & hoc ipsô licitè agit.

Quæres quintò, an ergo prætereà in nullo alio casu licitum sit offerre, vel acceptare duellum?

119. ℞. Est licitum prætereà, quando hoc fit auctoritate publica, vel boni publici causâ, utputa ad finiendum bellum, vel ad parcendum sanguini humano, qui effunderetur, si totus exercitus deberet dimicare. Hac de causa olim David cum Goliath duellavit. *1. Reg. 17.* & S. Wenceslaus Dux Bohemiæ, ut suorum saluti prospiceret, ad singulare certamen adversùs Ladislaum Ducem Curimensem se stitit. Item Carolus V. Imperator ob eandem causam duellum obtulit Francisco I. Regi Galliarum, nemine improbante. Ratio hujus est: quia ad finiendum bellum secundùm omnes fas est, integros exercitus committere, seu certare, quidni ergo à fortiori ex mutuo belligerantium consensu ad parcendum humano sanguini liceat duorum duntaxat duello causam totam dirimere?

II. Insuper si Judex duobus ad mortem condemnatis deferret duellum eâ conditione ac lege, ut victor obtineat gratiam ulterioris vitæ, licitè ab utroque acceptaretur: quia hoc modô quivis constitueretur velut mini-

minister justitiæ in alterum. Verùm hoc à nullo Judice attentandum esse, meritò monent Doctores: quia semper suberit periculum, nè unus alterum invadat animô vindictæ, proptereáque uterque exponeretur evidenti periculo æternæ damnationis, prout benè notat Henno *cit. conclus. 4ta.*

Quæres 6tò, quasnam pœnas incurrant injustè duellantes?

℟. breviter cum P. Pichler in *Candidat. seu Compend. Juris Canon. l. 1. tit. 14. n. 6.* Illicitè duellantes duello solemni vi Concilii Trident. *Sess. 25. c. 19. de Reform.* sequentes pœnas incurrunt. 1. Excommunicationem latæ sententiæ: & hæc nedum in ipsos duellantes, verùm insuper in eorum patrinos seu secundantes, item in subsidium vel favorem iisdem præbentes, nec non in Dominos temporales duelli locum seu campum francum concedentes, immò & in spectatores eorum lata est ab eodem Concilio. 2. Proscriptionem omnium bonorum cum perpetua infamia (quæ pariter in patrinos lata est) 3. Amissionem jurisdictictionis ac dominii, quod habuerunt Domini temporales in loco, ubi duellum concesserunt, si illum locum ab Ecclesia, vel in feudum obtinuerunt. 4. Privationem sepulturæ Ecclesiasticæ, si duellantes in conflictu, seu ipsa arena decesserint, licèt dederint signa pœnitentiæ, prout declarat Rituale Romanum, 120.

ſi tamen ante obitum confeſſi & abſoluti fuiſſent, probabiliùs gauderent ſepulturâ Eccleſiaſtica.

121. Dixi tamen: Duellantes *duello ſolemni* &c. Eſto enim nonnulli Pontifices Concilio Tridentino poſteriores prædictas pœnas extenderint etiam ad duellantes duellô privato, & excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſervaverint, eorum tamen conſtitutiones non videntur in noſtra Germania in uſum deductæ, vel ob defectum debitæ promulgationis, vel certè ob defectum ſufficientis acceptationis, prout obſervant Laymann, Pirhing, Mendo, Pichler, &c. ſicut & ipſum Tridentinum quoad pœnas temporales, puta proſcriptionis bonorum, infamiæ, privationis jurisdictionis &c. in his partibus noſtris ſeptentrionalibus receptum non eſſe, multi exiſtimant. Unde & Gobat *ſuprà cit. n. 537.* ait, ſaltem in noſtra ſuperiore Germania ab excommunicatione ex duello privato incurſa, abſolvunt Mendicantes ſinè ſcrupulo. Congrediuntur Ingolſtadii perſæpè Studioſi Academici duellô propriè dicto privato, nec tamen recurrunt ad Sedem ſeu Pontificiam, ſeu Epiſcopalem. Ità ille. Quod tamen etiam in hiſce partibus noſtris reipſa excommunicationem, & privationem ſepulturæ Eccleſiaſticæ, etiam vi duelli privati incurrant, nemo eſt, qui dubitet; ait Reiffenſtuel *h. t. n. 42.* & ſi duel-

lans

lans esset Clericus, præter pœnas omnibus communes incurreret depositionem, seu suspensionem ferendæ sententiæ per *c. 1. de homicid.* item privationem, & inhabilitatem ad illa, vi *Constitut. Pii V. Ea, quæ. anno 1560.* editæ.

122. Notandum insuper est, ab illis duntaxat spectatoribus præfatas pœnas incurri, qui ex composito, seu de industria spectant, & sic approbant, & suâ præsentia suo modô animant duellantes, prout Gregorius XIII. & Clemens VIII. explicant Tridentinum, non item qui ex occulto, vel obiter transeundo respiciunt, propterea̋que nihil ad acuendam pugnam conferunt. Idipsum tenendum de eo, qui duellum consuluit, sed prorsus inefficaciter, ità scilicet, ut non persuaserit: secus, si efficaciter persuasisset semel, licèt posteà revocâsset, sed inefficaciter & sinè effectu. Neque incurrunt præfatas pœnas, qui duellum suo nomine factum solùm approbant, aut ratum habent; quia id nullibi exprimitur. Henno ubi suprà *Concl. 5. n. 3. & 4.* Filliuc. *tr. 29. n. 177.* Diana *part. 5. tr. 14. Resol. 100.* Sporer *tr. 5. c. 2. n. 212.* & alii passim. Potest tamen ignorantia invincibilis sæpiùs excusare à præfatis pœnis, saltem pro foro interno, prout benè monet Reiffenstuel *loc. prox. cit.*

§. II.
Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de Duello.

CASUS PRIMUS.

Titius Prænobilis confitetur, se nuper duellandô occidisse Cajum pari stemmate natum, rogatus quam ob causam hoc fecerit? respondit, se fuisse à Cajo provocatum, & quidem nullam ob aliam causam, nisi quòd is ab aliis audiêrit, se, Titium scilicet, esse in arte digladiandi omnium versatissimum, ídque nullatenus ferre voluerit. Addit insuper Titius, se ab initio provocationis studuisse bellô modo avertere Cajum, respondendo nil sibi inimicitiæ aut negotii unquam fuisse, aut esse cum illo, ac proin in pace abiret, quocumque tandem luberet. Verùm cùm nullatenus voluisset acquiescere, tandem eidem inflixisse alapam dicendo: modò habes causam me provocandi: cras horâ septimâ matutinâ conveniemus ante portam civitatis (locum designando) altera verò die convenisse, & in primo congressu Cajum feliciter superâsse transverberando pectus vel latera.

En benevole Lector! habes hìc denuò casum uon fictum, sed factum, ex quo non sinè multa admiratione perspicies mortalium cœcitatem, vel potiùs stoliditatem, malentium incurrere periculum salutis, & æter-

æternæ damnationis, quàm gloriæ temporalis, aut vani honoris.

Jam ad nostrum propositum quæri potest 1. Quidnam Confessarius id audiens debuerit observare? 2. An Titius acceptando duellum æquè ac Cajus offerendo vel provocando peccaverit, & quomodo?

℟. ad primum quæsitum. Confessarius 123.
inaudiens similem casum duelli, ante omnia debet advertere, 1. an fuerit duellum privatum vel solemne, idque in ordine ad discernendas pœnas; quia ex privato non incurruntur eædem, quæ ex solemni, saltem in his partibus nostris, prout constat ex proximè dictis *n. 121. & 122.* 2dò. Attendere debet, an nondum fuerit deductum ad forum externum seu contentiosum (quod fieri solet per accusationem, seu delationem juridicam, vel etiam citationem, quæ est principium & fundamentum judicii §. *fin. Institut. de pœnis temerè litig.*) quia tunc neque privilegiatus (extra articulum mortis) neque etiam Episcopus debet impertiri absolutionem, juxta Dianam *part. 5. tr. 14. Resol. 103.* Gobat *cit. tr. 7. Theolog. Experim. n. 573.* & alios. Videatur de hoc Tamburinus *l. 5. de Casib. reservat. c. 10. §. un. n. 4.*

℟. jam ad secundum quæsitum, absque 124.
dubio utrumque, tam Cajum scilicet provocando, quàm Titium acceptando peccâsse mortaliter. Ratio liquet ex dictis suprà,

præſertim *n. 7.* quia cùm homo non ſit Dominus, ſed potiùs cuſtos vitæ ac membrorum ſuorum, nequit hæc ſinè graviſſima injuria erga DEUM, & hôc ipſo ſine graviſſimo peccato mortali, & reatu pœnæ æternæ incurrendæ, exponere periculo, niſi in caſu, ubi id vel neceſſitas publica, vel defenſio vitæ propriæ &c. expoſtulat, minimè verò, ob aucupandam vanæ gloriæ, vel magni nominis auram, vel ob defenſionem apprehenſi honoris: atqui uterque tam provocans, quàm provocatus hoc fecit, & quidem effectu ſat lugubri, immò damnabili: ergo uterque graviſſimè peccavit, licèt procul dubio Cajus primò provocans, & quidem ſinè cauſa, utpote ductus motivo futiliſſimo, graviùs peccaverit, ratione ſcandali dati Titio, quem propterea graviſſimo periculo vitæ, immò & æternæ damnationis expoſuit. Hæc omnia ſatis certa, & in omni ſana Theologia explorata arbitror.

Dicet tamen fortaſſis Titius: hæc reſolutiò repugnat praxi Nobilium: profectò inter decem aut viginti vix unus Nobilium reperiretur, qui tam protervè ac præſumptuosè (& quidem ſinè omni cauſa vel offenſa data) provocatus ad duellum, non acceptaret, defendendi honoris causâ: & certè niſi acceptâſſem, ab omnibus Nobilibus audiîſſem perpetuò imbellis, ignavus, vilis,

vilis & abjecti animi homo, perpetuò è ſocietate Nobilium excludendus, non ſinè probro totius aniciæ familiæ meæ: ergo neceſſitate compulſus tenebar acceptare duellum; neque enim hiſce perverſis temporibus ſuffeciſſet ad declinandam hanc ignominiam proteſtatio, me non recuſare duellum ex timiditate, ſed ſolùm ex reverentia ad leges tam humanas, quàm divinas & naturales; tum quia de me conſtat, quòd legum quarumcunque demum, non ſim magnus exiſtimator, multò minùs obſervator, proptereáque omnium contemptui me expoſuiſſem recuſando duellum.

℟. Eſto hoc videatur hiſce temporibus 125.
contra praxin Nobilium perverſorum, non tamen repugnat praxi timoratorum, & licèt fortaſſis audîſſes timidus, imbellis &c. apud perverſos, malè ſanos & depravatos homines, non tamen audîſſes talis apud homines cordatos, prudentes & probos, qui benè nôrunt, majorem eſſe habendam rationem legis divinæ, quàm humanæ politiæ. Et quemadmodum tibi non liceret adulterari, fornicari &c. eo fine, ut apud perverſos declines nomen hominis imbellis, ignavi &c. ità nec licuit tibi duellare ob declinandam hanc notam apud perverſos; nam æquè intrinſecè malum eſt, vitam ſuam exponere periculo, niſi DEUS, qui eſt Dominus vitæ ac necis, hanc facultatem conceſſerit;

cesserit; non concessit autem ob defensionem solius honoris; cùm secundùm dicta *n. 117.* duellum non sit idoneum medium defendendi honorem: neque ex recusatione facti insani probrum vel dedecus potest redundare in honestam & aniciam familiam, sed potiùs magnus honor: ergo &c.

Quid ergo (ais) agendum, vel reponendum fuisset Cajo, injustè & pertinaciter provocanti?

126. ℞. Debuisset eidem reponi, non esse conveniens, ut ad experiendam majorem dexteritatem utriusque vita & salus æterna periculo exponatur, præsertim cùm aliunde constet, duella humanis ac divinis legibus gravissimè esse prohibita, indéque duellantibus gravissima imminere incommoda, ad quæ declinanda nolis inire duellum, nisi dum aliquando absolutè necessarium fuerit, tunc verò te primùm monstraturum tua dexteritatem digladiandi. Quòd si his non obstantibus Cajus noluisset acceptare repulsam, potuisses severiori modo eum repellere, vel omnino domo excludere; casu quo verò ad hanc injuriam vindicandam Cajus apprehendisset arma vel gladium, licuisset utique tibi contra eum velut injustum aggressorem vitæ tuæ te defendere (servato moderamine inculpatæ tutelæ) etiam occidendo illum, si opus fuisset. Videantur de hoc Henno *tr. in Decalog. disp. 5. art.*

art. 8. q. 5. concl. 3. Resp. ad dices 1. Claudius la Croix *lib. 3. part. 1. n. 841.* vel Kreſslinger *addit. I. poſt n. 45. tr. 9. diſt. 3. Theolog. mor. R. P. Reiſſenſtuel.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius nobili genere natus, officio Capitaneus ſeu Centurio, ab alio quodam ejusdem cohortis Belliduce pugnô percuſſus, ægrè quidem rem tulit, nihilominus vindictam vel ſatisfactionem ſumendam diſſimulavit, vel quia illum alterum majori charactere inſignitum offendere noluit, vel quia in arte ſeu dexteritate digladiandi, præſertim ob defectum virium, ſe alteri haudquaquam parem benè agnovit. Verùm, quod Sempronius diſſimulare voluit, alii commilitones factum reſcientes haudquaquam diſſimulatum volebant, quin potiùs coram proteſtati fuêre, nedum in charactere militari æquales, ſed & inferiores milites, ſe non ampliùs toleraturos, neque obedituros Sempronio, niſi provocando alterum (modô jam ſolito, licet peſſimo) facto monſtraret, ſe eſſe generoſum militem, dignum munere, quod gerebat. Sempronius malleum inter & incudem ſe conſtitutum ſentiens, conſilii causâ rem candidè aperit ſuo Confeſſario. Quid hìc conſilii dabit Sempronio?

℞. Sempronio reſpondendum, quòd debeat priùs omni poſſibili modo conari ad declinandum duellum, v. g. rem deferen- 127.

do ad ſupremum belli ducem, aut ad Generalem, ſive per ſe, ſive per aliam perſonam fidelem, quatenus hujus auctoritate duellum impediatur, ſaltem in tantum, ut potiùs fictô modô, utputa ſclopetis, plumbo ſeu globulo non oneratis, aut cum animo nequaquam graviter ſeu lethaliter vulnerandi ex utraque parte ſuſcipiatur. Quodſi hæc omnia prævideantur nil profutura, chriſtiana pietate ſuadendum potiùs eſſet, ut Sempronius ſuum reſignaret officium, præſertim ſi moraliter prævideat, ſe in duello victum iri, & aliunde habeat, de quo vivat.

Sed quid, (inquies) ſi Sempronius dicat, ſibi aliunde non ſuppetere media, ideóque neceſſariò vel officium, de quo hactenus vivebat, non ſinè nota infamiæ (coram plebe ſaltem) reſignandum, aut duellandum eſſe?

128. ℞. Suppoſitis hiſcé circumſtantiis Confeſſarius candidè dicat, Sempronium quidem meliùs & chriſtianis legibus conformiùs acturum, reſignando quod hactenus geſſit militare officium, ad hoc tamen minimè obligari, ſed poſſe tutâ conſcientiâ petere ab alio ſatisfactionem, pro injuria pugno ſibi illata: & altero duellum offerente, acceptare, ſuppoſitis circumſtantiis mox enumeratis, ſcilicet quòd aliter duellum

lum nullatenus declinare poſſit, & quòd ſecus nedum honori, ſed & officio ac ſuſtentationi congruæ cedere deberet. Ità etiamnum poſt damnatam propoſitionem mox ſuprà *n.* 117. relatum tenent, Navarrus, Lazmann, Sporer *cit. n.* 204. Wieſtner *lib.* 5. *tit.* 14. *n.* 5. Reiffenſtuel *eodem tit. n.* 31. Leſſius *de J. & J. l.* 2. *c.* 9. *n.* 49. Seybold in Dicæomachia *part.* 2. *ſect.* 4. §. 1. *n.* 14. ubi ſimillimum caſum reſolvit, approbantibus Pichler *l.* 5. *tit.* 14. *n.* 8. Kreſslinger *prox. cit. addit.* 2. & noſtro V. P. Holzmann *tom.* 1. *Theolog. moral. part.* 2. *tr.* 2. *diſp.* 5. *c.* 3. *n.* 608. Rationem hujus jam inſinuavimus ſuprà *n.* 118. quia ſuppoſitis hiſce circumſtantiis jam non agitur de ſolo puncto honoris, ſed ſimul etiam de ſtatu & officio, immò de rebus fortunæ ad conſervandam vitam & ſtatum neceſſariis, quorum injurioſus percuſſor tam diu moraliter cenſeri debet aggreſſor injuſtus, quamdiu non ſatisfecerit: ergo ſi non velit aliter ſatisfacere, niſi duellando, licebit Sempronio acceptare. Neque refert, quòd hic ſupponatur viribus impar; quia in hac tam lubrica fortunæ arena jam ſæpiùs minor ſuperavit majorem, prout conſtat de Davide contra Goliat, & pluribus aliis.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Bona fortunæ ſunt longè inferioris ordinis bonô vitæ ſecundùm omnes: ergo propter

con-

conſervanda hæc bona fortunæ neutiquam fas eſt alteri, quantumvis injuſto aggreſſori, vitam eripere, aut propriam vitam periculo exponere.

129. ℟. diſtinguendo conſequens: ergo propter bona fortunæ ſecundùm ſe præcisè conſiderata, non licet alteri auferre vitam, velut bonum altioris ordinis, *concedo.* propter bona fortunæ, in quantum hæc ſunt neceſſaria ad conſervationem vitæ propriæ, ac ſtatûs, *neg. conſeq.* ſecus enim nulli Reipublicæ liceret bellô & armîs ſua bona temporalia defendere, aut fures occidere &c. quod tamen ſicut ab omnium prndentum perſuaſione ac praxi receptiſſima,ità & à veritate alienum eſſe noſcitur. Neque dicas, hæc tantùm permitti propter bonum commune Reipublicæ, cui bonum vitæ privatæ debet poſtponi; nam contrà: bona temporalia totius Reipublicæ manent adhuc bona inferioris ordinis, bonô vitæ hominis privati: & tamen hoc non obſtante licet homini privato tollere vitam, nè bonum vel pax & tranquillitas perturbetur, aut hominibus perverſis ex oppoſito præbeatur anſa injuſtè alios ſupprimendi: ergo & in noſtro caſu licebit.

Dices iterum. Bonum famæ, ſeu honoris, & bonum vitæ, præſertim inter honeſtos, aut nobiles, pari paſſu dicuntur ambulare: & certè permulti mallent perdere

vitam,

vitam, quàm famam & honorem, & tamen ſecundùm nos non licet injuſto aggreſſori duellando auferre vitam propter bonum famæ, vel honoris conſervandi: ergo multò minùs id licebit propter conſervanda bona fortunæ, eſto hæc ſupponantur neceſſaria ad conſervationem vitæ vel ſtatûs.

℟. cum P. Pichler & aliis, explicando & diſtinguendo *anteced.* pari paſſu ambulant, quoad æſtimabilitatem. *Tranſ.* quoad conſervationem, *neg. antec.* cum conſeq. honor enim & fama ſecundùm ſuperiùs dicta aliis modis conſervari poſſunt, & in hunc finem duellum eſt medium omnino improportionatum: è contra verò in noſtro caſu ſupponitur officium militare, & bona fortunæ ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria inde fluentia aliter conſervari non poſſe, niſi per acceptationem duelli, ideóque duellum prudenter acceptatur, dum per hoc malum majus minori præfertur, & evitandum ſperatur.

CASUS TERTIUS.

CAjus Studioſus Pragenſis, dum in quodam hoſpitio cum aliis quibusdam condiſcipulis menſæ compotantium aſſidebat, nil prorſus mali cogitans, ex inopinato à quodam ſuperveniente milite variis dicteriis laceſſitus fuit. Diu rem diſſimulaverat Cajus, admonens etiam militem, ſibi, ac

vitæ suæ parceret; verùm cùm hic inde nil pacatior, sed pejor potiùs factus, pergeret verbis lacessere, tandem Cajus (instigantibus præsertim & animantibus aliis condiscipulis, in quos eadem dicteria injuriosa redundare videbantur) militem appellat Hunds ꝛc. *simúlque ad pugnam provocat: pergit uterque eôdem impetu extra portam civitatis, concomitantibus aliis, tum studiosis tum militibus, & en! vix dum portam egressi convenientem locum inveniunt, evaginatis gladiis gradum sistunt, & in primo congressu Cajus nonnihil læsus fuit, in altero mox militi pectus transverberavit; unde quantocyus cum suis condiscipulis in quendam asyli locum se recepit, usque dum res auctoritate majorum decideretur. Jam ad hanc facti speciem dubitare licet 1. an Cajus peccaverit graviter, provocando militem? 2. An excommunicationem & reliquas pœnas tam ipse, quàm etiam reliqui instigatores ac comites, & quasi secundantes, uti vocant, inciderint?*

131. ℞. ad primum quæsitum hujus Casûs, nedum Cajum provocando ad pugnam, sed etiam reliquos condiscipulos ad eandem pugnam instigando, & animando peccâsse mortaliter. Ratio hujus peti debet ex dictis suprà *n. 117.* ex quibus constare debet, ob læsionem solius honoris neutiquam fas esse vel acceptare, vel provocare, seu offerre duellum offendenti, cum tanto salutis corporalis & spiritualis etiam discrimine: at Cajus à milite non fuit aliter læsus aut lacessitus,

ſitus niſi in honore: ergo graviter peccavit, eum propterea provocando ad duellum, vel potiùs rixam. Ex quo liquet, etiam reliquos inſtigatores ad hoc factum excuſandos non eſſe à peccato mortali. Unde jam

℟. ad ſecundum quæſitum hujus Caſûs, 132.
neque Cajum, neque reliquos comites vel *ſecundantes* propterea incurriſſe excommunicationem, vi Tridentini in duellantes latam; quia Tridentinum (utpote in materia odioſa pœnarum) ſolùm intelligendum eſt de duellantibus duello ſolemni, & propriè tali, juxta *communiſſimam DD.* quam etiam tenet P. Wex in *Ariadne part. 4. decad. 4. caſ. 10. §. 3. n. 24.* atqui in noſtro caſu non fuit commiſſum duellum ſolemne; tum quia non præceſſerunt ceremoniæ internunciorum, vel Chartellarum &c. tum etiam quia non intervenit condictio ad certum locum, ſed ſolùm ex impetu iracundiæ vel vindictæ perrexerunt ad quemcunque demum locum, primò idoneum viſum: ergo non inciderunt pœnas à Tridentino in duellantes latas. Unde Diana & P. Bonæ ſpei *de charit. diſp. 8. n. 145.* dicunt, quòd, *ſi conventio ad pugnam fiat in rixa ex eodem calore* (utì in noſtro caſu facta ſupponitur) *etiamſi exeant ad alium locum, non eſt duellum ſub pœnis prohibitum, quia non eſt pugna ex condicto, ſed rixa.* Idque vel maximè dicendum eſt in hac noſtra Germania, ubi in tanto rigore præfatæ pœnæ

non sunt usu receptæ, ob rationes suprà insinuatas. Videatur de hoc P. Claudius la Croix *lib. 3. part. 1. n. 844. & seqq.* vel Wex *loc. cit. à n. 25.*

133. Dixi tamen, nec Cajum, neque reliquos comites incurrisse excommunicationem vi Tridentini in duellantes latam &c. per quæ minimè negaverim, Cajum occidendo militem incurrisse irregularitatem, fortassis & Casum reservatum; nam homicidium voluntariè perpetratum communiter reservari solet; quem tamen reliqui instigatores, quippe qui physicè non occiderunt militem, neutiquam incurrerunt. Aliter discurrendum est de irregularitate, prout *part. 5. Confer. 5. n. 151. & seqq.* pluribûs videbitur, ubi de irregularitate & reliquis pœnis Ecclesiasticis ex professo agetur.

§. III.

Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

134. COlliges ex hactenus dictis primò, à Confessario gnaviter distinguendum esse inter rixam & duellum; esto enim in eo conveniant, quòd tam rixa, quàm duellum fieri soleant inter duos vel plures, differunt tamen per omnem modum, quòd rixa subitò ex calore iracundiæ: aliáve passione o-

riri

riri ſoleat, citra omne pactum vel conventionem ad locum & tempus, vel de certo armorum genere &c. prout in duello fieri conſuevit: immò & inter duellum ſolemne ac privatum in noſtris ſaltem partibus, præcipuè in ordine ad diſcernendas pœnas inde incurſas, cautè admodùm diſtinguendum eſſe, jam monuimus; quia ex duello privato non ſolent incurri eædem, quæ ex ſolemni, ſaltem apud nos, prout videre licet apud P. Wex *cit.* §. 3. *n.* 26. Inſuper duellum ſubinde ſaltem ſuſcipi poteſt auctoritate publicâ ſecundùm dicta *n.* 119. rixa autem nunquam: quô proin fit, ut rixantes non incurrant easdem pœnas, quas duellantes. Videantur de hoc Herincx noſter *part.* 3. *tr.* 1. *diſp.* 13. *n.* 92. Matthæucci *lib.* 1. *c.* 2. *n.* 8.

Colliges ſecundò, eum, qui inevitabili 135. neceſſitate compellitur ad duellandum, poſſe illud ſuſcipere eâ lege, ut v.g. tantùm fictè (id eſt, ſclopetis non oneratis plumbô) erga ſe explodant, vel, ut ſtatim deſinant, quamprimùm alteruter fuerit vel leviter vulneratus. Ratio eſt: quia in tali caſu ob defenſionem inevitabilem vitæ propriæ poſſet ſuſcipere duellum, ſeriò agendo & pugnando, immò occidendo adverſarium (ſervatô tamen ſemper moderamine inculpatæ tutelæ) quidni ergo etiam fictè id poſſet. Quin immò multi Doctores, prout videre licet apud Sporer *n.* 204. *in fine* probabile putant,

ob evitandam infamiam præcisè licitè ſuſcipi duellum, ſuppoſitô, quòd certò conſtaret illud ab aliis mediatoribus, aut altiori poteſtate impeditum iri; vel eâ conditione utrinque inita, ut ſtatim poſt aliquot ictus, aut poſt leve vulnus alterutri inflictum deſiſtatur &c. Verùm la Croix *lib. 3. part. 2. n. 840.* meritò dicit, hoc in praxi non eſſe admittendum; tum quia ſemper aderit periculum ſcandali apud alios, talium conditionum ignaros; tum etiam, quia ſemper aderit quidam contemptus legis Eccleſiaſticæ, quæ etiam talia ficta duella prohibet, tanquam ſcandaloſa, inductiva quodammodo ad alia duella ſeria &c. Videatur etiam Mendo *diſp. 1. q. 21. n. 270.*

136. Colliges 3tiò, eum, qui inevitabili neceſſitate compulſus fuit ad duellandum, vel pugnandum, utpote quia præter omnem intentionem ab inimico fuit in itinere adactus armîs vel gladiô &c. non incurrere pœnas in duellantes latas. Ratio eſt: quia quod inevitabili neceſſitate fit, ſinè culpa contingit: ubi autem non committitur culpa, ibi nec contrahitur pœna, præſertim tam gravis, juxta omnes; ergo &c. Videatur de hoc Sanchez *Decalog. lib. 2. c. 39. n. 18. & ſeqq.*

Sed quid, inquies, ſi duo inermes incipiant verbis aut pugnis certare, dein uterque domum currens arma arripiat, redeátque ad eundem locum &c. & pugnet, incurruntnè pœnas in duellantes latas?

℟. Quòd

℟. Quòd non. Ratio est: quia tales non committunt duellum, ne quidem privatum, sed rixam duntaxat. Idipsum tenendum fòret, si unus alteri dixisset: *tecum pugnabo primâ vice, quâ mihi in urbe aut platea obviaveris &c.* quia neque in tali casu fit certa designatio temporis & loci, prout benè advertunt Diana *part. 5. tr. 13. Resolut. 59.* Tambur. *lib. 6. Decalog. c. 1. §. 3. n. 11.* Dixi tamen, quòd tales non incurrant pœnas in duellantes latas &c. quô stante etiam certum esse debet, eos peccare mortaliter; quia hujusmodi pugnæ, rixæ, aut duella sive propriè sive impropriè dicta, præsertim cum tanto animæ & corporis periculo facta, & charitati repugnant, & justitiæ &c. Videatur la Croix *ubi suprà n. 846.* 137.

Colliges quartò, nedum Principes Ecclesiasticos, sed etiam sæculares sub gravi obligatione teneri ad interdicenda & impedienda hujusmodi duella, diabolo fabricante (ùt loquitur Tridentinum citatum) introducta. Ratio est: quia Principum est, impedire scandala publica, & damna Reipublicæ imminentia: atqui ex duellis gravissima scandala, pessima exempla, & Reipublicæ damna cum deplorando animarum detrimento oriri sunt nata, prout nemo prudentum non videt: ergo &c. His de causis secundùm relata superiùs *n. 17.* ab Augustissimo Imperatore Leopoldo I. item à Christianissimis 138.

nissimis Galliarum Regibus gravissimis sub pœnis interdicta fuêre hujusmodi duella, vel potiùs insaniæ. Idipsum efficaciter præstitêre Principes Belgii, Albertus & Isabella, edictô sæpiùs repetito caventes, ne quis alterum provocet ad duellum, sive intra ditiones, sive foras, verbotenus, aut missis libellis: nemo nuntia, aut hujusmodi libellos recipiat, sub pœna degradationis insignium, & nobilitatis, famæ, privationis officiorum, pensionum, ac medietatis bonorum. Quod si qui de facto pugnaverint, seu ad condictum locum devenerint, mortis & confiscationis omnium bonorum. Et quoniam pleraque duella ortum habent ex falsa opinione, quasi degenere timore impediantur, qui manu suâ injurias aut vitia non vindicant; declarant Principes, falsam esse opinionem, honorem injurias passorum sub suam protectionem recipiunt, & ne quis eis exprobret, sub suæ indignationis, & arbitraria pœna vetant. Insuper nè quis nuntia aut libellos provocationum deferat, nè in duellum euntibus auxilietur quomodocunque, aut comitetur, sub capitis pœna & bonorum, prout videre est apud Zypæum *in notitia Jur. Belgici. l. 9 §. de pugnantibus in duello*; & apud nostrum Herincx *cit. disp. 13. n. 101.* Utinam & alii Principes Imperii horum exemplum sequerentur, infligendo hujusmodi pœnas: certè efficacius medium

medium impediendi, hujusmodi duella vix invenient, quàm si inter conditiones promovendorum ad aliquod, qualecunque etiam sæculare officium, ponant velut indispensabile impedimentum, *duellâsse*, *provocâsse*, vel *acceptâsse duellum*, prout post Mendo notat P. Claudius la Croix *n. 866.*

Dices. Si auctoritate Principum duella tantopere sint interdicenda, eccur ergo admittendus ad Ordinem equestrem S. Jacobi Candidatus interrogari solet, an aliquando provocatus ad duellum id non acceptaverit? Videtur enim, per hoc approbari duella, quasi nempe ex non acceptatione tali Candidato sit inusta nota, vi cujus sit indignus tali ordine. Accedit, quòd teste Mendo hæc statuta Ordinis etiam post Tridentinum à Catholicis Hispaniarum Regibus sint approbata.

℞. cum eodem P. Mendo apud P. Jacob. 139.
Wex *suprà cit. n. 17.* per hoc non requiri, ut duellum oblatum re ipsâ acceptaverit (hoc enim iniquum foret) sed solùm investigari, an illud non recusârit ob meram ignaviam. Hinc si de tali resciatur, quòd more Christiano ob motivum honestatis ac virtutis, scilicet ad observandam legem naturalem ac divinam recusaverit (uti fieri oportet) nihil omnino impedit, quo minùs ad eundem Ordinem admittatur.

Colliges quintò ex dictis *n. 121.* eum, de 140.
quo constat, quòd in actuali duello propriè

 tali,

tali, factô scilicet vi provocationis præviæ, ad certum locum & tempus &c. obiêrit, neutiquam sepeliendum esse in loco sacro, esto etiam duellum non fuisset solemne, sed privatum duntaxat. Ratio est: quia pœna privationis sepulturæ Ecclesiasticæ in duellantes lata à Summis Pontificibus suprà *n.* *113.* recensitis, hodiedum est usu recepta, teste Reiffenstuel *n.* *121.* citatô: ergo talem non licet sepelire in loco sacro.

141. Dixi tamen primò: *de quo constat*, quando enim duellum non est evidenter notum, Parochus non potest taliter defunctum privare sepulturâ Ecclesiasticâ; quia publicæ pœnæ solùm sunt infligendæ publicis delictis secundùm S. Thomam *Opusc. 73. n. 21.* Casu quô verò Parocho constaret, defunctum obiisse in duello, & res hæc probari posset per testes, tunc deberet rem deferre ad Episcopum, vel ejus Vicarium; quia tunc causa spectat ad Judicem (qualis est Episcopus) si tamen Ordinarius longè abesset, defunctus deberet interim à Parocho sepeliri, auctoritate ejusdem Ordinarii, postea publicatô fortassis crimine in pœnam delicti exhumandus. Vid. Henno *tr. in Decalog. disp. 5. q. 5. concl. 5. n. 1. fin.* vel Diana *p. 8. tr. 11. Resol. 34.*

142. Dixi secundò: *si in actuali conflictu*, seu in loco conflictûs obiêrit; nam si in alio loco obeat, esto eâdem etiam die, ex vulnere

nere in conflictu accepto, non est privandus sepulturâ Ecclesiasticâ; verba enim constitutionis pœnalis dicunt: *si in conflictu moriatur*; ergo cùm versemur in materia odiosa, nullatenus extra locum conflictûs sunt extendenda. Quin immò, si post conflictum in eodem loco confiteatur, ibique moriatur, non videtur privandus sepulturâ; quia cùm intercedat tempus à vulnere ad confessionem, non dicetur mori in conflictu, sed post illum, prout notat Tambur. *in Decal. lib.* 6. *c.* 1 §. 3. *n.* 13. Diana *p.* 2. *tr.* 16. *Resol.* 52. Portel *Respons. moral. t.* 1. *p.* 3. *n.* 10.

* *

CONFERENTIA SEXTA.

De Bello.

SUMMARIUM.

143. Bellum est conflictus multorum contra multos extraneos.
144. Aliud dicitur defensivum, aliud offensivum.
145. Utrumque licitè suscipi potest, etiam contra Christianum Principem, subsistentibus scilicet certis conditionibus, nempe ut fiat
146. Auctoritate publicâ. 147. Rectâ intentione, & 148. justa de causa. 149. Prin-

149. Principi volenti bellum suscipere, debet moraliter certò constare de justitia belli.
150. Reliquis militibus sufficit prudens persuasio de bello, à suo Principe justis de causis susceptô.
151. Quænam belligerantibus liceant?
152. 153. & 154. Quidnam supremus Princeps, Duces subordinati, & gregarii milites habeant observare, nè peccent contra justitiam.
155. Per se loquendo Catholico Principi fas quidem est, opitulari hæreticis bellum gerentibus, vel eos in auxilium vocare: per accidens tamen sæpè fieri nequit sinè peccato.
156. Clericis in Majoribus constitutis non licet propriis manibus bellare, benè verò constitutis in Minoribus Ordinibus.
157. Resolvitur Casus I. de quodam Belliduce, qui varias fraudes committendo graviter deliquit.
158. & 159. Solvuntur duæ instantiæ contra hanc resolutionem factæ.
160. Resolvitur Casus II. de quodam milite, qui tempore belli Bavarici cum aliis nonnullis sibi similibus sinè licentia quosdam cives fuit deprædatus.
161. Malè proin fecêre alii, emendo ab iisdem res furtivas.
162. Solvitur rursus instantia quædam in contrarium facta.
163. Resolvitur Casus III. de quibusdam militibus è prælio fugitivis, & in itinere pauperes rusticos, immò & Monasterium Monialium expilantibus.
164. An Cives justè egerint succurrendo dictis Monialibus, & prædones occidendo.
165. Et quid tenendum de illo rustico, qui tempore belli domô expulsus in sylva sese abdidit, milítésque singillatim illuc transeuntes occidit &c.

166. Pec-

166. Peccant Principes, qui ſolius regni ſui dilatandi deſiderio, vel alterum humiliandi animô bellum eidem inferunt.

167. Nefas eſt, ob levem duntaxat injuriam perpeſſam alterum bellô impetere.

168. Poſſibile eſt bellum ex utraque parte formaliter, non tamen materialiter juſtum.

169. Et quid agendum in caſu, quô uterque prætendit jus ſuccedendi in regno?

170. Nemini prorſus fas eſt, ſcienter ac voluntariè militare in bello patenter injuſto.

171. In bello autem juſto fas eſt, invadere, exſpoliare &c. omnes hoſtiliter repugnantes, nec non cives, etiam innocentes Reipublicæ nocentis.

172. Modò id fiat auctoritate publicâ, & non privatâ duntaxat,

173. Et illi cives innocentes ſint verè pars Principis, aut Reipublicæ nocentis.

174. Bona mobilia in bello juſto capta fiunt capientium; immobilia autem Principis, vel Reipublicæ belligerantis.

175. Inſuper licitum eſt, uti Repreſſalibus, modò obſerventur certæ quædam conditiones.

176. Capti in bello, quantumvis juſto, non peccant aufugiendo, & ad propria caſtra, aut vexilla redeundo.

177. Niſi obſtet periculum ſcandali, vel obligatio ſpecialis promiſſionis, ſeu etiam juramenti.

178. Quomodo peccare ſoleant ſupremi Principes belligerantes?

179. Quomodo alii ſubordinati Duces? & tandem

180. Quomodo delinquere aſſueverint alii gregarii milites?

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur Quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Bello.

143. QUæres primò, quid ſit bellum? ℞. Eſt conflictus multorum contra multos extraneos. Ità Henno *tr. in decalog. diſp. 5. q. 6. art. 1. concl. 1.* Dicitur 1. *conflictus*; quia hìc ſermo eſt de bello actuali, non de habituali duntaxat, quod ab auctore mox allegato deſcribitur *profeſſio nocendi vi & armîs contrariæ parti.* Dicitur 2. *multorum contra multos*; per quod diſtinguitur à *duello*, quod conſiſtit in pugna unius contra unum; & à rixa, quæ pariter conſiſtit in pugna unius contra unum, vel paucorum contra paucos. Dicitur 3. *Extraneos*, ut per hanc particulam diſtinguatur bellum à *ſeditione*, quæ fieri ſolet inter homines ejusdem regni aut communitatis.

Quæres ſecundò, quotuplex ſit bellum?
144. ℞. Bellum eſt duplex, aliud *offenſivum*, aliud *defenſivum.* Ità DD. *communiter.* Defenſivum appellatur, quod ſuſcipitur duntaxat in ordine ad vim, ſeu injuriam ab aggreſſore illatam propulſandum. Offenſivum verò dicitur, quod hoſti infertur, eum aggrediendo & invadendo gratiâ compenſationis

tionis obtinendæ, aut injuriæ vindicandæ; unde in hoc non eſt neceſſum ſervari moderamen inculpatæ tutelæ, prout oportet in defenſione privatâ ſecundùm dicta Conferentiâ priore; ſed pro quantitate injuriæ ab aggreſſore illatæ fas eſt ulteriùs procedere ad ſumendam vindictam & ſatisfactionem competentem obtinendam. Alii porro ſolent diſtinguere bellum ùt ſic in *juſtum*, quod æquis de cauſis ſeu motivis, & in *injuſtum*, quod iniquè: Rurſus in *ſacrum*, quod ſcilicet propter defenſionem honoris divini, vel veræ Religionis, & in *non ſacrum*, ſeu profanum, quod ſcilicet ob regnum temporale, aut alio fine naturali ſeu profano ſuſcipitur: de quibus per decurſum breviter agemus. Unde

Quæres tertiò, ſitnè Chriſtianis etiam licitum belligerare?

℞. Affirmativè; ídque non ſolùm contra 145.
infideles Chriſtiani nominis hoſtes, ſed etiam contra alios Chriſtianos; & quidem tam defenſivè, quàm etiam offenſivè, modò juſtis de cauſis ſuſcipiatur. Ità rurſus *communiter Doctores*, contra Manichæos, & alios plures hæreticos, quibus etiam propheta Eiſlebicus ſubſcripſit, impudenter aſſerendo, licitè quidem bellum ſuſcipi contra Chriſtianos, præſertim contra Papam & Papiſtas, non tamen contra Turcas, quia hi ſunt flagella peccatorum noſtrorum. Ità ille, licèt hanc

hanc suam insaniam postea retractaverit *libro de visitatione Saxonica*, veluti testantur Henno *cit. conclus. 2.* & Babenstuber *tr. 5. disp. 6. art. 4. n. 3.* Valentia, & alii. Constat hæc resolutio variis Sacræ Scripturæ testimoniis, ubi Abraham, Josue, Judas Machabæus, & alii belligerantes à DEO fuerunt laudati, & specialiter adjuti. Etiam in nova lege Christus Dominus Centurionis illius, qui *Matthæi 8.* dicebat, se habere sub se milites, fidem laudavit, non militiæ desertionem præcepit, prout benè advertit D. Augustinus *Epist. 205.* Accedit ratio pro bello defensivo; quia cuilibet etiam privatô jure naturæ permittitur, vim vi repellere, & à se injuriam defensione necessariâ propulsare: quidni ergo & Reipublicæ id sit permissum? Pro bello autem offensivo militat sequens ratio: quia quandoque expedit aut læsionis compensationem prætendere, aut injuriarum vindictam sumere: atqui inter magnos Principes, vel Respublicas independentes id aliter fieri, aut executioni mandari non potest, nisi bellando, ubi aggressor aut lædens non vult satisfacere: ergo debet esse licitum bellum, etiam offensivum; modò (uti jam monui) justis de causis suscipiatur. Hinc

Quæres jam quartò, quænam igitur causæ, vel conditiones necessariæ sint ad justitiam belli offensivi?

℟. Ad

℟. Ad hoc, ut bellum offensivum licitè 146.
suscipiatur, necessariò tria debent interveni-
re, scilicet 1. authoritas publica. 2. bona in-
tentio seu finis. 3. justa causa. Ita rursus *communiter* Doctores. Explico breviter, I. Authoritas publica; qualem in ordine ad inchoandum bellum habet omnis & solus Princeps supremus, vel etiam Respublica independens ac perfecta, non agnoscens alium superiorem in temporalibus. Ratio est: quia solus Princeps supremus aut Respublica independens supponitur non ampliùs agnoscere alium superiorem in temporalibus, ad quem recurrere, vel à quo damni perpessi injuriævè illatæ reparationem possit prætendere: è contra verò alii Principes dependentes, vel communitates, civitates, oppida, &c. eô ipso, quòd agnoscant superiorem Principem, debent illum implorare pro sui defensione, aut vindicanda injuria sibi illata: secus dicendum foret, si Princeps ex supina incuria aut neglectu nollet defendere subditos, aut eorum jura manutenere, vel injurias illatas vindicare.

Dixi autem: *in ordine ad inchoandum vel indicendum bellum*; nam ad resistendum duntaxat injusto aggressori, vel ad vim vi repellendam non requiritur auctoritas, aut facultas supremi Principis; cùm hoc jus naturale cuilibet, etiam privato permittat, uti jam dictum fuit.

147. II. Ad hoc, ut bellum licitè suscipiatur, necessum est, ut interveniat intentio bona, ità scilicet, ut non suscipiatur ex odio, sed justitiæ zelô; non nocendi aut prædominandi cupiditate, sed bono communi favendi voluntate. Unô verbo: non debet suscipi, nisi ob conservandam aut restaurandam pacem. Hinc S. Augustinus *Epist. 205.* ad Bonifacium Comitem scribit: *Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas.* Et rursus *lib. 21. contra Faustum c. 74. nocendi cupiditas* (inquit) *ulciscendi crudelitas: implacatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si quæ similia, hæc sunt, quæ in bellis jure culpantur.* Nihilominus suppositâ justâ causâ belli, Princeps non peccaret contra justitiam, nec obligationem restituendi ob illata damna contraheret, esto etiam ex odio, ira, vel crudelitatis impulsu bellum susciperet.

148. III. Denique justa causa est necessaria ad omne bellum justum ac licitum, utì liquet ex ipsis terminis: hæc autem est, talis gravis injuria Reipublicæ illata, cujus satisfactio, seu reparatio debita aliter obtineri non potest, nisi vi & armîs, prout rursus D. Augustinus *quæst. 10. in Josue* docet, dum ait: *Justa bella definiri solent, quæ ulciscuntur injurias, si qua gens vel civitas, quæ bellô petenda est, vel vindicare neglexerit, quod à suis improbè factum est, vel reddere, quod per injuriam ablatum.*

tum. Ex quo liquet, bellum juſtè ſuſcipi poſſe ad reſarciendum damnum, ad recuperandas terras, regna vel oppida injuſtè ablata, ad compeſcendos rebelles, ſeditioſos, hoſtes, eorúmve fautores puniendos &c. ſaltem tunc, ſi non ſuppetat alia via providendi: id, quod bene notandum eſt, nam priùs quàm bellum alteri parti indicitur, petenda eſt ſatisfactio: nec debet inferri, niſi negatâ juſtitiâ, ſeu ſatisfactione de jure debitâ, prout DEUS ipſe monuit Iſraelitas *Deuteron. 20.* hîs omnino verbis: *Si quando acceſſerit ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem.*

Quæres quintò, an, vel quomodo debeat conſtare de juſtitia belli tum Principibus, tum etiam militibus pugnaturis?

℟. 1. Principi, vel Reipublicæ volenti 149.
alterum bellô offenſivo aggredi, debet moraliter certò conſtare de jure, ſeu juſta cauſa aggrediendi alterum. Ità *communis* & certa ſententia, quam etiam tradit Palao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 3. n. 8.* Ratio eſt: quia non licet alterum de ſua poſſeſſione deturbare, vel eidem inferre damnum, aut vindictam ſumere &c. niſi liquidò conſtet de delicto ab eo commiſſo, aut injuria ab eo illatâ, aut injuſta poſſeſſione ab eo captatâ: atqui per bellum alter deturbari ſolet poſſeſſione ſuâ; ſolent inferri plurima, immò innumerabilia damna: ergo ubi moraliter

certò non conſtat de juſta cauſa belli, nefas eſt alterum invadere.

Debent igitur Principes, priùs quàm alteri bellum inferant, ſeriò indagare, & tam per ſe, quàm per ſuos conſiliarios vel alios rem intelligentes deliberare, an ſubſit juſta cauſa belli? immò hac etiam ſuppoſitâ: an expediat in his circumſtantiis indici bellum? ait ſapienter Herincx noſter *n. 66.*

150. ℟. jam ſecundò ad ſecundam partem hujus quæſiti. Reliquis militibus etiam officialibus, ſubditis, vel aliunde jam Principi aut Reipublicæ obligatis, ſufficit prudens perſuaſio, ſeu credulitas de juſtitia belli à ſuo Principe ſuſcepti. Ità rurſus *communiter DD.* Ratio eſt: tum quia eorum non eſt juſtitiam belli diſquirere, ſed potiùs ſupponere, à Principe & conſiliariis ejusdem, utpote hominibus prudentibus & probis, rem jam fuiſſe ſufficienter diſcuſſam; tum etiam, quia cauſæ particulares belligerandi non ſolent propalari omnibus, immò nec expedit; tum denique quia ſubditus tenetur ſuo Superiori obtemperare, quamdiu non conſtat, iniquum eſſe id, quod præcipitur, prout apertè docet S. Auguſtinus *lib. 22. contra Fauſtum c. 75.* ergo quamdiu his de oppoſito non conſtat, poſſunt licitè, immò tenentur militare de mandato ſui Principis. Videatur de hoc Caſtropalao *tom. 1. tr. 1. diſp. 3. punct. 14. per totum.* Azorius *tom.*

1. in-

1. *institut. moral. l. 2. c. 19. q. 9.* Valentia 2. 2. *disp. 3. q. 16. pu. 2. §. si autem miles.*

Quæres sextò, quænam belligerantibus liceat facere contra hostes?

℞. Belligerantibus bellô justo, utì supponimus, tum in præparatione ad conflictum, tum in ipso etiam conflictu, & posteà obtentâ jam victoriâ licet facere omnia illa adversùs hostes, quæ sunt necessaria sive apta, vel ad obtinendam justam compensationem rei ablatæ, vel ad vindicandam justè injuriam, vel ad stabiliendam pacem. Ità *ex communi DD.* Valentia, Azorius, Filliucius *tr. 29. c. 9. n. 189.* Babenstuber *tr. 5. disp. 6. art. 4. n. 13.* Ratio est: quia omnium persuasione adhibere licet media ad aliquem finem justè intentum apta vel necessaria, modò illa media de se non sint mala, præsertim intrinsecè: atqui in bello justo justè intenditur vel compensatio rei injustè ablatæ, vel vindicta injuriæ perpessæ, vel certè pax reparanda: ergo omnia illa, quæ ad præfatos fines, vel aliquem eorum sunt necessaria, modò ex se non sint mala, licitè adhibentur. Alia verò, quæ ad mox dictos fines non sunt necessaria, vel apta, injustè adhiberentur, cum onere restituendi vel resarciendi damnum illatum. 151.

Quæres septimò, quidnam Bellìducibus, seu officialibus belli observandum sit, ne peccent, vel injustè agant?

 ℞. Pri-

152. ℟. Primò Principi supremo incumbit præterea, ut aliis subordinatis ducibus firmiter inculcet disciplinam servandam, nè subditi nimiùm graventur: & secundò ut militibus debita stipendia solvi curet. Ratio est: quia vi obligationis suæ tenentur pro possibili salvos & indemnes servare subditos suos: ait, hoc non fiet, nisi seriò inculcent disciplinam, & militibus stipendia promerita debito tempore solvi curent; secus enim si fecerint, milites cogentur moraliter agere rapinas, furari, extorquere pecunias à subditis &c. ideóque hujusmodi damna imputabuntur Principi coram Deo, & quidem cum onere restitutionis &c. ergo &c. Vid. Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 13. n. 79.*

153. ℟. 2dò ad eandem quæstionem. Duces subordinati ob rationem mox datam tenentur verbô & exemplô urgere observantiam disciplinæ militaris, ideóque & bonum Principis seu Principalis sui, nec non bonum Reipublicæ pro viribus promovere, aut saltem conservare.

Ratio est clara: quia Duces militiæ in hunc finem potissimùm solent constitui, & ad hoc dando nomen militiæ, ac deponendo juramentum fidelitatis sese obligare debent: ergo notabiliter ab eo deficientes graviter peccant nedum peccatô scandali, sed & contra justitiam, cum onere restitutionis in defectum militum. Herinex *loc. cit. n. 80.*

Quæ-

Quæres octavò, ad quid præterea gregarii milites obligentur, nè peccent contra justitiam?

154. ℟. Milites communes seu gregarii similiter sub gravi culpa tenentur sua obsequia fideliter præstare, tum procurando pro viribus bonum Principis ac Reipublicæ; tum etiam mala ab eis avertendo. Ratio hujus communis ac certæ opinionis est eadem, quæ proximè præcedentis; quia scilicet milites non in alium finem conscribi aut salarari solent, nisi ùt mox dictum: & hoc ab iisdem seriò postulatur, dum jubentur deponere juramentum fidelitatis: ergo notabiliter in hoc defectuosi, graviter peccant, & si quempiam subditorum culpabiliter damnificari permittant ab hostibus, vel (quod adhuc pejus) ipsimet damnificent, incurrunt onus restitutionis.

Quæres nonò, num liceat opitulari hæreticis vel infidelibus belligerantibus, vel illos à Catholico Principe in auxilium vocari?

155. ℟. Per se loquendo utrumque videtur licitum; quia bella non debent suscipi, nisi in ordine ad manutenenda jura, vel ad vindicandas injurias, unô verbô: ad pacem conservandam ac reparandam: parum autem refert, an pax restauretur ope militum fidelium, vel verò infidelium: ergo.

Dixi tamen: *per se loquendo*; nam 1. si prævideatur, infidelium auxiliares copias nimiùm grassaturas contra Ecclesias, loca sacra, personas DEO dicatas, innocentes &c. nullatenus fas erit infidelium copias in auxilium vocare. Similiter 2. si Princeps Catholicus prævideat, bellum ab infidelibus vel hæreticis susceptum in eversionem fidei Catholicæ, in detrimentum sanctæ Matris nostræ Ecclesiæ &c. (prout teste Herincx contigit in bello Statuum Belgii confœderatorum, contra Regem suum legitimum) neutiquam fas erit opitulari hæreticis, aut infidelibus; quia nil fœdius, nil à Christiana pietate magis alienum esse potest, quàm armorum Christianorum subsidiis opprimi Christianos seu Catholicos, in exercitiis fidei & Religionis, templa vastari &c. inquit sapienter Herinx *cit. n. 72.* Denique 3. si miles Catholicus prævideat, se in castris infidelium vel hæreticorum sinè periculo æternæ salutis, vel abnegandæ fidei Catholicæ &c. militare non posse, tenetur militiam deserere: sed in his casibus per accidens tantùm; quia non ex virtute justitiæ, sed solius Religionis tenentur abstinere à ferendo auxilio infidelibus. Videantur Herincx *loc. cit.* vel Marchantius *in trib. tom. 2. tr. 6. tit. 3. q. 1. dub. 4. & t. 2. s. 6. q. 3. d. 1.* Palao *tom. 1. tr. 6. disp. 5. pu. 6. n. 10.*

Quæres tandem decimò, an liceat etiam Clericis pugnare? ℟. 1.

℟. 1. Clericis in minoribus tantùm constitutis licet propriis manibus bellare in bello justo, non item 2. constitutis in Ordinibus majoribus, nisi in casu necessitatis. Ità Castropalao *cit. pu. 6. n. 4.* Filliuc. *tr. 29. c. 9. 197.* Babenstuber *tr. 5. disp. 6. art. 4. n. 26.* Ratio prioris est: quia Clerici in minoribus constituti, saltem illi, qui non gaudent privilegio fori, æquiparantur laicis: ergo quemadmodum his fas est propriis manibus pugnare in bello justo, ità & illis. Canones verò, qui in contrarium afferri consueverunt, jam sunt abrogati, inquit Babenstuber *cit. loc.* Ratio posterioris est: quia indecens est, ut qui spirituali militiæ se tradiderunt, arma vel negotia sæcularia tractent, juxta illud Apostoli *2. ad Timoth. 2. Nemo militans DEO implicat se negotiis sæcularibus*; proptereáque jure Ecclesiastico idipsum legitur prohibitum *cap. quicunque Clericus. c. Clerici. c. Quicunque ex Clero. 6. 23. q. 8.* ob eandem rationem idipsum interdicitur Monachis, etiam Laicis, *C. eos qui. C. 20. q. 3.* Dixi etiam: *nisi in casu necessitatis* &c. Nam ubi necessitas pro tuenda vera fide aut Religione id exigit, possunt etiam Clerici & Monachi pugnare, etiam non obtentâ priùs dispensatione. Ità Filliuc. *loc. cit.* Laymann *cit.* & Sporer *tr. 5. c. 2. n. 49.* Insuper licet Clericis, aliis sæcularibus suadere bellum, subsistente justâ causa, eidémque interesse 156.

ad ferenda militibus spiritualia subsidia, eósque hortari ad fortiter pugnandum, dummodo non dicant: *hunc occide, hunc macta* &c. &c. Ità *DD. citt.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de Bello.

CASUS PRIMUS.

Titius Bellidux nobili quidem genere natus, sed veneri, lusui, & potui admodum deditus, salario sibi non sufficiente ad mox dictos fines, nititur diversis (ùt ipse ait) bellicis praxibus obtinere media; nam 1. *in lysta sui Regiminis numerat nongentos quinquaginta milites, & plures adhuc equos, pro quibus in singulos menses stipendium & annonam, seu* Mund- und Pferd- *Portiones, uti vocant, à suo Principali prætendit, cùm tamen ne quidem 900. equos numeret, multò minùs totidem equites: proindéque reliquum sibi ad luxum & luxuriam reservat.* 2. *Dum nuper copias suas per Provinciam non hostilem deduxit, à nonnullis oppidis vel oppidanis pecuniam recepit, nè apud eosdem, sed alibi diverterent: in aliis verò oppidis quinque vel sex in unam eandémque domum locari fecit sub prætextu, quod velit homines suos semper coadunaatos pro majori securitate, nè unus vel alter abeundo deficeret.* 3. *Deni-*

que

nique in cœnam pro sua persona postulavit quindecim exquisitas dapes seu fercula, quæ, cùm benè præviderit, non posse obtineri à ruricolis, postulavit ab iisdem triginta florenos, tandémque post longam altercationem recepit ab iisdem viginti cum onere, ut sibi saltem quinque fercula de melioribus apponerent. En benevole Lector insignem victoriam, quam Hercules iste in Provincia non hostili (nam hostium neminem viderat) obtinuit: & utinam Patria nostra non plures numeraret hujusmodi victores! *Sed quid de hac & similibus Confessarius inaudiens judicabit?*

℞. Confessarius judicabit, Titium in omnibus his tribus factis peccâsse mortaliter cum onere restitutionis. Ratio primi est: quia excessus stipendii pro tot militibus & equis fictitiis injustè surripitur, & Principi, immo & Reipublicæ gravissimè imponitur; nam Princeps existimans tot adesse milites, non curabit alios submitti ad defendendam Patriam, vel profligandos hostes, quô fortassis fiet, ut hostes prævaleant, triumphent, subditos supprimant, in captivitatem miseram abducant, prout actu hisce calamitosis temporibus jam pluries factitatum comperimus, damno nunquam satis deplorando. Ratio secundi & tertii est: quia hâc via & modo Provincia & subditi injustè gravantur, & depauperantur: prout de se cuilibet prudentum rem consideranti patet. Sanè summopere

157.

mopere deplorandum est, quòd perversis hisce temporibus res jam eò pervenerit, ut ab iis, quorum interest Patriam defendere, non quæratur, nisi ruina Patriæ, saltem indirectè, dum eorum studia & conatus eò duntaxat tendunt, ut vel ditescant, vel certè rusticos emungant, parùm sanè solliciti, quomodo eos defendant, prout coram Deo deberent. Ex quibus liquet, Titium teneri ad restitutionem, saltem per se loquendo; quia injustè proximum graviter damnificavit. Videantur de hoc Molina *de Just. disp. 116. vers. solent, & vers. molestum,* Coninch *disp. 31. dub. 6. n. 100.* Castropalao *tom. 1. tr. 6. disp. 5. pu. 5. n. 3.* Mr. de Sainte Beuve *tom. 3. Cas. 207.*

Dices tamen contra hanc resolutionem: Officiales Belli etiam majores non solent debito & ordinario tempore à suo Principe salarari: insuper debent (exigente id statu ac consuetudine) inferiores officiales sæpiùs excipere lautiore convivio: ergo cum hæc præstare nequeant ex proprio marsupio, coguntur moraliter, ut aliis viis ac modis expracticent hujusmodi expensas; præsertim cùm nemo propriis stipendiis, vel omnino gratìs militare teneatur; at, quod fit ex necessitate morali, imputari nequit ad culpam, neque potest Princeps rationabiliter esse invitus: ergo Titius ratione primi nullatenus peccavit, neque tenetur ad ullam restitutionem. ℟. Ne-

℞. Neque hoc approbandum, quòd offi- 158.
cialibus bellicis ſtipendium debitum non ſolvatur, aut certè non debito tempore; quia propterea plurimæ fraudes, damna, injuriæ, furta, rapinæ &c. committi ſolent, prout patet ex hac ſpecie facti.

Væ illis, quorum culpâ hæc accidunt! His tamen non obſtantibus inhæreo reſolutioni datæ; licèt enim Titius ratione ſalarii ſibi non perſoluti poſſit uti tacitâ compenſatione, redundante in ærarium ſolius Principis, cujus defectu & culpâ non accepit ſtipendium ſibi debitum; minimè tamen fas eſt uti compenſatione cum damno, vel evidenti periculo damnificandi totum Imperium, Regnum, vel Provinciam, prout factum fuit in noſtro caſu. Accedit, quòd in hoc caſu Titius dicatur id feciſſe non ad ſumptus neceſſarios, ſed potiùs ad luxum, luſum & luxuriam porro continuanda: ergo vel ex hoc ſolo capite mortaliter deliquiſſe cenſendus eſt. Et certè liquidò ſatìs conſtat, Titium non tam intendiſſe æquam debiti compenſationem, quàm Principis iniquam defraudationem, dum pro tot militibus & equis fictitiis poſtulavit annonam & ſalarium, procul dubio longè exceſſivum ſtipendii ſibi debiti. Videantur de hoc Bonacina *de Reſtitut. diſp. 2. quæſt. fin. ſect. 1. n. 27.* vel R. D. Auguſt. Michel *Theolog. Can. mor. volum. 2. art. 1. tr. 1. §. 3. ſect. 1. n. 34. fol. mihi 23.*

Dices iterum contra resolutionem secundi & tertii puncti hujus Casûs. Milites quantumvis generosi, dum semel in castris sunt collocati, à nullo mortalium vel bolum panis gratis accipiunt: ergo Titius prudenter fecit, dum in itinere quæsivit rusticorum sudore suum saginare marsupium, acceptando hinc inde pecunias ab iis, quos pertransiît, vel ab aliis, apud quos divertit, iisdem remittendo lautiorem mensam.

Confirmatur. Ducibus, præsertim majoribus, concessa debet esse electio unius populi aut pagi præ alio, quando onus non potest in omnes æqualiter dividi: ergo Titius iis, quos cum suis pertransiit, contulit favorem pretiô æstimabilem: ergo etiam pro hoc potuit justum acceptare pretium &c. &c.

159. ℞. ad instantiam negando consequentiam; quia à subditis exiguntur contributiones, & magnum æs ad ærarium Principis fundendum, eo fine, ut miles etiam in castris possit sustentari: ergo iniquissimè rustici vel subditi ab itinerantibus militibus vexantur. Esto etiam hoc æs collectum non solvatur à Principe militibus, prout oporteret, nihilominus hunc defectum nullo juris ordine supplere tenentur rustici aut hospites, inquit sapienter P. Herincx suprà *cit. n. 83.* præsertim quia hujusmodi indisciplinati milites sæpè triplicatum, immò octu-

octuplicatum stipendium extorquent, velut patet ex nostro casu, ubi Titius videtur ex professo solùm intendisse marsupii (veriùs diceres vitiorum) fomentum & incrementum, pauperum verò & misellorum detrimentum.

Ad confirmationem R. jam *transmisso antec. nego conseq.* tametsi enim Ducibus majoribus supponeretur concessa electio unius populi, pagi, vel hospitii præ alio; non tamen est illis concessum, neque concedi potuit, ait Castropalao, ut hanc electionem venalem faciant, & sibi pretium retineant; expedit enim bono publico, ut si unus pagus, vel oppidum, aut locus viæ, seu itineri propinquior in hospitandis militibus nimis gravatur, prout in nostro casu contigit, reliqui remotiores ad ejus levamen concurrant, mediâ aliqua contributione, prout alicubi prudentissimè factum scio. Videantur DD. proximè relati, præsertim Palao *tom. 1. tr. 6. disp. 5. pu. 5. n. 3.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius miles nomine potiùs, quàm re Christianus fatetur, se tempore belli Bavarici (ùtì vocabatur illud anno 1702. inchoatum à Serenissimo Electore Bavariæ Emmanuele) cum aliis nonnonnullis sibi similibus deprædatum fuisse unum vel alterum civem cujusdam civitatis Bavaricæ, quam armatâ

armatâ vi invaserant, & velut minùs munitam facili negotio occupaverant: bona verò rapta vendidisse vili pretiô Judæis passim confluentibus in eum finem: rogatus verò à Confessario, utrum id fecerint de licentia sui Ducis supremi? Respondit, equidem nullam fuisse datam licentiam à Ducibus majoribus, quippe qui ab eadem civitate ingens æs extorsêre, condonandi seu intermittendi incendii causâ (an statt einer Brandschätzung) *nihilominus ab aliis officialibus minoribus rem hanc fuisse prorsus dissimulatam. Quæri jam potest 1. an Sempronius salvâ conscientiâ, & absque onere restitutionis facere hoc potuerit? 2. An Judæi tutâ conscientiâ potuerint hujusmodi res furtivas emere?*

160. ℞. ad primum, Sempronium peccâsse mortaliter deprædando cives. Ratio est: quia non cuilibet privato militi fas est hostes, vel potiùs cives innocentes rebus spoliare suis: cives autem erant innocentes: ergo &c. Et licèt fortassis aliqui eorum fuerint culpabiles ex eo, quòd aggredientibus clauserint portas, immò etiam sclopetis ejaculando occiderint, hanc tamen culpam sat magnô pretiô diluere coacti sunt, fusione scilicet 24. millium florenorum ratione incendii condonati, id est, an statt der Brandschätzung: ergo afflictis, & satìs rigorosè auctoritate supremi Belliducis punitis, à privatis non ampliùs fuit addenda afflictio; consequenter dicendum primò est, Sempronium

nium per se loquendo teneri ad restitutionem injuste raptorum, nisi per accidens ratione paupertatis, vel impossibilitatis &c. excusari possit. Et certè inter mille viros (milites scilicet); vix unum reperies, qui de furtivè, vel quomodocunque injuriosè olim ablatis aliquid restituat, quin potiùs audies eos dolere, quòd non habuerint occasionem plura rapiendi: hac de causa existimo, à Confessario in simili casu prudenter dissimulari posse onus restitutionis, per se loquendo injungendum, præsertim si advertat, ex parte pœnitentis ignorantiam inculpabilem hujus oneris, & simul impossibilitatem moralem, juxta illud tritum D. Augustini effatum: *si scirem, quòd tibi non prodessem, non monerem te &c.* Ex his jam facilè

℞. ad alterum quæsitum hujus Casûs, Judæos non potuisse tutâ conscientiâ emere illas res furtivas, sed quid de Judæis dicam, qui Confessario propterea parum facessent negotii? Utinam non fuissent Christiani, qui eosdem milites animâssent saltem indirectè ad hujusmodi rapinas injustas, offerendo iisdem pecunias, & rapta solvendo, atque celeriter distrahendo. Ratio verò hujus resolutionis de se liquet: quia hôc modo moraliter fuêre cooperati ad rapinas, & injustas læsiones proximi innocentis velut *participantes* & participes criminis: ergo etiam isti graviter peccaverunt. 161.

Secus dicendum foret, si similia solùm emissent levi pretiô, eo fine, ut suo tempore comparituris fortasse dominis possent ea denuo eodem vel paulò majori pretiô restituere; quia ex hac suppositione rem eorum benè gessissent, digni laude potiùs & recompensatione, quàm vituperiô, prout jam diximus *de Restitut. Confer. 2. à n. 41.* quæ vide, si placet.

Dices tamen contra mox datas resolutiones. Juxta communem DD. opinionem Valentiæ, Laymanni, Sporer & aliorum licitum est in bello exspoliare innocentes, qui sunt partes Reipublicæ adversariæ, vastando eorum agros, abigendo jumenta, auferendo pecunias, arma &c. &c. ergo in nostro casu milites non peccârunt spoliando seu deprædando cives, præsertim cùm hi non fuerint omnino innocentes, sed pertinaciter restiterint contra rationem: consequenter nec alii emendo res furtivas ullo modô peccârunt, neque ad restitutionem ullam obligari possunt.

162. ℞. disting. & explicando anteced. licitum est in bello exspoliare innocentes &c. idque auctoritate publicâ, vel illius, qui belli fasces gerit, *concedo.* auctoritate privatâ cujuslibet *neg. antec. cum conseq.* Equidem verum est, similia fieri posse absque peccato, tum ad vindicandam injuriam à Republica, vel ejusdem Principe illatam: tum etiam ad

ad debilitandas ejusdem vires, vel pacem citiùs recuperandam: aſt fieri duntaxat debent auctotitate publicâ, illius ſcilicet, cujus eſt pacem reducere, injurias vindicare: jam verò penes privatos (absque ſpeciali mandato belliducis) non ſtat auctoritas ulciſcendi injurias, vel puniendi perturbatores pacis communis, prout benè advertunt præter Doctores jam allegatos, Bonacina, Filliuc. *tr. 29. c. 9. n. 190.* eósque ſecutus Babenſtuber *tr. 3. diſp. 6. art. 4. n. 15.*

CASUS TERTIUS.

CAjus miles emeritus olim vexilla Bavarica ſecutus, poſt perditam Höchſtadii victoriam, cum aliis in fugam ſe recepit Argentoratum versùs: in itinere verò per totam Sueviam ubicunque demum caſas vel villas exiguas ab hominum conſortio remotiores invenerunt, exſpoliaverunt illas; contigit proin in eadem fuga, ut ſemel cum aliis decem quoddam Monaſterium Monialium haud procul ab urbecula diſſitum invaderent, & quidquid demum potuerant, raperent, caperent; verùm Monialibus concrepando campanulas ſuas opem implorantibus, ecce! ſubitò accurrit armata civium turma, & aliquot fugitivis interfectis, alios vix non ad internecionem usque verberârunt, Cajus autem cæteris felicior, licèt immeritus (ùt ipſe fatetur) hoſtiles manus quodam aſtu deluſit, ſuum proſecutus iter, & cautior factus. Jam ad hanc

speciem facti pro nostro foro Theologico dubitare licet 1. an Cajus & alii commilitones perditâ etiam victoriâ fugitivi tutâ conscientiâ potuerint invadere casas, villas &c. vel etiam Monasteria &c. Sueviæ, velut in territorio hostili situata? 2. An cives illi justæ defensionis causâ, tutâ conscientiâ potuerint occidere, capere, vel certè usque ad internecionem ferme verberare commilitones Caji?

163 ℞. ad primum quæsitum negativè. Ratio peti potest ex jam dictis *n. 160.* quia non licet privatis militibus sinè licentia supremi Ducis cives innocentes rebus spoliare suis: atqui Cajus & alii commilitones supponuntur milites privati: neque prudenter præsumi potest, hanc fuisse voluntatem supremi Belliducis; tum quia pro Instrumento publicæ vindictæ, aut satisfactionis quærendæ seligi aut destinari non debent milites victi, dispersi, fugitivi sinè Duce & sinè ordine; tum quia talis licentia procul dubio fugientibus cessisset in extremam perniciem; nam rustici tali violentiâ exacerbati securum iisdem transitum per suas villas non permisissent; quin potiùs unitis viribûs obstitissent, vim vi repellendo, veluti patet ex hac ipsa specie facti. Hinc P. Laymann *l. 2. tr. 3. c. 13. n. 9.* sapienter ait, omnem potestatem, quam milites sive exercitus in hostes exercet, à supremi Ducis voluntate pendere, atque in-

de

de conveniente ordine per ſubordinatos belli Ductores in ſingulos gregarios milites derivari, ut proinde peccent, ſi præter Ducis voluntatem aliquid moliantur. Non abnuo, tamen, quin taliter fugientes hinc inde potuiſſent rapere, quæ, & quantum iisdem ad ſuſtentationem vitæ atque itineris erant neceſſaria, niſi aliunde pecuniîs, vel aliâ viâ potuerint hæc obtinere; quia extrema neceſſitas, in qua hujusmodi fugitivi plerumque verſantur; tribuit jus ad conquirenda media vitæ conſervandæ neceſſaria.

℞. jam ad alterum quæſitum. Licuit præfatis civibus ſuccurrere Monialibus, has 164.
pro viribus defendendo, etiam cum internecione prædonum, niſi hos alia faciliori viá vel modô potuerint abigere. Ratio hujus debet peti ex dictis ſuprà *Confer. 3. n. 64.* quia cuilibet jure naturæ permiſſum eſt ſe, ſuáque defendere, ídque etiam, ubi damnum verè ingens imminet, cum interfectione injuſti aggreſſoris: atqui Cajus, & reliqui fugitivi milites erant injuſti aggreſſores, ſin minùs formaliter, ſaltem juxta prudentum exiſtimationem materialiter: ergo cùm tales plerumque valeant inferre ingentia damna, utpote rapiendo, ac capiendo quæcunque demum poſſunt, & Moniales fuerint hactenus in poſſeſſione bonæ fidei ſuorum bonorum, nec ullam ampliùs potuerint concipere ſpem, ullô unquam tem-

 pore

pore aliquid recuperandi, hinc potuerunt justè concrepando campanulas suas civium implorare opem in sui defensionem; nam juxta dicta *loc. cit. n. 66.* quod quis de jure defendere potest per seipsum, potest etiam defendere per alium. Quia tamen secundùm dicta *n. 57.* etiam in defensione justa semper oportet servare moderamen inculpatæ tutelæ, hinc si eos præcisè terrendo v. g. explosione in aërem facta potuissent abigere, Monialiúmque bona servare, non debuissent illico occidere, nisi fortassis rationabiliter timuissent ab aliis præveniri & occidi. Videantur Molina *tr. 3. disp. 18.* Lessius *l. 2. c. 9. n. 87.* Laymann *l. 3. tr. 3. part. 3. c. 3. n. 5.*

Sed quid (ais) tenendum de illo rustico Bavarico, qui tempore præfati belli Bavarici omnibus bonis ad indusium usque expilatus, & ob quotidianos hostiles incursus domô aufugere coactus, in sylva sese abscondit, & dum animadvertit, quempiam equitem hostilium è Phalangibus Cæsareis solum transeuntem, subitò è sua caverna seu latebra ejaculando eundem globô trajecit, exspoliavit, & equum aliis vendidit, an talem ab omni culpa immunem censeat Confessarius?

165. ℞. Quòd non. Ratio est: quia hoc non fecit auctoritate publicâ ùt Minister justitiæ,

tiæ, neque ex fine defendendi patriam, quippe quam solus efficaciter defendere non potuit, multò minùs incursibus hostium ponere frœnum vel metam: nec denique ob defensionem bonorum suorum, utpote jam perditorum: & licèt hæc vel in individuo, vel saltem in æquivalenti potuisset vendicare aut compensare ab iis, qui abstulerunt, non tamen potuit privatâ auctoritate hujusmodi compensationem sumere ab aliis innocentibus: ergo privato duntaxat affectu vindictæ, & auctoritate occidisse censendus est: at, quicunque datâ operâ etiam in bello privatâ duntaxat auctoritate quempiam occidit, peccat graviter, secundùm communissimam Theologorum: ergo &c. Hinc Navarrus in Manuali *c. 15. n. 2.* rectè ait, *qui in bello justo occidit - - potest quidem habere propositum & animum occidendi propter bonum pacis & tranquillitatis Reipublicæ: at, qui in aliis casibus occidit, non potest jure habere animum occidendi.* Quare cùm certum sit, unius duntaxat vel alterius rustici resistentiam, vel unius aut alterius militis necem nihil conferre ad tranquillitatem publicam; cùm propterea nec absterreatur, neque etiam debilitetur exercitus hostilis, quin potiùs magis animetur ad ultionem talium criminum, profectò aliud non concludendum videtur, nisi, talem rusticum propterea graviter peccâsse, & homicidii reatum incur-

 risse.

risse. Videatur Pontas in *Dictionar. Casuum V. Bellum. Respons. ad Casum VI.* vel Azorius *tom. 3. l. 2. c. 7. q. 8.*

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

166. COlliges ex hactenus dictis primò, eos graviter peccare, qui 1. solius Regni sui dilatandi desideriô, vel 2. nè alter fiat nimis potens, seu (ùt aliô nomine appellant) causâ servandi solius æquilibrii inter potentias, alium Principem invadunt, bellum inferunt &c. &c. Ità *ex communi DD.* Herincx ubi suprà *disp. 13. n. 63. & 64.* Henno *art. 3. Resp. ad petes 5.*

Ratio prioris est: quia quemadmodum ob solum ditescendi desiderium sinè injuria alteri non licet eripere sua bona, ità nec Regnum. Hac de causa D. Augustinus *l. 4. de civit. c. 6.* sapientissimè scripsit: *inferre bellum finitimis, & inde in cætera procedere, ac populos sibi non molestos sola Regni cupiditate conterere, & subdere, quid aliud, quàm grande latrocinium nominandum est?* Ratio autem posterioris est hæc: quia non sunt ullatenus facienda mala, ut eveniant bona *Rom. 3.* atqui grande malum est, innoxiè possidentem aut bona acquirentem vexare per bella adeò plena incommodis quasi irreparabilibus,

bilibus, cum tanto populorum detrimento: ergo hoc meritò reputatur illicitum, & graviter quidem.

Colliges secundò, non ob quamcunque, 167.
etiam levem injuriam, illico indicendum esse, aut inferendum bellum. Ità ex *communi* *DD.* Sporer, Laymann, Herincx *cit. n. 61.* Babenstuber *cit. n. 19.* & alii. Ratio est: quia vel maximè repugnat rectæ rationi, velle exigui damni, aut injuriæ reparationem intendere tali mediô, per quod alteri Reipublicæ, innumera, & quasi extrema mala inferuntur. Quin immo non solùm extraneis, sed & propriis subditis ex hujusmodi belli gravissima solent mala imminere: ergo Princeps contra justitiam, etiam respectu propriorum subditorum, delinquit, si ob reparationem levis injuriæ, aut longè inferioris damni, hos conjiciat in certam longè majorum malorum tolerantiam.

Fatendum nihilominus est, subin injurias, quæ primâ fronte videbantur non adeò graves v. g. incursiones aliquæ, vel acceptiones parvorum locorum, justam posse præbere causam belli indicendi, quando nimirum inde prævidentur majores insolentiæ, & pejores consequentiæ enascituræ, & Princeps vel Magristratus extraneus desuper admonitus contemnit facere reparationem.

168. Colliges tertiò, quòd, tametsi ex utraque parte dari non possit bellum à parte rei & materialiter justum (nam civitas vel regnum, quod uterque recuperare intendit armatâ manu, nequit à parte rei utrique esse debitum) nihilominus dari possit bellum ex utraque parte formaliter justum, ità scilicet, ut utraque habeat rationes probabiles pro se, seu pro justitia causæ suæ: unde fieri potest, ut una pars pugnet pro recuperanda re, quæ verè sua est, & altera pro eadem retinenda, quam invincibiliter ignorat esse alienam, sed potiùs bonâ fide existimat esse suam: ferè, quemadmodum Advocatus defendit causam Clientis ex probabili opinione justam, & Judex fert eôdem modô justam sententiam, ex probabili opinione Doctorum. Ità ex *communi DD.* Azorius *tom. 3. lib. 2. c. 7. q. 29.* Filliuc. *cit. tr. 29. n. 185.* Henno *ubi suprà art. 4. Resp. ad petes 1.*

Sed quid, ais, si inter duos Principes oriatur dubium, cuinam eorum legitimè competat jus succedendi in aliquo Regno?

169. ℞. Ad hoc breviter cum Filliuc. *cit. n. 184.* Herinex *n. 67.* Azorio *q. 5. & 6.* & aliis Doctoribus distinguendo. Vel enim unus eorum jam supponitur in possessione ejusdem Regni, & quidem bona fide cœptâ, vel neuter? Si primum, tunc alter illicitè bellum ingereret; quia quemadmodum in aliis

aliis privatis causis, stante dubiô juris, melior debet esse conditio possidentis *per Reg. 65. J. in 6tò.* ità & in Regno debet præferri is, qui possidet, stante pari dubio causæ. At verò, si neuter adhuc est in possessione, & jus succedendi est æqualiter dubium, tunc neutri licet occupare Regnum, vel armis invadere; sed oportet indagare in rei veritatem; quæ si deprehendi non valeat, transactio vel divisio fieri debebit pro rata probabilitatis; vel, si hæc via litigantibus non placeat, tunc standum erit judicio arbitrorum indifferentium, utrinque nominandorum, vel potius ipsius Regni, penes quod originaliter residet judicium de controversiis Regnum spectantibus, quod in institutione Monarchiæ Regno reservatum haud immeritò censetur. Videatur P. Sporer *cit. n. 102.*

Colliges quartò, nullum prorsus mili- 170.
tem, sive subditus sit sui Principis, sive extraneus, scienter & voluntariè militare posse in bello patenter injusto; cùm non liceat cooperari ad malum cognitum & manifestum: hac de causa communissimè asserunt DD. illos milites esse in malo ac pessimo statu, absolutionis sacramentalis prorsus incapaces, qui indifferenter se offerunt paratos ad bellum sive justè, sive etiam injustè suscipiatur. Interim tamen, si qui nomen militiæ jamjam dederunt, & sinè periculo

culo gravi deserere non possint, sed potiùs coguntur à suo Principe bellare in bello injusto, excusabuntur quidem à culpa propter involuntarium, & defectum libertatis, & præstare tenentur ea, quæ ab ipsis justè præstari possunt v. g. agere vigilias, stationem tenere &c. abstinere nihilominus debent, quantùm sinè æquali periculo possunt, ab omni injusto damno, utputa ab occisione, incendio, spoliis &c. &c. ità nimirum, ut solam partem defensivam sui Principis teneant, nullatenus verò offensivam. Quocirca oportet Confessarios in dandis consiliis esse valde cautos, prout sapienter monet Sporer *cit. n. 17.*

171. Colliges quintò, in bello justo auctoritate publicâ, seu de licentia Principis belligerantis licitum esse 1. occidere, spoliare, capere, aliisque incommodis tum in ipso conflictu, tum etiam post partam victoriam afficere omnes, qui iniquè & hostiliter repugnant. Item 2. damna inferre Reipublicæ hostili, utputa jumenta abigendo, agros vastando, exspoliando etiam innocentes, qui sunt pars Reipublicæ nocentis &c. Ratio est: quia hæc omnia possunt servire ad finem belli justi, scilicet vel ad vindicandam injuriam, vel ad recuperandum damnum perpessum, vel denique ad pacem stabiliendam, seu etiam reintegrandam, dum hôc modô pars adversa belli incommodis debi-

debilitatur & frangitur: non liceret tamen directè & per se occidere innocentes: tum quia hoc est intrinsecè malum; tum etiam, quia vita innocentium non subſtat dominio Reipublicæ injuriosæ, neque alterius cujuscunque hominis: ergo sinè gravi injuria erga DEUM tolli nequit, prout jam superiùs *Confer. 2. n. 38.* insinuatum fuit.

Dixi autem, licitum esse occidere, spo- 172.
liare &c. *auctoritate publicâ*; quemadmodum enim bellum nonnisi auctoritate publicâ geri potest; ità nec inferri hostilis insultus, vel alia incommoda bellum consequentia: quid proin fit auctoritate privatâ tantùm, sinè consensu scilicet Principis vel Ducis supremi à privatis personis, sive militibus, sive aliis non militibus &c. id prorsus iniquum reputandum est: & tamen prô dolor! ab hujusmodi nefandis hominibus, malitiâ & perversitate privatâ grassantibus, plura ac graviora mala innocentibus illata fuisse novimus, quàm legitimâ auctoritate Principis &c. &c.

Ex quo liquet, tales versari in pessimo statu, & continuo periculo æternæ damnationis, neque absolutionis esse capaces, nisi seriam emendationem, & pro viribus satisfactionem, seu restitutionem adpromittant.

Dixi insuper: *innocentes, qui sunt pars Rei-* 173.
publicæ nocentis &c. alii enim innocentes, qui non

non sunt pars Reipublicæ culpabilis, prout communiter habentur peregrini, Clerici, ac Religiosi, occidi aut spoliari bonis licitè non possunt, nisi per accidens, in casu, quo aliter finis belli, aut victoria obtineri non posset. Unde talibus bellô transactô bona ablata per se loquendo restitui deberent, licèt hoc vix unquam fiat, aut sperari possit. Videantur Laymann *n. 12.* Sporer *n. 122.*

Sed cujus (inquies) fiunt bona in bello capta?

174. ℞. breviter cum D. Thoma *l. 3. de Regimine Princip. c. 11.* Laymanno & aliis communiter. 1. Bona mobilia jure gentium fieri primò occupantium per *l. si quid in bello. ff. de captivis*, & *cap. dicat. 23. q. 5.* 2. Res verò immobiles in bello occupatæ jure gentium cedunt Principi vel Reipublicæ bellum gerenti, prout etiam habetur *l. si captivus. §. 1. ff. de captivis.* Excipiunt tamen Doctores 1. res immobiles ab hoste, cui ereptæ sunt, priùs injustè possessas: quia tales debent Domino legitimo restitui, prout ex *communi DD.* tradit Valentia. Excipiunt 2. res mobiles, gaudentes jure postliminii, utì sunt currus, & naves onerariæ, quibus comeatus, aliáque pro usu belli advehi solent, quæ pariter pristinis Dominis restitui debent; non item aliæ res mobiles, hosti injustè etiam possidenti ereptæ. Filliuc. *cit. n. 188.* Babenstuber *n. 21.*

Colli-

Colliges ſextò, licitum eſſe in bello juſto 175.
uti Repreſſaliis, id eſt, poteſtate ſeu facultate à Principe ſeu Republica conceſſâ militibus vel ſubditis ſuis, damnum injuſtum paſſis, invadendi terram, ſeu provinciam nocentium, & vaſtandi, vel occupandi bona eorum, etiam innocentium, donec damnum fuerit compenſatum. Ratio eſt: quia hæc Repreſſalia ſunt quædam ſpecies belli: ergo non minùs licita, quàm ipſum bellum, modò ſerventur certæ conditiones, ſcilicet 1. Ut fiant auctoritate publicâ Principis, cujus ſubditi fuêre damnificati. 2. Ut certò conſtet, damnum injuſtum ab illis, in quos Repreſſalia exercentur, fuiſſe illatum. 3. Ut illi ſubditi, vel Princeps eorum deſuper admoniti noluerint reparare damnum. 4. Ut Repreſſaliis utentes non inferant plus damni, quàm fuerint perpeſſi ab iisdem. 5. Ut parcatur Clericis, Religioſis, peregrinis, & aliis, qui non ſunt pars Reipublicæ nocentis, veluti proximè *n.* *173.* diximus. Videatur de hoc Sporer *tr.* *5.c.* *2.n.* *123.* Valentia *tom.* *3.diſp.* *3. colum.* *975.* Filliuc. *n.* *190.*

Colliges ſeptimò, captos etiam in bello 176.
juſto haudquaquam peccare (per ſe loquendo, ſecluſô ſcilicet ſcandalô, aut ſpeciali promiſſione permanendi) ſi denuò aufugiant, & ad ſuos revertantur.

Ratio eſt, quia jure gentium habetur, praxi quotidianâ idipſum confirmante, quòd ſcili-

ſcilicet reverſi libertatem priſtinam conſequantur §. *item ea, quæ ab hoſtibus. Inſtit. de rerum diviſ.*

Quin immò capti in bello ex parte capientium injuſto v. g. Chriſtiani à Turcis nedum licitè aufugiunt, ſed inſuper de rebus eorum, à quibus injuſtè detenti fuêre, tantum auferre poſſunt, etiam auctoritate propriâ, quantum in compenſationem damni illati, aut mercedis ſibi debitæ æquitas admittit. Ratio eſt: quia ubi nemo jus dicit, à quo impetrari poſſit, quod æquum eſt: ibi quilibet ſeclusô ſcandalô per ſeipſum tantundem auferre poteſt tutâ conſcientiâ, quantum ſibi deberi liquidò conſtat.

177. Dixi tamen: *ſeclusô ſcandalô, aut ſpeciali promiſſione permanendi* &c. quia tunc ſpeciali titulô fidelitatis permanere tenerentur, veluti hodie nobili genere nati communiter ſub fide Nobilium ſeſe obligare conſueverunt. Idipſum à fortiori dicendum foret, ſi quis ſub juramento ad hoc ſeſe obſtrinxiſſet; quia tunc titulô ſpeciali Religionis teneretur perſeverare in captivitate; cùm omne juramentum non vergens in detrimentum ſalutis &c. ob reverentiam Divini Numinis obſervari debeat, prout ex profeſſo tradidimus *part. 3. 3. Confer. 3. in Decalog. n. 62.* Videantur de hoc Leſſius *l. 2. de J. & J. c. 5. dub. 5. n. 24.* Valent. *loc. cit. pu. 3. circa finem.* Caſtropalao *tom. 1. tr. 6. diſp. 5. pu. 4. n. 15.*

Colli-

Colliges octavò, Principes graviter peccare, & fieri plurium peccatorum reos 1. qui sinè legitima auctoritate, vel sinè sufficiente causâ bellum inchoant: idipsum tenendum de Consiliariis, tale bellum suadentibus, vel approbantibus. 2. Qui stante etiam justitiâ belli modum excedunt notabiliter, vel in punitione nocentium, vel in damnificatione innocentium. 3. Qui desidiosè, & culpabiliter militibus non provident de justo stipendio, seu nervo belli, ut propterea necessitate miserâ compulsi teneantur quodammodo injustè vexare subditos, extorquendo pecunias, furando, rapiendo, &c. quidquid demum possunt. 4. Qui non curant, ut milites sub disciplina militari contineantur, sed passim permittunt, nescio quæ flagitia, vel ethnicis invisa. Profectò hæc & similia flagitia ipsis aliquando coram DEO imputabuntur, ceu causis moralibus &c. prout habet communis & certissima sententia Doctorum. 178.

Colliges nonò, Duces militiæ subordinatos insuper peccare 1. si milites temerè, nulla prorsus necessitate cogente, certæ internecioni exponant. 2. Si absque necessitate castrametentur in locis insalubribus, palustribus, ubi scilicet exercitui imminet periculum morborum. 3. Si avaritiâ, vel divitiarum cupiditate ducti, annonam justam non præbeant. 4. Si stipendia solvant cum 179.

injustis usurariorum cambiis, aut monetæ permutationibus, aut stipendia, vel saltem partem stipendii omnino subtrahant. 5. Si veteribus & expertis jam militibus intuitu majoris æris dimissis, novos inexpertes &c. minori stipendio conducant, & excessum sibi attribuant. Ità rursus *DD. communiter* mox citandi.

180. Colliges tandem decimò, milites gregarios peccare 1. si suis Ducibus justis in caussis non obediunt. 2. Si in sua statione vel etiam acie non subsistant, sed turpi fugâ dilabantur ante victoriam desperatam. 3. Si citra consensum sui Ducis è castris vel exercitu discedant, nisi fortassis gravi necessitate, ob negatum scilicet justum stipendium militare, vel annonam ad hoc adigantur. 4. Si transeundo terras etiam non hostiles, incolas, vel rusticos vexent, extorquendo pecunias, vel victualia ultra debitum. Quod in his & similibus graviter pro gravitate materiæ contra justitiam peccent, lumine naturali notum est, nec ipsos latere potest. Videantur de hoc Laymann *l. 2. tr. 3. c. 12. n. 18.* Sporer *à n. 124.* Babenstuber *loc. cit. n. 23.* Palao *tom. 1. tr. 6. disp. 5. pu. 5.* Henno *in Decalog. disp. 5. q. 6. art. 3.*

Sed neque eos excusat dissimulatio Ducum vel officialium; nam si hi absque necessitate conniveant, fiunt participes peccatorum, ùt de se clarrum est: si verò hæc & si-

& ſimilia ſolùm diſſimulent neceſſitate compulſi, nè ſcilicet majora mala eveniant, aut à militibus deſerantur, ipſi quidem à peccato immunes erunt, non item milites. Unde & certum ac indubitatum eſt omnibus prudentibus, in his ac ſimilibus caſibus ſexcentis ab iis, quorum culpâ hæc accidunt, contrahi graviſſimam obligationem reſtituendi. Verùm quàm certa & indubitabilis eſt hæc obligatio, tam incerta hodie, vel potiùs certò nulla reperitur hujus executio. Quis enim amabo! quis militum, inquam, cogitat de modo reſtituendi injuſtè ablata? Utinam non nimìs frequenter cogitarent de modo auferendi à miſellis & innocentibus juſtè poſſeſſa. Sed de hoc viderint ipſi, quî coram DEO aliquando ſint ſubſiſturi. Nos verò greſſum faciamus ad inquirenda, & diſcutienda ea, quæ ſextô Decalogi præceptô prohibita cuivis Confeſſario ſcitu maximopere ſunt neceſſaria. Unde ſit

CONFERENTIA SEPTIMA.

De

Luxuria incompleta, scilicet impudicitia, osculis, aspectibus, tactibus & colloquiis impudicis.

SUMMARIUM.

181. Vi sexti præcepti prohibetur non sola mœchia, id est, adulterium, sed & omnis impudicitia cordis, oris, & operis.
182. Luxuriæ incompletæ recensentur quatuor species.
183. Oscula triplici ex fine, seu intentione fieri solent.
184. Facta amicitiæ causâ more patriæ per se culpâ vacant.
185. Facta verò animô lascivô, sunt graviter peccaminosa.
186. Facta denique ob meram delectationem sensualem, sinè omni sinistra intentione, aut periculo consensûs, de se non sunt graviter peccaminosa.
187. Quo sensu intelligenda sit propositio ab Alexandro VII. damnata

188. Aspe-

188. Aspectus partium honestarum humani corporis, etiam alterius sexûs, de se non videtur graviter peccaminosus.
189. Benè verò partium inhonestarum.
190. Si fiat sinè justa causa.
191. Et serio ac morosè &c.
192. Similiter tactus partis honestæ absque sinistra intentione obiter factus, de se non est graviter peccaminosus.
193. Secus si fiat in partibus secretioribus sinè sufficiente causa.
194. Turpia in genere luxuriæ loquentes, pingentes &c. per se loquendo graviter delinquunt.
195. Resolvitur Casus I. de quodam Juvene, qui contemplando diversas imagines & statuas alterius sexûs, probabiliùs mortaliter deliquit.
196. Esto etiam dicat, se nil mali intendisse.
197. Quidnam tali Juveni propterea graviter tentato consulendum à Confessario?
198 Resolvitur Casus II. cujusdam puellæ rusticanæ, quæ admittendo suum amasium ad suam cameram tempore nocturno, graviter peccavit.
199. Occurritur cuidam instantiæ in contrarium.
200. Et quid tenendum de illa puella, quæ lusûs, seu joci causâ cogebatur admittere, & dare oscula.
201. Resolvitur Casus III. cujusdam ancillæ, quæ ex auditu conversationis lascivæ graviter fuit tentata.
202. Quid consilii tali à Confessario fuerit dandum?
203. An litteras amatorias proci potuerit protinus suæ coancillæ tutâ conscientiâ extradere?
204. Notatur differentia inter delectationem morosam simplicem, & consensum seu desiderium efficax.
205. Quomodo hæc sint examinanda, nisi pœnitens se ipsum explicet.

206. Osculantes, amplexantes libidinosè &c. tenentur exprimere circumstantias personarum vel objectorum.
207. Pictores vel sculptores, personas alterius sexûs libidinosè repræsentando, peccant graviter.
208. Idipsum tenendum de mulieribus, seu puellis, ubera sua ostentantibus, ut placeant vel alliciant &c.
209. Mater dissimulans tactus impudicos amasii erga filiam pessimè agit.
210. Quid si persona honesta animadvertat, se tangi in honesta quidem parte, sed ex affectu libidinosô?
211. Contrectantes genitalia brutorum usque ad pollutionem, graviter peccant à potiori.
212. Accusantes se, quòd ad auditionem vel narrationem turpium subriserint, non illico condemnandi sunt peccati gravis.
213. Choreæ inter personas etiam diversi sexûs, per se loquendo non sunt peccaminosæ.
214. Modò fiant sinè animo, gestibus, vel tactibus lascivis.
215. Laudandi nihilominus sunt parentes, qui liberis suis talem accessum non nisi raró, & cum certis limitibus permittunt.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de

QUæres primô, quidnam prohibeatur sextô Decalogi præceptô: *non mœchaberis?*

℟. Hôc

℞. Hôc præceptô explicitè quidem ſola 181.
Mœchia, ſeu adulterium, videtur prohibitum, nihilominus vi hujus DEUS interdictam voluit omnem impudicitiam cordis, oris & operis, prout evidentiùs patet, ſi huic præcepto jungatur illud nonùm Decalogi: *Non concupiſces uxorem proximi tui*, (quod ob materiæ affinitatem hôc locô pariter enucleandum ſuſcipimus.) Liquet hoc ampliùs ex verbis Chriſti Domini *Matth. 5.* ubi, *audiſtis*, inquit, *quia dictum eſt antiquis: non mœchaberis: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Ubi patenter innuit, diſtinctionem inter peccata cordis & operis in materia luxuriæ. Tametſi verò de luxuria ceu peccato capitali jamjam egerimus in *part. 1. Theolog. moral. Confer. 22.* ejusdémque ſpecies obiter quaſi attigerimus: quia tamen hæc materia noſcitur eſſe frequentiſſima, & hôc ipſo cuilibet Confeſſario pro praxi ſcitu ſummè neceſſaria; hinc impræſentiarum per proximè ſubſequentes Conferentias ſpecialiter agendum duxi, & primò quidem de luxuriæ ſpeciebus incompletis, ſecundò de completis juxta naturam, tertiò denique de incompletis contra naturam.

Quæres jam ſecundò, quot dentur ſpecies luxuriæ incompletæ?

℞. Dantur quatuor, ſcilicet 1. impudici- 182.
tia; quo nomine intelligitur conſenſus in motus

motus carnales seu venereos, virtuti continentiæ contrarios, seu etiam delectatio ac complacentia de talibus. 2. Oscula seu amplexus. 3. Aspectus, & 4. Tactus impudici: his adnumerari merentur turpia, seu lasciva colloquia, ad venerem provocantia. Jam quod attinet consensum in motus carnales seu venereos, certum est, quòd hic ex suo genere sit mortalis, tametsi ob imperfectionem actûs seu deliberationis & plenæ advertentiæ possit fieri venialis duntaxat, & juxta plurimorum (etsi non omnium Doctorum) opinionem, etiam ob levitatem materiæ seu motuum, à quibus omnino oportet voluntatem esse remotissimam, ob periculum ex parte naturæ corruptæ in materia adeò allectiva, inquit Herincx noster *part. 3. tr. 2. disp. 2. n. 30.* Quia verò de delectationibus morosis jam egimus in *part. 1. Confer. 22. n. 627.* hinc ad alias species luxuriæ incompletæ examinandas progredimur.

Quæres proin tertiò, an, vel quænam oscula sint peccaminosa? & quomodo?

183. Ante responsionem supponi debet, nos hìc non agere de osculis, tactibus, aut amplexibus conjugatis familiaribus: de his enim alibi, ubi de Matrimonii usu licito vel illicito ex professo egimus, *Theolog. Sacram. part. 3. Confer. 16. n. 392.* sed sermo erit de talibus impudicitiis inter personas solu-

tas,

lutas, vel maritatas quidem, aſt erga alienas &c. exercendis.

Quocirca notandum I. oſculum triplici potiſſimùm ex fine fieri poſſe. Primò in ſignum amicitiæ, prout hodiedum in multis locis recepta conſuetudine Patriæ fieri ſolent. Secundò, intuitu delectationis venereæ ſeu concubitûs, ad quem diſponere ſunt nata. Tertiò, cauſâ delectationis ipſius oſculi præcisè ſecundùm ſe conſiderati, in quantum ſcilicet ex contactu carnis teneræ ſeu mollis v. g. in infante, reperitur quædam proportio cum organo tactûs, ex qua conſequitur quædam complacentia ſeu delectatio ſenſibilis. II. Similiter aſpectus fieri poteſt primò, vel neceſſitatis causâ, vel ob alium finem honeſtum, v. g. converſationis civilis, urbanitatis &c. vel notitiæ adipiſcendæ circa talem perſonam aut objectum &c. ſecundò causâ voluptatis concubitûs: tertiò causâ delectationis, quæ oritur ex intuitu objecti aut pulchræ perſonæ, absque omni ulteriori inhoneſto motu aut deſiderio.

III. Denique contactus partis verecundæ fieri poteſt 1. vel ob aliquam neceſſitatem, vel 2. ob voluptatem concubitûs, vel 3. ob voluptatem, quæ ex ipſo tactu per ſe ſpectato naſcitur: & hæ diſtinctiones (quas vix non in terminis tradit Herincx *loc. cit. n. 31.*) benè notandæ ſunt, tum ad pene-

trandas reſolutiones, dandas in hac Conferentia, & materia impudicitiæ, ſeu luxuriæ incompletæ; tum etiam ad vitandas confuſiones & obſcuritates, quas circa hanc materiam multi Doctores introducunt, & quidem tantò majores ac copioſiores, quantò plures faciunt diſtinctiones inter delectationes &c. &c. His notatis

184. ℞. ad quæſtionem cum diſtinctione. 1. Oſcula, quæ fiunt ſecundùm morem patriæ, causâ urbanitatis, amicitiæ, benevolentiæ, pacis &c. per ſe loquendo ſunt licita. 2. Libidinoſa verò, quæ fiunt ob delectationem ſenſualem veneream, ſcilicet cum commotione ſpirituum genitalium &c. ſunt mortaliter peccaminoſa. 3. Denique oſcula, quæ fiunt obiter tantùm, propter delectationem merè organicam, absque ullo libidinis, aut delectationis venereæ periculo, non ſunt, niſi ad ſummum venialiter mala. Ità Herincx *cit. n. 35. & 36.* Henno *tr. in Decalog. diſp. 6. q. 9. artic. 1.* Sporer *Theolog. Sacram. p. 4. n. 692.* Viva *ad propoſ. 40.* ab Alexandro VII. damnatam *n. 4.* Ratio primi eſt: quia oſcula ſolius urbanitatis causâ facta non ſunt, niſi externa ſigna amicitiæ ac benevolentiæ chriſtianæ, proptereáque etiam in primitiva Eccleſia fideles, etiam diverſi ſexûs, ſeſe oſculabantur in oſculo ſancto pacis: ergo de ſe nil mali continent; conſequenter per ſe loquendo licitè

licitè fiunt, ubi hodie mos patriæ ità habet, tametsi ſatendum ſit, dedecere Eccleſiaſticos, & maximè Religioſos, hujusmodi oſculis amicitiam conteſtari, præſertim erga perſonas alterius ſexûs, etiam conſanguineas. Certè in hac patria noſtra ſinè ſcandalo neutiquam fierent. Dixi inſuper, *per ſe loquendo* eſſe licita &c. per accidens enim etiam à talibus abſtinere tenebitur, quisquis inde animadvertit periculum commotionis carnalis, & conſenſûs in illam; quia tali periculo nunquam fas eſt ſponte ſeſe exponere, niſi fiat ex multùm rationabili cauſa, & ſinè periculo conſenſûs.

Ratio ſecundi eſt: quia actio importans deliberatam complacentiam de objecto mortaliter malo, eſt mortaliter mala, ſicut ipſa complacentia, utpote ſumens ſuam ſpecificationem ab objecto, eſt mortaliter mala, veluti patet in deliberata complacentia de homicidio injuſto, de furto, & ſimilibus: atqui oſcula, de quibus loquimur, ſunt talis actio, importans voluntariam complacentiam de objecto venereo, ſcilicet de fornicatione, pollutione &c. aut concubitu; quia hujusmodi oſcula præſertim cum magno affectu libidinoſæ teneritudinis, & mora facta &c. per ſe tendant ad venerem, ſcilicet pollutionem, aut concubitum: ergo ſunt mortaliter peccaminoſa. Hac ratione Apoſtolus *ad Epheſ.* 5. ſcribens, ait: *Fornicator,* 185.

tor, aut immundus, aut avarus non habet hæreditatem in regno Christi & DEI. Videantur Sanchez *l. 5. Decalog. c. 6. n. 12.* ubi refert, jussu Clementis VIII. & Pauli V. Inquisitoribus fidei esse denuntiandos eos, qui contrarium asseruerint; la Croix *l. 3. p. 1. n. 892.* vel Tambur. *l. 7. Decalog. c. 8. §. 2. & §. 1. n. 1. & 6.*

186. Ratio tertii est: quia oscula ex se supponuntur non esse libidinosa, aliàs nunquam licerent: ergo solùm fierent mala ob intentionem malam seu sinistram osculantium: atqui in hoc tertio membro Resolutionis, nullam prorsus intervenire intentionem malam seu libidinosam, immò abesse omne periculum: ergo &c. Et amabo! quis patrem vel matrem prudenter condemnet peccati, etiam venialis tantùm, ex eo, quòd molles prolis suæ carnes affectuosè osculetur absque ulla sinistra vel turpi intentione, aut periculo motûs libidinosi? ergo in tali osculo vel nullum omnino, vel non nisi veniale peccatum intervenit. Neque puto, quod nonnulli asserunt, scilicet: nunquam fieri posse hujusmodi oscula sinè periculo commotionis libidinosæ; nam contrarium constat in exemplo de parentibus allato. Fateor tamen, personis solutis hujusmodi oscula, si fiant cum aliquo affectu & mora, semper esse periculosa, facilèque contingere posse, ut propterea nedum venialiter

nialiter, ſed & mortaliter peccent, & hôc ipſo ſemper ab iisdem eſſe cavendum, ſeu abſtinendum à ſimilibus.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Ab Alexandro VII. damnata fuit ſequens *n.* 40. propoſitio: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale, oſculum habitum ob delectationem carnalem ac ſenſibilem, quæ ex oſculo naſcitur, ſecluſô periculô conſenſûs ulterioris & pollutionis*: atqui id ipſum aſſerit noſtra reſolutio mox data: ergo & hæc ſubjacet damnationi.

℞. Explicando majorem & dicendo, di- 187.
ctam propoſitionem fuiſſe proſcriptam, & meritò quidem; quîa per delectationem carnalem ſatìs communiter intelligitur *delectatio venerea*, id eſt, illa, quæ annexam habere ſolet commotionem ſpirituum generationi inſervientium: in hanc autem conſentire, propter eam operari, aut ſponte eam acceptare, ſemper eſt peccatum mortale, propter evidentiſſimum periculum pollutionis, inde conſequi natum, cui non licet ſeſe exponere, eſto etiam quis ſupponatur nolle ulteriùs conſentire in pollutionem, ſeu opus venereum. Hac igitur explicatione Majoris ſuppoſitâ *nego min.* vel *diſt.* id ipſum aſſerit noſtra reſolutio per tertium hoc membrum, *neg.* per ſecundum membrum *conc. min.* & *neg. conſeq.* Nam ſponte fatemur, oſcula venerea, facta ſcilicet cum

commo-

commotione ſpirituum &c. &c. ob evidentiſſimum periculum ulterioris turpitudinis, eſſe mortaliter peccaminoſa: & hoc eſt, quod aſſeruimus in ſecundo membro Reſolutionis *n. 185.* Videatur Henno *cit. in Reſponſ. ad object. 1. poſt concl. 2.*

Quæres quartò, an, vel quando aſpectus ſint peccaminoſi, & quomodo?

188. ℟. Aſpectus partium honeſtarum humani corporis per ſe loquendo non eſt peccaminoſus. 2. Econtrà aſpectus partium obſcœnarum, eisve vicinarum, in corpore diverſi ſexûs, ſi fiat ſinè juſta cauſa, ſeriò ac deliberatè, & præſertim ex affectu libidinoſo, eſt mortaliter peccaminoſus.

Ità communiter Theologi quoad utramque partem. Ratio prioris eſt: quia viſus ſeu aſpectus, cùm ſit ſenſus magìs elevatus, & minùs materialis, per ſe non movet ſuâ ſenſatione ad voluptatem carnalem: ergo multò minùs movebit, ſi fiat circa partes honeſtas, v. g. brachia, manus, faciem, vel genas &c. adeóque *per ſe loquendo* non eſt peccaminoſus, ſaltem graviter. Dixi tamen *per ſe loquendo*; nam per accidens quaſi poteſt fieri peccaminoſus etiam mortaliter, ſi fiat ex fine inhoneſto, v. g. ad concupiſcendam carnaliter mulierem, vel ſi quis animadvertat, ſe propterea exponi periculo lapsûs, vel gravium tentationum; fieri namque poteſt, ut v. g. facies pulchræ mulieris juveni repræ-

repræsentatione phantasiæ reddatur delectabilis, nedum quoad visum, sed etiam quoad tactum &c. &c. ex qua repræsentatione (diabolô præsertim cooperante) naturaliter consequi nata est commotio spirituum generationi inservientium, rebellio membrorum genitalium, prout notat Babenstuber *tr. 5. disp. 5. n. 109.* & alii plures.

Ratio posterioris est: quia talis aspectus 189.
valde repugnat honestati naturali, propteréaque primi Parentes post lapsum erubuêre nimiùm, aspici nudè, sibique fecerunt perizomata ad tegenda genitalia, prout habetur *Gen. 3.* tum etiam, quia talis aspectus validissimè stimulat ad venerem & luxuriam, & hujus gravissimo periculo exponit aspicientem, experientiâ teste, prout Confessarii sæpesæpiùs audire coguntur: ergo sinè gravi peccato fieri nequit tam deliberatè, & ex proposito, multò minùs, immò absolutè nunquam ex animo vel affectu lascivo. Videantur de hoc Sanchez *l. 9. de matr. disp. 46. n. 22.* Tambur. *l. 7. in Decal. c. 8.* §. *3. n. 2.* Illsung *tr. 4. disp. 1. n. 65.* Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. n. 693.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 899.*

Dictum tamen fuit primò, si fiat talis 190.
aspectus sinè justa causa: nam secus dicendum foret, si contingat in casu necessitatis, ubi v. g. Medicus aut Chirurgus tenetur aspicere verenda fœminæ (prout sæpè fieri assolet

let circa puerperas) eo fine, ut possit promovere partum, eximere infantem, aut mederi aliis affectibus, quibus sexus uterque subjectus est. Talis enim aspectus culpâ omni vacat, esto exinde in aspiciente sequantur motus carnales, immò & ipsa pollutio, prout de facili contingere potest: modò constanter excludatur consensus in illum motum, vel delectationem libidinosam. Ità *communis*, & *certa sententia DD.*

191. Dictum insuper fuit secundò, si fiat *seriò & deliberatè*; nam si talis aspectus contingat ex improviso, non plenè deliberatè; vel ex levitate quidem, sed valde obiter, per morulam brevissimam, sinè affectu libidinoso; vel denique, ùt nonnulli volunt, ex loco valde remoto &c. nonnisi venialiter peccaminosus erit. Ratio est: quia in his casibus non apparet per se aliquod notabile periculum consensûs, vel complacentiæ libidinosæ, nisi fortè in iis, qui sunt valde proclives ad luxuriam, & studiosè quærunt sese delectari in aspectu similium, de quibus minimè dubitandum, quin ob hujusmodi affectum mortaliter peccent. Additum porro fuit: *in corpore diversi sexûs*; nam si vir virum, aut fœmina fœminam, vel ejus turpitudinem aspiciat nudam ex curiositate, sinè maligno, aut libidinoso affectu, non erit, nisi peccatum veniale; eò quòd talis aspectus inter personas ejusdem sexûs non contineat

tineat tantum in honestatem: neque etiam tam grave periculum lapsûs *per se loquendo*; per accidens tamen in homine valde proclivi ad sodomiam, posset esse mortaliter peccaminosus, ob grave periculum consentiendi in delectationem libidinosam, Tandem aspicientem propria verenda ex quadam curiositate tantùm, absque alia prava intentione, vel mali periculo, Doctores excusant à peccato mortali. De his videri possunt Sanchez *l. cit. n. 27.* Sporer *Theolog. sacram. part. 4. n. 670.* Babenstuber *tr. 5. disp. 7. art. 2. n. 112.*

Quæres quintò, an, vel quinam tactus impudici sint peccaminosi?

℟. Qui tangit alterum cujuscunque se- 192.
xûs in parte honesta corporis ex mera levitate, joco &c. non peccat, nisi ad summum venialiter. 2. qui verò alterum tangit in partibus secretioribus, ordinariè loquendo peccat mortaliter. Ità ex *communi* DD. Henno *cit. disp. 6. q. 9. art. 2. conclus. 1.* Lessius *de J. & J. l. 4. c. 3. dubit. 8. n. 60. & 61.* Ratio prioris est: quia cùm tactus supponantur fieri in parte honesta, v. g. manu, digito, brachio &c. de se non sunt mali, sed optiùs indifferentes: ergo si quam malitiam contrahant, illam debent contrahere ex fine aut affectu tangentis: atqui tangens ex mera levitate, vel jocô partem honestam, supponitur nullam habere

intentionem finistram (si enim supponatur fieri tactus ex intentione libidinosa aut venerea &c. erit mortaliter malus secundùm omnes) ergo non peccat, nisi ad summum venialiter, ob levitatem aut jocum intentum &c. &c. Cavendum tamen vel maximè etiam est à talibus, nè sub prætextu amicitiæ, vel joci, aut amoris honesti, irrepat affectus sensualis libidinosus; tela enim inimici ignita sunt, & hostis ille invisibilis etiam in die pleno honestatis sagittis venenatis corda pungere novit, inquit sapienter Henno *loc. cit. concl. 1.*

193. Jam Ratio posterioris hæc redditur: quia tactus facti in partibus secretioribus, seu libidinosis, naturaliter & vehementissimè quidem, excitare solent ad venerem, & ad pollutionem proximè disponunt: at, quod ità disponit, absque justa causa necessitatis fieri nequit, esto supponatur abesse animus libidinosus: ergo ordinarie saltem sunt mortaliter peccaminosi. Dixi: *ordinariè*; nam si tales tactus fierent inter impuberes, veneris adhuc inexpertes, ex mero joco vel levitate, poterunt à peccato mortali excusari. Insuper si fierent ex necessitate v. g. medendi, aut juvandi v. g. puerperam ad lucrandum infantem &c. culpâ carebunt, modò absit libidinosus affectus tangentis. Ità *communissimè DD.* nominatim Tamburinus *l. cit. c. 7.* §. 2. Sporer *loc. cit. n. 674. & seqq.*

Quæ-

Quæres tandem sexto, quomodo peccent illi, qui turpia loquuntur, cantant, pingunt, exhibent, sive in comœdiis seu theatris, sive etiam in luxu, aut ornatu vestium?

℞. Qui turpia, id est, luxuriosa loquuntur coram aliis, canunt, scribunt, vel legunt, audiunt, & repræsentant &c. delectationis venereæ causâ, vel cum probabili periculo consensûs in illam; vel quod adhuc pejus, animô proximum permovendi ad venerea &c. peccant mortaliter. Ità *communissima & certissima sententia.* Ratio est: quia tametsi enumeratæ actiones supponerentur ex se indifferentes &c. ex fine tamen mortaliter malo factæ, sunt mortaliter peccaminosæ, secundùm omnes: at finis est mortaliter peccaminosus: ergo &c. Dictum tamen fuit: *delectationis venereæ causâ*; nam si similia fiant solùm ex joco, animi levitate, vel curiositate absque pravo animo captandi delectationem veneream, vel alium quempiam eò permovendi, simúlque absit periculum libidinosi consensûs &c. non erunt, nisi peccata venialia per se loquendo. Verùm quia talia coram juvenibus aut puellis raró fiunt sinè periculo gravis scandali; dæmon namque postea solet hujusmodi species in animis audientium aut videntium, legentium &c. excitare, & homines pertrahere quodammodo ad nescio quas turpitudines; hinc plerumque ratione scan- 194.

dali juventuti dati talia fiunt mortaliter peccaminoſa: proptereáque hujusmodi pœnitentes caute ſunt examinandi, & interrogandi à Confeſſario, an per ſimilia verba impudica aliis ſcandalum non præbuerint? & ſi hoc? quot putent, inde ſcandalizatos fuiſſe?

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, circa impudicitiam, ſeu luxuriam incompletam.

CASUS PRIMUS.

Titius juvenis 25. circiter annorum, peragrando diverſas Regiones, diverſas luſtravit urbes, in urbibus palatia magnorum Principum, in Palatiis cameras (uti vocant) artium: in his fatetur, ſe ſingulari cum guſtu & curioſitate contemplatum fuiſſe picturas artificioſiſſimas diverſorum memorabilium, fictionum poëticarum &c. præſertim verò perſonas utriusque ſexus totaliter nudas, ſtatuas itidem Dearum, diverſô opere ſculptarum aut fuſarum, è quibus una videbatur velle quaſi tegere verenda manu, ſed ità elevatâ, & remotâ à reliquo corpore, ut potuerint perfectè videri: altera ſtabat, pudendam habens obductam telâ aranea &c. hæc & ſimilia Titius ait ſe aſpexiſſe

xisse & consideràsse cum gustu, cætera nil mali cogitans aut intendens. Verùm ab eo tempore jam millies & ultra se graviter tentatum fuisse asserit, & sæpissime lapsum tum in pollutionnm, tum etiam in delectationes morosas, speciebus præfatarum statuarum, vel imaginum ad vivum sibi impressis, & quasi quotidie recurrentibus in memoriam. Hæc est verissima species facti; ad quam dubitare licet 1. an, vel quomodo Titius aspiciendo, contemplando præfatas imagines vel statuas deliquerit? & 2dò, quid consilii eidem suggerendum?

℞. ad primum, Titium probabiliter peccâsse mortaliter, saltem per se loquendo, aspiciendo & contemplando dictas imagines & statuas. Ratio hujus desumi debet ex dictis *n. 189.* quia exspectus talium partium lascivarum valde repugnat honestati naturali, & vehementissimè allicit ad motus venereos, prout ipsusmet fatetur Titius. Et licèt non aspexerit personam viventem alterius sexûs, sed potiûs statuas mortuas, certum nihilominus esse debet, experientiâ docente, etiam aspectum talium circas partes inverecundas movere, & provocare vehementissimè ad venerem, seu commotiones libidinosas. Accedit, quòd Titius fateatur, se præfatas statuas (quoad partes impudicas etiam) cum gustu considerâsse & *contempltaum* fuisse: contemplatio autem importat aliquam moram, & vehemen- 195.

hementum applicationem potentiæ intellectivæ ad objectum: quod certè in hac lubrica materia fieri nequit sinè evidentissimo periculo incidendi in delectationem morosam veneream, prout hodiedum experitur Titius, non sine magno animæ suæ detrimento. Videatur Henno *in Decalog. disp. 6. q. 9. art. 3. concl. 3.*

Ast, inquies, Titius fatetur, se cæteroquin nil mali cogitâsse, aut intendisse.

196. ℞. Esto etiam hoc dicat, probabiliùs tamen nil aliud vult insinuare, nisi, quòd non intenderit pollutionem, aut copulam carnalem: cum quo stat, quòd contemplando hujusmodi imagines, turpissimas species impresserit suæ phantasiæ, & hoc ipsô sese exposuerit periculo innumerabilium tentationum, prout defactò experitur: nemo verò potest se tutâ conscientiâ exponere periculo tanto, & tam evidenti. Hinc P. Sporer *cit. n. 673.* Illsung ubi suprà *n. 65.* rectè ajunt, in homine proclivi ad venerem (è quorum classe videtur esse Titius) aspiciente hujusmodi turpissimas & lascivas imagines, rarò à fixiore aspectu periculum consensûs vel complacentiæ secludi posse. Idipsum videtur innuere S. Augustinus *epist. 109. ad Monachos.* relatus *can. Nec solo. C. 32. q. 5.* ubi ait: *nec dicatis vos animos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos; quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius.* Pro melio-

meliori tamen, & certiore notitiâ de gravitate peccati captanda, juvabit interrogare è Titio, an ergo tunc temporis non senserit motus lascivos? an non animadverterit gravitatem periculi, cui sese exponeret contemplando hujusmodi imagines? & ex responsis ejusdem concipienda resolutio de qualitate, seu etiam gravitate commissi ab eo delicti.

℞. jam ad alteram partem quæsiti. Titio 197.
præter alia communia contra luxuriam remedia (utì sunt fuga omnis non necessariæ familiaritatis cum altero sexu, occupatio in rebus seriis, parsimonia seu temperantia in cibo ac potu, oratio assidua, seu imploratio gratiæ cœlestis &c. invocatio B. Virginis &c. &c.) singulariter inculcandum esse, ut deinceps nunquam voluntariè inhæreat contemplandis ejusmodi imaginibus, seu speciebus lascivis, quin potiùs, ubi hujusmodi turpissima species vel naturaliter, vel ope dæmonis fuerit excitata, absque mora sese reflectat super mysteriis dominicæ passionis: quem in finem frequenter recolendo eadem mysteria, satagat memoriam hujusmodi speciebus, v. g. de flagellatione, crucifixione &c. imbuere. Neque deerit benignissimus DEUS facienti quod in se est, sed faciet cum hac tentatione proventum.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia puella rusticana fatebatur, se aliquoties amasium suum tempore nocturnò admisisse ad suam cameram, sed absque omni mala vel sinistra intentione: interrogata verò, quid ergo fecerint? respondit, se fuisse collocutos de diversis, & 1. quidem de quadam concione nuper audita, 2. de instituendo futuro statu conjugali, 3. de educandis aliquando prolibus, 4. insuper fatebatur, se permisisse suo sponso aliquot tactus, tum in superiore, tum in inferiore etiam parte corporis; verùm hos ab eo non in alium finem postulatos, nec à se admissos fuisse, nisi ut agnosceretur aliquando habilis, & idonea ad usum matrimonii, & procreandas proles. Confessarius hæc inaudiens mandaverat Semproniæ, deinceps amasium excludere, & non ampliùs admittere ad cubile suum, præsertim tempore nocturnô: illa econtrà asseruit, hoc sibi fore impossibile; tum quia sponsus propterea resiliret à sponsalibus; tum etiam, quia aliì id inaudientes suspicarentur, hactenus se inter & sponsum intervenisse inhonestum consortium, ídque à Confessario fuisse interdictum. Quæritur jam, an Semproniæ hæc conventicula nocturna à Confessario potuerint justè interdici, & an Sempronia nolens obtemperare mandatis, fuerit capax absolutionis sacamentalis?

198. ℞. Hujusmodi conventicula à Confessario fuisse justè interdicta, Semproniam verò obli-

obligatam ad obtemperandum mandatis, ſecus faciendo, non fuiſſe capacem abſolutionis. Ratio eſt: quia omnis pœnitens ſub reatu pœnæ æternæ tenetur deſerere, fugere, vel etiam excludere occaſionem proximam peccandi, veluti *ex communi DD.* diximus *part. 2. Theologiæ Sacrament. Conſer. 4. n. 107.* atqui Sempronia admittendo ſponſum aut procum ſuum tempore nocturno ad cameram ſuam, ubi cum ſolo ſola converſabatur, ſe ipſam expoſuit evidentiſſimo periculo, & proximæ occaſioni peccandi, prout quivis prudentum facilè capiet: & licet dicat, ſe nil mali intendiſſe ſufficit tamen ad incurrendum reatum peccati mortalis, occaſionem proximam mali committendi ſuo proco præbuiſſe. Certè diſcurſus de educandis aliquando prolibus &c. ſive evidentiſſimo periculo conſentiendi in delectationem moroſam, ex futura conceptione &c. captandam, tali tempore, nocturnô ſcilicet, inter ſolùm & ſolam fieri nequit, multò minùs tactus tum in ſuperiori, tum inferiori etiam parte corporis, animô explorandi potentiam generandi facti. Unde diſcurſum illum de concione quadam ab initio factum credo ſub ſchemate pietatis aut honeſtatis, quamquam nec diabolus, neque etiam ſponſus honeſtatis motivô fuerit inductus, ſed callidè palliare intenderit periculum gravioris lapſûs.

ſûs. Videantur ſi placet, ea, quæ in ſimili caſu diximus *part. 1. Theolog. mor. Confer. 20. n. 584.*

Dices. Sponſis de futuro probabiliter licita ſunt oſcula vel tactus, mutui amoris conteſtandi causâ facti: ergo cùm ſponſa dicat, ſe nil mali intendiſſe, ídque ſinè periculo cadendi ſponſalibus, aut matrimonio favorabili, immò ſinè periculo proſtitutionis aut ſiniſtræ ſuſpicionis coram aliis incurrendæ recuſare nequeat, vel domo excludere ſponſum, Confeſſarius tenebatur condeſcendere &c.

199. ℟. negando peſſimam hanc conſequentiam. Eſto enim ſecundùm nonnullos ſponſis de futuro liceant oſcula honeſta obiter facta, vel etiam tactus honeſti, partium ſcilicet honeſtarum NB. *ſinè affectu libidinoſo facti* &c. de quo videri poſſunt Caſtropalao *tr. 38. diſp. 3. pu. 4. §. 2. n. 7.* vel ea, quæ diximus *part. 1. Theolog. mor. Decal. Confer. 3. n. 77.* nullus tamen prudentum facilè aſſeret, licere iisdem tactus inhoneſtos, utpute partium etiam verendarum, præſertim tali tempore, nocturno ſcilicet, factos cum evidentiſſimo periculo peccandi mortaliter. Illa autem excuſatio de incurrenda fortaſſis infamia &c. &c. prorſus frivola eſt, & inventum diaboli: vel enim conſtat aliis, quòd tempore nocturno hactenus conſueverint convenire, vel non conſtat?

ſi

si non? tunc nemo arguet, à Confessario hæc conventicula fuisse interdicta. Si autem constat, tunc sinè periculo scandali continuari non poterunt: & nemo prudentum arguet eos, quòd caveant ab offensa DEI & scandalo populi, cùm aliunde jure naturali ac divino ad hoc teneantur. Quin potiùs prudentes & sponsos & Confessarium laudabunt de impedito hoc scandaloso consortio: liquet proin ad oculum, hanc excusationem prorsus fuisse frivolam, nec Semproniam fuisse capacem absolutionis Sacramentalis, nisi seriò & efficaciter adpromiserit emendationem, & exclusionem sponsi è cubiculo, tempore nocturno præsertim. Videatur de hoc Lessius *l. 4. c. 3. n. 59.* Viva *ad propos. 40. ab Alexandro VII. damnatam.* Babenstuber *tr. 5. disp. 7. art. 2. n. 121.*

Sed quid tenendum (ais) de quadam honesta puella, quæ dicebat, se subdolè fuisse inductam ad certum quoddam genus ludendi, vel potiùs jocandi, in quo, quisquis perdiderat, subire debuit pœnitentiam à præsidente ejusdem lusûs dictandam: sibi verò dictatum fuisse, ut permitteret se à quodam juvene osculari in faciem, aliis præsentibus, unâ insuper & aliâ vice sibi pœnitentiæ locô impositum, ut eundem juvenem oscularetur, idque etiam præstitisse, sed absque omni sinistro affectu?

℞. Si talis puella finem hujus joci non 200. prævidit, neque etiam ex osculis passivis

vel

vel activis animadvertit periculum pudicitiæ ſuæ, vel ex parte juvenis laſcivum affectum, aut intentionem ſiniſtram, probabilùs potuit ſinè reatu gravis culpæ admittere, vel dare oſculum faciei obiter. Ratio patet ex dictis ſuprà *n. 186.* quia hujusmodi oſcula ex ſe non ſupponuntur libidinoſa vel ſcandaloſa, neque etiam facta ex ſiniſtro affectu ſed potiòs joci, & recreationis gratiâ. Nihilominus cùm tales joci de ſe ſint periculoſi, utpote nati excitare naturam per peccatum corruptam, & ad libidinem proclivem; hinc honeſtæ puellæ meritò fugiendi ſunt, & omnimodis diſſuadendi à Confeſſario, eò præſertim, quòd prudenter ſuſpicari liceat, an non fortaſſis ex parte juvenis, vel alterius luſui præſidentis latuerit laſcivus affectus; id quod vel maximè arguendum, ſi hujusmodi oſcula ſæpiùs fuiſſent repetita, cum affectu erga alterum ſexum. Videantur de hoc Sporer *cit. n. 682.* Herincx *ubi ſuprà n. 34.* vel Laymann *l. 3. ſect 4. n. 10.* Caſtrapalao *tom. 7. tr. 30. diſp. 3. pu. 7. n. 12.*

CASUS TERTIUS.

Caja ancilla ſæpiùs animadvertit, ab alia coancilla ad ſuam cameram (in qua etiam Caja decubuit) intempeſta nocte admiſſum fuiſſe procum: cupiens proin explorare quid rei, ſimu-

simulavit se altum dormire, profundos subin trahens ronchos, reipsa autem avidissime auscultans, quidnam ageretur; & quia inaudiit discursus amorosos ac verè lascivos, immò ex aliis quibusdam signis talia percepit, quæ non licet palam loqui, sinè offensa castæ mentis; hinc & ipsa Caja vehementissimos sensit stimulos carnis, & gravissimè inflammata fuit ad venerea: tametsi autem non sciat, se ex similibus captâsse delectationem veneream, dubitat tamen, & quærit è Confessario 1. an imposterum similia dissimulare valeat tutâ conscientiâ, vel quid sibi agendum? 2. An certas quasdam epistolas vel schedulas ab eodem amasio scriptas, velut internuncia, con ancillæ suæ porro possit extradere, prout hactenus aliquoties ad pacem conservandam fecisse se ait?

℟. ad primum quæsitum, à Caja hæc & 201.
similia tutâ conscientiâ dissimulari non posse; tum quia 1. præceptô fraternæ correctionis tenetur impedire hujusmodi peccata, & scandalosa conventicula; tum etiam, quia simulando altum somnum potiùs daret ansam liberiùs peccandi; tum præsertim, quia auscultando similes discursus gestus, &c. &c. se ipsam protinus sinè justa causa exponeret periculo tentationum, & lapsuum carnalium, quæ tamen jure naturali ac divino quilibet tenetur evitare pro viribus: quemadmodum enim quilibe est custos vitæ corporalis, & ab hanc causam

sinè

finè sufficienti ac verè gravi, seu urgente causa, nequaquam fas est, vitam corporalem exponere periculo, ità à fortiori finè urgentissima causa non licet animam exponere periculo æternæ damnationis: atqui Caja non habet sufficientem causam similia dissimulandi: nec dubium, quin curiositas illa explorandi, audiendi discursus, gestus lascivos &c. fuerit per se loquendo mortaliter peccaminosa; cùm per hanc sese exposuerit periculo delectationis venereæ, & motuum, atque tentationum carnalium: nec dubium, quin, si animadvertisset ex ingressu proci in cameram tantum periculum perdendi vitam corporalem quàm spiritualem animæ, ocyus intempestâ etiam nocte, aufugisset. Hinc

202. Suadendum, ac seriò inculcandum est Cajæ 1. ut similia nullatenus in posterum dissimulet, sed 2. si qua spes emendationis aut fructûs affulgeat, priùs secretò & charitativè coancillam suam dehortetur ab illo lascivo, & scandaloso commercio carnali. 3. Quòd si hoc non possit fructuosè, minetur propalationem, seu revelationem rei apud patremfamilias. 4. Occludat fenestras ac fores &c. si hæc & similia non proficiant, rem tandem deferat ad suum herum, saltem monendo hunc, quatenus velit ampliùs invigilare, nè tempore nocturno alieni ingrediantur domum &c. &c. prout in alio haud multùm absimili casu diximus

part.

part. 2. Theolog. Decalog. Confer. 10. n. 306. & seqq.

℟. jam ad secundum quæsitum ejusdem Casûs, Cajam tutâ conscientiâ ejusmodi litteras coancillæ extradere non posse. Ratio est: quia cùm evidenter constet de inordinato amore, & lascivo commercio coancillam inter & procum seu amasium ejusdem, prudenter omnino suspicari debet, ejusmodi litteras non in alium finem scribi, nisi ad fovendum amorem carnalem, ad frequentanda conventicula &c. hæc autem, quemadmodum sinè peccato mortali foveri, aut continuari nequeunt; ità nec Caja, neque ullus alius ad eadem cooperari potest sinè dispendio salutis, & reatu peccati mortalis: ergo. Neque excusari potest ex eo, quòd, nisi hujusmodi internuncia acceptet, extradat &c. timeat offensam, discordiam &c. quia præstat cavere offensam Dei, quàm hominis, longéque melius est, incidere in manus hominum, quàm in manus DEI, juxta illud effatum Christi Domini *Matth. 10. v. 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potiùs timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Videantur Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. n. 196.* S. Antoninus *2. p. tit. 5. c. 1. §. 8.* Filliuc. *tr. 30. n. 122.* Et licèt hi Authores *ll. citt.* solùm videantur loqui de scribentibus similes litteras 203.

similes litteras amatorias, debent tamen simul intelligi de bajulis, vel internunciis similium; quia hi revera cooperantur suô modo, ideóque fiunt participes eorundem peccatorum.

§. III.

Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

204. COlliges ex hactenus dictis primò, eum qui morosè delectatur de aliqua fœmina prout fæmina, vel prout pulcra fœmina est, probabiliter non teneri exprimere in confessionali, an fuerit soluta, ligata, sacra, consanguinea &c. econtra verò illum, qui non solùm delectatur de objecto venereo, sed insuper consentit in opus, seu desiderat habere rem cum tali persona &c. teneri exprimete circumstantias personæ concupitæ, modò illas cognoverit, esto non intenderit cum tali peccare in quantum consanguinea, vel in quantùm ligata &c. Ita Azorius, Sporer *cit. n. 565. & 566.* & alii plures. Ratio disparitatis est: quia delectatio morosa est actus merè internus & inefficax, fertùrque in objectum præcisè prout objectivè proponitur per intellectum, ideóque facilè abstrahit à circumstantiis (puta, quòd fœmina sit consanguinea, quòd sit sacra, vel conjugata &c) quantumvis cogni-

cognitis, proindèque talis delectatio reduci debet ad actum simplicis fornicationis; tametsi fateri cogamur, oppositam sententiam, quæ dicit esse exprimendas circumstantias objecti, in praxi esse probabiliorem & tutiorem; tum quia ejusmodi homines lascivi & morosi delectatores in praxi non solent multùm præscindere; tum etiam, quia talis delectatio venerea & morosa per se & suâpte natura inclinat, & incitat ad motus libidinosos, & ad opus externum, & delectantem exponit periculo proximo labendi in ipsum opus externum, propteréaque velut causa talis periculi videtur reducenda ad eandem speciem peccati, cujus esset opus externum. Econtrà verò actus internus efficax, uti sunt actus propositi, seu desiderii, tendit in ipsum actum externum, prout faciendum seu exercendum à parte rei, & hôc ipso non potest abstrahere à circumstantiis connexis, sed volens efficaciter actum externum v. g. peccare cum ligata, consanguinea, necessariò etiam censetur velle circumstantias annexas, modò supponatur eas cognovisse. Atque hac ratione

Colliges secundò, pro praxi, casu quo 205. pœnitens se accusat, quòd inhæserit cogitationibus impuris, vel in iisdem sese detinuerit, nec ulteriùs quidpiam addit (prout frequentissimè fieri amat) à Confessario in-

dagandum esse 1. an in iisdem etiam sibi complacuerit? Si respondeat quòd non: res salva erit; si verò dicat, quòd sic, ulteriùs interrogandum esse, an etiam desideraverit habere rem cum aliqua vel aliquo &c. si respondeat quòd non, probabiliter quidem opus non erit, ut ulteriùs examinet circumstantias personæ, licèt tutiùs agat Confessarius, etiam in circumstantias objecti indagando &c. si autem respondeat, quòd sic, necessum erit, ut examinetur de circumstantiis personæ, an scilicet desideraverit habere rem cum soluta vel ligata, aut cum consanguinea &c. rariùs tamen oportet interrogare, an non desideraverit aliquam sacram &c. tum quia hoc rarissimè contingit, & non, nisi malitiosissimis & habituatis peccatoribus familiare est; tum quia multi pœnitentes ex hac quæstione possent sumere ansam scandali: & hæc pro praxi benè sunt notanda.

206 Colliges tertiò, circa oscula, amplexus, tactus libidinosos &c. necessariò exprimendas esse in actu Confessionis circumstantias personarum. Ità Sanchez *de Matr. lib. 9. disp. 46. n. 17.* Laymann *lib. 3. sect. 4. n 13.* Ratio est: quia hujusmodi oscula, tactus &c. velut actus externi & efficaces, sunt ejusdem naturæ cum actibus perfectis seu consummatis concubitûs, & tendunt in objectum, prout est à parte rei, ità scilicet, ut contactus

perso-

personæ ſolutæ ad ſimplicem fornicationem, ligatæ ad adulterium, conſanguineæ ad inceſtum pertineat, quæ utique ſunt peccata ſpecie diſtincta: adeóque ſimilia quàm cautiſſimè à Confeſſario ſunt exploranda, niſi pœnitens ſeipſum exprimat.

Colliges quartò, graviſſimè delinquere 207. pictores illos vel ſculptores &c. qui perſonas alterius ſexûs totaliter nudas efformant, vel quoad partes verendas ità obtegunt, veſtiunt &c. ut arte ſua meritò videantur potius voluiſſe aſpicientes allicere ad contemplandum, quàm occultare ea, quæ natura, vel lumen naturale ſuadet occultanda. Dolendum ſanè vel maximè eſt, eſt, etiam inter Catholicos multos reperiri artifices, qui putant ſe artem ſuam monſtrare non poſſe ſatìs, niſi ad amuſſim exprimant partes corporis humani, quæ ſinè rubore à caſto oculo aſpici nequeunt. Meritò proin P. Henno *tr. in Decalog. diſp. 6. q. 9. art. 3. poſt concl. 3.* reſolvit, præfata efformantes, vendentes, retinentes &c. reos effici non unius tantùm peccati, ſed tot peccatorum, quot lapſibus exponunt aſpicientes, immò omnium Sacramentorum eſſe incapaces, quamdiu illa non deſtruunt, vel ad honeſtatem redigi non curant, proptereáque ad præcavenda juventutis ſcandala, & innumerabilia peccata Epiſcopos, Paſtores, Magiſtratus &c. in conſcientia obligari

ad hujusmodi lascivas imagines è medio tollendas, vel eliminandas.

208. Colliges quintò, peccati mortalis condemnandas esse illas puellas nupturientes vel mulieres, quæ ut hominibus, masculis scilicet, placeant (veriùs diceres eos alliciant) ubera sua contra inclinationem & pondus naturæ, suppositis quibusdam panni aut lini petiis ita elevant, ut superiùs emineant, & videantur hominibus, naturæ dotibus (ad luxuriandum scilicet) benè provisæ: tales profectò dici merentur viva instrumenta diaboli, utpote efficaciùs ac sensibiliùs, quàm dæmon ipse provocantia ad luxuriam, & innumerabilium peccatorum causa. Testari id poterunt Confessarii, qui in diversis Provinciis vel Nationibus Confessiones exceperunt. Hi sanè, si sese reflectere voluerint, fateri cogentur, in illis locis aut Provinciis, ubi mulieres tam effronter incedunt, quoad ubera malè vestitæ &c. duplò plura peccata carnalia committi solere, quàm in aliis locis, ubi mulieres universim honestè vestitæ, seu quoad pectus & ubera benè tectæ incedunt. Væ ergo talibus in die judicii! Confessarii prudentis & zelosi erit, similia interdicere, & pro viribus impedire, suadendo & inculcando saniora. Videatur Henno *proximè cit. art. 6.*

209. Colliges sextò, malè, immò pessimè egisse matrem illam viduam, quæ dum animadvertit

vertit quendam amasium lascivum clanculariò intrâsse cameram, ubi eadem cum sua filia decubuit, simulavit se dormire, permittendo eidem tactus & alia in filiam, rem pariter dissimulantem &c. usque dum tandem tentaverat etiam matrem viduam contrectare turpiter. Pessimè, inquam, fecit; tum quia velut mater tenebatur pro possibili impedire peccata filiæ, vel proci illius, nè tacendo & dissimulando rem, ubi meritò contradicere debuisset ac potuisset, consentire videretur; tum etiam, quia nulla mulier potest tutâ conscientiâ admittere in proprio corpore, præsertim circa partes minùs honestas, tactus, quos animadvertit è lascivo proficisci animo. Hinc S. Antoninus *part. 2. tit. 5. c. 1. §. 9.* rectè ait: *Qui permittit, hæc sibi fieri ab eo, quem æstimat ad hoc moveri animô libidinoso, mortaliter peccat; quia facientem & consentientem pari pœnâ constringit*, ùt dicit *can. Notum. C. 23. q. 3.*

Sed quid (ais) si persona etiam honesta animadvertat sibi osculum infigi, vel in parte honesta tangi ab alio, sed animô impuro & lascivo?

℟. Si contactus sit de se honestus, & fiat publicè coram aliis, existimantibus id fieri honesto fine v. g. juxta morem patriæ, non tenetur illum refugere, quantum est ex lege castitatis, sed posset illum permittere, nè prostituat publicè; nihilominus ex lege cha- 210.

ritatis tenetur pro possibili refugere, si commodè possit, nè videlicet alter peccet, & DEUM offendat. Quòd si talis contactus fieret non publicè, sed secretò, teneretur illico repugnare; tum quia secus faciendo exponeret se & illum periculo gravioris lapsûs; tum quia per hoc non prostitueretur tangens: & hoc à fortiori dicendum esset, si contactus de se esset inhonestus; quia talem sponte permittendo peccaret mortaliter. Esto etiam mulier ex sua parte non haberet sinistram, vel lascivam intentionem. Ratio est: quia non minùs ad pollutionem incitat libidinosè tangi, quàm tangere: ergo sicut mulier sub mortali tenetur non tangere libidinosè, ità etiam tenetur pro possibili cavere ac impedire, ne ab alio libidinosè tangatur. Videatur Lessius *l. 4. c. 3. n. 64.* Filliuc. *tr. 34. n. 197.* vel Babenstuber *tr. 5. disp. 5. art. 2. §. 8. n. 107.*

211. Colliges septimò, eos qui genitalia brutorum contrectant, fricant &c. usque ad pollutionem eorumdem, practicè loquendo probabiliùs peccare mortaliter.

Ratio est: quia talis actio non solùm ex suo objecto valde obscœna est, & rectæ rationi contraria, sed insuper vehementissimè incitat ad venerem, atque commotiones libidinosas, & hôc ipso fieri practicè non potest sinè periculo evidentissimo carnalis delectationis, præsertim à juvenibus aliunde

de ob nativum calorem proclivibus ad venerem. Et ità tenent Diana, Bonacina, Caſſianus à S. Elia, eósque ſecutus Babenſtuber *loc. cit. n. 108.* Si tamen talis contactus genitalium fieret obiter duntaxat, ex quadam curioſitate aut levitate, ſinè periculo aut ſiniſtra intentione, culpam venialem non excederet, juxta probabilem opinionem DD. videndam apud la Croix *n. 903.* quia talis contactus ſuperficialis ex ſe non eſt vehementer provocativus ad venerem. Idipſum à fortiori dicendum de illis, qui obiter tantùm aſpiciunt animalia coëuntia, præſertim minora v. g. aves, columbas, canes, vel eorum pudenda &c. vel qui animalia etiam majora, equos, tauros, & vaccas conducunt, & quodammodo conjungunt ad propagandam eorum ſobolem; cùm hoc poſſit fieri ex rationabili cauſa, modò abſit animus libidinoſus ex parte conjungentium, prout cum Tamburino *lib. 7. in Decalog. c. 9. §. 2. n. 5.* benè animadvertit noſter V. P. Apollonius Holzmann *Theolog. mor. tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 711.*

Et quia minùs periculi videtur ex hoc imminere conjugatis aut ſeniculis, quàm ſolutis aut juvenibus; hinc potiùs à prioribus illis, quàm ab his poſterioribus talis animalium conjunctio procuranda eſt.

Colliges 8vò, eos, qui ſeſe accuſant, quòd 212. ſubin audiêrint ab aliis narrari turpia, & ad

ſimilia riſerint, aut unum alterúmve verbum adjecerint &c. non illico condemnandos eſſe peccati mortalis; tum quia tales Pœnitentes nomine turpium non ſemper intelligunt turpia in genere luxuriæ, ſed ſæpe in genere phyſico duntaxat; tum etiam, quia ſæpeſæpiùs contingit, ut audientes ſimilia ſolùm rideant ob artificioſum, ſeu etiam lepidum modum loquentis aut narrantis, minimè verò ob delectationem veneream, vel ſiniſtrum affectum inde conceptum; tum deníque, quia ſúbinde ſolùm ideò rident, nè ſi illico contradicant, inurbanitatis aut hypocryſeos arguantur, vel narrans propterea irritatus aut excitatus, incipiat adhuc turpiora narrare. Mulieribus tamen aut virginibus, & vel maximè perſonis Religioſis, ſollicitè cavendum, nè ad ſimilia ridendo videantur ſibi complacere in hujusmodi ſpurcitiis, proptereáque fiant aliis idipſum animadvertentibus ſcandalo. Prudentiſſimè proin facient, ſe in ſimilibus occaſionibus ità gerendo, ac ſi omnino non audîſſent, aut intellexiſſent ſimilia, vel diſcurſûs incepti filum abrumpendo bello modô v. g. narratione alterius hiſtoriæ, aut materiæ indifferentis. Videatur Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 66.* Babenſtuber *cit. n. 117.* Henno *ubi ſuprà art. 4. concl. 1.*

Sed quid tenendum (inquies adhuc) de choreis juvenum cum puellis?

℟. Cho-

℟. Choreæ per se loquendo etiam inter 213.
personas diversi sexûs non sunt illicitæ, modò non fiant tempore interdicto seu prohibito, & sinè animo, gestibus, aut tactibus libidinosis. Ità *ex communi DD.* Azorius, Sylvester, Filliuc. *tr. 33. n. 229.* Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. c. 4. n. 694.* Ratio est: quia choreæ de se sunt quid indifferens, nec per se provocant ad libidinem, sed potiùs serviunt ad exhilarandum animum: ergo meliùs videtur, tales permittere, quàm ut iis abrogatis juvenes ac puellæ in locis privatis, vel otio torpeant (quod est pulvinar diaboli) vel libidini, aliisve inhonestis conventiculis vacent.

Dixi tamen: *modò fiant sinè animo, gestibus,* 214.
aut tactibus libidinosis &c. Etenim quòd non rarò similia mala soleant committi, præsertim ubi juventus potu nonnihil incaluit, vel utraque pars aliunde amore lascivo implexa jam fuit, multiplici experientiâ constat: neque mirum, quòd hujusmodi personæ choreas ducendo ad libidinem provocari soleant. Hac de causa D. Carolus Borromæus apud Henno *cit. art. 5.* hujusmodi choreas condemnavit, dicens: *chorea mundana est circulus, cujus centrum est diabolus* &c. &c. quod, tametsi de choreis universaliter dici non valeat, certum tamen est, de permultis id verificari, licèt potiùs ex abusu choreizantium, quàm ex natura chorearum. Unde P 5 Colli-

215. Colliges tandem nonò, laudandos esse illos parentes, aut patresfamilias, qui filiis aut filiabus sibi subjectis rariùs indulgent accessum ad hujusmodi choreas, præsertim privatas, aut nocturnas, & hôc ipso nunquam non periculosas vel suspectas: vel si iisdem permittant, ut accedant choreas publicas, ponunt iisdem certos limites temporis, quô sat maturè domi se præsentare cogantur: item qui sollicitè cavent, ne puella post finitas choreas publicas, & sumptum largiorem haustum &c. sola cum solo domum revertatur, præsertim si iter nonnihil longius per nemora aut campos, agros vel prata conficere debeant.

Ratio est: quia hujuscemodi occasionibus frequentissimè abuti solent ad explendam libidinem, fornicationes &c. &c. veluti compertum habetur multiplici, & improbâ experientiâ. Hac de causa, si puella aut juvenis recordetur, se occasione talium chorearum sæpiùs fuisse prolapsum carnaliter in delectationes, tactus, aut gestus impudicos &c. vel in fornicationem ipsam &c. tenetur sub mortali peccato abstinere ab accessu chorearum, quantumvis de se indifferentium.

Ratio est: quia tales choreæ similibus evaderent in laqueum, & accedentes sese exponerent periculo proximo peccandi: atqui occasionem & periculum proximum pec-

peccandi quivis tenetur fugere pro possibili, idque sub dispendio salutis: ergo tales tenentur abstinere à choreis: & si Confessarius animadvertit, causam lapsuum extitisse choreas, tenetur pœnitentibus eas interdicere, qui si nolint acquiescere, minimè erunt capaces absolutionis. Videatur de hoc A. R. P. Kresslinger *addit. 4. & 5. post n. 84. ad tr. 9. dist. 4. Theolog. mor.* R. P. Reiffenstuel vel Gobat *Quin. tr. 5. c. 23. n. 202. & seqq.*

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

CONFERENTIA OCTAVA.

De Luxuria completa secundùm ordinem naturæ.

SUMMARIUM.

216. Enumerantur breviter septem species luxuriæ completæ secundùm ordinem naturæ; è quibus
217. Fornicatio est concubitus soluti cum soluta ex mutuo consensu;
218. Quæ est intrinsecè mala.
219. & 220. Solvuntur duæ objectiones in contrarium.
221. Concubinatûs nomine intelligitur continuatio fornicationum cum eadem fœmina soluta.

222. Adul-

222. Adulterium est violatio thori alieni.
223. Stuprum propriè dictum violenta oppressio Virginis.
224. Non involvit specialem malitiam ex violatione claustri virginalis præcisè tali.
225. Occurritur cuidam objectioni in contrarium.
226. Incestus est peccatum luxuriæ cum consanguinea vel affine, intra gradus jure prohibitos commissum.
227. Unde semper est duplex peccatum mortale.
228. Probabiliter nedum incestus intra lineam consanguinitatis, sed & inter hanc, & lineam affinitatis sunt ejusdem speciei.
229. Raptus est peccatum luxuriæ, quô persona aliqua violenter abducitur explendæ libidinis causà.
230. Recensentur variæ pœnæ in Raptores utroque jure decretæ
231. Nomine sacrilegii hìc intelligitur peccatum luxuriæ, quô aliquid sacrum violatur, seu indignè tractatur.
232. Resolvitur Casus I. de quodam concubinario, qui tandem in amoroso amplexu suæ concubinæ exspiravit.
233. An Confessarius animadvertens periculum, non debuerit hanc concubinam domô excludere, vel quid huic fuerit agendum?
234. Utens ancillâ suâ velut concubina, non est capax absolutionis, nisi eam velit dimittere.
235. Neque propterea excusari potest, quòd egeat ancillâ, & fortassis aliam de novo seducturus esset.
236. Resolvitur Casus II. de quodam lascivo juvene, qui sub ficta spe matrimonii à puella frequenter obtinuit usum corporis &c.
237. Unde hanc tenetur ducere in conjugem?
238. Tametsi propriâ malitiâ ac dolô fecerit, ut eadem puella cuidam alteri concesserit usum sui corporis.

239. Re-

239. Resolvitur Casus III. de quodam instructore, qui neptem seu filiam sui Germani ad statum Religiosum aspirantem, pessimè seduxerat ad carnalia.

240. Peccans carnaliter cum puella, quam ex sacro fonte Baptismatis, vel Confirmatione susceperat, committit sacrilegium.

241. Tale non committit Confessarius ex eo præcisè capite, quòd peccet cum filia confessionis.

242. Non satisfaceret præcepto confessionis, qui habitâ copulâ carnali præcisè diceret in confessione, se contra castitatem peccâsse cum soluta.

243. Concubitus cum vidua non est adulterium, sed simplex fornicatio.

244. Concubitus verò frigidi, vel potiùs Evnuchi, involvit insuper malitiam contra naturam.

245. Peccatum incestûs tantò evadit gravius, quantò propinquior & arctior est conjunctio inter incestuosos.

246. Ad formalem raptum necessum minimè est, ut cum rapta intervenerit concubitus, vel aliud commercium carnale.

247. Tentans copulam cum fœmina dormiente, aut amente, propterea non committit raptum.

248. Religiosus, aut Sacerdos peccando carnaliter cum persona solemni voto castitatis adstricta, committit duplex sacrilegium.

249. Qui in hunc finem abuteretur SS. Missæ sacrificio &c. abominabilissimi sacrilegii reum se ageret.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de luxuria completa secundùm ordinem naturæ.

Quæres primò, quot sint species luxuriæ?

216. ℞. Sunt septem sequentes. 1. Fornicatio simplex. 2. Adulterium. 3. Stuprum. 4. Incestus. 5. Raptus. 6. Sacrilegium, & 7. peccatum contra naturam. Ità Mastrius *Theolog. moral. disp. 15. n. 141.* & alii DD. satìs *communiter*. Has verò omnes virtute sexti præcepti esse prohibitas, innuimus *n. 181.* Quod & D. Augustinus disertis verbis innuit, *l. 2. q. super Exod. n. 71.* dicens: *Si furti nomine benè intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ (non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit, sed utique à parte rei totum intelligi voluit, quidquid illicitè rerum proximi auferretur) profectò & nomine mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.* Notat tamen sapienter Herincx *part. 3. tr 2. n. 19.* solam fornicationem & vitium contra naturam specie distingui in genere luxuriæ; nam cætera vitia, puta adulterium, stuprum, incestus

&c.

&c. cum fornicatione in malitia luxuriæ conveniunt, & solùm superaddunt specialem malitiam extra genus luxuriæ, videlicet adulterium malitiam injustitiæ, incestus malitiam contra pietatem &c. stuprum malitiam violentiæ &c. vitium verò contra naturam in eo singulariter differt à fornicatione, quòd ob frustrationem seminis generatio impediatur, ideóque contra finem à natura, vel auctore naturæ intentum agatur: & hac de causa vitium contra naturam appellatur; quod, cùm singulares sub se contineat species, scilicet pollutionem, bestialitatem, & sodomiam &c. in Conferentia proxima ventilabimus, in hac de luxuria completa secundùm naturam, ejusdémque speciebus acturi.

Quæres igitur secundò, quid sit fornicatio?

℟. Fornicatio est peccatum luxuriæ, seu concubitus soluti cum soluta ex mutuo consensu.Ità *in re omnes.* Quocirca illud solummodò advertendum est, quòd hìc nomine solutorum intelligantur illi, qui non sunt ligati ullô vinculo, conjugali, consanguinitatis, affinitatis, Ordinis, Religionis, aut voti, proptereáque fornicatio *simplex* appellari solet, ut distinguatur ab aliis peccatis qualificatis, adulterio &c. 217.

Cæterùm, quòd etiam hæc fornicatio simplex sit mortaliter mala, seu peccaminosa, de

de fide eſt, prout evidenter colligitur ex clariſſimis S. Scripturæ textibus, dicente Apoſtolo *Epheſ. 5. Omnis fornicator aut immundus non habet hæreditatem in regno Chriſti & DEI.* Et rurſus *ad Galat. 5. Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia &c. &c. quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum DEI non conſequentur.* Idipſum tenent SS. Patres.

Quæres autem tertiò, ſitnè fornicatio intrinſecè mala, ità, ut in nullo caſu ſit cohoneſtabilis &c.

218. ℟. Eſt intrinſecè mala. Ità hodie *communis DD.* Ratio eſt: quia fornicatio eſt acceſſus carnalis ad mulierem *non ſuam:* acceſſus autem ad non ſuam repugnat rectæ rationi non minùs, quàm acceptio rei alienæ: inſuper bonæ prolis educationi, quæ nunquam fiet, niſi per marem & fœminam fœdere conjugali junctos. Hinc Innocentius XI. jure meritiſſimo damnavit ſequentem propoſitionem *n. 48. tam clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta eſt, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur.*

Dices contra hanc reſolutionem. Si fornicatio ideò mala eſt, quia repugnat bonæ educationi prolis: ergo ſaltem illis permittenda

tenda videtur, qui etiam extra matrimonium possunt providere bonæ educationi; cùm in his videatur cessare ratio, vel periculum malæ educationis.

Confirm. Usurpatio rei non suæ, non est mala, si fiat consentiente Domino: ergo etiam accessus ad non suam hac consentiente non est malus.

Accedit, quòd DEUS olim fornicationem præceperit Oseæ Prophetæ, ùt habetur *Oseæ 1. c.* sequenti tenore: *sume tibi uxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicationum*: at, si fornicatio esset intrinsecè mala, nunquam DEUS potuisset eam præcipere: ergo &c.

℟. ad objectionem *negando illatum*; quemadmodum enim leges humanæ fundatæ in præsumptione periculi communis neutiquam cessant obligare ex eo, quòd in casu aliquo particulari cesset periculum: ità multò minùs lex naturalis de non accedendo, seu carnaliter cognoscendo *non suam* cessat ex eo, quòd in casu particulari respectu hujus vel illius Principis, aut alterius bonis fortunæ præditi cesset periculum malæ educationis; nam hoc per accidens venit: per se autem ex concubitu vago, vel accessu ad non suam semper manet periculum malæ educationis prolis, ideóque agitur contra finem generationis humanæ, quæ non ad procreandam prolem, quo- 219.

modocunque, sed potiùs ad eam benè educandam instituta fuit ab Auctore naturæ.

220. Ad Confirmationem *R. disting. ant.* usurpatio rei non suæ non est mala, si fiat consentiente Domino &c. si usus rei de se sit indifferens, & aliunde non prohibitus, *concedo.* si sit aliunde prohibitus, prout ab Auctore naturæ prohibitus est accessus ad non suam, ob commune periculum malæ educationis prolium *neg. ant. cum conseq.*

Ex hoc enim plus inferre non licet, quàm, per talem accessum non fieri injuriam mulieri consentienti, non item, quòd ne DEO quidem Auctori naturæ hujusmodi usum interdicenti ulla fiat injuria: ferè quemadmodum si quis carnaliter cognoscat conjugatam de consensu mariti, huic quidem nulla fit injuria, benè verò DEO Auctori naturæ, & statui matrimoniali, cujus fini similiter repugnat concubitus vagus, prout colligere licet ex sequenti propositione *n. 50.* ab Innocentio XI. damnata: *copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeóque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.* Cæterum, quòd DEUS Oseæ præceperit, ut sumeret mulierem fornicariam &c. non dispensavit in hoc præcepto, sed jussit eum in uxorem accipere mulierem, quæ priùs fornicaria fuerat: hinc *negatur* suppositum *min. cum conseq.* Videatur de hoc Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist. 4. q. 2. n. 12.* vel la Croix *l. 3. p. 1. n. 916.*

Illud

Illud porro animadvertendum hic venit, 221.
ad fornicationem ſimplicem à Doctoribus communiter reduci *concubinatum*; quô nomine intelligitur fornicatio continuata, ſeu continuatio fornicationum cum eadem fœmina ſoluta, ſive dein fornicarius eam ùt uxorem domi retineat, ſive alibi habeat paratam ad concubitum toties, quoties ſibi libuerit. Ex quo de ſe liquet, concubinatum nedum eſſe grave, ſed & periculoſum peccatum, eò quòd concubinarius perſeveret in continuo ſtatu peccati mortalis, ſeu propoſito peccandi, ſaltem virtualiter: hanc ob cauſam concubinarius, utpote conſtitutus in occaſione proxima, nunquam eſt abſolvendus, ob defectum propoſiti efficacis, ne quidem in mortis articulo, niſi priùs ejiciat concubinam domo, modò hoc præſtare poſſit moraliter, ſcilicet ſinè ſui diffamatione. Nec mirandum, à Concilio Tridentino varias pœnas conſtitutas fuiſſe in concubinarios, prout videre licet *Seſſ. 24. de reform. matr. c. 8.* itémque *Seſſ. 25. de reform. c. 14.* Videatur Bonacina *de Matr. q. 4. pu. 14. n. 8.*

Quæres quartò, quid ſit adulterium, & quale peccatum?

℟. Adulterium eſt violatio tori alieni, 222.
ſeu, ùt alii loquuntur, eſt peccatum luxuriæ, quô violatur fides conjugalis, & fit acceſſus ad alienum torum. Ità in re *communiter*

niter DD. Ex quo liquet, adulterium esse grave, & qualificatum peccatum, utpote præter malitiam luxuriæ contra sextum Decalogi præceptum insuper importans malitiam injustitiæ, seu injustæ violationis juris alteri conjugi competentis. Verùm quia de gravitate & varietate hujus peccati, nec non de onere restitutionis inde consequentis, aliísque pœnis in hoc scelus statutis jam ex professo egimus *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 18. à n. 435.* hinc ne cogamur idipsum repetere, benevolum lectorem illuc remissum volumus.

Quæres quintò, quid intelligatur nomine stupri?

223. ℞. Nomine stupri propriè dicti (nam impropriè sumitur pro omni concubitu illicito, vel illícita defloratione Virginis) intelligitur violenta oppressio virginis. Ità *communissimè DD.* Dicitur autem 1. *violenta*; nam si virgo sponte consentiat in copulam, non ampliùs erit stuprum, sed vel simplex fornicatio, vel adulterium &c. &c. Quocirca tamen animadvertendum, stuprum propriè dictum reputari, non solùm 1. quando virgo per vim physicè adhibitam fuit deflorata, sed etiam 2. si per metum reverentialem, vel 3. per metum cadentem in constantem virum, vel 4. per fraudulentam magnæ dotis, vel matrimonii promissionem, aut denique 5. per magnas aut extraordi-

ordinarias sæpè repetitas importunitates fuit inducta ad copulam; quia tales, saltem apud homines, & in foro fori, æquiparantur coactioni, licèt non apud DEum, in cujus foro talis virgo minimè reputabitur inculpabilis, nisi sit passa veram violentiam, & consensum in turpem illam delectationem constanter excluserit, prout benè notat Henno *tr. in Decalog. disp. 6. q. 5. concl. 1.*

Dicitur 2. *Virginis*; nam si opprimatur mulier, quæ non ampliùs est virgo, id est, talis, cujus claustrum per copulam carnalem jam semel fuit violatum seu fractum, non committitur stuprum propriè dictum; quia in hoc casu non fit corruptio, seu violatio integritatis virginalis.

Quæres sextò, an stuprum involvat specialem malitiam supra malitiam fornicationis, propter violationem claustri virginalis?

℞. Stuprum superaddit quidem ex parte 224. stupratoris specialem malitiam contra virtutem justitiæ; quia hic supponitur violenter auferre prærogativam claustri virginalis: non tamen superaddit specialem malitiam contra virtutem castitatis, ac proin si puella consentiat in copulam, nec ipsa, neque stuprator tenetur specialiter se accusare, quòd claustrum virginale læserint, sed sufficit, accusare se de copula carnali habita &c. Ratio hujus est: quia si superadderet specialem

lem malitiam, hæc deberet desumi ex injuria virgini illata, prout voluêre Cajetanus, & alii nonnulli, videndi apud Lessium *l. 2. c. 10. dubit. 1. n. 2.* at, si puella supponatur consentire, huic non fit injuria: quia *scienti & consentienti nequit fieri injuria*; per *Reg. 27. J. in sexto*: ergo si puella supponatur sponte consensisse in copulam, ratione virginitatis deperditæ non tenentur se specialiter accusare. Sanchez *de matrim. l. 7. disp. 14. n. 6.* Tambur. *l. 7. in Decalog. c. 5. §. 1.* Babenstuber *tr. 5. disp. 7. a. 2. n. 19. & 20.*

Dices tamen. Virgo non est domina, sed custos duntaxat corporis sui: ergo nequit consentire in violationem corporis, sicut maritus nequit validè consentire, vel concedere alteri usum uxoris suæ, sinè peccato adulterii.

Accedit, quòd per talem violationem virginis parentes soleant communiter gravissimè offendi ac prostitui: ergo puella quantumvis consentiens in violationem claustri virginalis, infert gravem injuriam suis parentibus, aut tutoribus.

225. ℞. Virginem esse dominam corporis *non quidem simpliciter*, ità scilicet, ut hoc pro libitu possit destruere, sed *quoad usum*, ità, ut hunc possit alteri concedere. Nec est paritas de marito; quia hic nunquam habuit potestatem in corpus uxoris, nisi in ordine

ordine ad usum proprium, ac proin minimè mirandum, quòd hunc usum alteri nec validè nec licitè possit cedere: & licèt consentienti marito non fieret injuria, fieret tamen DEO, & statui matrimoniali, prout proximè dictum fuit *n. 220.* Ad illud additum de parentibus offendendis, respondendum, hanc offensam non sequi per se ex violatione claustri virginalis; quia talis fit occultè, & potest occulta manere, sinè omni prostitutione vel parentum, vel corruptæ. Unde si fortassis talis puella sub patria potestate constituta imprægnaretur, aut sinè imprægnatione diffamaretur, injuria in parentes merè per accidens redundaret. Ex quo plus inferre non licet, nisi quòd puella similia prævidens, & nihilominus usum corporis concedens, contra pietatem parentibus debitam delinqueret, non verò contra justitiam. Videatur Lessius *loc. cit.* Bonacina *de matr. q. 4. pu. 17. n. 2.* Babenstuber *tr. 5. disp. 7. art. 2. n. 14. &* *18.* Henno *ubi suprà concl. 2.*

Quæres septimò, quid sit Incestus?

℞. Incestus est peccatum luxuriæ cum consanguinea, vel affine intra gradus jure prohibitos commissum. Ità *ex communi DD.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist. 4. n. 35.* Dicitur autem 1. *peccatum luxuriæ* ad innuendum, quòd non solus concubitus, sed etiam tactus, oscula, amplexus &c. utpote 226.

per ſe ordinati, & tendentes ad copulam &c. inter conſanguineos & affines participent rationem inceſtûs; proptereáque ſi copula ipſa non ſequatur, manent peccata diſtincta, ùt talia in confeſſione neceſſariò exprimenda, ità, ut non ſatìs eſſet dicere: *oſculatus ſum &c. impudicè tetigi toties aut toties puellam &c.* ſed inſuper deberet addi, quòd hæc fuerit conſanguinea, vel affinis &c. ut per hoc exprimatur circumſtantia inceſtûs, velut ſpeciem mutans.

Dicitur 2. *inter gradus prohibitos*, ſcilicet inter perſonas conſanguineas usque ad quartum gradum incluſivè: inter affines verò ex copula matrimoniali pariter usque ad quartum: ex copula verò fornicaria ſeu illicita usque ad ſecundum gradum etiam incluſivè.

227. Ex his verò liquidò conſtare poteſt, inceſtum eſſe ex ſua natura peccatum mortale; & quidem duplex, utpote oppoſitum virtuti caſtitatis ſimul & pietatis, ſeu reverentiæ propinquis debitæ. Hinc *Levit.* 2. pœna mortis à DEO fuit ſtatuta in eos, qui tantam turpitudinem, tantum nefas, tantum ſcelus commiſiſſent: & in nova lege 1. *Cor.* 5. Apoſtolus ait, ſe inceſtuoſum quendam Corinthium, qui uxorem patris ſui habere præſumpſit, tradidiſſe Sathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fieret in die judicii. Et ſanè hanc reverentiam propinquis debitam naturæ Author videtur voluiſ-

ſe

ſe inſinuare exemplô nonnullorum animalium v. g. columbarum &c. quæ ex congenito reverentiæ inſtinctu nolunt commiſceri carnaliter ſuis progenitoribus, prout notavit Ariſtoteles *lib. 9. hiſtor. animalium c. 74.*

Quæres tamen octavò, utrum inceſtus in linea conſanguinitatis inter ſe ſpecie differant; vel ſaltem inceſtus in linea conſanguinitatis, ab inceſtibus in linea affinitatis, vel cognationis ſpiritualis commiſſis, ut proin tales circumſtantiæ in actu confeſſionis neceſſariò explicandæ ſint?

℟. Videtur probabiliùs, omnes inceſtus 228. tam 1. in linea conſanguinitatis, quàm 2. in linea affinitatis commiſſos eſſe ejusdem ſpeciei. Ità tenent Babenſtuber *cit. diſp. 7. art. 2. n. 38.* Henno *cit. q. 3. concl. 3.* & alii contra Valentiam, Navarrum, & multos alios. Ratio eſt: quia omnes inceſtus opponuntur eidem honeſtati ac virtuti, ſcilicet caſtitatis, ac reverentiæ propinquis debitæ: & licèt verum ſit, quòd tantò major culpa & irreverentia committatur, quantò propinquior eſt perſona, cui quis commiſcetur carnaliter, quia tamen majus & minus non variant ſpeciem, velut patet in furto majori ac minori; hinc inferre non licet, quòd differant inter ſe ſpecie, ſed ſolùm, quòd major conjunctio, ſeu propinquitas importet circumſtantiam notabiliter aggravantem.

Esto etiam prior propinquitas consanguinitatis proficiscatur ex rei natura, posterior verò, affinitatis scilicet, potiùs ex lege Ecclesiastica; quia tamen Legislator Ecclesiasticus conjunctionem carnalem inter affines prohibuit ex eodem motivo (pietatis scilicet, ac reverentiæ propinquis debitæ) ex quo natura prohibuit eandem conjunctionem inter consanguineos: hinc neutiquam inferre licet distinctionem specificam inter incestum in gradu consanguinitatis, & inter incestum in gradu affinitatis commissum, prout post S. Thomam *2. 2. q. 15. a. 9.* Cajetanum & alios, benè advertit Tamburinus *l. 7. in Decalog. c. 4. §. 1. n. 2.* Porro incestum spiritualem, id est, ortum ex peccato commisso cum persona cognatione spirituali conjuncta, probabiliùs specie differre ab incestu commisso cum persona carnaliter conjuncta, dicemus paulò inferiùs *n. 240.*

Quæres nonò, quid sit Raptus?

229. ℞. Raptus est peccatum luxuriæ, quô persona aliqua violenter abducitur libidinis explendæ causâ. Ità in re *communis DD.* Filliuc. *tr. 30. n. 108.* Tamburinus *cit. c. 6. §. 1. n. 2.* Henno *q. 6. concl. 1.* Dicitur 1. *peccatum luxuriæ:* quia supponitur fieri ex pessimo fine, scilicet libidinis explendæ: & quia simul infertur *violentia*, scilicet personæ raptæ, vel saltem ejusdem parentibus, aut

tutori-

tutoribus &c. ſub quorum cura conſtituta eſt, hinc inſuper involvit gravem malitiam injuſtitiæ; ex quo liquet, raptum hunc eſſe duplex peccatum mortale. Dicitur 2. *quò perſona aliqua* &c. ſcilicet, ſive mas, ſive fœmina &c. immò verò, ſi mas marem, aut fœmina fœminam abducat explendæ libidinis causâ, gravius eſt peccatum, quàm ſi mas fœminam, aut fœmina marem abducat; quia illud reduci deberet ad ſpeciem ſodomiæ, & tantò majus erit peccatum hoc in genere luxuriæ, quantò major eſt qualitas perſonæ abductæ, ità ſcilicet, ut ſi quis ex præfato fine abduceret Monialem, ad ſacrilegium; ſi conſanguineam, ad inceſtum; ſi uxoratam, ad adulterium reduci debeat. Dicitur 3. *violenter*; quia ad hoc peccatum intervenire debet violentia, vel ipſi perſonæ abductæ, vel illis, ſub quorum poteſtate, ſeu cura conſiſtit &c. illata; hinc ſi puella inſciis parentibus aut curatoribus ſponte cum ſuo amaſio clam diſcedat, non erit raptus, ſed fuga: at verò, ſi diſcedat ſcientibus, ſed repugnantibus parentibus, verus raptus eſt, ait Henno. Dicitur 4. *abducitur*; id eſt, transfertur de loco in locum alium moraliter diſtantem; hinc fit, ut ſi quis libidinis ſecretiùs explendæ cauſâ puellam de loco publico aut aperto per vim abſtrahat ad aliquot paſſus, vel cameram ſecretiorem &c. non

erit dicendus raptor, ſed ſtuprator. Additur tandem *libidinis explendæ causâ*; nam ſi fiat redigendi talem perſonam in ſervitutem vel ancillatum, non committitur raptus, prout hôc loco ſumimus, ſed furtum hominis, ſeu *plagium*. Si verò perſona abducatur violenter causâ matrimonii contrahendi, committitur quidem raptus, ſed alius, de quo egimus *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 12. n. 290.*

Quæres jam decimò, quæ pœnæ in raptores ſint conſtitutæ?

230. ℞. breviter cum P. Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 4. n. 42.* ſunt conſtitutæ graves pœnæ ſequentes, & quidem jure civili pœna capitis *l. un. C. de Raptu Virginum.* Jure autem Canonico *c. Raptor & c. Statutum 72. q. 2.* jubetur raptor publicam pœnitentiam agere, & ſinè ſpe matrimonii manere. Denique jure noviſſimo Concilii Tridentini *Seſſ. 25. de Reform. Matrim. c. 6.* in raptorem, & omnes, conſilium, auxilium aut favorem ei in hunc finem præbentes, lata fuit pœna excommunicationis ipsô facto incurrendæ, itémque pœna perpetuæ infamiæ, nec non impedimenti dirimentis matrimonium, in tantum, ut quamdiu mulier rapta ſub poteſtate raptoris manſerit, nec parti reddita tutæ, nullum poſſit conſiſtere matrimonium inter ipſum & mulierem raptam.

Hæ

Hæc tamen pœna à Concilio Tridentino lata afficit illum duntaxat, qui mulierem rapit matrimonii contrahendi, non item illum, qui rapit libidinis explendæ causâ, prout ex declaratione Cardinalium annô 1586. 23. Januarii facta habetur *loc. cit.*

Quæres undecimò. Quid hìc intelligatur nomine sacrilegii?

℞. Intelligitur peccatum luxuriæ, quô 231.
aliquid sacrum violatur, seu indignè tractatur. Ità Bonacina *de Matr. q. 4. pu. ult. n. 1.* Dicitur autem primò *peccatum luxuriæ*, ut per hoc innuatur, nedum concubitu, sed etiam tactibus, vel desideriis peccandi cum persona DEO sacrata per votum solemne castitatis, aut sacri Ordinis, committi posse sacrilegium, saltem mentale, quemadmodum solô desiderio efficaci peccandi cum conjugata committitur mentale adulterium. Dicitur secundò *aliquid sacrum*, ut per hoc insinuetur, sacrilegium carnale multipliciter posse committi, & quidem 1. *personale*, quô persona sacra, 2. *locale*, quô locus, & 3. *reale*, quô scilicet res sacra peccatô luxuriæ fœdatur. Hanc triplicem differentiam, nec non gravitatem hujus peccati, & alia multa tradidimus *Theolog. Decalog. part. 2. Confer. 18. n. 651. & seqq.* ubi ex professo egimus de sacrilegio carnali, in quantum scilicet res sacra per peccatum carnis, seu luxuriæ violatur, & indignè tra-

ctatur, propptereáque semper peccatum duplex committitur, scilicet unum contra virtutem Religionis, quæ præcipit sancta sanctè, non verò indignè tractari, alterum contra virtutem castitatis.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de Luxuria completa secundùm ordinem naturæ.

CASUS PRIMUS.

Titius veneri admodum deditus, domi suæ concubinam multis annis sustentaverat, hâc verò sola non contentus, singulis septimanis aliquoties convenerat aliam, haud procul distantem: non potuit rem hanc (fortè nec voluit) Titius ità occultè tractare, quò minùs fama perditæ hujus, ac luxuriosæ vitæ diffunderetur in populum, non sinè murmure & scandalo, sed qui Titium dehortaretur, nemo prorsus inventus erat. Tandem divinâ Nemesi visitatus, gravissimè decubuit: vocatur, aliorum potiùs, quàm Titii voluntate, Confessarius, cui is statum suæ conscientiæ aperit, dicendo in genere, se à tot annis in domo propria concubinâ velut uxore usum fuisse, singulis verò septimanis aliquoties aliam convenisse. Suasit Confessarius (ùt debuit) serium dolorem, ac propositum emendandi, & quia concubina domestica non potuisset illico domo ejici,

ejici, consuluit, ut eandem non vocaret ad cameram, ubi infirmus decubuit, ad removendum pro possibili omne periculum. Interim dum hæc aguntur, advolat altera concubina è propinquo, accedit lectum moribundi, monstrátque multam compassionem: unde Titius vicissim in amplexum ruens, eámque exosculatus exspiravit, abiît, adiît æternitatem: an felicem? meritò dubitare licet. Jam ad nostrum propositum quæritur 1. an Confessarius rectè egerit, non postulando clariorem, seu distinctiorem peccatorum enumerationem, nec urgendo ejectionem concubinæ domesticæ, sed solam exclusionem è camera moribundi? 2. An alteram supervenientem non debuisset domo exclusisse, vel non admisisse, ad removendum periculum peccandi?

℞. Ad primum quæsitum, Confessarium 232.
benè egisse, non postulando clariorem, seu distinctiorem peccatorum enumerationem. Ratio est: quia Titius supponitur gravissimè decubuisse, immò fuisse proximus morti: ast, à similibus major integritas, quàm formalis peccatorum, prudenter desiderari non potest; tum propter physicam & moralem impossibilitatem; tum maximè, quia timendum, ne reflectendo, & quasi recapitulando vitam luxuriosam, incidat in nova peccata, vel saltem tentationes &c. ergo in his circumstantiis prudenter dissimulâsse videtur enucleatiorem peccatorum enarrationem, licèt cæteroquin, & per se loquendo,

do, Titius ſemper maneat obligatus ad enucleatiùs, & diſtinctiùs ſua peccata enarrandum, prout benè notat Gobat *Theolog. exper. tr. 7. n. 589.* Lugo, Sporer, & alii. Neque propterea culpandus videtur Confeſſarius, quòd non juſſerit ejectionem concubinæ domeſticæ ſinè mora faciendam; tum quia talis ejectio inſtantanea ſinè nova proſtitutione, ſcandalo, & admiratione in populo fieri communiter nequit; tum etiam quia periculo animæ videtur ſufficienter præcaviſſe, urgendo, ut excluderetur è cubiculo infirmi.

233. ℞. jam ad alterum quæſitum, Confeſſarium neutiquam fuiſſe obligatum ad excludendam domo alteram concubinam. Ratio eſt: quia Confeſſarii non eſt agere in foro externo Mediaſtinum, vel cuſtodem domûs, ſed animæ duntaxat. Et certè, ſi Confeſſarius non habuit notitiam concubinatûs, niſi ex ſola confeſſione Sacramentali, ſinè fractione ſigilli, & periculo majoris ſcandali, nihil prorſùs potuit agere in foro externo, quantum ad excluſionem concubinæ extraneæ: ſi verò habuit talem notitiam extra confeſſionem, eò quòd res fuerit notoria in populo, meliùs, &, nî fallor prudentiæ regulis conformiùs egiſſet, vel rogando ſecretè dictam concubinam, quatenus vellet moribundo permittere tempus

hoc

hoc breve, agendi cum DEO ſolo de animæ ſuæ ſalute; vel certè alios amicos aut familiares ſubornando, ut idipſum huic perſuaderent; vel infirmum ipſum ardentiùs obteſtando, quatenus ad præcavenda pericula animæ, & viam æternitatis ſecuriùs ineundam, hanc æquè ac alteram juberet exeſſe cubiculo; quæ ſi præſtiterit, Confeſſarius muneri ſuo ſatisfecit. Si infirmus renuat, abſolutionis capax certè non erit, ſed relinquendus divino tribunali, in quo communi regulâ fixum ſtat ac firmum, ut is, qui non benè vivit, non benè moriatur; id, quod ex tragico hoc caſu noſtro confirmatur.

Sed quid, ais, Confeſſario agendum cùm illo pœnitente, qui multis annis ancillâ ſuâ utitur velut concubina, rariùs quidem carnaliter eam cognoſcendo, utpote renuentem ex timore imprægnationis, & infamiæ inde incurrendæ, benè verò ſat frequenter eam impudicè tangendo, amore pollutionis tum in ſe, tum in illa etiam procurandæ?

℟. Etiam huic pœnitenti negandam eſſe 234. abſolutionem, niſi priùs dimiſerit concubinam hanc, vel ſaltem seriò adpromittat, ſe eandem cùm primùm moraliter potuerit, dimiſſurum.

Ratio eſt: quia ad valorem & ſubſtantiam abſolutionis requiritur dolor, & propoſitum efficax ſe emendandi: ſed qui vo-

luntariè perseverat in occasione proxima peccandi, nequit efficaciter dolere; quandoquidem ipsa perseverantia seu voluntas perseverandi in tali occasione est mortaliter peccaminosa, & hôc ipso, quòd nolit amovere lapidem offensionis: aut petram hanc scandali, convincitur non habere propositum efficax sese emendandi: ergo capax non est absolutionis, juxta *communissimam DD.* prout diximus *part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. 4. n. 107. & seqq.*

Dices fortassis contra hanc resolutionem Huic pœnitenti potiùs propria fragilitas videtur esse occasio proxima, quàm ancilla, quippe quæ supponitur non, nisi admodum rarò & ægrè admittere copulam, esto etiam faciliùs admittat tactus &c. ergo cùm sinè ancilla nequeat ducere propriam œconomiam, consultiùs hæc relinquetur, quàm alia nova, fortassis liberalior in usu corporis, aut certè brevi seducenda infallibiliter.

235. ℟. Negando hanc ineptam, immò pessimam consequentiam; nam fragilitas propria non constituit completè occasionem proximam peccandi, sed hæc completur per cohabitationem, accessum, consuetudinem peccandi &c. cùm aliqua persona &c. prout cum Cardena diximus *cit. part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. 4. n 103.* At hoc præstat ancilla in nostro casu; ergo &c. Et certè, si pœnitens postulet sibi hanc ancil-

lam

lam relinqui, ne fortaſſis ex fragilitate intrinſeca cogatur conducere, vel potiùs ſeducere aliam, concludendum eo ipsô eſt, quòd non habeat fixum ac firmum propoſitum: quemadmodum ergo indulgeri nequit, ut huic injuſtè auferat rem, vel ablatam poſſideat, nè ex fragilitate cogatur alteri auferre &c. &c. ità ſanè à Confeſſario minimè indulgendum eſt, ut pœnitens retineat hanc potiùs ancillam, nè ex fragilitate intrinſeca aliam ſeducat, ſed potiùs adigendus eſt efficaciter, ut cum adjutorio divinæ gratiæ conetur ſuperare fragilitatem propriam, adhibendo remedia efficacia v. g. 1. Temperantiam in cibo & potu. 2. Sibimet jejunium in pane & aqua dictando, casû quo lapſus fuerit. 3. Meditando amorosè paſſionem Domini. 4. Quotidie de mane obfirmando animum, & efficaciter proponendo vitare lapſum carnalem, atque in hunc finem invocando patrocinium B. Virginis. 5. Ancillam ſeriò monendo, nè conſentiat &c. adpromiſſô eidem præmio certo, quoties reſtiterit efficaciter ac generosè. Hæc & ſimilia certò proficient, & habebunt effectum, modò pœnitens ipſe efficaciter ea adhibeat. Caſû quo verò ancilla non reſiſteret efficaciter, ſed potiùs anſam præberet, quærenda neceſſariò erit alia, prout more ſuo ſapienter advertit P. Gobat *Theolog. experim. tr. 7. n. 34. Reſponſ. ad caſ. impud.*

quia periculum relabendi cum hac eſt moraliter certum, cum alia verò incertum, ſeu dubium. Videatur Viva *ad propoſit. 41. ab Alexandro VII. damnatam n. 14.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius perditæ vitæ juvenis, puellam ſub ſpe & promiſſione matrimonii frequenter induxerat ad concedendum ſibi corporis uſum, licèt nil minùs unquam intenderit, quàm ducere eam, hinc hujus inhoneſtiſſimi, ſceleſtiſque commercii carnalis pertæſus, ut tandem ab eadem ſeſe liberaret, ſubornavit alium quendam juvenem, ſibi haud abſimilem, qui tempore nocturno eandem puellam conveniret, perſuaſurus, ut & ſibi corporis ſui poteſtatem faceret: id quod & factum: Sempronius verò de induſtria ſuperveniens, & eandem cum altero deprehendens objurgavit, repudiavit, minitando unà ſimul, ſe, ſi vel minimum quidpiam prætenderet, acceſſurum Judicem, eámque velut infame ſcortum accuſaturum. Quæritur jam 1. quomodo Sempronius peccaverit? 2. An tutâ conſcientiâ poſſit repudiare puellam hanc, velut infidelem & fœdifragam, an verò à Confeſſario obligandus ſit, ad eam ducendam in conjugem?

236. ℞. Sempronium absque dubio deliquiſſe mortaliter, nedum contra caſtitatem, toties quoties puellam induxit ad concedendum ſibi corporis uſum, ſed vel maximè etiam

etiam contra charitatem, ſcandaloſè inducendo alterum juvenem ad idem vitium: immò & contra fidelitatem, puellam decipiendo ficta matrimonii ſpe ad uſum corporis ſibi concedendum. Ratio horum de ſe liquet, & patebit cuilibet, rem & circumſtantias hujus caſûs perpendenti. Unde 237.

℞. jam ad alterum quæſitum. Sempronius nequit tutâ conſcientiâ puellam repudiare, ſed tenetur eam ducere in conjugem, non quidem vi promiſſionis fictitiæ, quippe quæ eô ipſo, quòd vero conſenſu deſtituta fuerit, fuit nulla, ſed vi contractûs innominati: *do ut des*; cùm enim puella uſum corporis ſui non aliter conceſſerit Sempronio, niſi ea conditione & lege, ut poſtea matrimonium ſecum iniret, non potuit Sempronius hunc uſum aliter acceptare, niſi ſimul ex naturali æquitate & juſtitia contrahendo obligationem implendi etiam idipſum, cujus causâ puella partes ſuas expleverat, prout cum Laymanno diximus ex profeſſo *Theolog. Sacrament. part. 3. Confer. 1. n. 13.*

238. Neque obſtat, quòd puella videatur fregiſſe fidem ſponſalitiam, concedendo alteri uſum corporis ſui: fractio autem fidei præbeat juſtam cauſam reſiliendi à ſponſalibus, prout *communiſſimè* tradunt DD. cum S. Thoma *1. 2. q. 43. a. 3.* Sanchez, Tanner, Tamburr. Gobat. *Theolog. exper. tr. 10. n 328.* &c. Non, inquam, obſtat; quia quòd fidem fregerit

gerit, suô modo imputandum venit Sempronio, cujus subornatione ab alio fuit sollicitata; volenti autem & consentienti non fit injuria: ferè quemadmodum si maritus uxori suæ causam præbeat adulterandi, nequit ex hoc capite petere, aut prætendere divortium, prout habetur *cap. si tu. 37. q. 2.* ubi dicitur: *si tu abstines sinè uxoris voluntate* (scilicet à reddendo debito) *tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ.* Atque hinc ulteriùs Sempronius peccati mortalis condemnandus est, eò quòd injustâ ac perniciosa hac fraude quæsiêrit à sponsalibus sese liberare; quia fraudulenter egit contra jus magni momenti à puella acquisitum. Et licèt hæc metu incurrendæ prostitutionis fortassis non sit motura litem, Sempronius tamen propterea non erit securus in conscientia; quia talis remissio sponsalium est quædam species donationis, quæ debet esse liberalis ac libera: huic autem libertati obstat metus, & fraus injusta à Sempronio commissa, in ordine ad cogendam quodammodo puellam ad hanc remissionem, prout benè notârunt Aversa, Sporer, Gobat *tr. 10. n. 258.* la Croix *lib. 6. part. 3. n. 160.* Ex quo liquet, à Confessario hanc obligationem esse benè inculcandam Sempronio, nec facilè hunc absolvendum, nî velit suæ satisfacere obligationi.

CA-

CASUS TERTIUS.

CAjus Germani ſui filiam aſpirantem ad ſtatum religioſum ſuſceperat erudiendam in muſica, literis, & aliis ad hunc ſtatum neceſſariis: poſt aliquot tempus ex familiari converſatione ejusdem amore captus, ea docuit, quæ meliùs ignorâſſet: ventum quippe fuit poſt blanda verba ad amplexus & oſcula, tandem ad ipſum opus frequenter: nè verò criminis hujus ſuſpicionem apud quempiam mortalium incurreret, juſſit, ut puella coram Sacerdote in ſacro tribunali aliud nil diceret, niſi quòd habuerit rem toties &c. cum aliquo ſoluto, ipſe viciſſim confitendo aliud nil dicebat, niſi quòd habuerit rem cum perſona ſoluta. Tandem, cùm vidiſſet, eandem puellam plus profeciſſe in hac malitia, quàm muſica, proptereáque animum abjeciſſe de ingredienda Religione, conſcientiæ ſtimulis agitatus Confeſſario aperuit mentem ſuam, enarravit delicta cum omnibus circumſtantiis, petiitque doceri, an vel ipſe, vel puella hactenus præfato modô præcisè ſeſe accuſando ſatisfecerint præcepto confeſſionis, & an non propterea teneantur repetere omnes confeſſiones factas &c.? Quid Confeſſarius Cajo reſpondebit?

℟. Confeſſarius reſolvet, Cajum peſſi- 239.
mum hunc inſtructorem neutiquam ſatisfeciſſe ſuæ obligationi, ſaltem per ſe loquendo. Ratio eſt: tum quia non ſe accuſavit de ſeductione, & ſcandalo dato puellæ in-

 nocenti,

nocenti, à ſua vocatione avocatæ; tum præſertim, quia non explicavit circumſtantiam inceſtûs, quam tamen nedum ipſe, ſed & puella debuiſſet expreſſiſſe, velut ſpeciem mutantem, cum novo peccato mortali, prout relinquitur ex dictis *n. 226. & 227.* Neque infamia apud ſolum Confeſſarium propterea incurrenda excuſat ab integritate materiali Confeſſionis, veluti ex profeſſo diximus *part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. 6. n. 150.* ſecus enim nemo teneretur ſua aperire peccata, quippe quod nunquam fieri poteſt ſinè aliquali infamia apud Confeſſarium incurrenda. Aliud dicendum foret, ſi propterea rationabiliter timuiſſet infamiam apud alios v. g. Judicem ſæcularem incurrendam, vel ſi hoc peccatum inceſtûs ſinè diffamatione complicis non potuiſſet confiteri, tunc enim juxta probabilem opinionem Armillæ, Dianæ, Navarri, & aliorum multorum licuiſſet reticere hanc circumſtantiam: verùm, cùm tale periculum facilè declinare potuerit, vel dicendo præcisè, quòd commiſerit inceſtum cum perſona ſoluta, in ſecundo gradu ſibi conjuncta; vel quærendo, ſeu adeundo Confeſſarium, cui erat omnino incognitus: hinc convincitur malè feciſſe, reticendo in actu Confeſſionis circumſtantiam inceſtûs, & adhuc pejus, ſuadendo puellæ, ut & ipſa reticeret.

Sed

Sed quid, ais, si quis carnaliter delinquat cum puella, quam è fonte Baptismatis suscepit, vel in confirmatione &c. vel si peccet cum filia confessionis, cujus scilicet Confessiones consuevit excipere &c. tenebiturnè has circumstantias explicare?

℞. primò. Qui carnaliter delinquit cum puella, quam è fonte baptismatis suscepit, vel ex confirmatione &c. tenetur hanc circumstantiam in confessione exprimere. Ratio est: quia tali personæ, utpote spiritualiter sibi conjunctæ debebat specialem reverentiam, immò etiam in defectum parentum carnalium specialem instructionem, & educationem in vita Christiana: ergo eandem seducendo agit in materia gravi contra suam obligationem, & contra reverentiam eidem debitam, ideóque committit incestum, secundùm *communissimam DD.* Utrùm verò talis incestus specie differat ab aliis commissis cum persona conjuncta in linea consanguinitatis carnalis &c. vel affinitatis &c. rursus disputant DD. in utramque partem probabiliter: Mihi videtur cæteris probabilior opinio Sanchezii *l. 7. de Matr. disp. 5. n. 9.* & Tamburini *l. 7. Decalog. c. 4. n. 4.* asserentium, talem incestum specie differre ab incestu in linea consanguinitatis & affinitatis. Ratio est: quia incestus spiritualis addit circumstantiam quandam sacrilegii, ob violatam reverentiam vi Sacramenti 240.

menti tali personæ debitam: proptereáque talis circumstantia in actu confessionis probabiliùs explicari debet, licèt explicari non debeat, an talis incestus fuerit commissus cum persona vi baptismatis aut confirmationis conjunctâ, vel an fuerit commissus cum baptizata, vel cum commatre ejusdem baptizatæ, &c. quia in his semper committitur peccatum cum eadem specie difformitate (esto graviore aut leviore ob majorem vel minorem conjunctionem) scilicet contra eandem reverentiam debitam personis, ex intuitu Sacramenti connexis.

241. ℞. jam secundò ad alteram partem ejusdem quæsiti. Confessarius peccando carnaliter cum filia confessionis per se loquendo non committit incestum. Ità Azorius, Filliucius *tr. 30. n. 105.* & alii. Ratio est: quia inter Confessarium & filium aut filiam confessionis non intercedit cognatio spiritualis, quippe quæ solùm oritur ex baptismo & confirmatione; prout habetur *cap. fin. de cognat. spirit. in 6.* Si tamen Confessarius supponatur simul esse Parochus respectu hujus pœnitentis, Henno haud immeritò putat, hanc circumstantiam in Confessione necessario fore exprimendam; quia cùm talis Pastor vi sui officii sit obligatus ad pascendum gregem verbô & exemplô, hinc quemadmodum Pastor graviter contra justitiam delinqueret, si oves sibi concreditas

tas verbô non paſceret: ità à fortiori graviſſimè peccabit contra juſtitiam, ſi, quod verbis fortaſſis ædificavit, exemplô deſtruxerit. Nec dubitandum, quin ſanguinem talis animæ Chriſtus ſit aliquando requiſiturus de manibus talis Paſtoris: profectò ſi hodiedum væ! intonat per os Ezechielis *c. 34. v. 4.* illis Paſtoribus, qui, *quod abjectum non reduxerunt, & quod periêrat, non quæſiêrunt* &c. quantò ſeveriùs animadvertet in illos, qui, quod bonum deſtruxerunt, ac ſeduxerunt. Unde & per Jeremiam *c. 23. v. 1.* dicitur: *Væ Paſtoribus, qui diſperdunt, & dilacerant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus.* Nec immeritò in Diœceſi Trevirenſi, & aliis nonnullis commixtio Sacerdotis cum filia ſpirituali eſt Caſus reſervatus: quia etiam in Jure Canonico graviſſimæ pœnæ ſtatutæ leguntur in hujusmodi delinquentes, prout videre licet *cap. Omnes. c. ſi quis* &c. *Non debet X. q. 1.* Videatur de hoc de Sainte Beuve *Reſol. caſ. conſc. tom. 3. caſ. 84.*

§. III.
Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis 1. non ſatisfacturum præcepto confeſſionis, qui conſummatâ copulâ fornicatus accuſando 242

ſe

ſe præcisè diceret, ſe contra caſtitatem peccâſſe cum ſoluta, ſed debere addere, ſe habuiſſe copulam. Ità Card. Lugo *diſ. 16. de pœnit. ſect. 5. n. 238.* Tamburinus *lib. 7. in Decalog. c. 1. §. 1. n. 2. & alii.*

Ratio eſt: quia omiſſâ mentione de copula, non explicaret malitiam fornicationis, ejusdémque ſpecificam differentiam ab aliis peccatis contra caſtitatem. Ob eandem rationem puto, non ſatisfacturum, qui copulam abrupit, poſteaquam advertit proximam effuſionem ſeminis, quod dein extra vas ſparſit, cô fine præcisè, nè fœmina evaderet prægnans; quia etiam talis non ſatis exprimeret malitiam fornicationis: immò verò tenebitur ulteriùs exprimere circumſtantiam perſonæ, ſi fortaſſis fuit conſanguinea aut affinis, utì benè notat R. P. Kreſslinger *addit. I. poſt n. 44. ad tract. 9. diſt. 4.* R. P. Reiffenſtuel *Theolog. mor.*

243. Colliges ſecundò, concubitum ſoluti cum vidua non eſſe adulterium, ſed fornicationem ſimplicem. Ratio eſt: quia non eſt, niſi concubitus ſoluti cum ſoluta ex mutuo conſenſu, utì ſupponitur. Similiter concubitus fidelis cum infideli, ſi utraque pars ſupponatur eſſe ſoluta, per ſe loquendo (ſeclusô ſcilicet periculô ſubverſionis, aut contemptu Religionis) non eſt, niſi fornicatio, prout benè notat Filliucius *tr. 30. n. 52.* Lugo, Tamburinus, Sporer, & alii. Copula tamen

tamen cum ſponſa alterius, tametſi dici non poſſit adulterium, eò quòd ſponſus nondum habuerit jus in re, ſeu corpus ſponſæ &c. Nihilominus probabiliùs præter fornicationem ſimplicem involvit malitiam contra juſtitiam; quia ſponſus jam habuit jus ad rem, & ſponſi cenſentur vi ſponſalium voluiſſe ſe obligare ad reddendum, & conſervandum corpus ſuum in eo ſtatu, in quo eſt, dum ſponſalia contrahunt, veluti diximus *part. 3. Theolog. Sacrament. Confer. 2. n. 59.* Idipſum tenet Covarruvias, Sanchez, Filliuc. *loc. cit. n. 54.*

Sed quid, ais; de copula frigidi, ſeu Evnuchi?

℞. Hanc non eſſe meram, ſeu ſimplicem fornicationem, ſed inſuper involvere malitiam contra naturam. Ratio eſt: quia per talem concubitum fruſtratur finis humanæ generationis, & inutiliter ſperma utriusque concumbentis provocatur, proptereáque in confeſſione hæc circumſtantia debet exprimi. Ità Sanchez *lib. 9. de Matr. diſp. 19. n. 8.* Tambur. ubi ſuprà *§. 1. n. 9.* 244.

Colliges tertiò, peccatum inceſtûs tantò eſſe gravius, quantò perſona, cum qua perpetratur, eſt magìs conjuncta. Ratio eſt: quia ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 227.* malitia inceſtûs petitur ex irreverentia illata perſonæ conjunctæ; cùm ergo irreverentia tantò ſit major, quantò major eſt conjunctio, ſequi- 245.

ſequitur, & malitiam tantò eſſe majorem. Unde graviùs procul dubio peccat, qui carnaliter cognoſcit propriam matrem aut ſororem, quàm ille, qui cognoſcit ſolùm nurum, vel materteram, vel amitam. Unô verbô, graviùs peccat, qui impudicè agit cum conſanguinea in primo, quàm ſecundo gradu, graviùs itidem delinquit, qui cum conſanguinea, quàm qui cum affine duntaxat. Et quia juxta probabilem multorum opinionem hæc diverſitas graduum non ſolùm malitiam aggravat, ſed & ſpeciem mutat; hinc ſi pœnitens ſe ipſum non exprimat, oportebit, ut Confeſſarius propinquitatem, ſeu conjunctionem graduum magìs examinet, quatenus poſſit congruam injungere pœnitentiam. Videatur Bonacina *de Matrim. q. 4. pun. 16. n. 4.* vel Filliuc. *tr. 30. n. 98.*

246. Colliges quartò, ad raptum formaliter talem minimè opus eſſe, ut concubitus vel alia turpitudo libidinoſa opere ipſo fuerit exercita, ſed ſufficere, perſonam fuiſſe violenter abductam explendæ libidinis causâ, velut conſtare poteſt ex dictis *n. 329.* Quantum ad malitiam tamen in foro conſcientiæ incurrendam perinde eſt, ſive mas violenter abducat fœminam, ſive fœmina marem, non item quantum ad pœnas in foro fori incurrendas; quia tales pœnæ probabiliùs afficiunt ſolos raptores, non item raptri-

raptrices fœminas, quandoquidem hoc rariſſimè contingit: de iis verò, quæ rarò contingunt, non ſoleant intelligi, aut ferri leges, prout diximus *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 12. n. 292.* Videantur de hoc Sanchez *lib. 7. de Matr. diſp. 12. n. 25.* Leſſius *de J. & J. l. 4. c. 3. n. 66.* Tambur. *l. 7. Decal. c. 6. §. 2. n. 8.*

Colliges quintò, nec eſſe raptum dicendum, ſi quis tentet copulam carnalem cum fœmina dormiente, vel aliter uſu rationis deſtituta. Ratio eſt: quia in tali caſu non fit abductio fœminæ. 257.

Certum nihilominus eſt, tale peccatum in confeſſione ſingulariter exprimendum, eò quòd præter malitiam luxuriæ inſuper involvat malitiam injuſtitiæ: & ſi perſona oppreſſa fuit virgo, quæ ante ſomnum vel amentiam non conſenſit in hujusmodi actum, talis concubitus participabit malitiam ſtupri. Ità Tamburinus *cit. n. 17.* Babenſtuber *loc. cit. art. 2. n. 48.*

Colliges ſextò, Religioſum, Sacerdotem, 248.
vel Clericum in ſacris conſtitutum, turpia exercendo, ſeu carnaliter peccando cum perſona per votum ſolemne caſtitatis DEO conſecrata, committere duplex ſacrilegium; quia non ſolùm propriam, ſed & alienam perſonam ſacram indignè tractat: quemadmodum maritus cognoſcens carnaliter aliam maritatam, duplex adulterium committit;

eò

eò quòd duplex jus violet, ſcilicet uxoris propriæ, & alterius mariti.

Econtra tamen Religioſus, qui ſimul eſt Sacerdos, vel ſacris Ordinibus initiatus, ſecum ipſo peccando probabiliter unum duntaxat ſacrilegium committit: quia unicum duntaxat corpus indignè per hoc tractat: & licèt hoc ſuum corpus ex duplici titulo, ſcilicet voti ſolemnis caſtitatis in ſacra profeſſione emiſſi, & voti ſolemnis ſacris Ordinibus annexi debuiſſet dignè tractari; quia tamen utrumque votum eſt ejusdem ſpeciei, hinc & violatio utriusque eſt eadem ſpecie, immò & eadem numerô in eodem actu. Ità Sanchez *l. 5. mor. c. 6. n. 14.* Diana *part. 1. tr. 7. reſol. 4.* Sporer *Theolog. Sacrament. part. 4. c. 3. n. 617. & 618.* ubi is ait, Sacerdotem ſatisfacturum, ſi in confeſſione dicat, ſe peccâſſe contra votum caſtitatis, aut ſi fœmina dicat, ſe habuiſſe rem cum aliquo voto caſtitatis obſtricto, tametſi nihil dicat, quòd is fuerit Sacerdos aut Religioſus. Nihilominus mihi cum Leſſio *lib. 4. de J. & J. c. 3. n. 87.* Matthæuccio *l. 7. c. 17. n. 122.* & aliis probabiliſſimum videtur, talem Sacerdotem, vel Religioſum in ſacris conſtitutum peccando carnaliter, committere duplex ſacrilegium, haud equidem ex eo, quòd peccet contra duplex votum, ſed ex eo, quòd peccet contra duplicem ſanctitatem ſui corporis, unam, quæ ex voto, alteram,

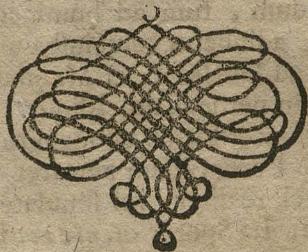
teram, quæ ex Ordinibus sacris proficiscitur; hæc enim procul dubio in morali hominum existimatione specie morali differt ab illa; quis enim neget, longè aliter corpus Sacerdotis vel Clerici in sacris constituti ad cultum divinum consecratum esse, quàm corpus v. g. alicujus Monialis, vel alterius mulieris habentis votum solemne castitatis?

Quare (salvô meliori judiciô) ego puto, in confessione exprimendum necessariò esse, tale peccatum carnale commissum fuisse à, vel cum Clerico in sacris constituto.

Colliges septimò, committi sacrilegium reale, & quidem abominabilissimum, quando res sacra, præsertim SS. Missæ Sacrificium promittitur, vel datur in pretium operis carnalis. Ratio est: quia hoc modô res sacra, immò omnium sanctissima indignissimè tractatur, dum id, quod ex divina misericordia institutum fuit, tum ad DEUM honorandum, tum ad hominem sanctificandum, adhibetur velut instrumentum aut medium ad DEUM T. O. M. offendendum, & animam perdendam. Idipsum dicendum foret, si Sacerdos ob eundem turpissimum finem SS. Evcharistiam portaret ad quampiam, vel realiter, vel simulatè duntaxat infirmam. Ità Sporer *cit. n. 620.* Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 668. & 669.* Babenstuber *cit. n. 89.* Bonacina *de Matr. q. 4. pu. ultim. 4. & 5.* Qui verò hujusmodi turpitu- 249.

dinem, copulam scilicet carnalem, vel tactus impudicos &c. exercet, dum S. Scapulare, vel alias sacras Reliquias portat secum, vel è collo pendentes &c. propterea non committit sacrilegium, eò quòd hujusmodi res sacræ merè concomitanter, & per accidens se habeant ad opus turpe, prout jam diximus *Theolog. moral. Decalog. part. 1. Confer. 4. n. 104.*

Cæterùm, an, vel quando speciale peccatum sacrilegii committatur effusione seminis aut sanguinis humani in Ecclesia, vel aliis locis piis, item, an committatur aspectibus, aut colloquiis lascivis in sacro loco factis &c. diximus jam *part. 2. Theolog. Decalog. Confer. 18. n. 561. & seqq.* quò etiam Lectorem remittimus.

CON-

CONFERENTIA NONA.

De Luxuria completa contra ordinem naturæ.

SUMMARIUM.

250. Nomine peccati contra naturam hic intelligitur actus luxuriæ, repugnans ordini generationis.
251. Estque triplex, scilicet 1. pollutio, 2. bestialitas, & 3. sodomia.
252. Pollutio est voluntaria seminis effusio extra concubitum;
253. Quæ probabiliter etiam in mulieribus contingere potest;
254. Estque intrinsecè mala.
255. Solvitur gemina instantia contra hoc.
256. Fas est aliquando ponere actionem, vel causam de se honestam ac utilem, esto inde prævideatur subsecutura pollutio &c.
257. Quòd si causa illa, vel actio sit inhonesta, oportet attendere, an in genere luxuriæ sit mortaliter, vel verò venialiter tantùm mala.
258. Nomine distillationis intelligitur quidam fluxus humoris medii inter verum semen & urinam.
259. Quæ si fiat cum magna carnis motione, potest evadere mortaliter mala.

260. Bestialitas est concubitus hominis cum bruto ideóque enorme peccatum.

261. In actu confessionis probabiliùs exprimendum est, an bestia illa fuerit mas, vel fœmella.

262. Ad bestialitatem pariter reduci debet nefandissimus concubitus cum dæmone.

263. Sodomia propriè talis & perfecta, est concubitus inter masculos in vase non naturali, seu præpostero.

264. Estque gravissimum peccatum, varias post se trahens pœnas.

265. Resolvitur Casus I. cujusdam Juvenis, qui ex confricatione membri sensit fluxum seminis, ignorans, quid rei esset.

266. Huic proin à Confessario seriò inculcandum, ut deinceps abstineat a similibus.

267. Quid consulendum illi, qui animadvertit, se tempore nocturno pollui, quoties cum certo quodam situ, honesto tamen, decumbit in lectum.

268. Resolvitur Casus II. de quadam puella bestiaria.

269. Quid si talis persona utatur membro alicujus bestiæ ad se polluendam?

270. Resolvitur Casus III. de quodam Juvene, assueto incumbere super alterum velut fœminam.

271. Et quid si fœmina taliter incumbat super aliam?

272. Tametsi omnes pollutiones sint ejusdem speciei, nihilominus communiter contrahunt diversas specie malitias &c.

273. In nullo casu fas est procurare pollutionem.

274. Licitum tamen est, sumere medicamenta, ad expellendum semen judiciô Medicorum corruptum.

275. Evigilans non tenetur reprimere fluxum seminis in somno inchoatum, benè tamen excludere consensum in delectationem.

276. Qui

276. Qui permittit se pollui manu alterius, vel alium polluit manu propriâ, tenetur in confessione exprimere qualitatem circumstantiarum.

277. Idipsum singulariter exprimendum est, si impubes vel Evnuchus tentet in se provocare semen, vel si alius pubes in impubere id attentaverit.

278. Medici, Chirurgi, Confessarii &c. vi sui officii impudica tractantes aut legentes, & inde pollutionem sentientes, non peccant, modò consensum constanter excludant.

279. Cautè legendi sunt, qui docent, fas esse fricare genitale membrum, ad abigendum peracrem pruritum &c.

280. Non satisfaciunt præcepto confessionis, qui sodomiam aut bestialitatem commissam non exprimunt, nisi sub nomine pollutionis procuratæ.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Luxuria completa contra naturam.

QUæres primò, quid sit peccatum contra naturam, & quotuplex?

℟. primò. Peccatum contra naturam hoc 250. locô appellatur actus luxuriæ repugnans ordini, quem natura præscripsit generationi humanæ. Ità in re Lessius *l. 4. c. 3. n. 89.* Henno *tr. in Decalog. disp. 6. q. 7.* Reiffenstuel

Theolog. mor. tr. 9. dist. 4. n. 43. & alii plures. Dicitur *actus luxuriæ*; tametsi enim in latiori sensu omne peccatum contra legem naturalem commissum, dici possit contra naturam, in quantum repugnat rationi naturali, propriè tamen loquendo hìc solùm agimus de peccatis luxuriæ, sextô Decalogi præceptô repugnantibus, & quidem *contra ordinem generationis humanæ*; pro cujus pleniori intellectu animadvertendum, ad naturam actûs venerei, ut ex eo possit fieri generatio ejusdem speciei, necessariò quinque requiri, scilicet 1. conjunctionem duorum, quia unus homo se solo non sufficit ad generationem (sicut nec unum animal in cæteris animantibus) 2. eandem in utroque naturam. 3. sexum diversum. 4. organa, seu vasa congrua. 5. debitum congrediendi modum. Ità *DD. proximè cit.* Unde

251. ℞. jam secundò, ád alteram partem ejusdem quæsiti, peccatum luxuriæ contra naturam est triplex. 1. *Pollutio*, quæ aliô nomine appellatur mollities, vel *peccatum mollitiei*, dum scilicet homo semen solitariè, id est, sinè conjunctione cum alio effundit. 2. *Bestialitas*, dum quis commiscetur carnaliter alteri naturæ, puta bestiæ, vel dæmoni, assumenti naturam hominis, aut bestiæ &c. 3. Sodomia, dum scilicet quis eidem sexui, utputa mas mari, fœmina fœminæ commiscetur suo modô.

Solent

Solent Doctores communiter adhuc re-censere alias duas species luxuriæ completæ contra naturam, scilicet 1. quando serva-tur quidem diversitas sexûs, sed non debi-tum vas, utputa si vir congrediatur cum fœmina, sed in vase præpostero. 2. Quan-do præposterô modô copulam tentant, pu-ta viro succubo, & muliere incubâ; aut virô à tergo ad instar canum vel pecorum congrediente; quibus modîs regulariter lo-quendo solet semen effundi, & frustrari ge-neratio. Verùm (nî fallor) prior modus congruè ad sodomiam, posteriores autem ad pollutionem congruè reduci possunt: & quia de modo indebito jamjam egimus, *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 17. à n. 409.* ubi de usu matrimonii incongruo ac illicito: hinc restat hìc nobis agendum de pollutio-ne, bestialitate, & sodomia.

Quæres proin secundò, quid sit pollu-tio seu mollities?

℞. Pollutio, seu (ùt alio nomine voca- 252.
tur) mollities rectè describitur, quòd sit voluntaria seminis effusio extra concubi-tum. Ità Henno *cit. art. 1. concl. 1.* Laymann *l. 3. sect. 4. n. 14.* Explicatur breviter. Di-citur 1. *voluntaria*; quia pollutio secundùm mox dicta est peccatum contra naturam: atqui nisi effusio seminis esset voluntaria, peccatum non posset esse: hinc fit, ut si

talis effusio contra voluntatem, sive dein in somno, sive etiam in vigilia contingat, cum constanti exclusione consensûs in delectationem &c. peccatum esse non possit, sed potius occasio meriti. Dicitur 2. *effusio seminis*, ut distinguatur à distillatione, quæ consistit in quadam subtili emissione cujusdam humoris medii inter verum semen & urinam, quæ subinde etiam naturaliter sinè delectatione, aut libidinosa commotione fieri potest: unde dici non debet pollutio, licèt evadere possit peccaminosa, si voluntariè acceptetur, si fiat cum magna commotione, seu carnis rebellione; quô casu reductivè pertinet ad pollutionem. Dicitur 3. *extra concubitum*, non verò *extra vas ad generationem ordinatum* &c. ut per hoc comprehendantur mulierum pollutiones, quæ, licèt seipsas tangendo semen effundant ad vas naturale generationi aptum, scilicet matricem, nihilominus pollutionis culpam incurrunt, dum hoc extra concubitum faciunt; quod verum est (ait Henno) in omnium sententia, & maximè in sententia D. Bonaventuræ & Scoti post Hypocratem & Galenum, quibus communiùs adhærent Medici, volentes semen mulieris activè concurrere ad generationem, & consequenter tunc frustrari fine à natura intentô.

253. Errant ergo Confessarii (subdit idem Henno *loc. cit.*) qui tantùm inquirunt à mulieribus,

ribus, an non senserint aliquando humoris fluxum extra corpus, putantes tunc contigisse pollutionem, aliàs non; cùm tamen sæpè exteriùs sentiant humoris medii fluxum sinè pollutione, immò sinè delectatione: econtrà verò patiantur interiùs veras pollutiones sinè fluxu externo; quod accidit, dum semen de vase decisum ad matricem mittitur: quod fœminæ facilè sentiunt, immò magnâ voluptate percipiunt. Fatendum tamen, aliquando per motus valde violentos & enormes, etiam exteriùs pati pollutionem, licèt rariùs. Ità Doctor *cit.* cui consonat illud, quod de judicio Medicorum jam pridem scripsit solertissimus Gobat. *Theolog. experim. tr. 9. n. 391.* scilicet semen muliebre regulariter diffluere ad matricem, rarò extrà, proptereáque ad dignoscendum, an & ipsæ seminaverint, sícque copula perfecta intervenerit, & inde prognata affinitas, modestè à Confessario interrogandas esse, annon in ipso actu concubitûs, vel paulò antè aut pòst senserint magnam voluptatem; quod esset indicium, etiam ipsas seminâsse. Ità Gobat, ità & nos *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 10. n. 250.*

Audio tamen, hodiè à Doctoribus Medicis communiter negari, dari in mulieribus verum semen, aut veros testiculos, sed potiùs ovaria, quibusdam parvulis ovis, magnitudinem pisi viridis non superantibus (ab

aliis vocantur veſiculæ) referta. Ità D. Georgius Francus, videndus apud Paulum Zachiam *in Quæſt. Medico-legal. tom. 2. lib. 9. tit. 11. q. un. n. 19. in fine.* Quidquid tamen de hoc ſit: apud Theologos certum, & indubitatum manet, mulieribus æquè parùm ac impuberibus, vel ſpadonibus permiſſum eſſe, ut (extra concubitum conjugalem) vel propriô vel alterius tactu ad venerem ſeſe provocent; quia, cùm ex tali contactu & provocatione ſpermatis ſentiant maximam voluptatem (ùt omnes, tam mulieres, quàm Medici fatentur) hinc ſi id ſemel permitteretur iisdem absque reatu conſcientiæ, hac voluptate contentæ facilè reſpuerent connubia, non ſinè maximo præjudicio ſpeciei humanæ: ergo ob eandem cauſam, ob quam natura maſculis, etiam impuberibus ac ſpadonibus, interdictam voluit procurationem pollutionis, aut provocationem ſpermatis, debuit & fœminis interdixiſſe hujusmodi provocationem &c. &c.

Quæres tertiò, ſitnè pollutio intrinſecè mala, ità, ut in nullo caſu liceat eam procurare?

254. ℞. Affirmativè. Ità *communis DD.* apud Laymann, Sporer, & alios. Ratio hujus eſt: quia ſemen humanum à natura ordinatur ad generationem: ergo illud effundere

dere ob alium finem, repugnat ordini naturæ, idque graviter; quia in materia gravi. Enimverò, cùm in tali effusione homo sentiat magnam voluptatem, hinc si semel in aliquo casu v. g. reparandæ sanitatis causâ &c. esset licita, procul dubio homines ex natura sua proni ad captandas hujusmodi voluptates abuterentur hac facultate, non sinè maximo præjudicio speciei humanæ. His de causis Innocentius XI. sequentem *n.* 49. propositionem damnavit. *Mollities jure naturæ prohibita non est, unde si DEUS tam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria.* Verùm contra hoc

Dices. Fas est ob conservationem totius hominis abscindere membrum, v. g. manum vel pedem, item effundere sanguinem: ergo & semen humanum. Et certè ob rationabilem causam v. g. sanitatis, licet pollutionem optare: quidni & eam procurare?

℞. cum Laymanno, Sanchezio, & aliis 255. *nego conseq. & parit.* quia membra, sicut & sanguis humanus instituta sunt ad conservationem & functiones individui: ergo si talis abscissio partis sit necessaria ad conservationem totius, haud imprudenter fit, consequenter nec illicitè. Econtrà verò semen humanum non est ab Auctore naturæ datum propter individuum, sed propter conservationem & propagationem totius speciei

ciei humanæ, quæ multùm per omnem modum periclitaretur, si frustratio ejusdem, seu pollutio semel ob conservationem unius individui permitteretur. Adde, quòd in abscissione membri, vel emissione sanguinis, aut alterius excrementi, non sentiatur voluptas, sicut in procuratione pollutionis. vel emissione seminis, sed potiùs dolor: ergo in abscissione membri non imminet speciei, aut individuo humano tantum periculi, quantum ex procuratione pollutionis. Esto etiam ob rationabilem causam v. g. sanitatis, fas sit desiderare pollutionem, affectu simplici & inefficaci, non tamen licet eam desiderare efficaciter, aut omnino procurare: disparitas est hæc: quia desiderium inefficax potest præscindere à circumstantia delectationis sensualis, neque aliquid nocet speciei humanæ: econtrà desiderium efficax, aut procuratio ejusdem nequit præscindere ab illa delectatione, & multùm per omnem modum esset præjudiciosa toti speciei humanæ, utì jam dictum.

Quæres quartò, sitnè aliquando licitum ponere actionem vel causam, ex qua probabiliter creditur subsecutura pollutio?

256. ℞. primò. Est licitum, quando actio vel causa est de se honesta, & utilis, simúlque ex parte patientis abest periculum consensûs. Ità Henno *ubi suprà art. 2. concl. 1. ex commu-*

communi DD. Ratio est: quia dum quis prosequitur jus suum per actionem de se honestam, effectus quiscunque demum, præter intentionem, & merè per accidens inde subsecutus, non potest imputari ad culpam; quia talis effectus nullo modô censetur voluntarius, sed solùm permissus ab agente, & quidem ex rationabili causa, quam non tenebatur non ponere: ergo quemadmodum mulieri ex rationabili causa pharmaco utenti ad recuperandam sanitatem imputari non potest ejectio fœtûs inanimati, per accidens fortè ex hujusmodi sumptione contingens, ità nec debet tali imputari pollutio præter intentionem subsequens, ad quam se merùm permissivè censetur habere, modò constanter excludat omnem consensum in illam delectationem.

℞. jam secundò ad idem quæsitum I. si 257.
actio illa vel causa in genere luxuriæ est mortaliter mala, & efficaciter influens in commotionem veneream atque pollutionem, utì est v. g. aspectus, aut tactus partium verendarum alterius personæ, præsertim diversi sexûs, ponens hujusmodi causam peccat mortaliter. Ratio est: quia censetur indirectè voluisse procurare pollutionem; qui enim vult causam efficacem, convincitur velle & effectum naturaliter inde fluentem.

Econ-

Econtrà verò II. si causa illa in genere luxuriæ est tantùm venialiter mala, utì est v. g. curiosus aspectus formosæ faciei fœmineæ, vel colli, aut mamillarum quodammodo prominentium, vel si causa quidem mortaliter mala in alio genere, non verò in genere luxuriæ, utpote natura sua non ordinata ad venerem, utì est v. g. excessus in epulis aut potibus delicatis & calidis &c. etiam pollutio inde secuta non erit, nisi venialiter mala. Ratio est: quia cùm talis pollutio non sit voluntaria in se, sed in causa duntaxat, nequit esse magìs peccaminosa, quàm sit ipsa causa: atqui hæc in genere luxuriæ non supponitur peccaminosa, nisi venialiter: ergo etiam pollutio nequit imputari ad majorem culpam, quàm ad venialem, modò semper excludatur libidinosa complacentia in illam, & periculum proximum consensûs. Et ita tenent probatissimi DD. Sanchez *lib. 9. de matr. disp. 45.* Lessius *de J. & J. lib. 4. c. 3. dub. 14. à n. 100.* Laymann *ubi suprà n. 16.* Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. c. 3. n. 645. & seqq.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist. 4. n. 54.* Hæc doctrina pro praxi benè notanda est; tum quia frequentissimè occurrit; tum etiam quia serviet ad tollendos innumeros scrupulos, & casus solvendos, ait Sporer *cit. n. 650. in fine.*

Quæres quintò, quid sit distillatio, & an peccaminosa?

℟. No-

℟. Nomine diſtillationis intelligitur qui- 258.
dam fluxus humoris medii inter verum ſemen & urinam per meatus membrorum pudendorum tam unius, quàm alterius ſexûs, qui poteſt vocari ſalivalis, & ſputalis, & licèt ab humore ſeminali non poſſit tam faciliter diſcerni, propter ſimilitudinem coloris, carnísque commotionem, re ipſa tamen in eo potiſſimùm ab hoc differt, quòd faciliùs fluat, nec cum tanta carnis commotione, prout jam paulò ſuperiùs inſinuavimus *n. 252.* & fuſiùs videre licet apud Gerſon *part. 2. tr. de pollut.* Sanchezium, & alios plures: hôc notatô

℟. jam ad alteram partem ejusdem quæ- 259.
ſiti. Quando diſtillatio contingit absque carnis commotione vel rebellione &c. &c. vel omnino non, vel certè non, niſi venialiter peccaminoſa eſt: benè verò ſecundò, ſi fiat cum magna carnis commotione. Ità cum Sanchez *de Matr. lib. 9. diſp. 45. n. 2. & 31* Bonacina *de Matr. pu. 20. n. 13.* Reiffenſtuel *cit. n. 58. & 59.* Ratio prioris eſt: quia talis humor ad inſtar ſalivæ ſe habet, nec ex ſe habet annexam quandam voluptatem: ergo per ſe loquendo non eſt peccaminoſus. Ratio autem poſterioris hæc eſt: quia ſi fiat cum commotione carnis ac ſpirituum, evadit notabiliter turpis, immò eſt quædam inchoatio pollutionis: ergo ſi voluntariè acceptetur, vel quod pejus

jus foret, procuretur, erit mortaliter peccaminosus.

Quæres sextò, quid sit bestialitas, & quale peccatum?

260. ℞. Bestialitas est concubitus hominis cum bruto; est enorme peccatum, jure, tam divino, quàm humano sub gravissimis pœnis interdictum. Ità *communissimè DD.* Felix Potestas *in exam. Confess. tom. 1. p. 2. n. 2182.* Henno *art. 5. concl. 1.* Dicitur autem 1. *concubitus*, id est, coitus carnalis &c. ut per hoc excludantur meri tactus impudici; nam si quis tangeret bestiam impudicè usque ad pollutionem ejusdem, fortassis etiam cum pollutione propria, sed sinè omni affectu ad coitum, non committeret bestialitatem propriè dictam, nec incurreret casum reservatum, esto supponatur bestialitas esse reservata, licèt hujusmodi tactus videantur involvere aliquam specialem turpitudinem, reductivè ad speciem bestialitatis pertinentem. Dicitur 2. *cum bruto*, id est, animali, seu re animata alterius speciei ab homine, sive dein sit canis, vel equa aut vacca &c. &c. nam in ordine ad bestialitatem incurrendam perinde est, sive cum animali hujus sive alterius speciei coitus fiat; quia hæc diversitas non est, nisi materialis, & in genere entis: ferè quemadmodum in ordine ad furtum perinde est, sive pecunia auferatur, sive vestis &c. proin necessa-

cessum minimè est, ut in actu Confessionis exprimatur, an peccatum hoc fuerit commissum cum cane vel ove, aut vitulo, gallina &c. Dictum fuit 3. *esse enorme peccatum sub pœnis* &c. Nam in lege veteri *Levit. 20.* statutum fuerat, ut *qui cum jumento vel pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidatur.* Lege civili hodie puniri solet rogô, seu comburiô.

Sed nunquid necessum erit dicere, an bestia illa fuerit mas, aut fœmella?

℟. Probabiliùs tenetur pœnitens id exprimere. Ità contra communem aliorum tenent Mendo *disp. 5. q. 25.* quem sequitur la Croix *l. 6. p. 2. n. 1083.* & noster V. P. Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 681.* 261.

Ratio est: quia congressus hominis cum bestia mare, & cum bestia fœmella in genere moris specie differunt, utpote naturæ, & castitati modis essentialiter diversis oppositi: ob eandem rationem tenetur pœnitens exprimere, si fortassis cum bestia fœmella coivisset in vase innaturali, seu præpostero ejusdem. Ità *DD. citt.*

Porrò ad peccatum bestialitatis reduci debet nefandissimus, & omni jure damnatissimus coitus cum dæmone, prout fieri amat à magis & sagis, dæmone ipsis in corpore assumpto apparente, & succumbente, vel incumbente in forma maris aut fœminæ; est enim coitus hominis cum alia specie, 262.

quia dæmon non est homo, tametsi in specie hominis appareat; immò præter malitiam bestialitatis insuper involvit aliam malitiam contra virtutem religionis, ratione commercii, aut familiaritatis cum hoste humani generis initæ: & præterea potest involvere malitiam v. g. sodomiæ, adulterii, incestûs, vel sacrilegii, secundùm quod talis coitus cum affectu ad dæmonem in forma personæ sacræ, vel consanguineæ &c. apparentis fit, prout cum Bonacina, Filliucio &c. advertit Busenbaum apud la Croix *l. 3. part. 1. n. 918. fin.* De quibus circumstantiis, nisi seipsum explicet, pœnitens examinari debet.

Quæres tandem septimò. Quid sit Sodomia?

263. ℞. Sodomia propriè dicta seu perfecta est concubitus inter masculos in vase non naturali. Ità Felix Potestas ubi suprà *n. 2171.* Duo igitur necessario requiruntur ad Sodomiam perfectam, scilicet 1. coitus seu copula inter personas ejusdem sexûs, & quidem 2. in vase innaturali seu præpostero. Hinc copula masculi cum fœmina in vase indebito, id est, præpostero, non est Sodomia propriè, sed impropriè dicta; quia non est concubitus inter personas ejusdem sexûs. Verosimilius insuper mihi cum mox *cit.* Auctore (contra communem aliorum) videtur, concubitum fœminæ cum fœmina, etiam

etiam cum affectu ad vas præposterum factum, non esse, nisi Sodomiam impropriam; quia inter duas fœminas nequit dari coitus, seu copula perfecta: Nihilominus in confessione talis circumstantia exprimenda necessariò erit; quia committitur Sodomia saltem imperfecta, quæ procul dubio specie morali differt à mollitie, seu pollutione, tametsi facilè crediderim, hujusmodi concubitum à fœmina vel nunquam, vel non nisi rarissimè contingere cum affectu ad vas præposterum alterius fœminæ, benè verò cum affectu ad virum, & ad vas naturale ejusdem, prout in praxi experiuntur illi, quorum est judicare de similibus.

Ex quibus cuilibet, nisi fallor, evidenter 264. colligere licet, peccatum sodomiæ esse gravissimum, & abominabilissimum; id, quod nedum ex quampluribus S. Scripturæ textibus, sed vel maximè etiam ex gravissimis pœnis à DEO propter hoc detestabile crimen inflictis, tum præcipuè, dum ad eluendum hoc scelus Sodomam (unde crimen hoc traxit suam nomenclaturam) totámque illam Pentapolim igne sulphureo de cœlo lapso exussit, atque consumpsit. Porro jure humano civili in constitutionibus pœnalibus Caroli V. *constit.* 116. huic flagitio decernitur rogus, sive comburium. Jure verò Ecclesiastico laici sodomitæ excommunicantur, Clerici verò beneficiis privan-

tur & deponuntur, ità, ut vi constitutionis Pii V. editæ 1568. per Judicem Ecclesiasticum degradari, & potestati sæculari extradi debeant, quæ circa eosdem ità procedere jubetur, prout in laicos hôc vitiò irretitos, legitimis sanctionibus constitutum repererit. Videatur de hoc Babenstuber *tr. 5. disp. 7. a. 2. n. 74.* Sayrus *lib. 8. clav. Reg. c. 5. n. 16.* Reiffenstuel *l. 5. decret. tit. 16. à n. 84.* Tambur. *l. 7. Decal. c. 7. §. 3. n. 5.* item §. *6. n. 3.* ubi cum aliis notat, quòd hujusmodi pœnæ velut odiosæ, utì & reservatio Sodomiæ, non debeant extendi, sed intelligi de Sodomia perfecta inter duos masculos &c. cum immissione seminis in vas præposterum. Ex quo liquet, explicandum esse, fueritne Sodomita agens vel patiens; quia patiens nequit immittere semen in vas præposterum, licèt & ipse possit dispergere.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de Luxuria completa contra naturam.

CASUS PRIMUS.

Titius Juvenis quindecim annorum fatetur inter alia, se jam aliquoties in s. v. membro genitali sensisse nescio quem pruritum sat molestum

ex fluxu cujusdam humoris, ad hunc vero sedandum fricâsse membrum, paulò post dolorem omnem conversum fuisse in magnam voluptatem, simúlque aliquid effluxisse ad instar lactis: insuper adjungit, se hujusmodi fluxum jam aliquoties tempore nocturno sensisse, præsertim si ante cubitum aliquamdiu inhæsit cogitationibus lubricis, & desuper evigilâsse non sinè magna voluptate: Cùm verò non sciat, quid hæc sibi velint; hinc à Confessário petit informari: 1. An protinus sibi liceat præfatô modo sedare pruritum, & 2. si tempore nocturno etiam contra intentionem propriam simile quid contingeret, an liceat sibi tactu manuum adjuvare naturam, & promovere hujusmodi fluxum? Quid judicii Confessarius ferat de tali juvene? vel 2. quid ad hæc dubia respondebit?

℞. Ex hac simplici narratione seu confessione facilè Confessarius prudens colliget, hunc juvenem esse quodammodo innocentem, vel simplicem potiùs, utpote ignorantem generationis humanæ principium, semen scilicet humanum, quod sub nomine lactis, vel ad instar lactis expressit: colliget insuper, esse hominem bonæ mentis, & teneræ conscientiæ, eò quòd sollicitè indaget, quid sibi deinceps liceat, vel non: 265.

Proin concludet, cum hujusmodi hominibus cautè, immò cautissimè, procedendum esse, nè fortassis incautiùs aut liberiùs à Confessario in hac materia eruditi, talia

discant, quæ meliùs ignoràssent, & qui hactenus materialiter tantùm, deinceps incipiant peccare formaliter. Verùm ut maneamus in nostro casu,

266. ℟. jam ad alterum quæsitum, ut Confessarius paucis se expediat, ad præfata proposita dubia respondeat, non licere deinceps vel fricando sedare pruritum, vel manu adjuvare, & promovere hujusmodi fluxum. Ità enim docent Mendo, Tamburinus *in Decalog. l. 7. c. 7. §. 2. n. 18. & 19.* Sporer *Theolog. Sacrament. part. 4. n. 657.* La Croix *lib. 3. p. 1. n. 926.* & alii plures, hâc potissimùm ratione; quia talis fricatio seu frictio per se tendit ad provocationem seminis; tum etiam, quia in tali juvene semper adest evidentissimum periculum consensûs in voluptatem, & ob hanc sæpiùs percipiendam in provocationem pollutionis. Et quia hujusmodi juvenes faciliùs ducuntur motivis sensibilibus ac naturalibus, quàm supernaturalibus, hinc Confessarius paucis dicat, subesse periculum incurrendi diversas infirmitates ex frequentiori fluxu, aut provocatione talis humoris, ideóque vel maximè abstinendum à fricatione, vel promotione ejusdem fluxûs: dicat insuper, id fieri non posse sinè gravi offensa DEI &c. ideóque ante somnum non ampliùs deliberatè immorandum cogitationibus impuris, sed potiùs vigilandum, ut, si vel natura,

vel

vel astutia dæmonis similia ingerat phantasiæ, illico intellectum avertat ab hujusmodi objectis, DEI gratiam, & B. V. Mariæ opem, ac patrocinium devotè invocet, & huic sese commendet: insuper conetur intellectum applicare, vel ad recolendum quoddam mysterium passionis dominicæ, vel judicii divini horrorem, purgatorii aut inferni rigorem &c. quatenus hoc modo astus inimici infernales eludat.

Sed quid (ais) de illo pœnitente tenendum, qui multiplici experientiâ doctus, se semper in somnò pollui, quoties cum certo quodam, honesto tamen situ, decumbit in lectum, & tamen hujusmodi situm non vitat, quin potiùs de pollutione perpessa sibi congratulatur; quia rationabiliter credit, hujusmodi exonerationes naturæ proficuas esse suæ complexioni ac sanitati? Quid, inquies, de tali pœnitente judicii ferendum est, vel quid eidem interroganti respondendum?

℞. A Confessario vel maximè attendendum, an in tali pœnitente subsit periculum 267.
consensûs in ipsam delectationem, vel non? id, quod ex confessione reliqua, vel speciali indagine facilè dignosci poterit. Si subsit periculum consensûs, eidem 1. seriò inculcandum, ut deinceps abstineat à tali situ: si verò absit omne periculum consensûs, 2. eidem dicat, quòd non teneatur ab-

 stinere

ſtinere ab hujusmodi ſitu honeſto, nec peccaturum, ſi de pollutione præcisè, vel potiùs de exoneratione naturæ, in quantum hæc proficua eſt ſuæ complexioni, ſibi congratuletur, ſecus 3. ſi delectaretur de ipſa pollutione ſecundùm ſe, id eſt, de illo delectabili fluxu ſeminis; de quo proin maximopere cavendum, & abſtrahendum. Reſolutio hæc trimembris bene eſt notanda tum Confeſſario, tum ipſi etiam pœnitenti. Ratio primi eſt: quia ſi pœnitens ſupponatur lubricus homo, & aſſuetus ſibi complacere de tali actione, tunc per talem ſitum, quantumvis de ſe honeſtum ac licitum, ſeſe exponeret periculo proximo peccandi: at, nefas eſt, per actionem etiam de ſe honeſtam, ſeſe exponere periculo proximo peccandi, niſi talis actio ſit ſummopere neceſſaria, vel moraliter inevitabilis, qualis certè non eſt ſitus ille in lecto, ex quo prævidetur ſubſecutura pollutio: ergo abſtinendum foret ab hoc, ídque tantò ſollicitiùs, quantò evidentiùs timendum, nè mentiatur iniquitas ſibi, & ſub ſchemate ſe taliter ſituandi lateat ſiniſter affectus ſeſe polluendi, prout benè notant Sanchez, Laymann, Navarr. Buſenbaum, apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 920.*

Ratio ſecundi eſt: quia ſecundùm dicta *n. 256.* nemo tenetur abſtinere ab actione de ſe honeſta & utili, ex qua prævidetur ſub-

ſubſecutura pollutio, quando abeſt periculum conſentiendi in illam turpitudinem: & quia exoneratio naturæ à ſuperfluo ſemine, & inde conſequens ejusdem naturæ ſublevatio, eſt res honeſta, ſecundùm rectam rationem appetibilis; hinc nemo tenetur de ea triſtari, ſed potiùs licitiſſimè ſibi de hac gratulatur, non minùs, quàm de ſuperato alio morbo. Sanchez *de Matr. l. 9. diſp. 45. n. 4.* cum S. Auguſtino, S. Thoma, & aliis *DD. communiter.*

Ratio autem tertii eſt hæc: quia illa delectabilitas ex fluxu ſeminis effuſi (extra actum conjugalem) eſt intrinſecè mala, ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 254.* atqui de objecto intrinſecè malo nunquam licet gaudere: & licèt talis fluxus voluptuoſus tempore ſomni non potuerit eſſe peccaminoſus, utpote merùm involuntarius, & naturalis, nihilominus complacentia poſtea in vigilia inde captata jam eſt voluntaria; & quia de objecto intrinſecè malo, ideò etiam peccaminoſa: quemadmodum ſi talis pœnitens ſomniâſſet, ſe habuiſſe copulam carnalem fornicariam, vel injuſtè occidiſſe ſuum inimicum, ſomnians non peccâſſet, utpote deſtitutus libertate neceſſaria; peccabit tamen, ſi poſtea vigilans ſibi voluntariè complaceat in hujusmodi objecto; quia cauſa, quæ ipſum in ſomno excuſaverat à peccato, ſcilicet defectus libertatis, in vigilia,

ubi jam ſupervenit libertas, non ampliùs adeſt, conſequenter nec excuſare poteſt à peccato. Videantur de hoc Sanchez *in Decalog. l. 1. c. 2. n. 16.* Sporer *Theolog. mor. tr. 1. c. 6. n. 31. & 32.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 933. & 934.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia puella viſa fuit pati quosdam certos inhoneſtos, & frequentes quidem aſſultus à quodam prægrandi moloſſo, & quia in ſimilibus complacentiam potiùs, quàm diſplicentiam oſtendere videbatur, ſuſpicionem apud alios prudentiores incurrit, nè ſortè cum eodem moloſſo aliquando habuiſſet carnale commercium: re meliùs exploratâ, veluti à curioſis fieri amat, tandem Sempronia in tribunal tracta & examinata, faſſa fuit, ſe unâ vel alterâ vice applicâſſe eundem moloſſum ad lambendam ſibi pudendam, & exinde ſenſiſſe magnam voluptatem, paulò poſt verò cum eodem perveniſſe ad ipſam copulam; hinc Sempronia capitis condemnata, & cum eodem moloſſo combuſta fuit. Hæc ſpecies facti Confeſſario non multùm faceſſet negotii, prout ex dictis n. 260. facilè colligetur: quæri nihilominus poteſt, an Sempronia peccatum beſtialitatis commiſerit, non ſolùm admittendo moloſſum ad copulam, verùm etiam applicando eundem ad lambendum &c. &c.

268. ℟. cum diſtinctione: vel enim ſupponitur moloſſum applicâſſe ad lambendum eô fine,

fine, ut is animaretur per hoc ad coitum, prout animari ſolent lambendo canes &c. vel ſolùm, ut per hoc voluptatem & fluxum ſeminis in ſe cauſaret, ideóque ad explendam libidinem? Si prius? dicendum, Semproniam commiſiſſe actum beſtialitatis, ſaltem in affectu, & intentione, eſto coitus re ipſa non fuiſſet ſecutus, proindéque teneretur hanc circumſtantiam in confeſſione explicare; ſecus enim Confeſſarius non poſſet colligere malitiam beſtialitatis. Si verò ſupponatur poſterius (prout revera haud infrequenter fieri ſolet ab hujusmodi libidinoſis) dicendum, hoc peccatum potiùs pertinere ad mollitiem, quàm ad beſtialitatem; parum quippe refert, an linguâ canis, vel aliô inſtrumentô, etiam animatô, v. g. digitîs propriis, aut alterius hominis utatur, ad explendam libidinem, ſeu procurandam pollutionem, prout ampliùs colligetur ex proximè dicendis *n. 270.* Nihilominus cùm hujusmodi tactus libidinoſi ex natura ſua ordinentur ad ſpecie & malitiâ diverſas copulas, ratione diverſæ ſpeciei, tenetur pœnitens id exprimere in confeſſione, prout benè notant Sporer *Theolog. Sacram. p. 4. c. 3. n. 635.* Babenſtuber ubi ſuprà *art. 2. n. 7.*

Sed quid, inquies, ſi talis perſona libidine æſtuans utatur membro alicujus beſtiæ ad ſe polluendam &c. eritne condemnanda beſtia-

bestialitatis, vel obligata ad declarandam in actu confessionis hanc circumstantiam?

269. ℞. cum eadem distinctione proximè data. Vel enim utitur ipsô membro genitali bestiæ, vel alio? Si primum, condemnanda erit bestialitatis. Si secundum, non erit condemnanda hujus criminis; quia dici nequit, habuisse coitum cum bestia, utpote impossibilem sinè interventu membrorum genitalium; proin satis erit dicere in actu confessionis, se procurâsse pollutionem &c. nisi (quod certè rarissimè fieri solet) applicatio talis membri etiam non genitalis facta fuisset cum affectu ad membrum genitale, seu coitum cum bestia, tunc enim committeret bestialitatem, saltem in affectu, necessariò explicandam in confessione. Certum tamen est, & multiplici experientiâ compertum habetur, quòd tales personæ (saltem ex conscientia erronea) apprehendere soleant singularem malitiam, & ruborem exponendi hujusmodi turpitudines coràm Confessario. Plures hujusmodi casus audivi, sed non oportet eos typis commendare, aut divulgare in mundo, nè fortè aliis cedant in scandalum.

Confessarius, qui ea, quæ mox cum distinctione resolvimus, benè perceperit, de facili sese juvare poterit in similibus casibus. Unde sit

CASUS TERTIUS.

CAjus juvenis veneri deditus alium quendam juvenem honestum thalami consortem, nedum induxit & allexit ad provocandas mutuis tactibus pollutiones, sed insuper aliquoties super eundem supinus incubuit, ac si fuisset mulier: aliquoties etiam convenit amasiam suam tempore nocturno: verùm nè ex hujus impragnatione infamiam publicam, & alia incommoda inde nascentia incurreret, membrum inter coxendices ejusdem tamdiu agitavit, usque dum pollueretur. Quæritur jam, an Cajus in his casibus condemnandus sit sodomiæ commissæ?

℞. Cajum non esse condemnandum sodomiæ nec in priore, nec in posteriore casu. Ità Mastrius, Felix Potestas ubi suprà *n. 2172.* Diana & alii. Ratio est; quia sodomia importat copulam; atqui Cajus non habuit copulam cum juvene, neque cum sua amasia in vase fœmineo aut præpostero: ergo non commisit nisi peccatum mollitiei. Quia tamen ordinariè loquendo taliter concumbentes habent affectum ad copulam cum persona, cum qua concumbunt; hinc talis mollities solet evadere qualificata, ità scilicet, ut, si affectus vel desiderium tendit in conjugatam, malitiam adulterii mentalis; si in consanguineam, malitiam incestûs, si denique in personam solutam, malitiam simplicis fornicationis quodammodo imbuat; 270.

imbuat; quæ circumſtantiæ neceſſariò explicandæ erunt in confeſſione, licèt neceſſum non ſit, ut exprimatur, an pollutio fuerit procurata v. g. inter brachia, vel ubera &c. cùm hæc partium corporis diſtinctio ad peccatum mollitiei non, niſi materialiter ſe habeat. Ità Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 7. *a.* 2. *n.* 68. Sporer *n.* 636. Tamburinus *l.* 7. *Decalog. cap.* 7. §. 1. *n.* 3. Aliqui tamen putant eſſe exprimendum, ſi fiat in ore alterius, idque ob nimiam fœditatem contra naturam hominis rationalis, & dictamen rectæ rationis, licèt ab aliis hoc ipſum negetur.

Sed quid, ſi fœmina ad inſtar viri incumbat ſuper aliam, utens membro virili ficto, quô eam penetret?

271. ℞. Neque in hoc caſu committi ſodomiam; tum quia in veritate rei non poteſt intercedere copula inter duas fœminas: tum etiam quia hæc, quæcunque demum copula non ſupponitur fieri, niſi ad vas naturale fœmineum: ergo ex hoc capite præcisè non tranſcendit malitiam ſimplicis mollitiei, niſi aliæ accedant circumſtantiæ, vel affectus &c. è quibus talis congreſſus contrahere poſſit malitiam v. g. ſacrilegii, adulterii, inceſtûs &c.

§. III.

§. III.

Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis 1. omnes qui- 272.
dem pollutiones secundùm se spectatas esse ejusdem speciei; quia secundùm se omnes æqualiter repugnant eidem virtuti castitatis, & omnes æqualiter pugnant contra naturam, & ordinem generationis, nihilominus per accidens sæpesæpiùs, immò communiter contrahunt diversas specie malitias juxta diversitatem objecti desiderati, aut sibi repræsentati ab eo, qui pollutionem procurat, ità scilicet, ut si quis procurando eam sibi imaginetur, aut desideret habere rem cum consanguinea &c. committat incestum saltem mentalem, & in affectu; si cum persona sacra, sacrilegium; vel si procurans pollutionem sit persona sacra, vel per votum solemne castitatis, vel per susceptionem S. Ordinis &c. committat sacrilegium.

Hoc ipsum dicendum, si hoc peccatum committatur à pluribus, una persona alteram adjuvante v. g. tangendo &c. ac proin in similibus casibus necessariò exprimenda erit in actu confessionis qualitas personæ complicis, cujus peccato quis cooperatus fuit, vel eam ad hoc induxit. Bonacina

tom.

tom. 1. q. 4. de Matr. p. 10. n. 15. Azorius *part. 3. l. 3. c. 21.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 4. n. 49. & 50.* Sporer *Theolog. Sacram. part. 4. c. 3. n. 621. & ſeqq.*

Ratio horum eſt: tum quia actus humani ſumunt ſuam bonitatem vel malitiam ab objecto, in quod tendunt; tum etiam, quia tactus adeò libidinoſi, quibus natura provocatur &c. per ſe ordinantur ad copulam, & ſunt quædam præparatio, ſeu inchoatio ejusdem: ergo juxta diverſitatem objectorum aut complicum contrahunt diverſas malitias. Ex quibus prudens Confeſſarius facilè colliget, eſſe interrogandum à pœnitente, qui de peccato pollutionis, ſeu mollitiei ſeſe accuſat (niſi ſeipſum exprimat) an huic operi vacando non cogitaverit de alia perſona, aut putaverit, vel certè deſideraverit habere rem cum illa &c.? item, an fuerit perſona ſoluta, vel ligata &c. una vel plures &c. &c.

273. Colliges ſecundò, in nullo caſu, ne quidem ſanitatis recuperandæ, aut mortis evadendæ causâ fas eſſe procurare pollutionem, ſeu effuſionem ſeminis humani; quia hæc ſecundùm dicta *n. 254.* eſt intrinſecè mala. Hinc graviſſimè peccant Medici, qui ſimilem actionem ſanitatis recuperandæ causâ ſuadent, vel qui præſcribunt medicamentum, per ſe tendens ad expulſionem ſeminis, id, quod innuitur *c. cùm infirmitas. §. fin.*

de pœnit. & remission. ubi dicitur: *Cæterùm cùm anima sit multò pretiosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ convertatur.* Vide Reiffenstuel *cit. n. 46.*

Loquimur autem de effusione seminis humani &c. Nam si semen judiciô Medicorum jam supponatur corruptum, tunc licebit adhibitis in hunc finem medicamentis etiam directè illud expellere. Ità Sanchez *l. 9. de Matr. disp. 17. n. 16.* Filliuc. *tr. 30. n. 150.* Babenstuber *n. 63.* Ratio est: quia ejusmodi humor non est ampliùs verum semen generationi aptum, sed potiùs quædam lues, tendens ad infectionem & corruptionem individui: ergo quemadmodum ad conservandam vitam matris fas est expellere fœtum corruptum: ità à fortiori licebit etiam directè medicamentis expellere semen corruptum cujuscunque hominis. Dixi tamen *medicamentis*, non item tactibus seu confricationibus &c Disparitas est: quia medicamenta, utpote totum corpus permeantia, per se tendunt ad expellendum semen corruptum, esto fortassis per accidens propellat & verum: at verò tactus, seu confricatio membrorum &c. per se tendit ad verum semen expellendum, inquit Tamburinus *l. 7. Decalog. c. 7. §. 2. n. 6:* quod etiam post Cardinalem de Lugo notat la 274.

Croix *l. 3. p. 1. n. 926.* Adde insuper, quòd nec in sumptione medicinæ, neque in expulsione hujus humoris corrupti sentiatur voluptas, qualis sentitur in contactu seu confricatione membri genitalis; ac proin si hæc semel permitteretur, speciei humanæ facilè immineret periculum: quale non est timendum ex sumptione medicamentorum.

275. Colliges tertiò, evigilantem non teneri ad reprimendam pollutionem in somno cœptam, sed posse naturalem ejus fluxum permittere, modò cohibeat omnem complacentiam, & consensum in illam turpem delectationem, neque eundem fluxum positivè promoveat. Ità *communissimè DD.* Laymann *l. 3. sect. 7. n. 17.* Sanchez *loc. prox. cit.* Busenbaum apud la Croix *l. 3. p. 2. n. 920.* idipsum (ait Tamburinus *cit.* §. *2. n. 17.*) propter paritatem rationis dicendum de pollutione, quæ cuipiam in vigilia involuntariè accidit.

Ratio est: quia hoc non est procurare emissionem seminis, sed eandem pati, nè, si retineatur ac corrumpatur, corpori detrimentum afferat.

276. Colliges quartò, eum, qui permittit se pollui manu alterius, vel propriâ manu alium polluit, teneri ad exprimendam qualitatem tum propriæ, tum etiam illius alterius personæ. Ità *cum communi DD.* Sporer *n. 633.* Ratio est; quia non solùm peccat

in

in propria persona, sed & in aliena, cujus peccato cooperatur. Porro si quis manu personæ sacræ v. g. Sacerdotis aut Religiosi permittat se pollui, probabiliùs tenetur non solùm qualitatem suæ personæ, sed illius etiam, cujus manu pollutus fuit, in confessione exprimere. Ratio hujus est: quia tunc laicus vel solutus admittens in se alterius tactus impudicos, quibus polluitur, revera non solùm proprii peccati reus efficitur, sed insuper cooperatur ad sacrilegium, adulterium vel incestum ejus, à quo polluitur, & consequenter peccato proprio addit aliud specie diversum, quod utique exprimendum est in confessione, inquit sapienter Babenstuber *cit. n. 69.*

Colliges quintò, pariter exprimendam esse circumstantiam, si impubes puer, vel puella seipsum tangendo conetur semen effundere (idipsum cogita dictum de evnucho) vel si pubes tangendo idipsum tentet in impubere, ubi prô dolor! frequenter accedit gravissimum scandalum ex seductione innocentium. Ratio est: quia cùm impuberes nondum habeant verum semen, nequeunt illud effundere (nisi malitia suppleat ætatem) ergo non committunt veram pollutionem, sed aliud peccatum specie distinctum, pertinens ad impudicitiam tactûs. Tamburinus, Sporer *n. 639.* & alii. 277.

278. Colliges sextò, Medicos, Chirurgos, Infirmarios, item Confessarios, vel alios, qui vi sui officii tenentur impudica vel curando, vel medendo, vel aspiciendo, legendo, studendo &c. tractare aut pervolvere &c. non peccare, si propterea cogantur sufferre motus lascivos, distillationes, immò ipsam etiam pollutionem, modò constanter perseverent excludendo consensum, & complacentiam in hujusmodi turpitudines &c. Ratio est: quia vacant operi de se honesto ac licito (medendo scilicet, aut legendo &c.) & licèt tractatio similium, tactus, aspectus &c. præsertim partium pudendarum alterius sexûs, vehementer alliciant, ac quodammodo pertrahant ad motus lascivos &c. nihilominus cùm id fiat causâ utilitatis, ac necessitatis, & actio medendi, studendi &c. sit honesta, immò necessaria &c. ad motus lascivos, pollutionem &c. hinc inde sequentem &c. non nisi merùm permissivè se habere censendi sunt, eo ipsô, quòd supponantur constanter excludere consensum. Casu quô verò Medicus, Chirurgus, Confessarius &c. ex humana fragilitate sentiret se sæpiùs prolabi in consensum, aut complacentiam similium delectationum, tenebitur ferventiùs instando operibus mortificationum, orationibus, abstinentiis, refrænationi sensuum &c. pro possibili sese munire contra hujusmodi lapsus; vel si his etiam non obstantibus

bus laberetur sæpiùs, quantum moraliter fieri potest, abstinere ab hujusmodi officio; præstat enim mundi totius, ac divitiarum jacturam tolerare, quàm animæ suæ pati detrimentum, juxta effatum æternæ veritatis *Matth.* 16. Vid. Henno *tr. in Decalog. disp.* 6. *q.* 7. *art.* 2. *Resol.* 1. *post concl.* 1.

Colliges septimò, cautè legendos esse illos, qui docent, ad abigendum peracrem pruritum, aut qualitatem morbidam, fortè adhærentem genitalibus, aut eorum meatui, fas esse fricare genitale membrum, esto etiam prævideatur pollutio inde subsecutura. Cautè, inquam, legendi sunt & intelligendi; nam si hoc fiat ad quandam morbidam, ùt vocant, qualitatem quasi eliciendam & provocandam ex membro, peccatum mortale erit, uti benè notant Mendo & Sporer, & nos jam superiùs *n.* 274. tum quia semper subest periculum consensûs in talem delectationem, tum vel maximè, quia talis frictio per se tendit ad verum semen provocandum, & est causa proxima, per se efficaciter concitans spiritus venereos, adeóque per se proximè influens in pollutionem. 279.

Atverò, si talis frictio fiat præcisè obiter, & ad abigendum duntaxat molestissimum pruritum, poterit permitti in subjecto non dedito veneri &c. quia talis actio videtur de se licita & necessaria, ex qua, si fortassis sequatur pollutio, merè per accidens e-

rit, & patiens se permissivè habet, excludens, utì supponi debet, omnem consensum in illam delectationem. Hanc sententiam probabilem tenent Sanchez, Laymann, Marchant. Sporer *n. 650.* non improbante la Croix *cit. n. 226.* qui tamen sapienter monet, ut studiosi puritatis à talibus abstineant, aut saltem talem modum adhibeant, cum quo non sit conjunctum pollutionis periculum.

280. Colliges tandem octavò, non satisfacturos confessionis præcepto, qui bestialitatem, aut sodomiam, vel incestum à se commissum &c. exprimerent præcisè sub nomine pollutionis, dicendo scilicet, quòd sese polluerint. Ratio est: quia in confessione jure divino exprimi debet distinctio specifica peccatorum: atqui mox recensita peccata specie differre, patet tum ex dictis suprà *n. 260. & 263.* tum etiam ex damnatione sequentis propositionis *n. 24.* inter proscriptas ab Alexandro VII. *mollities, sodomia, & bestialitas, sunt peccata ejusdem speciei: ideòque sufficit in confessione dicere, se procurâsse pollutionem;* ergo exprimenda est diversitas istorum peccatorum.

CON-

CONFERENTIA DECIMA.

De Natura furti, & quantitate materiæ, ad peccatum mortale furti requisitæ.

SUMMARIUM.

281. Vi septimi præcepti decalogalis prohibetur omnis actus, proximo in bonis fortunæ injuriosus.
282. Furtum consistit in contrectatione occulta rei alienæ, facta domino rationabiliter invito.
283. Est peccatum mortale ex genere suo.
284. Recensentur species furti tum Theologicè, tum etiam juridicè considerati.
285. Ad constituendum furtum grave requiritur materia gravis.
286. Quæ rectè partitur in absolutè, & respectivè gravem.
287. Absolutè gravis in foro Theologico probabiliter est unus aureus.
288. Respectivè gravis illa censetur, quæ illi, cui fuit ablata, suffecisset ad victum, & sustentationem unius diei.
289. In foro tamen civili ad materiam furti gravis requiruntur ad minus quinque aurei.

290. Qui ab altero petit præſtitò, quod nunquam ampliùs poteſt, nec intendit reſtituere, propriè non debet dici fur, ſed damnificator injuſtus.

291. In extrema neceſſitate fas eſt ſurripere alienum, non item in gravi duntaxat.

292. Utens tacitâ compensatione dici non debet fur;

293. Modò ſervet conditiones ad tacitam compenſationem neceſſarias.

294. Reſolvitur Caſus I. de quodam culinæ Præfecto, pro libitu diſpenſante ſuis familiaribus cibaria?

295. Hinc velut grăvis noxæ reus, per ſe loquendo condemnandus eſt ad reſtitutionem.

296. Hujusmodi enim ſubditis non licet in eleemoſynam de bonis dominorum ſuorum, etiam pauperibus erogare plus, quàm de voluntate & conſenſu eorundem prudenter poſſunt præſumere.

297. Reſolvitur Caſus II. cujusdam mercatoris, qui ab aliis ſubdolè magnam pecuniæ ſummam creditò accepit, ſinè animo eandem reſtituendi.

298. Haud abſimilis reſolvitur de alio Studioſo, fingente ſe Candidatum, ad aliquam certam Religionem ſuſceptum, & inſigniter decipiente quendam prædivitem cauponem.

299. An non iſte ſolus, ſed etiam alii Studioſi, quos ſibi aſſociaverat, teneantur ad reſtitutionem in ſolidum?

300. Reſolvitur Caſus III. cujusdam pœnitentis, qui voluit ingentem ſummam à Principe ſibi debitam tacitè compenſare è gabellis ab eodem Principe alteri locatis?

301. Quod probabiliùs ſinè peccato facere non potuit.

302. An tali creditori liceat compenſare ſuum debitum ex bonis debitoris, tametſi prævideat, id ſinè præjudicio aliorum creditorum fieri non poſſe.

303. Circumſtantia rapinæ, utpote ſpecie differens à furto ſimplici, neceſſariò in confeſſione eſt aperienda.

304. Poteſt ſubin mortaliter delinqui per ablationem furtivam materiæ de ſe levis; hinc

305. Confeſſarius haud imprudenter faciet, ſubin interrogando, an auferens materiam levem non habuerit animum, etiam gravem auferendi?

306. Videtur probabilius, etiam in caſu extremæ neceſſitatis nefas eſſe auferre nimìs pretioſa, vel ſummam nimìs magnam.

307. Quando tota Reſpublica patitur verè gravem neceſſitatem, authoritate publicà licet divitibus auferre ſuperflua ad eam ſublevandam.

308. Idipſum probabiliter licet privato, quando is patitur neceſſitatem valdè urgentem, quæ proximè degenerabit in extremam.

309. Qui in extrema neceſſitate conſtitutus, & ſimpliciter indigens, rem alienam conſumpſit, probabiliùs non tenetur poſtea eam reſarcire, aut reſtituere.

310. Secus dicendum de eo, qui aliunde habuiſſet, unde viveret, vel qui non indiguit ſimpliciter re aliena, ſed uſu duntaxat rei.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur Quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de furto.

QUæres primò, quidnam prohibeatur vi ſeptimi præcepti decalogalis: *non furtum facies* &c.?

281. ℞. Vi hujus ſeptimi præcepti prohibetur omnis actus proximo in bonis fortunæ injurioſus. Nempe ut clementiſſimus DEUS tanquam verè miſericors Pater ſuum in nos amorem monſtraret, voluit vi Decalogi non ſolùm vitæ, corpori & honori conſulere, ſed etiam bonis fortunæ, prohibendo ea injuſtè auferri, detineri, violari, aut deteriorari. Tametſi autem vi hujus ſeptimi præcepti ſolùm videatur voluiſſe prohibere actum externum injuſtæ ablationis, vel violationis &c. &c. certum nihilominus eſſe debet, vi ejusdem præcepti pariter, ſaltem implicitè, interdictam eſſe voluntatem internam furandi, vel damnificandi, à qua actus externus proficiſcitur; id, quod ampliùs patet, ſi huic ſimul jungatur præceptum decimum Decalogi, ſequentis tenoris: *Non concupiſces domum proximi tui, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, nec omnia, quæ illius ſunt. Exod. 20.* Hac de cauſa Doctores in Decalogum ſcribentes, communiter ſeptimo præcepto ſolent conjungere decimum, ſicuti ſexto nonum, ob cohærentiam materiæ.

Hinc, quæ de actu externo furti dicemus, ſuô modo de actu interno furandi, damnificandi &c. intelligenda ſunt, licèt ſecundùm alibi dicta actus externus interno ſuperaddat quodammodo malitiam.

Quæres jam ſecundò, quid ſit furtum, & quale peccatum? ℞. ad

℟. ad primam partem hujus quæsiti, furtum est contrectatio occulta rei alienæ, Domino rationabiliter invito. Ità Sporer *in Decalog. tr. 5. c. 5. n. 4.* & in re *communiter DD.* Dicitur autem 1. *contrectatio*, id est, ablatio; per quod furtum distinguitur à pura damnificatione; nam si quis injustè v. g. comburat domum alienam, non est furtum, sed damnificatio; item si quis sartori acum auferat, & is propterea notabile damnum, seu lucrum cessans patiatur, talis ablatio non erit grave peccatum furti, benè verò damnificationis, ùt notat Fagundez & Moya apud la Croix. 282.

Dicitur 2. *occulta*, id est, talis, quæ fit sinè vi, seu violentia Domino illata: & per hoc furtum distinguitur à rapina, quæ fit cum violentia. Dicitur 3. *rei*, scilicet externæ, sive mobilis, sive immobilis; hinc si quis partem domûs aut agri alieni in suum dominium trahat injustè, furtum Theologicum committit, prout notat Lugo *de Just. disp. 681. n. 14.* Dicitur 4. *aliena*, sive hæc sit aliena quoad dominium, sive saltem quoad legitimam detentionem, seu etiam usum; hinc si Dominus directus rei subducat clam rem suam v. g. vestem, equum &c. inscio, & rationabiliter invito commodatario, vel conductore, furti reus tenetur, quia res erat commodatarii, secundùm quid saltem, puta legitimam detentionem, vel usum

ſum &c. &c. Additur tandem 5. *Domino rationabiliter invito:* quia ſi conſentiat Dominus, aut non ſit, niſi irrationabiliter invitus, non committitur furtum; hinc ſæpe maritatæ excuſantur à furto, dum v. g. maritis clam è ſaccis pecunias ſubtrahunt, nè eas malè dilapident; item illi, qui gladium alteri auferunt, nè injuſtè occidat proximum. Videatur Henno *in Decalog. diſp. 7. q. 1.*

283. ℟. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti: furtum eſt peccatum mortale ex genere ſuo. Ità *omnes.* Ratio eſt: quia furtum non ſolùm repugnat charitati proximo debitæ, ſed & juſtitiæ, vi cujus jubemur unicuique reddere, & à fortiori relinquere, quod ſuum eſt: repugnat inſuper bono communi; cujus pax & tranquillitas haud modicè per furta perturbatur; unde nec mirum, quòd furibus jure civili graves pœnæ decidantur: & Apoſtolus *1. Cor. 6.* ait: *Neque fures - - - - Regnum DEI poſſidebunt.* Dixi tamen: *ex genere ſuo.* Certum quippe eſt, ratione parvitatis materiæ ſæpeſæpiùs non excedere culpam venialem; quis enim peccati mortalis condemnet auferentem diviti fruſtulum panis, vel unum aſſem? &c. &c.

Quæres tertiò, quot ſint ſpecies furti?

284. ℟. Species furti genericè ſumpti à Theologis recenſentur duæ, ſcilicet furtum ſtrictè ſumptum, & 2. Rapina. Verùm, cùm nomi-

nomine furti ùt ſic intelligatur *occulta ablatio rei alienæ.* Rapina autem non importet occultam, ſed potiùs apertam ablationem, ſeu violentiam Domino illatam, hinc in rigore philoſophico dici non debet ſpecies furti ùt ſic.

Quidquid tamen de hoc ſit, in ordine ad praxin parum refert. Illud certum eſſe debet, etiam rapinam vi hujus ſeptimi præcepti decalogalis eſſe interdictam. Certum inſuper eſt, quòd, ſi furtum vel rapina fiat circa rem ſacram, vel non ſacram è loco ſacro, ſub cujus cuſtodia exiſtit, committi rapinam, vel furtum ſacrilegum.

Dixi etiam à *Theologis* recenſeri duas; nam à *Juriſtis* plures recenſeri ſolent ſpecies furti, ſcilicet 1. *Peculatus*; quô nomine intelligunt furtum circa res, vel bona publica, ad fiſcum, aut Principem pertinentia. 2. *Abigeatus*, qui committitur, dum ex grege abiguntur plura pecora, etiam ſucceſſivè, vel etiam unum è majoribus v. g. bos, equus, &c. etiamſi è ſtabulo abigatur, ùt notat Illſung *tr. 4. diſp. 2. n. 131.* 3. *Plagiatus*, ſeu *plagium*, quod fit, dum homo liber & invitus dolosè intercipitur, venditur, abducitur (caſus hiſce temporibus non raró practicatus) Et quia hæc poſſunt fieri cum diverſis circumſtantiis, utputa temporis, loci &c. &c. hinc Juriſtæ aliud vocant *manifeſtum*, aliud *non manifeſtum*, aliud *diurnum*,

aliud

aliud *nocturnum*, aliud *qualificatum* (quod in jure habet ſpeciale nomen, & punitur ſpecialibus pœnis) aliud *non qualificatum* (quod non habet ſpeciale nomen, & pœnam in jure &c.) Verùm hæc in foro Theologico parum faceſſent negotii Confeſſario; unde ſufficiat ea inſinuâſſe.

Quæres quartò, quænam quantitas materiæ ſit neceſſaria ad conſtituendum peccatum mortale furti?

285. Ante reſponſionem notandum 1. apud omnes in confeſſo eſſe, ad furtum grave conſtituendum requiri ablationem materiæ gravis; verùm in determinanda hac gravitate DD. minimè conveniunt, quin potiùs nimiùm variant, ità ut vix non tot diverſas reperire ſit ſententias, quot capita. Nonnulli antiquiores laxam nimìs incedentes viam, exiſtimârunt, centum aureos denique eſſe materiam gravem furti; econtrà alii nimìs rigidè ſentientes, putârunt medium Julium) id eſt, quatuor noſtros crucigeros, vel paulò plus, ſufficere: alii aſſignârunt unum Regalem, id eſt, octo noſtros crucigeros, vel paulò ampliùs; alii quatuor vel quinque noſtrates pazios: alii medium noſtratum florenum, aut medium talerum: alii denique generatim unum, vel duos aureos determinant, nomine aurei intelligendo dugatum, valentem quatuor circiter florenos, vel paulò plus. Ex quo liquet, rem hanc

hanc esse valde ambiguam, & hoc ipsô determinatu difficilem. Quocirca, ut quantum possibile est, viâ clariore ac securiore incedamus.

Notandum secundò, à multis Doctoribus materiam furti aliam dici *absolutè* gravem, aliam *respectivè* gravem. Absolutè gravem dicunt, quæ absque consideratione circumstantiarum alicujus personæ sufficit respectu omnium ad peccatum mortale, seu, quam quicunque denique, & à quocumque aufert, peccat mortaliter. Respectivè autem gravis dicitur illa, quæ non secundùm se, sed solùm habito respectu ad conditionem, divitias, vel potiùs ad facultates & media illius personæ, cui aufertur, dicitur gravis; quo fit, ut materia respectu unius v. g. pauperis ex eleemosyna viventis, vel mechanici ex diurno labore victitantis, meritò reputetur gravis, & ad peccatum mortale sufficiens, quæ tamen respectu alicujus ditissimi (quales regulariter sunt magni Principes aut Reges &c. Nobiles & Mercatores valde opulenti &c.) non sufficeret. His notatis 286.

℟. jam ad quæstionem 1. Materia furti in foro Theologico absolutè gravis, & respectu cujuscumque, etiam ditissimi sufficiens ad mortaliter peccandum, est unus aureus, id est, quatuor circiter floreni, vel paulò ampliùs. 2. Materia autem furti respectivè 287.

ſpectivè gravis illa cenſeri debet, quæ ſuffeciſſet, aut neceſſaria fuiſſet ad comparandum victum pro uno die, ſtatui & conditioni perſonæ, cui aufertur, proportionatum.

Primam partem hujus reſolutionis tenent Lugo *de Juſt. tom. 1. diſp. 16. ſect. 2. n. 28.* Bonacina *de Reſt. diſp. 3. q. 8. pu. 1. n. 7.* Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 12. dub. 6. n. 29.* referens pro eadem opinione Navarrum & Sotum. Secundam partem tenent Sporer *tr. 5. Decalog. c. 5. n. 29.* Mezger *tom. 3. tr. 12. diſp. 40. art. 1. n. 7.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 987.* Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 5. n. 13.* Laymann *lib. 3. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 3.* quibus ſubſcribit noſter P. Holzmann *tom. 1. p. 2. tr. 2. n. 731. & 732.* Ratio primæ partis eſt: quia illa materia prudenter reputatur abſolutè gravis, ob cujus ablationem quivis etiam ditiſſimus Dominus prudenter, ac meritò cenſetur graviter invitus: atqui ob ablationem furtivam aurei unius (vel certè, ùt volunt Sporer *loc. cit.* & la Croix *n. 986.* duorum) quivis etiam ditiſſimus meritò cenſetur graviter invitus, prout experientia probat: ergo &c.

Confirm. ex eo: quia ſi ſemel abſque reatu culpæ mortalis & pœnæ æternæ liceret auferre unum dugatum, tunc homines, utpote parum abhorrentes à peccatis merùm venialibus, & rei alienæ cupidi, fortiter allicerentur ad auferendas hujusmodi ſummas, ex quo toti communitati, ſeu ſocietati hu-

manæ

manæ immineret ingens damnuum habituale ac perturbatio: atqui illud, ex quo toti communitati imminet hujusmodi damnum habituale, communi hominum exiſtimatione cenſetur ab ipſa natura & Auctore naturæ graviter prohibitum, veluti conſtat de procuratione pollutionis, aut de fractione ſigilli ſacramentalis, & aliis ſimilibus; ergo ablatio unius aurei (vel ad ſummum duorum, ùt nonnulli volunt) meritò reputatur materia furti abſolutè gravis.

Ratio ſecundæ partis eſt eadem: quia il- 288.
la quantitas materiæ prudenter reputatur reſpectivè gravis, ob cujus injuſtam ablationem Dominus meritò, ac prudenter eſt graviter invitus: at, ſi cuipiam auferas victum diurnum, id eſt, quantum pro victûs diurni ſolutione ſuffeciſſet v. g. Mercatori valdè opulento tres florenos, civi mediocriter diviti unum florenum, opifici 4. aut quinque pazios, denique pauperi mendico aliquot pauculos nummos &c. non minùs rationabiliter cenſentur graviter inviti, quàm ditiſſimus, cui abſtuliſti unum dugatum: ergo quantitas victûs diurni ſimul ablata, meritò ſtatuitur materia reſpectivè gravis, & in foro Theologico ſufficiens.

Dixi: *in foro Theologico ſufficiens* &c. aliud 289.
quippe eſt in foro civili, in quo gravitas furti non attenditur ex reſpectu ad perſonam particularem, ſed potiùs ex reſpectu

ad bonum commune, ſeu damnum habituale communitati imminens: & ob id in foro juridico, præſertim quantum ad pœnas infligendas à Judice, furtum abſolutè grave dicitur ablatio quinque aureorum, ſeu ſolidorum aut dugatorum, quorum quilibet valet quatuor florenos & decem crucigeros: quidquid verò non adæquat quinque ſolidos aut dugatos, reputatur materia furti levis, prout colligere licet ex *conſtit. pœnal. Caroli V. art. 160.* Dixi inſuper: *ſimul ablata*; nam ſi talis materia ſucceſſivè, & per partes auferatur, præſertim à domeſticis, Domini non cenſentur tam graviter inviti, proptereáque non tam facilè peccatur mortaliter auferendo ſucceſſivè, quàm auferendo ſimul, veluti dicemus in Conferentia proxima *à n. 325.*

Quæres quintò, an etiam ille poſſit dici fur, qui pro ſtatu ſuo ſervando v. g. ad victum vel veſtitum &c. facit tot ac tantas expenſas, quibus ſolvendis ſcit ſe imparem fore?

290. ℞. Quòd non. Ratio eſt: quia non accipit alienum occultè, prout ad furtum propriè dictum requiritur. Nihilominus dici poteſt injuſtus damnificator; quia hoc modô cauſat Domino damnum, quod nunquam ampliùs recuperabit. Et certè, ſi Dominus hoc prævidiſſet, tali debitori nihil unquam dediſſet: neque videtur licitum,

tum, statum suum gerere, nisi quantum fieri potest salvô aliorum jure, & sinè aliorum damno: ideóque tenebitur talis paulatim aliquid de statu detrahere. Ità Burghaber *cent. 3. casu 44.* quem sequitur la Croix *lib. 3. p. 2. n. 17.*

Quæres sextò, sitnè licitum furari in gravi, vel saltem in extrema necessitate?

291. ℞. Furari propriè loquendo nunquam licet, nequidem in extrema necessitate; quia furtum est intrinsecè malum. Verùm, si furtum sumatur impropriè, prout idem importat, ac auferre, seu surripere rem alterius, tunc respondendum ad hunc statum quæstionis conformiter ad dicta *de Restitutione Confer. 12. n. 268.* scilicet, fas esse surripere rem proximi in casu extremæ necessitatis, nisi Dominus ipse supponatur in eadem necessitate constitutus, non item in casu necessitatis gravis, aut communis duntaxat. Ratio prioris est: quia si auferas rem alterius in casu extremæ necessitatis (quô scilicet vitâ, libertate &c. periclitaris) Dominus nequit rationabiliter esse invitus: esto enim jure gentium fuerit introducta rerum divisio, vi cujus res ad dominum suum supponitur pervenisse; nihilominus hæc divisio humano jure facta, non potuit præjudicare juri naturæ, quæ voluit in extrema necessitate omnia esse communia; cùm hæc bona temporalia non fuerint à

DEO data, nisi ob conversationem hominis, seu vitæ humanæ: at, eô ipso, quòd Dominus pro tali casu nequeat esse rationabiliter invitus, ablatio nequit dici furtum &c.: ergo &c. Ratio autem posterioris est: quia si propter magnum necessitatem duntaxat fas esset alteri suum auferre, nulla ampliùs esset securitas, sed via plana sterneretur furtis ac rapinis, non sinè maxima perturbatione Reipublicæ, dum quilibet facilè sibi persuaderet, se nedum in communi, sed magna necessitate constitutum, proptereàque sinè rubore alteri auferret, quod suum erat. Hinc innocentius XI. jure meritissimo damnavit sequentem (*n. 36.*) propositionem, *permissum est furari nedum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.* Videantur, quæ de hac re diximus *de Restit. l. cit.* ubi etiam *n. 271.* declaravimus, quid intelligatur nominè *extremæ, gravis, & communis necessitatis*: vel si hæc non sufficiunt, plura videri possunt apud la Croix *l. 3. p. 1. à n. 948.* Viva ad *cit. propos. Cardenas in 2. Cris. dissert 23. c. 1. a 1.* & alios passim.

Quæres septimò, an dici possit furari, qui utitur occultâ, seu tacita compensatione?

292. ℞. quòd non, modò serventur conditiones debitæ ad compensationem occultam. Ità omnes teste Lugo *de Just. disp. 16. n. 86.* apud la Croix *cit. n. 959.* Ratio hujus est: tum quia per occultam compensa-

pensationem fit procuratio æqualitatis : ergo non est contra, sed potiùs secundùm justitiam, quippe quæ intendit æqualitatem; tum etiam, quia tacitâ compensatione utens, quantum sibi debetur vel de ære, vel de bonis debitoris : ergo non committitur furtum. Objectiones contra hanc resolutionem fieri solitas vide solutas apud la Croix *cit. n. 960.*

Dixi tamen : modò serventur conditiones debitæ, quæ sunt sequentes. 1. Ut debitum sit strictum, atque justitiæ, non verò solius convenentiæ, aut gratitudinis. 2. Ut sit certum ac liquidum, non verò merùm ptobabilè, vel omnino dubium. 3. Ut res, quæ accipitur sit res debitoris, & ut 4. fiat cum minimo damno hujus. 5. Ut non possit facilè aliter recuperari. 6. Ut, quantum est possibile, fiat in eadem specie, utputa debitum pecuniarum in pecunia, vini in vino, frumenti in frumento &c. 7. Ut fiat sinè damno & præjudicio tertii, quale huic potest emergere, casu quo res fuit sibi locata, aut commodata. Rationes horum videri possunt apud Lessium, Sporer, Illsung, Lugonem, la Croix *cit. à n. 961.* & alios plures. 293.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de furtis, & quantitate materiæ ad furtum grave necessariæ.

CASUS PRIMUS.

Titius culinæ & victualium præfectus apud quendam Principem, sat multa esculenta liberalissimâ manu impendit, tum propriæ familiæ, tum etiam aliis bonis amicis, quibus non rarò convivia extraordinaria, vel (utì vocant) merendas, seu resocillationes &c. parare consuevit, & quidem ex cella penaria Principis. Iandem partim timore reddendæ rationis seu villicationis, partim etiam conscientiæ stimulis excitatus, sciscitatur è Confessario, an protinus tutâ conscientiâ practicare hoc liceat? Quid huic Confessarius respondebit? An Titium gravis peccati condemnabit? An ad restitutionem obligabit?

℞. Minimè dubitandum, quin Titius pec-
294. caverit mortaliter. Ratio est: quia cùm non fuerit Dominus victualium, sed dispensator duntaxat, non potuit tutâ conscientiâ plus de esculentis (etiam è tabula Principis restantibus) aliis, vel familiaribus, vel amicis tribuere, aut donare, quàm Princeps ceu Dominus concessit, aut concessisse pru-

prudenter præsumi potest: at non potest prudenter præsumi, voluisse Principem, ut dispensator pro suo libitu suis familiaribus, aliisvè amicis, tam liberaliter dispensaret, etiam adornando convivia, recreationes &c. &c. ergo procul dubio graviter peccavit. Sapienter proin faciet Confessarius, examinando hujusmodi pœnitentem, an putet, quòd Princeps (vel quiscunque demum Dominus) id resciens fuisset contentus, vel non? vel: an hoc fuisset ausus practicare, tametsi scivisset, Principi, aut Domino rem totam postea detectum iri? procul dubio fatebitur, se nequaquam fuisse ausurum; quod evidens signum est, eum malâ fide processisse, & quidem in materia gravi; consequenter mortaliter peccâsse. Neque de facili præsumi debet, Dominum non esse contrarium; quia ex tali praxi etiam Principi ditissimo emergere potest grave damnum, vel detrimentum.

℟. jam ad alterum quæsitum. Titium 295. per se loquendo esse obligandum ad restitutionem; quisquis enim alium injustè damnificat &c. &c. jure naturali tenetur ad recompensationem damni, secundùm dicta *de Restitut. Confer.* 3. *n.* 67. Verùm, cùm in talibus circumstantiis vix ulla appareat spes persuadendæ Titio restitutionis, fortassis omnino impossibilis, ob quantitatem damni Principi illati, & ipse etiam pœnitens

 hacte-

hactenus nunquam videatur apprehendisse obligationem hanc, neque ex tali nimiùm liberali dispensatione evaserit ditior; hinc oportet quàm cautissimè examinare, & bene ponderare omnes circumstantias; quibus perpensis si appareat, Titium nunquam apprehendisse hanc obligationem, immò hanc nunquam eidem cum effectu persuasum iri, præsertim si aliunde non habeat multam substantiam, Confessarius prudenter aget, dissimulando, vel præscindendo ab hac obligatione. Necessum tamen omnino erit, ut eidem seriò interdicat hanc praxin injustam, efficaciter persuadendo, ac inculcando hanc, velut universalem Regulam: *Ei, velut dispensatori duntaxat, & non Domino, haudquaquam plus licere dispensare aliis, quàm prudenter de benignitate vel Clementia sui Principis, aut Domini præsumere potest.* Juvabit insuper eundem admonere periculi, cui sese exponit, casu quo res hæc tandem innotuerit suo Principali, nec non obligationis, infallibiliter deinceps contrahendæ, resarciendi scilicet hujusmodi damna. Nec dubium, quin (si tamen ratione ducatur) deinceps sit cautiùs processurus, & positurus metam nimiæ liberalitati, vel potiùs damnabili prodigalitati suæ.

Sed quid, ais, de illis famulis aut famulabus tenendum, qui de bonis dominorum suorum huic vel illi pauperculo modò dant fru-

frustum panis vel carnis, modò offam vel haustum &c. eò quòd ab iisdem subleventur in suis laboribus in commodum Dominorum?

℞. Hanc largitatem famulorum aut famularum neque universaliter approbandam, neque reprobandam esse à Confessario. Non reprobandam quidem; quia subin Dantur Domini, qui non solùm minimè contradicunt, sed potiùs approbant, immò mandant, ut pauperibus moderatas eleemosynas distribuant. Neque etiam approbandam universaliter; tum quia Confessarius non est Dominus, & hôc ipso nil potest auctoritativè disponere, quantùm & elargitionem eleemosinæ: tum etiam, quia si Confessarius universaliter approbaret, famuli aut famulæ de facili excederent, non sinè damno, & præjudicio Dominorum. Et licèt dicant, se à pauperibus sublevari quantùm ad labores, & quidem in commodum Dominorum, experientiâ tamen certa constat, plerúmque hujusmodi labores à pauperculis peragi, non tam in commodum Dominorum, quàm famularum, quarum inertia & desidia propterea non modicè fovetur; proptereàque credi potest, id fieri contra voluntatem & mentem Dominorum. Oportebit proin similibus seriò inculcare Regulam mox traditam, scilicet: *quòd in similibus plus non liceat facere,* 296.

quàm, quantùm de voluntate Dominorum prudenter præsumere licet: hæc autem præsumptio, ut fiat prudenter, vel maximè attendi debent circumstantiæ, præsertim an Dominus sit valde dives, an liberalis &c. an nunquam contradixerit, & potissimùm, an credatur non contradicturus, tametsi resciret, hoc vel illud à famulo erogari in eleemosynam &c. Videatur Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist. 5. n. 38.* Lugo *de Just. disp. 16. sect. 4. n. 67.* Sporer *Theolog. mor. tr. 5. c. 5. n. 50.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Mercator olim satis potens, animadvertit se (nescio quô fatô) brevi ad incitas redigendum? hinc ut in futurum sibi prospiceret, ab alio quodam amico ingentem summam postulavit ad aliquot menses, interea ab alio rursus aliam notabilem summam, vi quarum & capitale & interesse prioris summæ elapsô termino exactè persolvit: hoc cùm aliquoties repetiisset, ingenti tandem summâ sibi comparatâ subitò evanuit, & evasit; nunquam ampliùs reversus, nec aliud quidpiam, præter insignem summam debitorum post se relinquens. Quid jam Confessarius cum tali pœnitente aget? quid de eo feret judicii?

297. ℞. conformiter ad dicta *n. 290.* Sempronium in rigore loquendo haud equidem dici posse furem; eò quòd rem alienam (pecunias scilicet) non acceperit occultè, sed potiùs

potiùs ſciente, & conſentiente Domino: quia tamen id fecit animô nunquam ampliùs reſtituendi eam ſummam, hinc minimè dubitandum, quin injuſtè damnificando tot commiſerit peccata mortalia, quot ſubdolè Dominos induxit ad mutuandam ſibi pecuniam. Ex quo prudens Confeſſarius facilè concludet, Sempronium eſſe obligandum, ut pecunias (ſi quas adhuc fortaſſis habeat) reſtituat Dominis, à quibus eas creditò accepit; quod quidem haud difficulter præſtare poterit, ſin minùs per ſe, ſaltem per alium tertium; ſin autem nil ampliùs habeat, ſufficit eidem ſeriò inculcâſſe obligationem ſatisfaciendi ſuis creditoribus injuſtè defraudatis & damnificatis, caſu quô tandem ad meliorem fortunam rediret: neque dubitandum, quin hanc ſuam obligationem facilè capturus ſit, difficulter tamen, vel nunquam prorſus executurus. Verùm Confeſſarius obligationem inculcando, ſuo faciet muneri ſatìs, poterítque etiam talem pœnitentem tutò abſolvere à peccatis, modò in eodem deprehendat ſerium dolorem, & firmum propoſitum obligationi ſuæ, cùm primùm moraliter potuerit, ſatisfaciendi.

Sed quid, ais, tenendum de illo ſtudioſo pauperculo, qui tempore vacantiarum ſubſidiis honeſtè vivendi deſtitutus, finxit ſe eſſe

esse Candidatum, ad certam Religionem susceptum, & assumptis aliquot condiscipulis accessit quendam Cauponem ditissimum, asserens se à certo quodam Parocho Cauponi notissimo (quem mendaciter dixerat suum esse cognatum) illuc missum recreationis & valedictionis causâ: jussit proin pro se & sociis suis parari cibos, adornari solenne convivium, cui & Parochum cum nonnullis aliis interessurum dictitaverat; post unum verò, alterúmve diem splendidissimè & opiparè tnansàctum cum suis sociis clam abiit, relictis multis debitis ultra 30. florenos excurrentibus?

298. ℟. Ex proximè dictis facilè quisque prudentum colliget, de hoc studioso, ejusdémqne sociis vix non idem judicium esse ferendum, quod de Mercatore in casu proximè relato: nisi quòd hi fortassis unicum duntaxat numerô peccatum commiserint, utpote idem jus, ex eadem moraliter nunquam interrupta intentione violantes, licèt tantò gravius, quantò successivè majus damnum intulère Hospiti seu Cauponi.

Quia tamen in hoc casu apparet major spes, aliquando refundendi totum hoc damnum, quàm in priori, ubi summa erat incomparabiliter major; hinc tantò efficaciùs à Confessario inculcanda est obligatio, scilicet suo tempore, ubi studiosi, vel ante signanus eorum ad meliorem fortunam eluctatus

ctatus fuerit, totum damnum refundendi quantùm moraliter fuerit possibile.

Sed nunquid etiam in solidum?

℟. Antesignanus procul dubio tenetur in solidum, quippe qui totius damni moraliter loquendo causa exstitit. Quin & de reliquorum quovis idipsum tenendum est, si supponantur communi consiliô, & scienter id fecisse; quia ex hac suppositione quivis eorum in morali hominum existimatione fuisset causa totalis damni, sin minùs totalitate effectûs, saltem totalitate causæ. Verùm si reliqui bonâ fide processent, utpote persuasi, illum antesignanum esse revera Canditatum susceptum, à Domino Parocho illuc missum &c. ad nil tenerentur; quia rem alienam bonâ fide supponuntur consumpsisse, & inde parum, vel nihilô ditiores evasisse. Videatur de hoc Lessius *l. 2. de J. & J. cap. 13. n. 32. & seqq.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist 5. n. 62.* 299.

CASUS TERTIUS.

CAjus Principi suo (utut nolens & invitus) tenebatur præstitò dare summam sat notabilem, aliquot scilicet millium: & quia rationabiliter non ampliùs sperare poterat vel ipsam summam, vel interesse summæ sibi promissum; hinc subtrahendo vectigalia eidem Principi debita hactenus pro viribus clam compensare studit. Verùm

Verùm, cùm idem Princeps haud pridem cuidam alteri eadem vectigalia elocaverit; hinc Cajus sciscitatur è Confessario, an protinus non obstante hâc locatione sibi liceat uti tacita compensatione, defraudando scilicet vectigalia &c. Quid ad hæc Confessarius respondebit?

300. ℞. Confessarius dicat, id non esse licitum. Ità Corduba, Reginaldus, Sporer, la Croix *l. 3. p. 1. n. 970.* contra Lugonem, Bonacinam, Sanchez, & nonnullos alios, quorum opinionem & ego olim secutus fui *de Restitutione Confer. 1. n. 13.* Verùm re meliùs perpensâ, censeo jam, hanc sententiam multò probabiliorem. Ratio hujus nostræ resolutionis est: quia Cajus nequit tacitè compensare suum debitum, nisi ex bonis Principis; atqui gabellæ, utpote justô contractu alteri locatæ, jam non sunt bonum Principis, sed locatarii: ergo ex his non licet compensare totum damnum: id, quod confirmari potest efficaciter; nam ex eo, quòd conductor emerit suô modo jus gabellarum, non suscepit in se obligationem solvendi alia debita à Principe facta; quemadmodum si ab alio cive emisset agrum, vel jus percipiendi fructus ex eo, non ideò censeretur in se suscipere voluisse obligationem solvendi alia debita illius civis: neque potest talis voluntas prudenter præsumi de quovis emptore aut conductore: ergo Cajus nequit tutâ conscientiâ compensare suum debitum

bitum ex gabellis, nisi quamdiu hæ pertinent ad Principem: atqui ad Principem non ampliùs pertinent, utpote alteri justô contractu elocatæ: ergo &c.

Dices contra hanc resolutionem. Princeps ipse non potuisset justè exigere gabellas à Cajo, cùm huic aliunde plus debeat: ergo nec conductor potest exigere: quia hic non potuit acquirere majus jus, quàm habuerit ipse Princeps.

℞. *negando antecedens* absolutè, vel *distinguo.* 301.
Non potuit Princeps à Cajo exigere gabellas, & hoc ideò, quia fuerunt injustæ, *nego*, quia aliunde erat debitor Caji, *transf. antec.* & *nego conseq.* cùm enim conductor gabellarum nihil omnino debeat Cajo, hinc cessat justa causa compensandi à conductore. Dixi etiam *transeat.* Non enim apparet ulla ratio, cur Princeps Cajo debitum debuerit refundere potiùs ex gabellis, quàm ex aliis bonis suis: & certè, si ex aliis bonis suis refudisset, potuisset gabellas justè exigere à Cajo: ergo cùm gabellas alteri locaverit, potiùs præsumendum videtur, voluisse reservare onus satisfaciendi Cajo ex aliis bonis.

Sed quid, ais, si Cajus penes se habeat v. g. gemmam, vel aliud quid magni pretii, simúlque prævideat, debitorem suum non posse solvere aliis omnibus creditoribus

bus æquale jus, vel omnino prius, & potius jus habentibus, poterìtne tutâ conſcientiâ rem debitoris ſui apud ſe retinere, & ex ea totum ſuum debitum compenſare, ſinè reſpectu ad aliorum debita?

302. ℞. Cum diſtinctione. Vel enim Cajus ſupponitur penes ſe habere gemmam &c. loco pignoris ſibi datam, vel non? ſi prius, poteſt eam ſibi retinere, donec ſibi ſolvatur debitum. Ità Tamburinus *l. 8. tr. 2. c. 5. §. 7. à. n. 3.* Sporer *tr. 5. c. 5. n. 82.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 969.* quia poſſidenti rem in pignus datam, jam patrocinatur titulus poſſeſſionis, vi cujus reſpectivè evadit melioris conditionis? quàm alii creditores. At verò, ſi Cajus rem debitoris penes ſe habeat absque eo, quòd fuerit ſibi oppignorata, videtur probabilius, quòd nequeat ex ea compenſare totum ſuum debitum, ſed pro rata tantùm, & cum proportione ad aliorum debita. Ità Lugo *de Juſt. diſp. 22. n. 127.* eúmque ſecutus la Croix *l. cit.* Ratio eſt: quia cùm ſupponatur illam præcisè poſſidere nomine debitoris, talis poſſeſſio nihil favet Cajo, nec per eam fit melioris conditionis, quàm alii creditores, præſertim anteriores: ergo ſi aliunde non habeat alium titulum præferentiæ, probabiliùs non licebit inde debitum ſuum, niſi pro rata, compenſare, ità ſcilicet, ut ſi Cajo debeantur mille, alteri verò duo millia, & huic ex

re

re Creditoris non obveniant, nisi mille, Cajo non licebit ex ea compensare, nisi quingentos,

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, rapi- 303.
nam specie differre à furto simplici, & ob id hanc speciem necessariò esse exprimendam in confessione. Ratio est: quia per rapinam non solùm fit injuriosa ablatio rei alienæ, ùt in furto simplici, sed insuper infertur injuriosa violentia personæ Domini præsentis & renitentis; quam gravem injuriam Confessarius nunquam potest intelligere ex sola confessione furti simplicis, ùt de se liquet. Notant tamen Molina, Lugo, & alii, necessum non esse, ut vis inferatur immediatè personæ ipsius Domini, sed sufficere, eam inferri vel personæ Domini, vel alteri rem legitimè detinenti. Videantur Lugo *de Just. disp. 16. sect. 8. n. 13.* Haunoldus *de Just. tom. 1. tr. 2. c. 3. n. 264.* Babenstuber *tr. 7. disp. 5. n. 7.*

Colliges secundò, subin mortaliter pec- 304.
cari posse, per ablationem rei modicæ, si nimirum exinde grave damnnm, vel jactura magni lucri cessantis Domino emergat, ùt si cuidam artifici instrumentum necessa-

rium auferas, defectu cujus non ampliùs possit lucrari panem necessarium &c. Ità *ex communi DD.* Lessius *de J. & J. l. 2. c. 12. n. 33.* Laymann *l. 3. tr. 3. part. 1. c. 1. n. 3.* Ratio est: quia inferre proximo grave damnum injustè, non vacat culpâ mortali: atqui hoc supponitur fieri in nostro casu; ergo &c.

Quocirca tamen sapienter animadvertit Lessius *cit. n. 34.* quòd, tametsi in tali casu committatur grave peccatum contra justitiam, ratione damni injustè illati, non tamen committitur grave furtum, prout jam suprà & nos animadvertimus. Ex quo consequens est, talem non incurrere casum reservatum, tametsi reservatum alicubi supponatur furtum grave.

305. Colliges tertiò, Confessarium equidem non teneri interrogare ex pœnitente de levi furto sese accusante, an ex tali non fuerit Domino subsecutum grave damnum: quandoquidem regulariter tale non solet sequi; nihilominus oportet etiam tales subin interrogare, an non fortè habuerint animum plura, & majoris pretii &c. surripiendi, casu quo occasionem habuissent? Ità sapienter Laymann *loc. cit.* & Sporer *tr. 5. c. 5. n. 33.*

Ratio est: quia experientiâ multiplici constat, homines huic artificio (clependi scilicet) deditos, plerumque intendere quæque

quæ ſibi arridentia auferre, ità ut ſi opus ſeu effectus non ſemper correſpondeat, id minimè defectui intentionis, ſed occaſionis duntaxat imputandum ſit: quô fit, ut licèt tales non peccent mortaliter in effectu, nihilominus mortaliter delinquànt in affectu, juxta illud D. Hieronymi in *Epiſt. ad Tit. c. 2. fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus* (pro foro conſcientiæ) *judicatur; non enim id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furandi attenditur.*

Colliges quartò, quòd tametſi ſecundùm 306. dicta ſuperiùs *n. 291.* extremè pauper poſſit ſibi ſurripere neceſſaria ad ſuſtentationem; cùm jure naturali poſſit, immò teneatur conſervare vitam; probabiliùs tamen ne quidem in tali caſu liceat ſurripere rem valde pretioſam v. g. ter mille aureos, vel aliud æquivalens &c. maximè ſi hoc eſſet neceſſarium ad ſuſtinendum ſtatum alterius, vel ſi alter propterea eſſet in gravia mala lapſurus. Ità Lugo *diſp. 16. à n. 147.* Tambur. *l. 8. tr. 2. c. 6. §. 2. n. 1.*

Ratio eſt: quia nec charitas, neque ulla alia virtus videtur obligare ad conſervandam vitam propriam cum tanto damno ac diſpendio proximi. Unde dictum illud: *in extrema neceſſitatè omnia fieri communia*, non debet intelligi de omnibus abſolutè, & quæ ſunt extraordinaria, nec niſi cum maxima jactura proximi obtinibilia, ſed de iis, quæ

ſunt ordinariè neceſſaria. Ità Haunoldus *tom. 1. tr. 1. c. 3. n. 345.* la Croix *cit. n. 953.* ubi is tamen putat, oppoſitam ſententiam etiam eſſe probabilem, ſecundùm quam pauper extremè indigens, poſſet ſurripere pretioſa. Videatur etiam de hoc, ſi placet, Pontas *in Dictionar. Caſuum V. furtum. Reſp. ad Caſum 9.*

307. Colliges quintò, caſu quô tôta Reſpublica eſſet in verè gravi neceſſitate, licitum eſſe auctoritate Principis aut Reipublicæ divitibus auferre ſuperflua, quæ, & quantum neceſſaria ſunt ad Rempublicam conſervandam. Ità poſt S. Thomam Cardenas *in 2da criſi. diſſert. 23. c. 1. a. 1. n. 16.* Ratio eſt: quia neceſſitas gravis Reipublicæ æquivalet, immò ſuperat neceſſitatem cujuslibet privati; tum etiam, quia aliunde conſtat, bonum totius Reipublicæ præferendum eſſe bono privato cujusvis.

Sed quid, inquies, ſi privatus patiatur neceſſitatem nondum quidem extremam, ſed valde urgentem, quæ proximè verget in extremam?

308. ℞. In tali caſu etiam cuilibet privato fas eſſe ſurripere neceſſaria ad illam ſublevandam. Ità Leſſius *l. 2. c. 16. n. 71.* Haunoldus *de Juſt. tom. 1. tr. 2. à n. 347.* Sporer *n. 103.* Cardenas, Lugo, & alii. Ratio eſt: quia in tali caſu extrema neceſſitas cenſetur jam moraliter ſaltem præſens, cùm ſit proxima:

xima: vel certè necessitas tam urgens ei-
dem æquivalet : ergo quemadmodum in
necessitate extrema fas est proximo surripe-
re ea, quæ ad hanc sublevandam sunt ne-
cessaria, ità & in tali casu licet &c. Et
hanc sententiam Tamburinus *loc. cit. §. 1.* di-
cit esse certam.

Colliges tandem sextò, neminem per se 309.
loquendo teneri ea resarcire, aut restituere,
quæ urgente hujusmodi extrema necessita-
te simpliciter indigens surripuit, & consum-
psit. Ità Scotus *4. dist. 15. q. 2.* quem sequi-
tur Henno *in decalog. disp. 7. q. 4. concl. 3.* &
alii, *satis communiter.* Ratio est: quia ne-
mo tenetur per se loquendo restituere, nisi
detineat alienum, vel certè illud auferen-
do & consumendo alteri fecerit injuriam:
at, qui rem usu consumptibilem in casu ex-
tremæ necessitatis surripuit & consumpsit,
nihil ampliùs detinet, ùt supponitur, ne-
que etiam fecit alteri injuriam, cùm ha-
buerit jus surripiendi, secundùm dicta *n.*
291. ergo non tenetur postea ea resarcire.

Dixi tamen: *per se loquendo;* nam si re alie- 310.
nâ non indiguit simpliciter, sed secundùm
quid duntaxat, eò scilicet, quòd re propriâ,
quam alibi in re, vel certè in spe habebat,
caruerit &c. tenetur postea restituere; quia
cùm talis non sit re ipsâ pauper, nequit ab
alio rem sibi necessariam gratìs præten-
dere. Similiter si tempore extremæ ne-
cessi-

tremæ neceſſitatis non indiguit ſimpliciter re alienâ, utpote uſu unicô non conſumptibili, ſed uſu duntaxat illius v. g. equi ad evadendam neceſſitatem &c. tenetur poſtea rem illam reſtituere; non enim potuit vi neceſſitatis plura ſibi arrogare, quàm quantùm indiguit; ergo ſi non indiguit v. g. equo ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid, id eſt, uſu equi, tenebitur poſtea hunc reſtituere, ſecundùm *communiſſimam DD.*

CONFERENTIA UNDECIMA.

De Furtis minutis, præſertim domeſticorum &c. &c.

SUMMARIUM.

311. Ex pluribus furtis minutis tandem fit grave.
312. Hinc graviter peccat, qui ex intentione congregandi magnam ſummam eidem Domino ſæpiùs furatur modica.
313. Item, qui in ultimo furto advertit gravitatem damni Domino inferendi.
314. & 315. Solvuntur duæ objectiones in contrarium.

316. Gra-

334. Solvitur objectio contra hanc resolutionem.

335. Ad dignoscendam gravitatem peccati in furtis minutis, à Confessario vel maximè attendendum est ad circumstantias quis, quid, ubi, quomodo, quando &c. &c.

336. Falsificantes pondera & mensuras cum damno communitatis graviter peccant, & tenentur ad restitutionem.

337. Fur detinendo materiam gravem per furta minuta sublatam, graviter delinqueret, tametsi auferendo nunquam graviter peccâsset.

338. Ad effugiendum tamen peccatum mortale injustæ detentionis sufficit, restituisse partem illam, vi cujus damnum grave complevit.

339. Solvitur objectio in contrarium.

340. Recensentur aliquot Casus, in quibus filius clam subtrahendo de bonis parentum non est condemnandus peccati gravis.

341. Rursus alii, in quibus uxor non est condemnanda.

342. Famuli aut ancillæ promittentes, se velle orare pro iis, quibus subtraxerunt &c. tam facilè non sunt audiendi à Confessario, vel ab onere restitutionis absolvendi.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de furtis minutis.

QUæres primò, an, vel quomodo plura furta minuta possint constituere furtum grave, seu mortale?

℞. Plu-

℞. Plura minuta furta possunt constituere 311.
furtum grave seu mortale, non quidem formaliter, quasi verò plures malitiæ veniales tandem fierent una malitia gravis, seu mortalis, sed objectivè & *materialiter*, ità scilicet, ut materiæ leves per plura furta minuta ablatæ tandem compleant grave damnum, & ratione hujus in morali hominum existimatione quodammodo concrescant. Ità *communiter DD.* videndi apud P. Sporer *tr. 5. c. 5. n. 34. & seqq.* Pro cujus pleniori intelligentia animadvertendum, hujusmodi furta minuta multifariam committi posse. 1. Sic, ut una & eadem persona sæpiùs furetur modicum quid eidem personæ. 2. Ut eadem persona furetur modicum diversis personis. 3. Ut plures furentur eidem personæ, & quidem singuli modicum. 4. Ut auferens modicum habeat animum per frequentia furtula grave damnum inferendi. 5. Ut non habeat talem animum, reipsa tamen grave damnum inferat. Ità Babenstuber *tr. 7. disp. 5. a. 5. n. 18.* Hinc jam

Quæres secundò, quomodo peccet, qui eidem Domino sæpiùs aufert modicum quid?

℞. 1. Qui repetitis vicibus eidem Domi- 312.
no furatur modicum quid (nè fortassis notetur) animô furandi successivè magnam quantitatem &c. in singulis furtis peccat

 morta-

mortaliter. Ità Sanchez *l. 7. Decalog. c. 21. n. 2.* Leſſius *l. 2. c. 12. dub. 7. n. 36.* Lugo *tom. 1. diſp. 16. ſect. 3.* & alii *DD. communiter.* Ratio eſt: quia talis intendit mortaliter malum, ſcilicet injuſtum damnum proximi, & quidem grave, quod executivè vult inferre mediantibus furtis minutis: atqui media ſumunt ſuam malitiam à fine: ergo cùm finis ſit mortaliter malus, etiam furta minuta, ceu media in hunc finem aſſumpta, participant eandem malitiam.

Quocirca tamen rectè notat Sporer *loc. cit. n. 35.* non committi tot numerô diſtincta peccata mortalia, quot furta minuta, ſed unum duntaxat; eò quòd hæc omnia furta minuta ſimul ſub una intentione principali uniantur, tanquam continua una executio illius intentionis mortalis, prout dicitur in materia *de peccatis.*

313. ℞. jam ad idem quæſitum ſecundò. Qui repetitis vicibus eidem Domino furatur modica, eſto id faciat absque intentione inde diteſcendi, vel grave damnum inferendi &c. Si tamen vel in ultimo furtulo animadvertat, ſe jam perventurum ad magnam quantitatem, & Dominum inde graviter damnificatum iri, peccat mortaliter. Ità rurſus *DD. communiter*, nominatim Tambur. *lib. 8. Decalog. tr. 2. c. 3. §. 1. n. 2.* Laymann *l. 3. tr. 3. part. 1. c. 1. n. 6.* Bonacina, Sporer, & alii

alii. Ratio est: quia talis convincitur, velle Dominum graviter damnificare, & quidem injustè: atqui talis voluntas est mortaliter peccaminosa: ergo &c. Et licèt materia ultimi furtuli supponatur de se levis duntaxat, quia tamen per hujus ablationem Dominus prævidetur graviter damnificandus; hinc nec mirandum, quòd talis fur propterea peccet mortaliter, quemadmodum ille, qui die jejunii ab Ecclesia præcepti jam sæpiùs parùm aliquid comedit, propterea animadvertens se modicum addendo modico tandem saturatum iri, manducando illud modicum peccat mortaliter; tametsi enim talis materia de se supponatur modica, quia tamen superaddita reliquis facit hominem secundâ vice refici seu saturari, hinc complet gravem transgressionem legis Ecclesiasticæ.

Dices fortassis: Venialia quantumvis multiplicata, non constituunt peccatum mortale: sed furta minuta supponuntur venialia: ergo quantumvis multiplicata non faciunt peccatum mortale.

Confirmatur. Supponamus furem singulis furtulis abstulisse unum duntaxat pacium, in hoc casu ultimum furtulum, seu ablatio unius pazii est ejusdem rationis cum cæteris furtulis, nec gravius damnificat, quàm quodvis aliud è prioribus: ergo si priora singula non excessêre culpam venialem,

lem, neque illud ultimum aſcendet ad culpam mortalem.

314. ℞. ad objectionem. *diſt. Maj.* venialia quantumvis multiplicata &c. non conſtituunt peccatum mortale *formaliter*, in ſenſu mox ſuprà *n. 311.* inſinuato, *concedo*, non conſtituunt *materialiter*, id eſt, ratione materiæ concreſcentis, & in morali hominum exiſtimatione graviter damnificantis Dominum, *nego.* Eſto igitur furta ſecundùm ſe, & ſeorſim ſpectata, ſupponantur levia & venialia; quia tamen fur ſupponitur animadvertere per ablationem v. g. ultimi pazii ſe grave damnum Domini completurum, & nihilominus aufert; hinc hæc voluntas meritò reputatur mortaliter peccaminoſa.

315. Ad Confirmationem ℞. ſimiliter *diſtinguendo.* Ultimum furtulum ſecundùm ſe præcisè conſideratum, eſt ejusdem rationis cum præcedentibus, *conc.* ſi conſideretur, in quantum eſt complementum gravis damni, *neg.* Unde falſùm omnino eſt, quòd ùt conjunctum cum cæteris non damnificet graviùs Dominum; quia ſupponitur per hoc compleri grave damnum. Negatur proin conſequentia.

Quæres tertiò, an etiam ille graviter peccet, qui pluribus Dominis, vel ſingulis eorum aufert modicum.

316. ℞. Etiam talis mortaliter peccare poteſt non ſolùm 1. ſi auferat illa modica animô

tandem

tandem notabilem summam surripiendi, verùm insuper 2. si absque tali intentione auferat, & tandem advertat, se pervenire ad materiam gravem. Ita *communissimè DD.* Molina *tom. 3. disp. 689.* Lessius, Laymann &c. &c. August. Michel *tom. 2. part. 3. tr. 6. n. 3. & 4. fol. 965.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist. 5. n. 19.* Ratio prioris patet ex dictis *n. 312.* quia intentio auferendi injustè magnam summam, sive uni, sive pluribus, est mortaliter peccaminosa: ergo qui ex hac intentione committit plura furta minuta, quantumvis à pluribus, in singulis graviter peccat, semper continuando & aggravando idem peccatum mortale. Ratio autem posterioris desumi debet ex dictis *n. 313.* Quia tametsi talis fur per furta minuta neminem supponatur in individuo graviter damnificare, nihilominus convincitur velle graviter damnificare ipsam communitatem, vel certè societatem humanam, cujus paci ac tranquillitati hujusmodi furta vel maximè perniciosa sunt, & adhuc magìs perniciosa evaderent, si semel impunè tolerarentur, proptereáque non immeritò in omni Republica benè instituta hujusmodi fures gravibus pœnis passim puniri solent, inquit Reiffenstuel *loc. cit.* Videatur la Croix *l. 3. p. 1. n. 1012.*

Quæres quartò, an, vel quomodo peccent, si plures modicum quid eidem Domi-

no auferant, v. g. ità, ut singuli eandem vineam intrantes, singulos botros decerpant, vel in eadem cella vinaria furtivè bibant vinum, vel ex eadem cassa singulos pazios auferant, propterea̋que grave damnum inferant.

317. ℞. Ante responsionem notandum est, duplici modo fieri posse, ut plures eidem damnum inferant v. g. furtivè auferendo, vel etiam destruendo rem alterius, primò sic, ut communi consilio, seu consensu concurrant ad furtum, vel damnum alterius. Secundò sic, ut quilibet quidem concurrat ad idem damnum, sed sinè consensu, consilio, aut dependentia unius ab alio v. g. Titius animadvertit, ab aliis sibi similibus furtivè ablatum fuisse modicum quid de lignis, vino, vel frumento alicujus &c. Hoc non obstante etiam ipse adhuc aufert modicum quid, aliis id prorsus ignorantibus, vel inadvertentibus &c. & de hoc casu potissimùm moveri solet præsens quæstio. Ad quam

318. ℞. jam primò. Casu quô plures communi consensu, consiliô, vel auxiliô plura minuta furta committendo, eidem Domino grave furtum inferunt, singuli peccant mortaliter, & tenentur ad resarcitionem damni totius in solidum. Ità *ex communi DD.* Laymann *l. 3. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 3.* Ratio est: quia quivis eorum moraliter cooperatur ad totum

totum damnum, & consensit in totum &c. ùt supponitur: ergo & peccat mortaliter, cum onere refundendi totum.

℟. secundò ad idem quæsitum. Casu 319.
quô plures concurrunt quidem ad idem damnum grave, dum singuli parum ausferunt, sed sinè mutua cooperatione, conspiratione, aut consensu, probabiliùs nullus eorum peccat mortaliter, sed singuli venialiter tantùm, esto etiam quilibet eorum sciverit, ab aliis aliquid furtivè subtractum fuisse. Ità contra Vasquez, Filliuc. & alios nonnullos Lugo, Sporer, Illsung *tr. 2. disp. 3. n. 158.* la Croix *l. 3. p. 7. n. 1010.*

Ratio est: quia in hoc casu singuli non sunt causa neque physica neque moralis totius damni ab aliis causati, sed quivis solùm est causa damni à sè illati, cùm nullô modô supponatur cooperatus, aut consensisse in damnum alterius, esto etiam sciverit, ab aliis fuisse damnum leve illatum: sed, qui furando vel damnificando leve duntaxat damnum infert, non peccat, nisi venialiter: ergo &c. &c. Et certè, ex opposita opinione sequeretur, quòd, si tibi constaret, Cajum Titio furtivè jam abstulisse v. g. 56. crucigeros, ad furtum mortale autem respectu Titii mediocriter divitis sufficere unum florenum, tu eidem Titio auferendo unum adhuc pazium, & quidem sinè ulla cooperatione ad priora furta à Cajo facta, com-

committeres peccatum mortale, Cajum verò non nisi venialiter peccâsse: quod meritò absurdum putant Sporer *cit. n. 47.* la Croix *loc. cit.* & alii; ergo tali casu probabiliùs singuli modicum auferendo non peccant, nisi venialiter.

Dices tamen contra hanc resolutionem. Qui in hoc casu scit, Titio jam fuisse furtim ablatos 56. crucigeros, & hoc non obstante eidem aufert quatuor, seu unum pazium, scienter & voluntariè complet grave damnum, & suô modô cooperatur ad grave damnum injustè illatum: at, qui per ultimum furtum complet grave damnum, esto hoc de se supponatur leve duntaxat, peccat mortaliter, prout ipsimet fassi sumus mox suprà *n. 313.* ergo talis peccat mortaliter.

Confirmatur. Si Titius animadvertat, Cajo ab aliis jam plura inflicta vulnera levia, simúlque prævideat moraliter, fore, ut si ipse (sinè omni consensu aut consilio cum aliis inito) adhuc aliud vulnus de se leve infligat, Cajum, certò certiùs moriturum, & nihilominus leve vulnus infligat, procul dubio peccat mortaliter, eò quòd per hoc ultimum, licèt de se leve vulnus, conficeret grave detrimentum vitæ, & graviter Cajum damnificaret: ergo id ipsum in priori casu de fure per suum ultimum furtum grave damnum complente dicendum est.

℟. ad object. *dist. Maj.* talis complet grave damnum, *partialiter* duntaxat in illud influendo *conc. totaliter* in illud influendo *nego maj.* distinguo etiam *min* qui complet grave damnum totaliter influendo, ità scilicet, ut huic totum damnum moraliter imputari valeat, prout fit in casu suprà *n. 313.* allato, *concedo*, qui complet ità, ut non, nisi partialiter huic imputari possit, prout fit in hoc casu *nego min. cum conseq.* patet hoc in exemplo: si sciam ab aliis successivè jam 20. florenos fuisse missos in cippum v. g. Ecclesiæ, & ego superaddam duos crucigeros, tota quantitas pecuniæ mihi imputari nec potest, nec debet: ergo idipsum dicendum est in nostro casu. Neque dici potest in rigore, quòd talis per ultimum furtum cooperetur &c. quia (ùt sapienter notat R. D. Augustinus Michel *prox. cit. n. 6. fin.* cooperari non est præcisè suâ actione quomodocunque facere, ut alter sentiat damnum grave, sed suam actionem esse moraliter conjunctam cum aliorum actionibus, & sic per eam, junctam, cæterorum actionibus causari damnum grave: atqui hoc modô non conjungitur actio ultimi furantis in nostro casu: hæc quippe conjunctio solùm contingit, vel per intentionem *simul cum aliis* grave damnum inferendi, vel per inductionem consiliúmve, aut initam cum aliis sceleris societatem, quorum nullum 320.

ſupponitur interveniſſe in noſtro caſu: ergo &c.

321. ℞. jam ad confirmationem, cum P. la Croix *cit. n. 1010. neg. parit.* Diſparitas hæc eſt: quia ultimum vulnus non ſolùm auget malum illatum, ſed eſt cauſa novi effectûs gravis, & quidem indiviſibilis, ſcilicet mortis, quæ (ùt ſupponitur) ex prioribus vulneribus levibus non fuiſſet ſecuta; & licèt mors etiam prioribus vulneribus tribuatur velut diſpoſitionibus, vel cauſis inadæquatis, attamen ultimo vulneri tribuitur totus effectus ſecundùm prudens judicium: econtrà verò ultimum furtum leve ſolùm auget malum illatum, nec eſt cauſa novi effectûs gravis; & damnum, quod cauſat, eſt diviſibile, ità, ut prudenter ſoli ultimum furtum inferenti, imputari non valeat. Videatur de hoc Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 5. n. 31.* ubi alias adhuc objectiones minoris ponderis in contrarium factas ſolvit.

Quæres quintò, an, vel quomodo peccent famuli vel ancillæ, heris ſuis modica auferendo?

322. ℞. Etiam famuli vel ancillæ graviter peccant per furta minuta, ſi per ea tandem grave damnum inferant heris ſuis. Ità *omnes.*

Ratio eſt: quia revera contrectant occultè rem alienam Domino rationabiliter invito: ergo ſi ſucceſſu temporis per hujus-

modi

modi furta grave damnum inferant, graviter peccant; non minùs quàm alii extranei occultè clepentes &c. &c. Quia tamen Domini respectu horum sunt minùs inviti, utpote scientes, attentâ fragilitate humana fieri non posse, quin aliquid, præsertim de esculentis & poculentis, adhæreat manibus famulorum &c. hinc juxta communissimam Doctorum major quantitas materiæ requiritur ad hoc, ut famulus vel ancilla subtrahendo peccet mortaliter, quàm in extraneo.

Quæres sextò, an etiam filius aut filia occultè subtrahendo de bonis parentum peccent?

℟. Etiam hi mortaliter peccare possunt, 323.
si parentibus rationabiliter invitis notabilem quantitatem surripiant de bonis parentum. Ità rursus *omnes*. Ratio est eadem: quia verè usurpant rem alienam, Domino rationabiliter invito; ergo si ad magnam quantitatem perveniant, peccant mortaliter: hinc *Prov.* 28. dicitur: *Qui subtrahit aliquid à Patre suo, & à Matre, & dicit, hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.* Verum, quemadmodum prudenter præsumere licet, patremfamilias minùs esse invitum, si quid à famulo, quàm si ab extraneo subtrahatur, proptereáque in famulo ad peccatum mortale furti major quantitas, quàm in extraneo haud immeritò reputatur necessaria; ità à fortiori prudenter præsumere licet, pa-

rentem esse minùs invitum respectu filii surripientis, quàm respectu famuli, ità ut ad peccatum mortale à filio committendum meritò requiratur duplô major quantitas, quàm ad committendum à famulo: e. g. si in famulo requiratur subtractio unius floreni &c. in filio ad minùs necessaria erit subtractio duorum florenorum &c. &c.

Quæres septimò, an etiam uxor peccet clam surripiendo de bonis mariti sui?

324. ℞. Etiam uxor potest mortaliter peccare, si notabilem quantitatem surripiat de bonis mariti, quorum scilicet dominium, vel saltem ususfructus, aut administratio ad ipsum pertinet, utì sunt bona dotalia, & lucra communia. Ità *communis DD.* quam tradit Sporer *cit. n. 51.* Ratio manet eadem: quia scilicet usurpat rem alienam, Domino rationabiliter invito, eidémque grave damnum infert: ergo &c. Ob eandem rationem & maritus graviter potest delinquere, cum onere restituendi, si dissipet bona paraphernalia uxoris, aut dotalia, immò & communia cum notabili, vel magno detrimento familiæ, prout benè infert Henno *in Decalog. disp. 7. q. 7. concl. 3.* Verùm, quantitatem certam determinare, quæ sit necessaria, vel sufficiens ad peccandum mortaliter per hujusmodi furta minuta, hoc opus, hic labor est: quocirca nil videtur certius, quàm *certam non posse statui regulam*

uni-

universalem. Ut tamen Confessarius etiam in his formare valeat prudens judicium practicum circa pœnitentes, juvabit præ oculis habere sequentes quinque regulas.

I. Regula. Quando quis sive ab uno eodémque, sive à diversis furatur modica *successivè*, longè majori quantitate opus est ad peccatum mortale constituendum, quàm si *simul* abstulisset: immò aliqui putant, ad minimum dimidiô plus opus esse; ùt si unus florenus suffecisset simul ablatus, ad furta successivè facta requiratur unus & dimidius. Ratio est: quia cùm furta successivè, & quasi insensibiliter facta, non sint ita perniciosa, eò ipso prudenter licet præsumere, Dominum non esse ità graviter invitum, quàm si eadem quantitas fuisset simul ablata. 325.

II. Regula. Ad mortaliter peccandum majori quantitate opus est, dum quis *eodem tempore* surripit modica *diversis*, quàm si *eidem* surriperet: putátque Molina duplô majori quantitate opus esse in furtis diversis Dominis, quàm uni illatis. Ratio est eadem, quia, quemadmodum damnum in plures divisum faciliùs portatur à singulis, quàm ab uno solo, ità & singuli sunt minùs inviti.

III. Regula. Ad mortaliter peccandum per furta minuta, sive hæc uni inferantur, sive diversis, tantò major quantitas requiritur,

ritur, quantò per *majora temporis intervalla* fiunt. Ratio est: quia quantò majus intervallum temporis intercedit inter illa, tantò minùs inter se cohærent, & tantò faciliùs portantur, quantò minùs sentiuntur: ergo Domini tantò minùs creduntur inviti: at, quantò minùs invitus est Dominus, tantò minùs peccatur, cùm malitia furti potissimùm fundetur in ablatione rei alienæ *Domino rationabiliter invito.*

IV. Regula. Qui sinè animo ditescendi, aut notabilem summam auferendi &c. per modica furta *diversis*, præsertim in diversis negotiis facta, & per *magna temporis intervalla*, ad non modicam quantitatem pervenit, non tam facilè arguendus est peccati mortalis, quàm si animô ditescendi, vel graviter quempiam in particulari, vel ipsam communitatem damnificandi id fecisset. Ratio hujus manet eadem, quæ mox data: quia scilicet hinc neque sequuntur tanta incommoda Reipublicæ, neque Domini sunt tam graviter inviti, neque etiam materiæ furtulorum tam faciliter in unum grave damnum coalescunt.

V. Regula. Majori quantitate opus est ad peccandum mortaliter in furtis minutis *domesticorum*, utputa famulorum, ancillarum, Religiosorum, filiorum &c. &c. quàm in furtis *extraneorum*. Rursus major quantitas requiritur in esculentis & poculentis,

quàm

quàm in aliis v. g. ære &c. &c. Ratio manet eadem: quia Domini non ſunt tam invití, ſi à domeſticis, quàm ſi ab extraneis, vel ſi eſculenta aut poculenta (non nimìs pretioſa) quàm ſi pecuniæ, vel aliæ res mobiles ſubtrahantur. De his regulis videri poſſunt Laymann *l. 3. ſect. 5. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 6.* Illſung *tr. 4. diſp. 3. q. 4. à n. 155.* Sporer *tr. 5. c. 5. n. 44.* Molina *tom. 3. de Juſt. diſp. 689.* Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. a. 5. n. 26. & ſeqq.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de furtis minutis domeſticorum, & extraneorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Praxator cereviſiæ vi contractûs initi cum certo quodam Comite tenebatur annuatim pro taberna Comitis praxare cereviſiam, eâ conditione utrinque inita, ut pro certa quadam menſura tum in lupulis, tum etiam in hordeo à Comite accipiendis, & ad ſingulas praxaturas adhibendis, refundis, & ad ſingulas praxaturas adhibendis, refundat eidem certam quotam aimerarum cereviſiæ albæ &c. Jam fatetur idem Titius, ſe pro mox recenſita quantitate lupulorum & hordei ſemper quidem præfato Domino Comiti refudiſſe illam

quotam cerevisiæ, sed cùm ex eadem massa ultra illam quotam à Comite desideratam semper coxerit 5. vel 6. aimeras plures, easque velut residuas sibi reservaverit, idque jam ab aliquot annis; hinc partim conscientiæ scrupulis, partim etiam aliorum hominum, contra tenuitatem cerevisiæ murmurantium, querelis exagitatus, sciscitatur è Confessario, an tutâ conscientiâ, & sinè offensa DEI possit prosequi hanc praxin, & praxaturam? Quid Confessarius ei respondeat?

326. ℟. Confessarius respondeat, hanc praxin prorsus fuisse iniquam, & hôc ipso non ampliùs prosequendam. Ratio est clara: quia contra omnem æquitatem & leges justitiæ in singulis praxaturis D. Comitem defraudavit iniquè; non enim verosimile est, D. Comitem convenisse cum Titio de refundendis tot aimeris cerevisiæ cujuscunque, vel quantumlibet tenuis, sed melioris sortis, qualis ex illa massa tum lupulorum, tum etiam hordei seu polentæ judiciô prudentum, & expertorum in hac arte, coqui potuisset: atqui *contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, juxta *Reg.* 85. *J. in* 6. Et hoc servandum est, quod initiô convenit, per *Reg.* 23 *ff. de R. J.* ergo Titius tenebatur D. Comiti refundere quotam cerevisiæ in ea sorte & bonitate, in qua ex illa massa lupuli ac polentæ coqui potuisset: ergo cùm hoc Titius non fecerit, nedum contra fidelitatem,

litatem, ſed & contra juſtitiam peccavit; & licèt fortaſſis in ſingulis praxaturis non deliquerit mortaliter; tum quia per illam affuſionem aquæ non videtur adeò notabiliter debilitâſſe virtutem lupuli & polentæ, quin adhuc potuerit inde coquere cereviſiam de mediocri ſaltem ſorte; tum etiam, quia famulis operam navantibus praxaturæ os obſtrui nequit, quô minùs more ſolitô liberaliter bibant, juxta illud *1. Cor. 9. v. 9. non alligabis os bovi trituranti*; & hoc ipſo, quòd Titius debuerit refundere D. Comiti tot aimeras completè, permittendum fuit, ut ultra hanc menſuram ſaltem mediam aimeram aquæ ſuperinfunderunt; certum nihilominùs, & indubitatum videtur, Titium jam à pluribus annis id practicando graviter defraudâſſe D. Comitem, & hoc ipſô graviter peccâſſe, cum onere reſarciendi idem damnum, modô moraliter poſſibili, ſive dein cereviſiam meliorem ac fortiorem pendendo, ſive aliis beneficiis aut obſequiis recompenſando &c. quæ obligatio eidem ſeriò inculcanda erit, ſimúlque intimandum illud *Proverb. 28. v. 10. Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet, & ſimplices poſſidebunt bona ejus.*

Quod verò hìc de Titio fraudatore D. Comitis diximus, idipſum intelligas velim dictum de alio quodam magni Principis Præfecto rei praxatoriæ, qui ad ſingulas 327.

praxaturas, seu coćturas cerevisiæ massam tum lupulorum, tum etiam polentarum sibi auctoritate Principis, seu Cameræ determinatam adhibuit quidem, sed muneribus & sportulis (utì vocant) corruptus, hordeum lupulos &c. infimæ sortis comparavit &c. quô factum, ut non solùm communitas fuerit damnificata, dum locô melioris, cerevisiam tenuiorem eôdem pretiô debuit solvere, sed etiam Princeps defraudatus, dum ob tenuitatem & vilitatem haustûs multi absterriti fuêre hospites & compotatores, sícque Præfectus ille causa haud modici lucri cessantis exstitit.

Sed quid judicii à Confessario ferendum (inquies) de hujusmodi servo nequam, nequiter tum Principem suum, tum etiam totam communitatem per hujusmodi furta (est enim quædam species furti) defraudante; si is supponatur jam semel animadvertisse grave damnum emergens defraudati, & nihilominus iniquam hanc praxin prosecutus fuit: ergonè propterea unum duntaxat, vel verò plura peccata mortalia furti commisisse censendus est?

328. ℞. Si hujusmodi fur vel iniquus defraudator apprehenso etiam gravi damnô jamjam illatô sinè ulla pœnitentia pergat protinus defraudare & damnificare, vel Principem, vel communitatem, procul dubio committit singulis defraudationibus grave peccatum,

tum, licèt in rigore loquendo non sit peccatum à priori mortali numerô distinctum, sed potiùs continuatio ejusdem peccati mortalis, tantò quidem gravioris, quantò majus damnum infertur communitati, vel aliis defraudatis.

Ast verò, si supponatur talis pœnitens post cognitam & apprehensam gravitatem damni culpam retractâsse, cum firmo emendationis & restitutionis proposito, & nihilominus pergat in tali praxi, committit denuo novum, & numerô à priori distinctum peccatum; saltem tunc, quamprimùm de novo pervenerit ad quantitatem notabilem damni. Ratio est: quia per pœnitentiam seriam moraliter interrupit priorem voluntatem peccandi, ideóque si de novo incipiat defraudare, committit novum, & à priori numero distinctum peccatum.

Res hæc clarior fit in exemplo, & à pari; nam qui semel proposuit inimicum suum occidere, & ex hac intentione sæpiùs (licèt sinè effectu) in eundem explosit, feriit &c. per hoc non commisit, nisi unicum numerô peccatum. Verùm, si hanc voluntatem occidendi semel pœnitendo retractavit, & hoc non obstante de novo quærat occasionem feriendi, occidendi &c. committit novum peccatum mortale &c. &c. Videatur de hoc Lugo *de Just. disp. 16. à n. 43.* Sporer *cit. n. 39.* la Croix *l. 6. p. 1. n. 1007.* Babenstuber *cit. n. 23.*

CA-

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius cujusdam mercatoris sat divitis filius, ad certam quandam universitatem studiorum causâ missus, & bursâ sat pingui provisus fuit eo fine, ut inde victum, & alia necessaria solveret per medium annum. Verùm Sempronius in itinere genio indulgens, pecuniam omnem dilapidavit, priùs quàm ad eandem Universitatem pervenit: cúmque velut incognitus à nemine potuisset obtinere necessaria ad vivendum, necessitate compulsus, velut alter filius prodigus rediit ad patrem suum, à quo ad mercaturam, seu negotiationem applicatus fuit, ubi ampliorem adhuc nactus occasionem, merces hinc inde minori pretiô aliquibus clam vendidit, & pecuniam inde redactam dilapidavit. Quæritur jam 1. an, vel quomodo Sempronius peccaverit? 2. An, vel quomodo peccaverint alii, merces clam ab eodem emendo, seu comparando?

329. ℞. Ad primum quæsitum hujus Casûs, Sempronium procul dubio peccâsse mortaliter, non solùm tunc, dum illam notabilem quantitatem pecuniæ pro victu, & aliis ad prosequenda studia necessaria prodigè dilapidavit, verùm etiam, dum jam ad mercaturæ negotia applicatus merces clam distraxit, & pecuniam inde redactam insciô parente prodegit. Ratio est; quia notabilem summam contra voluntatem sui parentis

rentis in convivia, commessationes, & lusus &c. pessimè, contra expressam voluntatem sui parentis impendit: neque unquam rationabiliter præsumi potest de consensu parentis, ubi hujusmodi bona parentum, pecunia, merces, &c. dilapidantur cum tanto detrimento, etiam ipsorum liberorum, cum dedecore familiæ &c. &c. atqui filius contra voluntatem parentis notabilem summam dilapidans, peccat mortaliter, juxta *communem DD.* quam tenet P. Navarra *l. 3. p. 2. c. 17. n. 164.* Lessius *l. 2. c. 12. n. 77.* Busenbaum apud la Croix *l. 3. p. 1. n. 1014.*

Et licèt hæc quantitas ad peccandum mortaliter nequeat universaliter respectu filiorum clam defraudantium taxari, nec statim filius parentis prædivitis ob subtractionem duorum vel trium aureorum condemnandus sit peccati mortalis, sed potiùs attendendum ad conditionem statûs, ætatis, personarum, locorum &c. nunquam tamen prudenter præsumere licet de consensu parentum, ubi tanta summá, & quidem tam perniciosè, & malè dilapidatur, ut ex hac nonnisi deplorandi effectus, prostitutiones parentum, filiorum &c. exspectari debeant. Videatur la Croix *n. 1032.*

℞. jam ad alterum quæsitum, etiam illos emptores peccati mortalis condemnandos esse, si tamen animadverterunt, Sempronium clam, seu furtivè distrahere merces. 330.

Ratio

Ratio est: quia scienter cooperans ad injustum, & grave damnum alterius, fit particeps criminis, sicut est particeps furti, ideóque peccat mortaliter, ubi damnum, ad quod cooperatur, est magni momenti, juxta *communissimam DD.* videndam apud Laymann *l. 3. tr. 2. c. 5. n. 6.* & alios passim, conformiter ad *l. 3. §. non tantùm ff. de incendio,* ubi dicitur: *Receptatores non minus delinquunt, quàm aggressores.*

Dixi tamen: *si tamen emptores animadverterunt* Sempronium clam, & furtivè subtrahere &c. secus quippe dicendum foret, casu quô emptores bonâ fide processissent, & de tali furtiva subtractione nullam prorsus habuisset notitiam, nec fundatam suspicionem; in casu autem fundatæ suspicionis debuissent cautiùs indagare in rei veritatem, prout tradi solet in materia *de conscientia dubia.* Videantur de hoc dicta *part. 1. Theolog. Decalog. Confer. 6ta à n. 150.*

Dices fortassis, juxta probabilem sententia Lessii, Navarri, & aliorum communiter, filius gerens negotia patris tutâ conscientiâ potest pro suo labore & industria tantundem accipere vel subtrahere, quantum daretur, vel à parente dari deberet extraneo, nisi intendat illud præstare gratis: ergo Sempronius clam distrahendo merces non peccavit, nec statim ab emptoribus argui debet alicujus infidelitatis.

℟. Trans-

Transmiss. antec. quod à pluribus, viden- 331.
dis apud la Croix *n. 1034.* absolutè negatur, & ab allegatis etiam Doctoribus non admittitur absolutè, sed solùm cum certis limitationibus, nisi scilicet pater possit habere alium, qui vel gratis, vel certè minori salariô idipsum præstare velit: *neg. conseq.* vel *distinguendo* consequens: ergo distrahendo clam merces Sempronius non peccavit, si merces subtractæ non excedunt labores, *trans.* si excedunt *neg. conseq.* Videtur autem ex relatione facti, Sempronium non tam servandæ justitiæ, quàm licentiosæ dissipationi esse deditum, & hôcipso, quòd merces clam, & quidem justô minore pretiô soleat aliis divendere, meritò sese reddidit suspectum de infidelitate; qui, si fideliter ageret, non haberet, cur justô minore pretiô merces distraheret. Videatur Navarrus *Manual. c. 17. n. 144.* Lessius *l. 1. c. 12. n. 81.*

CASUS TERTIUS.

CAja nupserat viduo Sempronio, certis quibusdam pactis & conditionibus initis, eâ præsertim lege, ut si à Sempronio susciperet hæredem masculum, domus tota seu taberna cum omnibus bonis immobilibus Cajæ ac filio remanerent post mortem Sempronii: econtrà verò, casu quô nullum ex se susciperet hæredem, alterô tanto dotis allatæ conten-

contenta, omnia illa bona immobilia relinqueret filiæ, quam Sempronius habebat unicam ex priori matrimonio susceptam. Jam Caja aliquot annis cohabitavit suo marito, sed sinè prole, cujus suscipiendæ jam nulla ampliùs affulget spes, ob senium mariti; quod cùm Sempronius prævideat, conatur, quidquid demum potest, divitiarum ac pecuniarum corradere, erga Cajam uxorem tenacissimum, erga filiam verò liberalissimum sese exhibere, coëmere agros, meliorare prædia ac prata, reparare domum, seu tabernam suam &c. &c. Venit proin Caja ad Confessarium, deplorans miseram conditionem suam, quòd diu noctúque cogatur laborare, ad instar ancillæ, lucrum verò è laboribus comparatum à marito impendatur in emolumentum rei domesticæ &c. &c. prævideátque, se post mortem domo excludendam ac relegandam, & nil inde, præter alterum tantum dotis à se allatæ reportaturam. Sciscitatur proin, an non liceat sibi etiam his stantibus providere in futurum, clam hinc inde comparsendo, & subtrahendo de lucro quotidiano? Quid ad hoc Confessarius?

332. ℟. 1. Confessarius, nè fortassis nimiùm indulgeat, neve nimiùm gravet Cajam, cautè indagabit 1. quantum dotis attulerit? 2. An Sempronius multùm ditior fuerit tempore, quô eidem nupsit? 3. An illa emolumenta, quæ corradit, & tam sollicitè impendit in melioramenta prædiorum, agrorum &c. &c. vel potiùs in emolumentum filiæ

filiæ &c. veniant ex lucro quotidiano, vel verò ex aliis bonis Sempronio propriis v. g. agris, vineis, domibus &c. &c. 4. quantum Sempronius quotannis circiter ſoleat impendere in victum, veſtitum, recreationes ſuæ filiæ &c. &c.

℟. jam ſecundò. His omnibus benè exa- 333.
minatis ac perpenſis dicat. 1. Cajam tutâ conſcientia poſſe ſubtrahere quantum ſuis laboribus à lucro quotidiano coram Deo exiſtimat correſpondere, non tamen ea, quæ Maritò aliunde è bonis propriis emolumenta reſpondent. Dicat ſecundò, quòd tantundem clam poſſit ſibi arrogare de bonis, quantum Maritus impendit in victum & veſtitum filiæ &c. &c.

Ratio prioris eſt: quia lucrum ex quotidianis negotiationibus vel laboribus Conjugum, non minùs Uxori, quàm Marito commune eſt, tametſi adminiſtratio hujus primariò ad Maritum pertineat, quam ob rem Maritus dilapidando, vel malè utendo iis bonis communibus, infert uxori injuriam, juxta *communiſſimam Doctorum*, quàm tenent Leſſius *l. 2. c. 12. n. 87.* Gobat. Quin. *tr. 5. c. 24. n. 28. & 41.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 1020.* ergo etiam facit injuriam Cajæ, dum illa lucra communia impendit filiæ, vel in emolumentum rei domeſticæ, aliquando ſoli filiæ ex priori Matrimonio obventuræ: ergo Caja licitè, & ſinè peccato clam ſubtra-

hit, quantum ſuis laboribus, induſtriæ vel parti quotidiani lucri communis correſpondet. Nam Maritus ipſe, vel filia hæres, jure naturali & humano teneretur partem ſeu medietatem refundere: ergo Caja hanc licitè ſubtrahit. Hac de cauſa Leſſius *l. cit.* ſapienter ait: *ſi Uxor difficultates* (poſt ſolvendum ſcilicet matrimonium) *metuit, poteſt occultè uti compenſatione ex bonis Mariti, ut ſibi, vel liberis conſulat, quantum opus eſt, ut ſua pars ſalva ſit*: idipſum tenent Conich, Petrus Navarra *l. 3. c. 1. n. 114.* & Gobat *l. cit.*

Ratio autem poſterioris hæc eſt: Quia Maritus Uxori non minùs, quàm filiæ, vel aliis liberis tenetur ſuſtentationem congruam quoad victum, veſtitum, medicinas, recreationes, & alia ſtatui conformia: ergo Caja juſtè in victum vel veſtitum ſuum computat aut ſubtrahit, quantùm judiciô Mariti ſui filiæ ex priori matrimonio ſuſceptæ impenditur; Uxor enim, quæ non mancipium aut ancilla viri eſt, ſed conſors thalami, nequaquam minori in pretio haberi debet, quàm liberi. Et licèt durante matrimoniô adminiſtratio bonorum communium maneat penes Maritum, ſi tamen is ea malè adminiſtret vel in præjudicium Uxoris, jure naturali huic licebit ſibi proſpicere in tantum, ut ſe indemnem ſervet. Videatur de hoc la Croix *cit. n. 1021.*

Dices

Dices : juxta Lessium & alios Doctores mox allegatos, non solùm tota dos, sed etiam medietas bonorum communium pertinet ad Uxorem : ergo Cajæ licebit non solùm clam subtrahere partem lucri quotidiani, suis laboribus correspondentem, sed & medietatem aliorum emolumentorum, undeunde demum Marito provenientium.

℟. Negando suppositum, quòd in nostro 334.
casu omnia bona Sempronii, præsertim immobilia possint dici communia : contrarium quippe evidenter colligitur ex eo, quòd solam filiam ex priori connubio voluerit esse hæredem, nisi Caja ex hoc matrimonio susciperet hæredem masculinum, quin immò supponitur in casu, conventum fuisse inter illos, ut si hæredem masculinum non susciperet, solô altero tanto dotis allatæ contenta, domum seu tabernam, & reliqua bona immobilia filiæ relinqueret : ergo non sinè causa respondimus cum hac limitatione ; contractus quippe justi in conscientia obligant, ut habetur *l. [illegible]. ff. de pactis.* Ex quo prudens Confessarius facilè colliget, in similibus casibus quàm cautissimè esse respondendum, & non, nisi omnibus conditionibus, pactis, sponsalitiis &c. bene ponderatis : nam ex opposito Uxoribus de facili possent laxari habenæ, non sinè gravi præjudicio Maritorum, vel reliquorum hæredum, eò præsertim, quod in tali casu amor

proprius, & timor, ne in futurum justô minus Uxor accipiat, sed potiùs sibi, suisque bene prospiciat, plerumque soleant præponderare, justámque invertere bilancem, prout sapienter notat Gobat *cit. n. 48.* & alii Doctores *communiter*. Videatur de hoc Tamburinus *l. 9. decalog. tr. 1. c. 2. §. 3.* vel R. P. Stanislaus Karg. *in Manuali Theolog. Canon. legali pract. part. 2. §. 8. n. 18.* ubi bene animadvertit, resolutionem hujusmodi casuum dependere ùt plurimùm nedum à jure communi, sed vel maximè etiam à jure municipali. Hinc à Confessario vel maximè oportet attendi, an in tali loco non sint fortassis nonnullæ constitutionis particulares seu municipales: & si de hoc dubitet, necessum erit, ut priùs à sapientioribus capiat consilium, tum verò primùm pœnitenti suo dicat, quidnam salvâ conscientiâ facere possir, vel non.

§. III.
Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

335. Colliges ex hactenus dictis primò, à Confessario in ordine ad cognoscendam gravitatem in furtis minutis, vel maximè considerandam esse qualitatem personarum; constat quippe, regulariter loquendo Dominum esse minùs invitum, si Uxor, quàm

si

ſi filii aliquid ipsô inſcio accipiant; item minùs invitum, ſi filii, quàm ſi propinqui; ſi propinqui in familia ſua habitantes, quàm ſi famuli; ſi famuli, quàm ſi extranei aliquid clepant, vel ſubtrahant: ubi autem Dominus eſt minùs invitus, ibi ſecundùm dicta hactenus requiritur major quantitas ad mortaliter peccandum, licet pro decernenda hac quantitate non poſſit certa regula univerſalis poni. Sapienter tamen advertit Lugo *de Juſt. tom. 1. diſp. 16. n. 64.* & la Croix ubi ſuprâ *n. 1015.* conſiderandum eſſe Confeſſario, an furtivè ſubtracta fuerint pecunia vel eſculenta, item an multum ſimul, an verò parum, & ſucceſſivè; an ad proprios uſus ſubtrahentium, an verò ad vendendum aliis; an herus habeat multas proles, an verò paucas, an ſit pauper vel dives; an liberalis vel parcus; an bene, an verò malè affectus erga furantem vel defraudantem; an furans ſit ei valde utilis vel non &c. &, ex his dijudicandum eſſe, an herus fuerit graviter invitus vel non, an fuerit invitus quo ad ſubſtantiam, an verò quòd ad modum auferentis duntaxat.

Colliges ſecundò, mortaliter peccare eos, 336.
qui menſuras & pondera modicè falſificando, vino aquam, ceræ albæ calcem vivum &c. aliíſve mercibus deteriorem materiam miſcendo, notabile lucrum colligunt, item qui alienas vineas circumcurſitando uva-

rum multitudinem congregant: præſertim ſi id fecerunt ex intentione magnam copiam congerendi &c. quia tunc Domini, vel certè tota communitas cenſentur graviter inviti.

Econtra tam facilè peccati mortalis condemnandus non eſt, qui hodie ab uno Domino unum pazium, vel ex vinea unum vel alterum botrum, poſt aliquot verò dies rurſus ab alio unum pazium, vel aliquot uvas ex alterius vinea ſurripit. Ità ex *communi DD*. Sporer *tr. 5. c. 5. n. 36.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 9. diſt. 5. n. 20.*

237. Colliges tertiò, etiam illum, qui modica auferendo pervenit ad magnam quantitatem v. g. aliquot florenorum, vel omninò aureorum, eámque adhuc ſive in natura, ſive in æquivalenti vel emolumento poſſidet, à Confeſſario ſub mortali obligandum eſſe ad ejusdem reſtitutionem, etſi ne quidem in ultimo furtulo animadverterit gravitatem damni; ideóqne auferendo nunquam graviter deliquerit.

Ratio eſt: quia non ſolùm injuſta ablatio rei alienæ valdè notabilis, ſed etiam injuſta detentio ejusdem eſt graviter peccaminoſa, & inducit obligationem reſtitutionis: atqui talis fur ſcienter jam detineret rem alienam injuſtè ablatam in quantitate notabili, ùt ſupponitur: ergo ſub mortali tenetur ad reſtitutionem illius. Immò verò, tametſi de

dere aliena nihil ampliùs poſſideret, neque inde ullô modo factus eſſet ditior, ſi tamen ſingula furta minuta ſcienter & deliberatè commiſi, & per hæc grave damnum intulit Domino, adhuc probabiliùs tenetur ſub peccato mortali ad refuſionem illius damni, prout ex profeſſo diximus *de Reſtitutione Confer. 3. n. 66.* ubi etiam hujus reſponſionis dedimus rationem.

Dubitari tamen hìc ſolet, an talis fur teneatur ſub mortali refundere totam ſummam per furta minuta ablatam, an verò ſufficiat reſtituere partem illius, vi cujus exceſſit culpam venialem ex. gr. ſi ponatur reſpectu Titii mediocriter divitis ad mortaliter peccandum non ſufficere quinquaginta crucigeros, ſed requiri ſummam unius floreni, ſexaginta ſcilicet, & furem ſucceſſivè huic abſtuliſſe florenum integrum, jam quæſtio exurgit, an teneatur ſub peccato mortali ad reſtituendum totum florenum, an verò ad effugiendam mortalem culpam injuſtæ detentionis ſufficiat, reſtituere decem crucigeros, quorum ablatione complevit grave damnum?

℞. ad hanc quæſtionem, ad evadendam culpam mortalem injuſtæ detentionis in tali caſu probabiliùs ſufficere, ut fur reſtituat illum exceſſum, quem auferendo grave damnum intulit, & mortale peccatum incidit, ideóque ſufficere, ſi reſtituat decem cru- 338.

cigeros.Ità tenent Lugo *de Just. tom. 1. disp. 16. sect. 3. n. 41.* Sanchez *l. 7. in decalog. c. 2. n. 9.* Sporer *cit. n. 37.* Viva *ad propositionem 39.* Innocentio XI. videndus vel *ad proposition. 29.* inter proſcriptas ab Alexandro VII. Ratio hujus eſt: quia (ùt ſupponitur) fur auferendo ſucceſſivè quinquaginta crucigeros Titio, non peccavit mortaliter, tum quia non intulit Domino grave damnum; tum etiam quia Dominus non potuit eſſe rationabiliter graviter invitus: ergo non peccat mortaliter retinendo quinquaginta crucigeros. Conſequentia videtur clara: quia retentio reputatur continua ablatio: ergo ſi ablatio 50. crucigerorum Titio ſcienter facta, non fuit, niſi venialis, neque retentio erit, niſi veniális; conſequenter ad evadendam culpam mortalem ſufficiet reſtituiſſe illum exceſſum, ſcilicet decem, quibus grave damnum fuit completum.

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Hæc propoſitio (*n. 38.*) *non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quantumcunque ſit magna ſumma totalis*, fuit ab Innocentia XI. damnata, adeóque falſa eſt: ergo vera debet eſſe ejus contradictoria; *tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod oblatum eſt per parva furta* &c.

339. ℞. *diſting. conſequens.* ergo tenetur quid ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum

latum est per parva furta, si, & in quantum per hujusmodi furta pervenit ad magnam summam, *concedo*, si & in quantum non pervenit ad magnam summam *nego. conseq.* Allata propositio meritò fuit damnata velut scandalosa, quia asserebat, non esse restituendum sub môrtali, NB. *quantumcunque esset magna summa totalis*; non autem ideò præcisè, quia asserebat, non esse sub mortali restituendum, *quod ablatum est per parva furta*; secus enim teneretur quis restituere sub peccato mortali, quod per parva furta abstulit, tametsi scienter auferendo nunquam, nequidem in ultimo furtô peccâsset mortaliter, utputa si quis Titio nostro successivè tantùm abstulisset decem aut 20. crucigeros; quod tamen certò falsum est, & ùt tale ab ipsomet Adversario objiciente agnoscitur. Videantur *DD. citt.* præsertim Viva *l. cit.* & Sanchez.

Colliges quartò, filium (idem dic suô modo de filia) non esse condemnandum à Confessario peccati mortalis 1. si quantitas ab eo furtivè subtracta Parenti non sit notabilis. 2. Si sit talis, qualem Pater ab eo rogatus facilè concessisset. 3. Si tempore, quo versatur in studiis, aliquid (non tamen nimium) more aliorum suæ Conditionis vel statûs expendat in Eleemosynas, ludum. vel alias honestas recreationes &c. 4. Si in extrema, vel gravissima necessitate proximi 340.

ſublevanda aliquid ſurripiat de bonis paternis. Ità cum aliis Leſſius *l. 2. de J. & J. c. 11. n. 79. & 80.* & Tamburinus *ubi ſuprà §. 2.*

Ratio eſt: quia in his caſibus Parens nequit eſſe graviter invitus, ſaltem quoad ſubſtantiam, neque propterea, ùt ſupponimus, graviter damnificatur: ergo filius propterea non committit culpam mortalem.

341. Colliges quintò, neque Uxorem condemnandam eſſe peccati mortiferi, ſi de bonis ſibi & Marito communibus clam aliquid ſubtrahat, & impendat vel ſuis Parentibus ſummè indigentibus, vel prolibus fortè ex priori matrimonio ſuſceptis, immò & ſi fratribus ac ſororibus magna egeſtate preſſis &c. modò propterea Maritum ſuum non damnificet graviter, vel periculo indigentiæ exponat &c. Ità rurſus Tamburinus *cit. §. 3.* Leſſius *cit. n. 88. & 89.* referens pro eadem opinione Petrum Navarrum, Cordubam, Molinam, &c. Ratio hujus eſt: quia jure naturæ tenetur illis ſuccurrere, eorúmque calamitates pro poſſibili ſublevare: ergo ſi Maritus propterea non damnificetur graviter, nequit hoc iniquè ferre, aut graviter eſſe invitus. Tenebitur tamen Uxor omnia, quæ ſic durante Matrimonio dederit, referre in ſuam partem, vel potiùs à ſua parte detrahere, & aliis hæredibus relinquere, cùm ad partitionem cum hæredibus viri perve-

venerit, utì notat Lessius *cit. n. 88.* Videatur de hoc Gobat Quinar. *tr. 5. c. 24. n. 44. & 45.* Ubi sapienter notat, Uxorem teneri prædictis succurrere potiùs ex propriis bonis paraphernalibus &c. sic quæ habeat, quàm ex bonis Mariti : quod procul dubio verissimum est, secus Maritus posset esse rationabiliter invitus.

Colliges denique sextò, non tam facilè 342. audiendos, vel ab onere restitutionis absolvendos esse à Confessario famulos illos, vel ancillas, qui de repetitis quidem furtis & clanculariis subtractionibus sese accusant, & tandem subjungunt (utì frequenter audies) se locô restitutionis vel compensationis aliquid oraturos pro illis, quos furtim damnificârunt. Non, inquam, tam facilè audiendi, vel ab hoc onere absolvendi sunt; tum quia restitutio debet fieri non in diversum, sed in eodem genere bonorum, uti dictum fuit *de Restitut. Confer. 11. n. 292.* tum etiam, quia si semel animadverterint Confessarium hâc satisfactione esse contentum, magìs adhuc animabuntur ad hujusmodi subtractiones, non sinè graviore damno proximorum, & detrimento animæ propriæ : constat autem ex alibi dictis, à Confessario semper esse consulenda tutiora, id est, talia, quæ pœnitentem magìs removent, tum à damno proximi, tum etiam ab offensa Dei, & animæ detrimento : ergo &c.

CON-

CONFERENTIA DUODECIMA.

De Injusta læsione famæ proximi.

SUMMARIUM.

343. Quidnam prohibeatur vi octavi præcepti decalogalis.
344. Nomine mendacii intelligitur locutio contra mentem.
345. Aliud dicitur perniciosum, aliud officiosum, & aliud jocosum.
346. Mendacium est intrinsecè malum; sed
347. Peccatum veniale duntaxat ex genere suo.
348. Notatur differentia inter famam & honorem.
349. Item inter judicium, suspicionem & dubium.
350. Detrahens famæ alterius in materia gravi, peccat mortaliter per se loquendo.
351. Per accidens non rarò detractio fit sinè peccato mortali.
352. Regula dignoscendi, an quis mortaliter, an verò venialiter duntaxat peccaverit detrahendo.
353. Recensentur diversæ causæ, ob quas fas est alterius defectus vel crimina manifestare sinè peccato.

354. Se-

354. Seipsum diffamans per se loquendo non peccat graviter.

355. Per accidens tamen subin fieri hoc nequit sinè peccato mortali.

356. Resolvitur Casus I. cujusdam ancillæ, quæ animô divertendi quandam honestam puellam à servitio, manifestavit eidem occulta vitia heri.

457. Refertur factum de quodam Candidato Religionis, denigrante alium concandidatum eo fine, ut præ illo susciperetur ad S Religionem.

358. Solvitur quædam objectio contra hanc resolutionem.

359. Resolvitur Casus II. cujusdam Agentis, qui suo Principi assuevit transcribere diversa crimina &c. &c.

360. Quid si transscribat crimina in occulto duntaxat punita &c.

361. Quid, si deiicta in occulto commissa, & nondum notoria &c.

362. Resolvitur Casus III. cujusdam pœnitentis, qui sese accusavit de tractionibus subin factis.

363. Item, quòd aliis detrahentibus aurem præbuerit.

364. Insuper, quòd aliorum delicta audita ùt audita aliis retulerit.

365. Qui joci causâ aliquid falsum asserit, aut refert, ità, ut omnes advertant, eum non loqui ex mente, non est condemnandus mendacii.

366. Quomodo Juristæ, Theologi, Medici, Concionatores in materiâ doctrinæ mentientes peccent.

367. Referens alterius defectus merùm naturales, regulariter loquendo non delinquit graviter.

368. Sicut nec ille, qui alterius defectus morales quidem refert, sed in genere duntaxat &c.

369. Vel qui gravia crimina recenset de homine prorsus ignoto.

370. Detrahens graviter alicui Ordini sacro, vel congregationi &c. graviter delinquit.

371. Neque à gravi culpa immunes sunt, qui facta detractione, & propalato crimine gravi, statim mandant aut rogant, ne is cui manifestarunt, ulteriùs cuipiam mortalium propalat.

372. Sæpè fit gravis detractio, licèt nullum vitium exprimatur.

373. Quomodo peccent aurem præbentes detractori.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de injusta diffamatione, vel læsione famæ.

QUæres primò, quidnam octavo decalogi præcepto *non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Exod. 20. v. 16.* prohibeatur?

343. ℟. Hôc præcepto octavo Decalogi negativo prohibetur primariò & per se, ne quis in judicio agendo testem mentiatur; nihilominus quemadmodum septimô Decalogi præcepto secundùm dicta superiùs *n. 281.* non solùm censetur interdicta omnis injusta ablatio rei alienæ, sed etiam omnis actio proximi læsiva in bonis fortunæ; ità etiam hôc

hôc octavo præcepto virtualiter & secundariò interdicta censetur omnis injusta læsio proximi in bonis famæ & honoris. Ità teste Sporer *omnes.* Ratio hujus est: quia ideò hôc præcepto naturali ac divino prohibetur falsum testimonium, ne proximo inferamus injustum nocumentum in fama & honore, ac bonis inde dependentibus, immò, ùt habet Catechismus *ex decreto Concil. Trid. part. 3. de 8. præcept n. 5.* hôc eodem præcepto virtualiter affirmativo præcipitur, *ut simulatione, fallaciúsque sublatis, dicta & facta nostra simplici veritate metiamur*; ergo virtualiter & ex consequenti interdicta censeri debet omnis injusta læsio famæ, & honoris proximi; quod quidem primariò fieri potest per testimonium falsum in judicio contra proximum depositum: secundariò tamen etiam fit per judicium temerarium, per detractionem & calumniam, mendacium &c. de quibus in præsenti Conferentia nobis erit negotium. De testimonio autem falso in judicio deponendo agemus, *part. 5. Conf. 21. n. 718.* ubi de Judice ac Judicio &c. Unde

Quæres jam secundò, quid & qnotuplex sit mendacium?

℟. ad hoc quæsitum 1. Mendacium est locutio, seu significatio contra mentem, cum intentione fallendi. Ità ex D. Augustino *lib. contra mendac. c. 12.* Henno *tr. in decalog.* 344.

disp.

disp. 8. q. 1. concl. 1. & in re alii *communiter.* Dicitur 1. *locutio*, quia mendacium est peccatum oris, saltem principaliter, licèt etiam possit fieri nutibus, vel aliis gestibus v. g. à muto &c. unde additum fuit: vel *significatio.* Dicitur secundò *contra mentem*; nam mentiri secundùm nominis ethimon idem sonat, ac, *contra mentem ire*; ideóque debet necessariò fieri *locutio contra mentem*; hinc contingere potest, ut quis mentiatur, licèt à parte rei verum dicat: ex. g. Titius firmiter credit, se nondum complêsse annum 21. suæ ætatis (quam à parte rei jamjam complevit) si in hac persuasione perseverans dicat, se jam complevisse annum 21. mentitur formaliter; quiâ contra mentem loquitur, aliud interiùs verbis exprimendo, & aliud interiùs credendo &c. & nihilominus verum loquitur à parte rei, quia supponitur jamjam complevisse annum 21. ætatis suæ. Dicitur tertiò *cum intentione fallendi*; id, quòd expresè requirit S. August. Enchyridii *c. 1.* dicens, *quòd mendacium sit falsa significatio, cum voluntate fallendi*: hanc particulam alii negant cum S. Thoma *2. 2. q. 110. a. 1.* nàm potest quis velle mentiri (inquiunt) ne fortassis ex propria confessione convincatur, tametsi sciat & prævideat, fore, ut sibi nullus credat, nec ullus inde decipiatur &c. posset nihilominus dici, quòd talis habeat inten-

intentionem fallendi, per accidens verò esse, quòd nemo inde decipiatur; quemadmodum ille, qui merces spurias jactat, & dilaudat pro justis, habet intentionem decipiendi, esto prævideat, fore, ut nemo eas emat, ac per hoc nec decipiatur: spectatâ tamen ratione non videtur necessaria intentio illa fallendi, licèt plerumqne soleat intervenire.

℟. jam secundò ad idem quæsitum. Mendacium est triplex, scilicet 1. perniciosum, 345.
2. officiosum, ac 3. jocosum. Ità rursus post S. Thomam *loc. cit. a. 2.* Sporer, Babenstuber, Henno, & alii *communiter.* Explicatur breviter. *Perniciosum* mendacium appellatur, quod fit ex fine, seu intentione alteri injustè nocendi, esto fortassis damnum inde non sequatur; quod per accidens est. *Officiosum* dicitur, quod causâ utilitatis propriæ vel alienæ fit, ità tamen, ut nemini noceat, qualia plerumque committi solent à mulierculis v. g. ad pacem domesticam conservandam, ad impediendas blasphemias, furores &c. maritorum &c. *Jocosum* denique illud appellatur, quod fit sola placendi aut delectandi consuetudine, prout fieri amat ab hominibus garrulis, qui multa comminiscuntur de nocte, ut novarum rerum cupidos delectent de die, ait Henno *l. c. concl. 2.*

Quæres tertio, ſitnè mendacium intrinſecè malum, & quale peccatum?

346. ℟. ad primam partem hujus quæſiti. Mendacium eſt intrinſecè malum. Ità hodie *communis DD.* & expreſsè S. Auguſtinus *lib. contra mendac. c. 19.* Ratio hujus eſt: quia DEUS Author naturæ verba inſtituit, eô fine, ut unus alteri cogitationes, & mentis ſuæ judicia exprimat: ergo aliud cogitare, ſeu ſentire in mente, & aliud loqui, repugnat rectæ rationi, ſocietati humanæ, & inſtitutioni à DEO ordinatæ: atqui hoc fit per mendacium: ergo &c. Hinc S. Auguſtinus *de mendacio ad Conſentium* ſcripſit: *quisquis autem eſſe aliquod genus mendacii, quòd peccatum non ſit, putaverit, decipit ſeipſum turpiter.* Videatur de hoc Leſſius *l. 2. de J. & J. c. 47. dubit. 6. n. 36. & ſeqq.* vel Gonet. *Theolog. mor. tom. 7. tr. 9. c. 2. q. 4.*

347. ℟. Secundò, ad alteram partem ejusdem quæſiti. Mendacium per ſe, & ex genere ſuo non eſt peccatum mortale, ſed veniale duntaxat. Ità Leſſius *loc. cit. n. 40.* & alii *communiter.* Ratio eſt: quia abuſus ille verborum aut ſignorum contra inſtitutionem ab Auctore naturæ factam (in quo malitia, ſeu deordinatio mendacii ſita eſt) per ſe loquendo neminem graviter lædit: deceptio quoque proximi, quæ intervenire ſolet, de ſe eſt parvi momenti, & hoc ipſo ſocie-

tati

tati humanæ exinde non videtur imminere magnum periculum, esto immineat aliqua incommoditas: ergo per se, & ex genere suo non est, nisi peccatum veniale, licèt haud infrequenter ex accidente evadat mortaliter peccaminosum, præsertim mendacium perniciosum, si hoc fiat animô graviter decipiendi &c. quod nedum virtuti veracitatis, sed & charitatis ac justitiæ repugnat; unde *Psal.* 5. dicitur: *perdes omnes, qui loquuntur mendacium*; & rursus *Sap.* 1. *Os, quod mentitur, occidit animam* &c. idipsum dicendum est, quando mendacium firmatur juramentô; quod graviter repugnat virtuti Religionis; vel, si fiat cum gravi scandalo audientium, contra virtutem charitatis. Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 8. *n.* 10. & 11. Henno *cit. concl.* 4.

Quæres quartò, quomodo peccet, qui alterius famæ detrahit?

Ante Responsionem recolendum est ex dictis *de Restit. Confer.* 9. *n.* 231. primò, *famam* (ùt impræsentiarum sumimus (consistere in opinione de virtute, sapientia, vel prudentia alterius; *honorem* verò in testificatione de alterius excellentia. Ex quo liquet, famam importare internam opinionem bonam virtutis, excellentiæ &c. honorem verò contestationem externam ejusdem excellentiæ v. g. coram eo stando, assurgendo, caput aperiendo &c. locum prio- 348.

 rem

rem cedendo &c. Liquet insuper, famam alterius lædi posse per hoc solùm, quòd bonam existimationem de alio conceptam ex mente nostra quasi abjiciamus; vel certè faciamus abjici ab aliorum mente; id quod fieri assolet 1. per judicium temerarium; 2. per suspicionem, & 3. per dubium de malo, seu vitio proximi, 4. per detractionem &c. &c. occultam. Honorem verò non, nisi per externam exhibitionem alicujus irreverentiæ; quod rursus fieri amat, vel per detractionem publicam v. g. libellum infamem, vel per contumeliam, aut calumniam inferendam, veluti diximus *loc. cit. n. 232.*

349. Recolenda insuper est secundò ex dictis ibidem *n. 233.* differentia inter *judicium*, *suspicionem*, & *dubium* de malo, vel crimine alterius: judicium quippe consistit in assensu, seu firma credulitate; quæ credulitas, si fuerit concepta ex motivis prudentibus ac firmis, dicitur judicium fundatum: si verò ex motivis insufficientibus, assensu viri prudentis indignis, judicium temerarium appellari consuevit. Suspicio verò consistit quidem in assensu, sed debili, & cum formidine de opposito, ità, ut suspicans non adhæreat firmiter suæ opinioni: porro ubi talis suspicio multùm habet formidinis de opposito, & parùm de consensu, dicitur suspicio levis; si verò multùm consensûs & parum

rum formidinis, suspicio gravis appellari solet, quæ rursus juxta diversitatem motivorum vel fundata, vel temeraria dici assolet. Dubium denique importat suspensionem judicii de malo aut vitio alterius, ità scilicet, ut dubitans nec judicet aut dicat, proximum hoc vel illud crimen commisisse, nec dicat, eum hoc non commisisse, sed ad summum existimet, esse dubium, an illud commiserit, nec nè. His præsuppositis

℞. jam ad propositam quæstionem. Qui 350.
famæ alterius detrahit in materia gravi, scilicet eidem occultè vel falsum crimen imponendo, vel verum quidem, occultum tamen, injustè propalando, sive dein detractione *materiali* (id est, sinè intentione eidem nocendi) sive detractione *formali* (id est, cum intentione eundem denigrandi, vel ei nocendi in fama &c. &c.) peccat mortaliter, saltem per se loquendo. Ità *communissima*, & certa Doctorum sententia, Oraculis sacræ Scripturæ confirmata; nam *Proverb. 24.* dicitur: *Abominatio hominum detractor*; & rursus *Rom. 1. v. 30. detractores* dicuntur *DEO odibiles.* Ratio est: quia detractor injustè aufert famam alterius, eámque lædit in materia gravi, ùt supponitur: ergo non minùs graviter, immò graviùs peccat, quàm si abstulisset alteri bonum fortunæ in materia notabili. Conseq. liquet: quia bonum famæ est altioris ordinis, &

hôc ipſo apud homines ingenuos in majori æſtimatione, quàm bonum fortunæ: ergo ſi lædens alium in bonis fortunæ graviter delinquit, à fortiori is, qui alium graviter detrahendo lædit in bono famæ graviter peccat, ſaltem per ſe loquendo.

751. Dico autem: *per ſe loquendo*; nam apud omnes in confeſſo eſt, fieri poſſe, ut ſubin detractor materialis (qui ſcilicet non habuit intentionem proximo nocendi in fama) nonniſi venialiter peccet, ſcilicet ob imperfectionem actûs, ſeu indeliberationem; vel quando hujusmodi detractio fit in illis circumſtantiis, in quibus audientes fidem adhibere non ſolent, prout fieri amat, dum ſubin mulierculæ altercantes verbis, ſibi ex impetu paſſionis ac furoris neſcio quæ crimina, aut convitia objiciunt, prout notat Stephanus à S. Paulo *Theolog. mor. tr. 4. diſp. 6. n. 6.* Idipſum tenendum, quando defectus alterius manifeſtatus non eſt gravis, neque probroſus; quia hôc ipſo fama alterius graviter non læditur; neque lædi poteſt apud prudentes. Videantur de hoc Reiffenſtuel *Theolog. moral. tr. 9. diſt. 6. n. 5.* Matthæucci *in cautela Confeſſ. lib. 2. c. 25. n. 9.* Filliuc. *tr. 40. n. 89.* la Croix *lib. 3. p. 2. n. 1149.*

Sed undenam colligendum aut dignoſcendum, inquies, quòd quis alium diffamando, aut detrahendo graviter læſerit?

℟. ad

℞. Ad hoc dignoscendum serviet multùm sequens Regula, quam velut universalem tradit Henno noster, & Sporer *tr. 5. c. 4. n. 59. Quotiescunque manifestatur defectus proximo graviter probrosus, sive ille secundùm se sit naturalis, sive criminalis, sive mortalis, sive venialis, detractio est mortalis.* Ex. gr. dicere de aliquo milite, eum duellâsse, fornicatum esse &c. non reputatur graviter probrosum, quin potiùs de talibus sese jactare consueverunt, licèt de se sint peccata gravia: econtrà, dicere de aliquo viro gravi, præsertim Sacerdote, eum esse mendacem, puellarum amatorem &c. item dicere de aliquo Medico, vel alio Doctore &c. eum esse asinum, nihil scire &c. culpâ gravi non vacat; quia hoc respectu talium cedit in grave probrum, seu præjudicium famæ, esto defectus secundùm se vel omninò non, vel nonnisi leviter sint peccaminosi. Practicè loquendo interrogandum est, an talis pœnitens non putet, se per hujusmodi detractionem vel dicteria &c. proximo suo in fama, vel bonis fortunæ nocuisse &c. & ex hujus responso formandum judicium practicum; licèt plerumque respondere soleant, se id nescire. 352.

Quæres quintò, an ergo nunquam fas sit, crimen vel defectus occultos proximi manifestare?

℞. Fas est manifestare, sed non, nisi gravibus de causis, quales sunt I. Quando ex- 353.

 pedit

pedit hujusmodi crimen aut defectum manifestari Superiori, ut emendetur, vel scandala &c. impediantur; quia Superiorum interest, scire suorum defectus, ut convenienter valeant remederi. Hac de causa excusari possunt à peccato illi, qui crimen occultum filiorum parentibus, vel famularum heris, ad debitam correctionem manifestant, modò observetur præceptum fraternæ correctionis, simúlque caveatur, ne ex hujusmodi revelatione majus damnum sequatur: excusatur similiter uxor cum marito (vel econtrà) loquens de occultis criminibus filiorum, aut famulorum.

II. Fas est manifestare crimen aut defectum proximi viro prudenti &c. causâ consilii, vel auxilii capiendi: in quo tamen cavendum, ut hoc cum minimo damno tertii fiat.

III. Fas est manifestare crimina vel defectus proximi, causâ avertendi mali ant damni à proximo innocente: v. g. ubi agitur de conferendo aliquo officio, de contrahendo matrimonio, de assumendo Medico, Chirurgo, famulo, aut famula, licet, immò oportet occulta alterius impedimenta, inhabilitatem, vel crimina, à quibus meritò timeri potest aliquod incommodum, vel nocumentum &c. manifestare iis, quorum interest, vel qui remederi valent, si nullum aliud suppeditet medium impediendi hujusmodi

modi mala. Ratio est : quia tunc proximus nequit esse rationabiliter invitus, cùm vel maximi intersit, ut hujusmodi officia vel servitia non conferantur, nisi dignis. Ità Lessius *l. 2. c. 11. dubit. 9. n. 57.* Navarr. *man. c. 18. n. 31.* Sotus *l. 5. de Just. q. 7. a. 1.*

Quæres sextò, an fas sit seipsum diffamare?

℟. Sinè gravi causa (qualis esse posset amor justitiæ aut humilitatis &c. &c.) se ipsum diffamare non licet, sive falsum crimen sibi imponendo, sive verum occultum propalando &c. tametsi hoc graviter peccaminosum non sit, per se loquendo. Ità *ex communi DD.* Molina, Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 15.* Lugo *de Just. disp. 14. sect. 10.* Ratio est: quia nullus sinè mendacio potest sibimet affingere crimen falsum: omne autem mendacium est peccatum : ergo &c. Qui verò sinè gravi causa manifestando de se crimen occultum seipsum diffamat, non peccat contra justitiam, cùm sit Dominus famæ, sed potiùs committit peccatum prodigalitatis, sicut si sinè causa pecuniam suam dilapidaret, ideóque non peccat graviter, sed leviter duntaxat, saltem per se loquendo. 354.

Dixi rursùs: *per se loquendo*; nam per accidens potest quis seipsum diffamando peccare mortaliter. 1. si faciat cum scandalo 355

aliorum: vel 2. si talis diffamatio necessariò redundaret in gravem infamiam aliorum, prout diffamatio Religiosi solet redundare in infamiam Religionis, diffamatio uxoris adulteræ in infamiam mariti, vel 3. si diffamans exponat seipsum periculo vitæ, vel gravissimi damni &c. vel 4. si fama sit necessaria ad officium, quô fungitur v. g. si sit Parochus, Abbas &c. &c. prout benè animadvertit Sporer *tr. 5. c. 4. n. 8.* Navarrus, Lessius, Lugo, & alii.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de detractione, vel diffamatione injusta.

CASUS PRIMUS.

Titia ancilla fatetur, se haud pridem renuntiâsse servitio cujusdam spectabilis viri; cùm verò inaudiîsset, aliam quandam honestam puellam eidem Domino sua addixisse servitia, huic omnimodis id dissuasisse, asserendo, certò certiùs fore, ut non diu apud eundem perseveret, eò quòd sit vir valde mirabilis, & insupportabilis. Verùm cùm puella dictis Titiæ noluerit adhibere fidem, denique tum ad hanc sibi conciliandam, tum potissimùm etiam ad removendum ab ea periculum impudicitiæ, dixisse

dixisse clarioribus verbis, Dominum illum esse veneri deditum supra omnem modum, nullam adhuc puellam vel famulam reliquisse intactam, proptereáque se suasu cujusdam prudentis viri dereliquisse illud servitium &c. Quæritur jam, an Titia hoc modô diffamando illum spectabilem virum peccaverit?

℟. Titiam in hoc facto non peccâsse peccatô detractionis. Ità D. Thomas *2. 2. q. 73. a. 2. in corp.* Ratio est: quia detractio importat injustam denigrationem proximi. hæc autem denigratio à Titia facta non fuit injusta, quia, ut dicit S. Basilius *in Regulis brevior. Respons. ad interrogat. 25.* fas est patefacere crimina proximi, *quando necessitas poscit, ut periculo consulatur aliquorum, qui sæpenumero ex ignorantia commisceri possent cum malo, tanquam cum bono.* Tum etiam, quia oportet potiorem haberi rationem salutis spiritualis innocentis, quàm famæ seductoris nocentis: hac de causa Christus ipse *Matth. 16. v. 6.* discipulos suos de malitia & hypocrisi Pharisæorum commonuit, qui tamen apud Judæos erant in maxima existimatione. Videatur Pontas *Dictionar. Casuum. V. Detractio. Respons. ad Casum II.* Filliuc. *tr. 40. n. 129.* August. Michel *tr. 4. part. 3. §. 2. n. 12. fol. 1041.* 356.

Sed quid, ais, tenendum de illo Candidato certæ cujusdam Religionis, qui, ubi animadvertit, alteri cuidam Concandidato afful-

affulgere majorem ſpem ſuſceptionis, ut hanc eidem præriperet, illum alterum apud eos, quorum intererat, Superiores denigravit?

357. ℞. cum diſtinctione. Vel enim defectus illi ab altero commiſſi erant verè nocivi, aut præjudicioſi ſacræ Religioni, vel non? Si primum (quales eſſent, ſi talis fuiſſet natus ab infecto aut infami genere; ſi ob grave delictum foret proſtituendus, aut ſubjiciendus publicæ infamiæ &c.) non peccâſſet; quia ſecundùm mox dicta potior eſt habenda ratio Religionis innocentis (cujus vel maximi refert, homines pernicioſos non ſuſcipi) quàm hominis privati nocentis. At verò, ſi defectus ille non fuit pernicioſus, neque hominem reddens indignum &c. uti ſunt defectus quaſi quotidiani &c. &c. &c. tunc dicendum foret, hunc Candidatum graviter deliquiſſe, denigrando alterum; partim quia eundem injuſtè diffamavit: partim etiam, quia diffamando illum impedivit à ſua vocatione. Et licèt hoc fecerit ex bono fine, ſcilicet ut ipſe potiùs, quàm alter ſuſciperetur; quia tamen hunc finem intendit per medium malum, injuſtam ſcilicet diffamationem, & ſecundùm dicta *de actibus humanis* medium malum non deperdit ſuam malitiam ex eo, quòd aſſumatur ad finem bonum; neque ullatenus ſit faciendum malum, ut eveniat bonum; hinc

hinc excusari neutiquam potest à gravi peccato. Laymann ubi suprà *n. 5.*

Dices. Secundùm resolutionem datam *n. 356.* Titia sinè peccato potuit diffamare illum virum spectabilem, eò quòd potior ratio sit habenda pro salute spirituali innocentis, quàm pro fama nocentis: quidni ergo & talis Candidatus majori in pretio possit habere suam vocationem, & salutem spiritualem, quàm alterius utcunque demum nocentis? quidni ergo liceat hujus defectus manifestare illis, quorum interest?

℞. Disparitatem in eo sitam esse, quòd li- 358.
bido, seu defectus illius viri spectabilis supponantur verè perniciosi innocenti puellæ, quippe quæ propterea exponeretur periculo proximo peccandi, neque enim prudenter præsumi posset, habituatum illum, & libidinosum seductorem intra tam exiguum temporis spatium sese emendâsse, vel se emendaturum: econtrà defectus alterius Concandidati supponuntur non perniciosi aut præjudiciosi (quales essent, si aliquoties non frequentâsset scholas, sed potiùs hospitia, si tempore nocturno vagatus fuisset per civitatis plateas &c. &c.) ideóque tales jam sunt emendati, vel facilè emendandi: ergo hos non licet manifestare. Hinc si de aliquo scias aliquem defectum v. g. infidelitatis &c. vel, si noveris scientiâ privatâ, aliquem v. g. Clericum semel commisisse aliquod

quod delictum &c. & eos jamjam fuisse emendatos, vel non ampliùs subesse periculum, nè in idem delictum reincidant &c. non licebit tibi hujusmodi delicta occulta manifestare eô fine, ut tu, vel tale servitium, vel tale beneficium obtineas. Ratio est: quia tales adhuc possident jus ad suam famam, quô sinè grandi peccato injustitiæ privari non possunt, nec debent, nisi subsistente gravissimâ causâ: atqui talis non suppetit, ubi prudenter præsumi potest ac debet, non subesse periculum relapsûs, & hoc ipsô neque periculum damnificandi proximum: ergo &c. Videatur de hoc Lugo *in Respons. moral. lib. 4. d. 46.* Sanchez *in Decalog. l. 6. c. 18. n. 49. & 60.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius in certa quadam aula à magno Principe constitutus Agens, dum alia gravioris momenti non occurrunt, singulis septimanis transcribit quæcunque demum nova percipit; tum ut suo Principi (quem similibus novellis summopere delectari in comperto habet) placeat; tum etiam, ut suo muneri, Agentis scilicet, ad amussim satisfaciat. Inter alia nuper transscripsit 1. delicta aliquot malefactorum extremô suppliciô affectorum. 2. Certam quandam epistolam amatoriam ab honesta puella eidem Principi haud ignota ad suum amasium scriptam, sed ob ineptè factam inscriptionem

nem exteriorem interceptam. Jam verò conscientiæ stimulis agitatus Sempronius, quærit è quodam Theologo, an hæc & similia protinus practicare sibi liceat sinè offensa DEI. Quid ad hæc Theologus?

℞. ad hunc Casum primò, Sempronium 359. non peccâsse ex eo, quòd transscripserit delicta malefactorum extremô suppliciô affectorum.

Ratio est: quia malefactores per publicationem suorum criminum auctoritate Judicis publicè factam jam perdiderunt jus ad suam famam; enimverò infamia hæc publica est quædam pœna peccati, soléntque hujusmodi delicta auctoritate Judicis publicari & puniri in aliorum exemplum, ut scilicet alii ab iisdem committendis absterreantur. Putant etiam Molina & Lugo apud la Croix *cit. n. 1219. in fine*, ad hoc, ut quis infamatus sit in regno, satis esse, ut sit infamatus in Curia, vel aliô illustri locô, ex quo facilè in totum Regnum fama dimanet: consequenter hujusmodi delicta tutò possunt aliò, quocunque demum lubet, transscribi.

Dixi: per publicationem criminum au- 360.
ctoritate Judicis *publicè factam*; aliter enim loquendum est, casû quô sententia non fertur publicè, sed privatim duntaxat in aliquem reum intra aliquam particularem communitatem v. g. in Religiosa familia aut

aut Monasterio, eô fine ac intentione, ut reus corrigatur, ideóque non tam vindictæ, quàm correctionis causâ, quo casu certè non liceret hujusmodi crimen aut defectum aliò, sive sæcularibus, sive etiam Regularibus ejusdem Ordinis transscribere; tum quia Judex aut Superior talem reum non simpliciter famâ privatum voluit; tum etiam quia per hujusmodi transscriptiones nonnisi dissensiones, animorum exulcerationes, & alia innumera mala oriri sunt nata. Peccant proin pro ratione materiæ, qui similes defectus ab uno Conventu transscribunt in alium, nisi fortè aliorum intersit, nôsse similia, prout contingere posset in casu Apostasiæ ab Ordine &c. &c. Videatur la Croix *l. 3. p. 2. 1221.* vel Kresslinger *in supplem. addit. III. R. I. ad tr. 9. dist. 6. n. 19. Theolog. moral.* R. P. Reiffenstuel.

361. ℟. jam secundò ad eundem Casum, Sempronium graviter peccâsse transscribendo epistolam amatoriam illius puellæ, si tamen ex ea gravis infamia (v. g. ob commercium carnale habitum, aut habendum) potuit redundare in eandem.

Ratio liquet ex dictis: quia non licet occulta crimina proximi manifestare aliis sinè gravissima causa, quæ quidem tantò debet esse gravior, quantò major inde infamia

famia redundare ſolet in diffamatum: at, in noſtro caſu non videtur ulla ratio ſufficiens ſuppeditare: ergo &c. Nec refert, quòd ſoli Principi, viro utique diſcreto ac ſilentioſo ſupponatur hoc transſcripſiſſe, & fortaſſis ſinè mala intentione quidpiam nocendi, ſed potiùs delectandi Principem tali novitate &c. Nam fama ſeu bona exiſtimatio Principis de puella, huic procul dubio erit charior, quàm apud alios decem vel plures, præſertim cùm puella ſupponatur apprimè nota Principi: ergo minimè dubitandum, quin hanc jacturam famæ ſuæ (& rationabiliter quidem) ſenſerit graviùs, quàm ſi per talem Scriptorem vel Agentem apud alios decem aut plures fuiſſet diffamata: ergo cùm hoc poſterius ſinè culpa gravi fieri non potuerit, multò minùs fieri potuit illud prius. Videantur de hoc Illſung *tr. 4. diſp 3. n. 105.* Herincx *p. 3. tr. 2. diſp. 7. n. 28.* Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 673.*

CASUS TERTIUS.

CAjus vir honeſtus & gravis, exonerando ſuam conſcientiam inter alia deponit, ſe frequenter miſcendo cum aliis ſibi ſimilibus diſcurſus, ſiniſtrè aliorum defectus fuiſſe interpretatum, & aliis detraxiſſe. 2. Subin detrahentibus aurem præbuiſſe; & licet aliquoties, dum valde diffamatoria in me-

dium allata sensit, hoc sibi displicuerit, non tamen contradixisse; sed subrisisse potiùs. 3. Denique aliquoties aliorum delicta non quidem affirmâsse, sed potiùs ùt audita ab aliis denuò retulisse, ídque non tam animô detrahendi, aut cuipiam alteri præjudicandi, nocendivè, sed solùm discursûs, & admirationis gratiâ. Quid judicii feret Confessarius de Cajo?

362. ℞. Confessarius judicabit prudenter, se hâc sola generica quasi confessione, & expositione peccatorum neutiquam posse esse contentum, quandoquidem certum & exploratum habetur, pœnitentem teneri nedum ad specificam, sed & numericam peccatorum suorum expositionem, qualem certè non fecit, prout cuivis in Theologia morali vel modicè tincto facilè apparebit.

Itaque quoad primùm punctum vel membrum examinet pœnitentem 1. an aliis graviter detraxerit, eorumvè defectus leves, vel verò graves in sinistram partem interpretatus fuerit? Si in materia gravi, tunc 2. oportet interrogare, quoties, & coram quot circiter personis id contigerit? nam si sæpiùs detraxit, utique plura commisit numerô distincta peccata. 3. Interroget, an detrahendo aliis, vel eorum defectus in pejorem partem interpretando, non intulerit aliud notabile damnum in bono famæ, vel etiam fortunæ? vel, an non animadverte-

verterit aliquod damnum iisdem inde ſecuturum?

Quòd ſi pœnitens reſponderit (prout regulariter ſolent) ſed id ignorare, ulteriùs interroget, in qua ergo materia detraxerit? item, quô animô ipſusmet tuliſſet, aut reſenſiſſet, caſu quô inaudiîſſet, alium quempiam de ſe (Cajo ſcilicet) ſimilia narrâſſe &c. &c. Et ex reſponſis facilè poterit formare judicium practicum de numero, & gravitate peccatorum pœnitentis, quoad primum punctum vel membrum.

℟. jam ad ſecundum membrum hujus 363. Caſûs. Confeſſarius judicabit, Sempronium non peccâſſe graviter ex eo præcisè, quòd ſubin aurem præbuerit detrahentibus, modò illos non animaverit, vel excitaverit ad detrahendum &c. Et cùm dicat, ſibi diſplicuiſſe, dum ſubin valde detractoria, vel infamatoria audivit, ſatis manifeſtat, ſe detrahentes in materia gravi non adjuviſſe, neque audiviſſe libenter. Eſto etiam fateatur, ſe potiùs ſubriſiſſe, quàm contradixiſſe; quia tamen frequenter contingit, ut quis ſubrideat potiùs propter lepidum modum narrandi, detrahendi, vel exaggerandi crimen, vel defectus aliorum, quàm propter ipſum defectum, aut diffamationem; hinc inferre non licet illico, Sempronium ſubridendo approbâſſe detractiones &c. Et certè ſæpeſæpiùs non oporteret

illico contradicere, vel corrigere detrahentem, præsertim si auscultans non sit Superior: tum quia corrigendo fortassis incurreret notam imprudentiæ: tum etiam, quia correctio sinè auctoritate sufficiente facta, posset de facili præbere occasionem majoris indignationis, & gravioris detractiônis, dum detractor nollet videri errâsse, proptereáque alios defectus, vel vitia proferret in medium, prout non raró contingere solet. Suadendum proin foret à Confessario, ut si Sempronius nolit, vel non audeat hujusmodi detractores corrigere, deinceps displicentiàm potiùs, quàm subridendo complacentiam ostendat, vel saltem filum discursûs abrumpere, aut aliò divertere conetur, modô quasi insensibili, v. g. narrando subitò aliam historiam, vel casum lepidum proximè factum, vi cujus alii abstrahantur à priori discursu detractorio. Videatur S. Thomas *2. 2. q. 73. art. 4. in Corp.* Herincx *cit. n. 33.*

364. ℟. jam ad tertium membrum hujus Casûs, Sempronium probabiliùs in his circumstantiis non peccâsse graviter, aliorum crimina referendo præcisè *ùt audita*, idque, (ùt asseritur) non animô nocendi aut præjudicandi &c. sed solùm discursûs gratiâ; quia non intulit notabile damnum in fama vel honore, ùt supponitur: secus dicendum foret, si ea narrâsset animô persuadendi, & rationibus fidem dictis suis conciliandi &c.

alle-

allegando alios viros gravesvelut testes &c. quo casu peccâsset etiam contra justitiam, cum onere restituendi famam? vel si prævidisset, fore, ut alii audientes similia credant, saltem ex levitate cordis, propterea que illum, cujus crimina ùt audita narrabat, incursurum gravem jacturam famæ, vel aliud detrimentum; quo Casu Sempronius contra charitatem proximi graviter deliquisset. Videantur de hoc Sporer *tr. 5. c. 4. n. 62.* Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 7.* Tambur. *in decalog. l. 9. c. 3.* §. 2. *n. 5.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 1207.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, non 365. committi mendacium ab eo, qui joci causâ aliquid narrat, quod alii audientes facilè intelligunt, non esse seriò, & ex mente dictum: ùt si quis dicat, se hodie comedisse, aut comesturum integrum vitulum, vel, si dicat, se bibisse aut bibiturum integram aimeram vini, aquæ &c. Ratio est: quia tametsi probabiliter ad mendacii essentiam opus non sit, ut quis loquatur animô alios fallendi &c. necessum tamen est, ut loquatur *contra mentem*: at, qui in hunc modum

loquitur, non loquitur contra mentem, eô ipsô, quòd alii omnes poſſit apprehendere, eum non loqui ſeriò, & ex mente propria: ergo non committit mendacium; ſecus enim dicendum foret, omnes Poëtas fuiſſe mentitos, & Juvenes, qui in arte fingendi &c. inſtruuntur, inſtrui in arte mentiendi, quod nemo prudentum facilè dixerit. Videatur Henno *in decalog. diſp. 8. q. 1. concl. 1. circa finem.*

366. Colliges ſecundò, graviter peccare Theologos, Juriſtas, & Medicos, ſcienter docentes ſeu tradentes falſas opiniones, perniciosa conſilia &c.; quia mendacium perniciosum in materia gravi eſt graviter malum. Idipſum dicendum de Concionatoribus, ſcienter annuntiantibus vel jactantibus falſa miracula, falſas indulgentias, vel falſas Reliquias, ſeu mentientes *in materia doctrinæ*; tum quia per hoc exponunt vera miracula, veras indulgentias, & Reliquas contemptui, ac ludibrio; tum etiam, quia cùm ratione officii ſuſtineant perſonam DEI, & in DEI perſona loquantur, tenentur doctrinæ veritatem conſervare, niſi DEO ipſi velint gravem injuriam irrogare, prout tradidit S. Auguſtinus lib. *de Mendac. c. 21.* dicens: *non eſt mentiendum in doctrina pietatis; magnum enim ſcelus eſt, & primum genus deteſtabilis mendacii*; idipſum poſtea docuit D. Thom. *2. 2. q. 110. art. 4. ad ultim*: Secus dicendum,

dum, si mentiatur solùm in citationibus, vel *materia non doctrinali*; id est, fidem aut mores non concernente, ùt si dicat, se aliquid vidisse, quod non vidit: fuisse v. g. Romæ &c. ubi non fuit, propterea enim per se loquendo non videtur excedere culpam venialem, inquit Henno *l. cit. concl. 4. Resol. 2. fin.*

Colliges tertiò, non esse condemnandum peccati mortalis (saltem regulariter loquendo) qui alterius defectus naturales revelat, sive sint animi, sive corporis &c. utputa dicendo, hunc vel illum esse spurium, stupidum, gibbosum &c. 367.

Ratio est: quia cum hujusmodi defectus sint naturales, non voluntarii, eò ipso per se loquendo non sunt graviter probrosi, consequenter nec graviter diffamatorii, prout benè notat Bonacina *tom. 2. de Restitut. in part disp. 2. quæst. 4. p. 2. n. 8.* secus dicendum, si quis animadverteret, hujusmodi revelationem cessuram in grave præjudicium, vel in damnum tertii.

Colliges quartò, neque illum de facili condemnandum esse alicujus peccati mortalis, qui revelat aut refert defectus alterius morales quidem, sed in genere duntaxat v. g. asserendo illum esse superbum, iracundum, dissolutum &c. Ratio est: quia audientes similia plerúmque interpretantur de naturali propensione, seu inclinatione in 368.

ſimilia vitia &c. proptereáque non habentur velut graviter probroſa. Excipiendum rurſus eſt, niſi relator ſimilium animadvertat, diffamatum exinde incurſurum aliquod grave damnum v. g. excluſum iri ab aliquo officio, aut ſervitio &c. vel à ſuo vocatione &c. &c. Videantur de hoc Leſſius *l. 2. c. 11. n. 18.* Laymann *ubi ſuprà n. 3.* vel S. Antoninus *1. p. t. 8. c. 4.* Henno *cit. a. 1. Reſol. 2. poſt. concl. 4.*

369. Colliges quintò, non eſſe mortale peccatum, malè vel ſiniſtrè loqui, aut defectus etiam graves referre de aliquo homine ignoto, vel de noto quidem, ſed tecto nominè, ità ut alii non ſint venturi in notitiam delinquentis, vel etiam de aliqua Natione quaſi in genere ex. gr. eam eſſe ſuperbam, eſſe bibulam, eſſe furioſam, infidelem in ſervandis promiſſis &c.

Ratio eſt: quia per hæc & ſimilia ſolùm innuitur, dari multos, vel potiores in tali Natione, aut civitate &c. ad hoc vel illud genus vitii inclinatos: ſicut ergo ex hoc inferre non licet, hunc vel illum in particulari, ſeu in individuo eſſe talem; ità nemo in individuo læditur, certè non graviter: ſed neque ob id toti Nationi, aut toti civiti gravis nota inuritur: tametſi fatendum, laudabiliùs à ſimilibus dicteriis abſtineri à prudentibus, præſertim, cùm potiſſimùm non ſerviant in alium finem, niſi ad concitandas

tantes dissensiones, animorúmque perturbationes &c. &c. Videantur de hoc Azorius *part. 3. lib. 13. c. 7.* Herincx *part. 3. tr. 2. disp. 7. n. 24.*

Colliges sextò, econtra graviter peccare, 370.
qui alicui Ordini Religioso, aut Monasterio, Collegio &c. detrahunt v. g. dicendo, quòd in eo malè, licentiosè &c. vivatur &c. quòd in eo non sit observantia Regulæ, vel Regularis disciplinæ &c. (nisi hoc sit notorium &c.) Ratio est; quia hôc modo graviter diffamatur Monasterium, Ordo, vel Collegium, quippe quod facit moraliter unum corpus politicum, prout cum Soto; Navarro, & aliis benè notat Busenbaum apud la Croix *l. 3. p. 2. 1190.* Tenetúrque talis detractor sub gravi culpa ad restitutionem famæ, à qua Superioris remissio non excusat, inquit Busenbaum *cit. n. XV.* Quocirca tamen Tamburinus *de exped. Confess. l. 2. c. 1.* existimat, hujusmodi detractorem præcepto confessionis satisfacturum, si accusando se dicat: *detraxi cuidam Monasterio, Religioni, vel Ordini &c. graviter &c.* sive communitas fuerit numerosa, sive non.

Sed quid judicii formandum (inquies) à Confessario de illis, qui de aliquo Monasterio, aut Religioso, alióve homine sæculari privato grave crimen referunt, aut confidunt uni vel alteri, & statim eidem mandant, vel etiam rogant &c. ne ulli alteri

mortalium ullô unquam tempore quidpiam de hoc revelet &c. erúntne condemnandi pecati gravis ?

371. ℞. Conformiter ad dicta *n. 361.* etiam in tali casu per se loquendo graviter peccari posse, & plerùmque graviter DEum offendi, præsertim, si exinde prævideatur notabile probrum redundaturum in diffamatum, prout fieri potest, si tale crimen reveletur etiam uni duntaxat viro magnæ auctoritatis, ac potentiæ, à quo nescio quæ incommoda possent inferi diffamato &c. &c.

Per illud verò, quòd detractor statim mandet aut roget, ne ab illo, cui concredidit, tale factum infame ulteriùs propaletur &c. parum vel nihil omnino diminuit culpam, prout bene docet S. Chrysostomus *hom. 3 ad popul. Antioch.* eô ipso enim, quòd audientem rogent, & quasi adjurent, ne cuipiam ampliùs alteri dicat, declarant, quod rem reprehensione dignam commiserint, *si enim* (inquit Sanctus) *illum, ut nemini diccat, rogas, multò magìs te priorem huic dicere non oportebat* &c. Videatur Doctor Angelicus *2. 2. q. 73. art. 1. ad 2.* vel Pontas *loc. cit. Respons. ad Cas. 3.*

372. Colliges septimò, etiam graviter peccari posse ab illis, qui de proximo nullum quidem vitium in specie exprimunt; nihilominus ex modo loquendi dant intelligere, eum esse vitiosum, ex, g. movetur discursus de virtutibus, doctrina, fidelitate, prudentiâ &c. Titii,

Titii, qui ab uno vel alio summopere commendatur &c. tu id inaudiens, respondes: *verum est, est vir sapiens, est prudens &c. sed!* vel dicis: *scio hæc omnia. Verùm scio insuper, quid mihi de eodem alius vir magnus, fide dignissimus narraverit* &c. Rursus commendatur aliqua velut honesta puella, honesta Matrona &c. famula fidelissima &c. tu verò id inaudiens, reponis: *transeant hæc omnia, sed, si* &c. &c. Contingere itidem post, ut alii tertium quendam laudent vel extollant de sua arte &c. &c. tu verò id inaudiens, frontem & os contrahis &c. vel dicis: *ego taceo de hoc homine, utpote mihi aliunde noto* &c. &c. In his & similibus pluribus contingentiis hodiè valde frequentibus gravissimè lædi potest fama proximi; quia præbetur ansa aliis audientibus, nescio quæ mala suspicandi, nec dubium, quin sæpesæpius minùs læderetur fama, si apertè defectus proximi narrarentur.

Ad dignoscendam tamen gravitatem peccati animadvertendum est, quis, coram quibus, cui &c. hæc & similia dixerit, & an propterea talis famulus vel ancilla, opifex &c. non fuerint damnificati, vel impediti ab aliquo alio bono, labore, servitio assequendo &c. quo casu detractor tenebitur pro possibili ad resarciendam famam, & omnem illud damnum illatum vi talis diffamationis. Videatur Sporer *tr. 5. c. 4. n. 41.* vel R. D. AugGust. Michel. *tr. 4. part. 3* §. *2. n. 5. fol. 1039.* Col-

373. Colliges denique octavò, faciliùs, & frequentiùs etiam à culpa mortali excuſandos eſſe illos, qui (utì non raró fieri amat) merè per accidens, & præter omnen intentionem incidunt in talem diſcurſum, ut vel nolentes cogantur audire neſcio quas quærelas, murmurationes, criminum narrationes ſeu detractiones; ſæpiùs, inquam, tales gravi peccato, immò ab omni etiam culpa excuſari poſſunt; tum quia ſimilia libenter non audiunt (fortè nec credunt) tum quia contradicere non audent, fortaſſis nec poſſunt ſinè periculo gravioris detractionis, disgratiæ incurrendæ, aut aliorum incommodorum. Quemadmodum ergo in aliis multis de ſe pecaminoſis ad evitandam culpam ſufficit, ut quis merùm paſſivè ſe habeat; ità & in ſimilibus ſufficiet, quòd audiens merùm paſſivè ſe habeat (niſi ſit Superior ipſius detractoris, cui incumbit ex officio prohibere ſimilia) &, ſi contradicere non audeat, vel non oporteat, triſtiore vultu monſtret, ſibi diſplicere ſimilia, & dictis exiguam, vel nullam prorſus fidem adhibeat, juxta monitum *Eccli 28. ſepi aureas tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire.* Et rurſus *Prov. 25.* dicitur: *Ventus aliquo diſſipat pluvias, & facias triſtis linguam detrahentem.* Videantur de hoc Sayrus *l. 11. clav. reg. c. 7. n. 46.* vel Babenſtuber *tr. 7. diſp. 5. art. 3. n. 43.* Herincx ubi ſuprà *n. 33.*

CON-

CONFERENTIA DECIMA TERTIA.

De Injusta læsione honoris proximi, ubi etiam de revelatione secreti.

SUMMARIUM.

374. Inhonoratio consistit in quadam externa quasi vilipensione.
375. Contumelia verò in injuria, qua alicujus præsentis honor violatur palam &c.
376. Quæ triplici modô potest inferri, scilicet 1. verbô, 2. scriptô, & 3. factô.
377. Estque peccatum mortale ex genere suo.
378. Notorietas alicujus criminis est triplex, scilicet 1. juris, 2. facti, & 3. famæ.
379. Quandonam factum, dici possit publicum, seu notorium?
380. An crimen notorium in uno loco liceat referre, seu manifestare in alio.
381. Juridicè infamatus in uno loco, etiam in aliis famam perdit quodammodo.
382. Quomodo peccet, qui crimen alterius nondum quidem notum, proximè tamen manifestandum, anticipatò propalat.

383. Sol-

403. In-

403. Infamatum in uno genere, non licet propterea infamare etiam in alio &c.

404. Infamans alium olim publicè diffamatum, sed jam emendatum, peccat contra charitatem proximo debitam.

405. Probabiliter etiam contra justitiam.

406. Medicus, vel obstetrix, revelantes puerperium &c. quando, & quomodo peccent.

407. Belliduces revelantes hostibus consilia bellica, gravissimè delinquunt.

408. Similiter delinquunt Visitatores Religiosorum, defectus graves aliis, quorum non interest, manifestantes.

409. Idipsum tenendum de revelantibus secreta, quæ in diffinitorio gesta fuêre &c. &c.

410. Non solùm componentes, sed & spargentes libellos famosos graviter peccant.

411. Graviter insuper peccat, qui malitiosè expiscatur alterius secretum.

412. Et qui tali notitiâ injustè adeptâ utitur cum gravi detrimento proximi, cujus erat secretum.

413. Secus dicendum, si quis uteretur tali notitiâ, justè, ac licitè adepta.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos, injusta læsione honoris proximi.

QUæres primò, quid sit inhonoratio proximi, vel quot modis inhonoratio contingere soleat?

℟. Quem-

374. ℟. Quemadmodum secundùm dicta superiùs *n. 548.* honor consistit in quadam exteriori contestatione excellentiæ alterius, ità inhonoratio consistit in quadam testificatione mali, seu imperfectionis in altero, cum significatione malæ existimationis de illo, prout benè notat la Croix *l. 3. p. 2. n. 1193.* Et quia per hujusmodi inhonorationem plerumque etiam lædi solet fama alterius, hinc plerumque fatentur DD. inhonorationem esse peccatum gravius simplici detractione &c. prout colligere licet ex Lessio *l. 2. de J. & J. c. 11. n. 5.* Cæterùm, talis inhonoratio multifariè potest contingere, potissimùm tamen per contumeliam. Unde

Quæres secundò, quid, & quotuplex sit contumelia? & 2. quale peccatum?

375. ℟. primò. Contumelia à contemnendo sic dicta, rectè describitur, quòd sit *injuria, quâ alicujus præsentis honor & existimatio palam violatur.* Ità Reiffenstuel *tr. 9. dist. 6. n. 20.* & in re *communiter DD.* Ex quibus liquet, contumeliam differre à detractione per hoc, quòd hæc directè famam lædat, contumelia verò honorem: rursus detractio fit occultè & in absentia, sicut furtum, contumelia verò fit palam & in faciem, sicut rapina; vel clam quidem, sed eâ intentione, ut veniat ad notitiam ejus, in quem conjicitur, prout contingit per scripturas, ac libellos famosos.

℟. se-

℞. secundò, Contumelia tribus modis 376.
accidere potest, scilicet 1. verbô, 2. scriptô & 3. factô. Ità rursus Reiffenstuel *l. cit. n. 21.* Explico breviter I. sub contumelia, quæ fit verbô comprehenditur 1. *Convitium*, dum scilicet vitium vel defectus naturalis alicui in faciem objicitur cum ejus dedecore. 2. *Improperium*, vi cujus proximo exprobratur defectus minorationis seu indigentiæ &c. 3. *Maledictum*, quô quis alteri in faciem imprecatur v. g. diabolum, fulgura &c.

II. Sub contumelia, quæ fit scripto, intelligitur *scriptura*, facta animô quempiam infamandi, prout fieri assolet per Pasquilla &c. solétque in jure appellari *libellus famosus*.

III. Sub contumelia, quæ fit factô comprehenditur 1. *Irrisio*, quâ quis præsens objicitur risui. 2. *Illusio*, quà quis objicitur ludibrio, quasi tectè, & cum quadam deceptione, prout Judæi Christo velatâ priùs facie illudebant dicentes: *prophetiza nobis Christe* &c. 3. *Subsannatio*, quâ quis objicitur irrisioni, seu ludibrio per gestus, aliosvè motus corporis, veluti rursus Judæi fecerunt, dum circa crucem, è qua moriturus pendebat Salvator noster, transeuntes illudebant ei, moventes capita sua, & dicentes: *Vah! qui destruis templum Dei, & in triduo* &c. &c.

377. ℞. jam ad ſecundam partem quæſtionis, Contumelia eſt ex ſuo genere peccatum mortale. Ità rurſus *DD. communiter*, ſignanter Reiffenſtuel *l. cit. n. 22.* Ratio eſt : quia per contumeliam non ſolùm læditur proximus in fama, ſed & in honore, quæ meritò reputantur bona magni momenti, immò plerúmque majoris, quàm bona fortunæ : ergo ſi furtum, vel detractio ſecundùm dicta ex ſuo genere ſunt peccata mortalia, à fortiori id ipſum eſt tenendum de contumelia ; id, quod Salvator noſter haud obſcurè inſinuavit *Matth. 5.* iis verbis : *Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi ſub ly *fatue* ſecundùm expoſitionem Cornelii à Lapide intelliguntur *calumniarum genera* &c. Dixi tamen : *per ſe loquendo* ; quia minimè dubitandum, quin ſimilia ſæpeſæpiùs fiant ſinè peccato mortali, ſive ob levitatem materiæ ; ſive ob imperfectionem actûs &c. ſive ob conditionem perſonæ, cui infertur, vel à qua infertur ; eadem quippe contumelia, quæ erga Dominum, Parentem, Virum gravem & honoratum, ob reventiam iisdem debitam foret peccatum mortale, erga puerum, vel fœminam &c. prolata poteſt eſſe venialis ; qua de cauſa jam ſuperiùs à peccato mortali (regulariter loquendo) excuſavimus illa convitia, dicteria, improperia, quæ mulierculæ litigantes impetu furoris gehennalis invicem evomere conſueverunt.

Quæ-

Quæres tertiò, ſitnè licitum, crimen ab aliquo in uno loco notorium, vel notoriè commiſſum, eidem in alio loco, ubi notum non eſt, exprobrare, vel objicere, aliovè modo ibidem publicare?

Ante reſolutionem hujus quæſiti neceſſariò prænotandum eſt, & animadvertendum, tripliciter aliquid fieri ac dici poſſe publicum ſeu notorium, ſcilicet 1. notoreitate *Juris* 2. notoreitate *facti*, & 3. notoreitate *famæ*. Explico breviter. Notorium notoreitatete Juris illud dicitur, quod ſcitur per Confeſſionem Rei in publico judicio, vel per ſententiam Judicis jam publicatam. Notoreitate facti publicum ſeu, notorium appellatur, quod ob facti evidentiam innotuit apud tot homines, ut nulla tergiverſatione celari poſſe videatur; ùt ſi quis in publica platea rixando multis inſpicientibus occidit ſuum adverſarium &c. Notoreitate famæ illud dicitur publicum ſeu notorium, cujus rumor ex ſufficientibus indiciis jam pervolavit, ſeu pervenit ad tot, ut ſpectatâ hominum fragilitate vel loquâcitate, meritò cenſeatur jam divulgatum, aut facilè divulgandum &c. ùt ſi puella ex fornicatione prægnans, ſenſim incipiat intumeſcere, & ab aliquibus jam fuit notata portare uterum &c. la Croix *l. 3. p. 2. n. 1219.* & alii *DD. communiter.* 378.

Sed quando (inquies) censendum est, crimen jam ità esse notorium, vel ad tot aures pervolâsse, ut censeatur divulgatum, aut facile divulgandum?

379. ℟. Breviter cum Molina, Michel, & aliis sequentia, 1. ut res, crimen, vel factum censeatur publicum in aliquo collegio vel domo &c. constante octo personis, sufficit illud innotuisse jam quatuor ex illis, 2. si constet viginti personis, sufficit illud innotuisse septem aut octo &c. 3. si constet centum, sufficit illud innotuisse quindecim, aut viginti personis, 4. si constet talis communitas mille personis, sufficit crimen aut factum innotuisse viginti plùs minùs &c. qui tamen non ex una aut duabus, sed pluribus domibus sint, 5. denique ubi civitas aliqua constat mille incolis, sufficit famam facti alicujus pervolâsse ad triginta diversos &c. ex illa eadem civitate &c.

Ratio horum est: quia si tot de commutate factum aliquod aut delictum jam sciant, spectata humana fragilitate, loquacitate &c. prudenter sperari non potest ulterius silentium, & occultatio ejusdem; consequenter censetur jam moraliter publicum, aut certè proximè ex integro publicandum. Ità Michel *cit. n. 16. fol. 1042.* de quo ulteriùs videri possunt Haunoldus *tom. 1. tr. 2. n. 544.* Kreslinger *addit. 4. post. num. 19. ad tr. 9. dist. 6. Theo-*

6. Theolog. moral. R. P. Reiffenstuel. His notatis

℟. jam ad quæsitum. Qui crimen proximi in uno loco publicum seu notorium, sive notoreitate juris sive notoreitate facti, aut famæ, in alio loco manifestat, vel etiam eidem exprobrat, objicit &c. non peccat graviter contra justitiam. Ità *DD. citt.* quibus accedunt Molina, Lessius, Laymann, Sporer *tr. 5. 6. 4. n. 69. & 70.* Azorius *part. 3. l. 13. c. 6. ad dub. 8.* Ratio est: quia ille, cujus delicta publica sunt, amisit jus ad suam famam (saltem in eo genere, in quo est notatus) immò amisit famam ipsam, & bonam de se existimationem hominum, in qua fama consistit. 380.

Confir. quia interest Reipublicæ, publicè infamatos in omnium venire notitiam, ne cum illis, qui integræ famæ sunt, pari in honore habeantur; quâ ratione etiam publicari solent hujusmodi facinorosi, prout sapienter animadvertit P. Haunoldus: ergo qui tales alibi diffamant, vel crimen ipsis objiciunt, non peccant contra justitiam.

Dices tamen: Crimen in uno loco commissum, quantumvis notorium, supponitur in alio loco adhuc ignotum, & incognitum, ità, ut facinorosus adhuc possideat integram suam famam in illo loco: ergo qui hunc

diffamat, vel crimen in illo alieno loco objicit, facit huic injuriam, & peccet contra justitiam,

381. ℟. Cum Azorio & aliis *negando conseq.* Esto enim in alio loco nondum supponatur diffamatus ob ignorantiam criminum commissorum, nihilominus famam vel jus ad suam famam jamjam amisit simpliciter, eò ipso, quòd per justam sententiam judicis fuerit diffamatus &c. &c. Ex hoc igitur plus inferre non licet, nisi quòd objiciens ei crimen alibi, & prævidens, eum propterea esse subiturum gravem jacturam, peccet contra charitatem proximo debitam, nisi fortè id faciat animô avertendi pericula ab aliis innocentibus. Et ob hanc causam diximus, publicantem hujusmodi crimina alibi, non peccare *contra justitiam.*

Quæres quartò, an, vel quomodo peccet, qui de alio, sive verbis, sive scripturâ manifestat crimen grave, quòd scit, nondum quidem publicum, proximè tamen infallibiter publicandum;

382. ℟. Qui publicat crimen alterius, quod certò scit proximè vel naturaliter (ùt fornicatio occulta per partum) vel justè (per sententiam scilicet Judicis &c.) publicandum, non peccat graviter, fortè nec venialiter, nisi per anticipatum publicationem, prævideatur aliud damnum aut præjudicium, illatum iri. 2. qui verò publicat crimen, quod prævidebat proximè publicandum,

sed

ſed injuſtè duntaxat, peccat per ſe loquendo graviter. Ità la Croix *l. 3. p. 2. n. 1200.* Holzmann *tom. 1. part. 2. tr. 2. n. 693.* referens pro eadem opinione Jacob. Marchant. Illſung, & Babenſtuber. Ratio primi eſt; quia fama vel honor proximè proſtituendus &c. non eſt alicujus, vel certè non magnæ exiſtimationis : ergo anticipata ablatio per publicationem juſtam criminis non eſt injurioſa, aut præjudicioſa, vel certè non graviter. Ratio autem ſecundi eſt : quia qui prævenit injuſtum promulgatorem criminis, priùs infert injuriam graviter damnoſam; ergo quemadmodum ille, prior incenderet domum, quàm prævidet proximè injuſtè incendendam ab aliis, graviter peccaret contra juſtitiam, ità, & qui priùs injuſtè manifeſtando delictum graviter probroſum proximo aufert famam.

Dices fortaſſis contra primam partem hujus reſolutionis. Qui homini vitam auferret, quam prævidet breviter ab aliis, quantumvis juſtè auferendam, graviter peccaret: ergo etiam qui aufert famam, quam prævidet proximè ab aliis juſtè auferendam.

℟. cum *citt. DD. negando conſequentiam.* 383. Diſparitas eſt : quia quodlibet momentum vitæ, utpote in quo promereri poteſt ſalus æterna, eſt res graviter æſtimabilis, non ſic fama brevi poſt amittenda. Addo ego; quòd, cùm nemo ſit Dominus vitæ ſuæ, eo

ipſo nec poſſit conſentire, ut vel unicô momento priùs, quàm juſtitia permittit, vita ſibi auferatur: poteſt autem conſentire, ut ſibi auferatur fama, vel ut anticipetur talis ablatio, aus certè nequit eſſe, quoad hoc graviter invitus, niſi ex anticipata diffamatione cogeretur ſubire alia damna v. g. in bonis fortunæ &c.

Quæres quintò, an, vel qualiter peccet, qui ad labefactandam famam vel auctoritatem & honorem alterius, eidem imponit crimen, vel revelat?

384. ℞. ad hoc quæſitum 1. Certum, & hodie exploratum eſt, quòd non liceat ad labefactandum alterius honorem vel auctoritatem ſive in, ſive extra judicium, eidem imponere crimen falſum. Ità *DD. communiter* poſt damnatas propoſitiones ab Innocentio XI. mox referendas. Ratio hujus eſt: quia imponens alteri crimen falſum, committit mendacium perniciosum proximo, juxta proportionem materiæ &c. immò & perniciosum Reipublicæ, ſi fiat in judicio; qui hæc habet jus, ne decipiatur in iis, quæ ad rectam gubernationem pertinent: atqui mendacium proximo graviter perniciosum, non vacat culpâ gravi: ergo &c. &c. Hinc mox allegatus Pontifex juſtiſſimè damnationis fulmine percuſſit ſequentes duas propoſitionis, quarum prima (*n. 43.*) ita ſonat: *quidni non, niſi veniale ſit, detrahentis magnam aucto-*

auctoritatem sibi noxiam falso crimine elidere. Secunda (*n. 44.*) ità habet: *Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alteri, ut suam justitiam & honorem defendat: & si hoc non est probabile, vix erit opinio probabilis in tota Theologia.* Videatur la Croix ubi suprà *n. 1215.* Michel ubi suprà *n. 8.* Viva *ad cit. proposit.*

℟. jam secundò ad idem quæsitum. Ad 385. labefactandam tamen famam vel auctoritatem Adversarii, qui per calumniam intra vel extra judicium famam vel bona fortunæ nititur lædere, fas est occulta ejus delicta verè commissa revelare, in quantum opus est ad retundendam calumniam. Ità Thomas Sanchez *tom. 2. consil. l. 6. c. 5. dub. 20. n. 4.* Lugo *tom. 1. de Just. disp. 40. sect. 2. n. 22.* Molina *disp. 43. n. 3.* quos refert & sequitur August. Michel. *suprà cit.* §. *2. n. 14. fol. 1042.* Tamburinus *l. 9. Decalog. cit.* §. *2. n. 21.* Ratio est: quia jus naturale permittit, ut unusquisque sese contra suum injustum aggressorem valeat pro viribus defendere, & tunc aggressor sibimet imputare debet, si aggressus utatur mediis ad justam defensionem permissis, immò necessariis: atqui ad justam defensionem supponitur necessaria revelatio criminis ab illo commissi; ergo &c. fatendum tamen, quòd hæc res semper sit periculosa; quia ùt advertit la Croix *n. 1213.* nunquam non subest periculum vindictæ, quæ priva-

to non licet. Neque in tali casu fit propriè impositio criminis, sed revelatio criminis veri.

Quæres sextò, an, vel quomodo peccet, qui famæ, vel honori defunctorum detrahit?

386. ℞. Lædens honorem defuncti, de quo moraliter certò non constat esse damnatum, juxta proportionem materiæ, vel honoris læsi graviter peccat; non item secundò, qui lædit honorem illius, de quo constat; esse damnatum. Ità rursus Molina, Navarra, Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 13.* Michel *n. 20.* Ratio prioris est: quia fama defuncti reputatur bonum valde æstimabile, vi cujus adhuc reputatur vivere in memoria viventium, & cujus intuitu homines in vivis adhuc agentes solent aggredi magna & ardua: ergo eorum famam vel honorem lædens graviter delinquit, præsertim sit talis læsio (prout non rarò fieri natum est) redundet in famiam aliorum superstitum viventium. Ratio autem posterioris est hæc: quia damnati non ampliùs veniunt nomine proximorum, sed justa DEI sententiâ, velut hostes DEI & omnium Electorum sunt exclusi perpetim, pœnâ æterna, & omni confusione digni: ergo qui eorum honorem diminuit, non peccat, æquè parùm, ac ille, qui dehonorat dæmonem.

Quæres septimò, an, vel quomodo delinquat, qui revelat alterius secretûm?

Ante

Ante resolutionem notandum, nomine secreti intelligi rem, alicui clam manifestatam, quæ in plurium notitiam nondum pervenit, & hôc ipso notoria non est: Porro aliud dicitur secretum (alio nomine sigillum) *Sacramentale*; de quo in *parte 2. Theolog. Sacram.* egimus: aliud dicitur *naturale*, quod dividi assolet in *commissum*, & *omissum*. Commissum dicitur, quod alicui fuit revelatum sub antecedente pacto tacendi; & hoc continet obligationem justitiæ gravem vel levem, secundùm proportionem materiæ gravis, aut levis. Promissum dicitur, dum quis promittit reticere, quod jam cognoverat, prout frequenter accidit, dum garruli nescio quæ secreta, vel abdita cordis sui pandunt, & mox quasi pœnitentes postulant, ut audiens nulli mortalium quidpiam de hoc manifestet. Et hoc, nisi audiens specialiter voluerit se obligare ex justitia, per se loquendo solùm obligat ex virtute fidelitatis; id, quod & in dubio præsumendum est, nisi aliunde constet ex conjecturis de intentione sese obligandi ex justitia, cujus obligatio gravior foret, quàm obligatio ex sola fidelitate, prout notat la Croix *l. 3. p. 2. n. 1230.* his jam præmissis & prænotatis. 387.

℟. jam ad quæsitum 1. Revelans secretum 388.
commissum per se loquendo peccat graviter, non item 2. revelans secretum promissum,

missum, nisi voluerit se ad hoc servandum obligare ex justitia, vel aliunde ex hujus revelatione prævideat proximo imminere grave damnum injustum. Ratio prioris partis, quam tenent la Croix *cit.* Sanchez *l. 6. consil. mor. c. 6. dub. 1. n. 4.* Sporer *tr. 5. c. 4. n. 45.* Babenstuber *tr. 7. disp. 5. a. 3. n. 54.* est; tum quia secretum commissum obligat ex virtute justitiæ: hæc autem obligatio est de se & ex suo genere gravis: ergo & transgressio ejusdem; tum etiam quia secretum ex se ipso est bonum aliquod spirituale, cujus retentionem plurimi faciunt homines, & censetur velle obligare juxta capacitatem materiæ, dum non aliter, nisi sub pacto tacendi volunt illud committere: ergo per revelationem secreti, quæ est quasi furtum spirituale secreti, violatur jus proximi, eidémque injuria infertur, & quidem gravis, si materia ipsa sit magni momenti, & capax gravis obligationis. Ratio posterioris partis, satìs receptæ inter Doctores, est; quia virtus fidelitatis ex suo genere non nisi leviter obligat: ergo hujus violatio non est, nisi venialiter peccaminosa. Nihilominus quemadmodum revelatio secreti commissi de se graviter peccaminosa, potest evadere, & procul dubio in praxi sæpesæpiùs ob levitatem materiæ, actûs inconsiderationem &c. evadit tantùm venialiter mala; itàècontrario revelatio secreti promissi

missi ex sola fidelitate obligans, evadere potest graviter peccaminosa, si prævideatur ex tali promissione non servata, & revelatione secreti proximo enasciturum grave damnum. Videantur *DD. citt.* vel Lugo *de Just. tom. 1. disp. 4. sect. 9. n. 143. & 144.*

Quæres octavò, quinam ergo teneantur ad servandum secretum naturale?

℟. Ex tacita conventione, & absque ulla 389.
verborum expressione, ad servandum secretum obligantur sequentes 1. Principum Consiliarii & Belliduces, quibus Reipublicæ vel, exercitûs consilia committuntur. 2. Medici, Advocati, Chirurgi, obstetrices, & alii, quibus, ut auxilium impertiant, secreta deteguntur. 3. Viri docti, utputa Theologi, Jureconsulti &c. dum eis consilii capiendi causâ arcana panduntur. 4. Denique probabiliter etiam amici, vel propinqui, quibus consilii vel auxilii capiendi causâ hujusmodi secreta manifestamus. Ità præter citatos Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 5. n. 1.* & Sporer *l. cit.* Babenstuber *n. 55.* Utrum verò hi omnes ad servandum secretum obligentur ex virtute injustitiæ, vel verò fidelitatis, dependet ex cujuslibet intentione, licèt Sporer putet, hos omnes obligari ex justitia; id, quòd de Consiliariis, Medicis, Chirurgis, & obstetricibus facilè concesserim? immò & de reliquis, quibus secretum propriè fuit *commissum*. In dubio autem, an quis

quis intenderit se obligare ex justitia, utendum est conjecturis, ex consideratione circumstantiarum ; nam si quis ità fuerit animô comparatus, ut noluisset se obligare ex justitia, probabiliter non tenebitur, nisi ex sola fidelitate, & etiam quandóque ex sola decentia, vel urbanitate, inquit la Croix *l. cit.* ex Lugone.

Quæres nonò, an non dentur causæ justæ revelandi secretum commissum vel promissum ?

390. ℟. Dantur, & quidem sequentes quatuor. 1. Si servatio secreti vergeret in detrimentum totius Republicæ. 2. Si vergeret in grave nocumentum animæ illius, qui commisit, vel 3. illius, cui commissum est. 4. Si vergeret in detrimentum proximi innocentis. Ratio horum est : quia vinculum secreti nequit obligare contra charitatem Deo aut proximo debitam : atqui in casibus allatis obligat charitas ad revelationem secreti : ergo cessat obligare vinculum secreti. *Minor.* ostenditur ; nam in primo casu ordo charitatis postulat, ut habeatur major ratio boni publici, quàm hominis privati ; in secundo casu, bonum animæ præferendum est bonis fortunæ &c. in tertio casu charitas suadet, ut quivis sibi potiùs, quàm proximo consulat, & nemo prudentum censeri potest, voluisse secreti obligationem in se suspicere cum permagno, vel omnino majori

majori detrimento proprio, aut incommodo &c. in quarto casu, rursus ordo charitatis postulat, ut liberemus innocentem ab injuria nocentis; etiam cum aliquo damno istius, quando innocens áliter liberari non potest, ex. g. revelavit tibi Titius, quòd intendat Cajum secretò occidere &c. si Titium aliter avertere nequeas, vel damnum à Cajo innocente avertere, potes huic revelare secretum, ob rationem jam datam. Idque verum est in hoc ultimo & primo casu ex recensitis, tametsi jurejurandô promisisses servare secretum; tum quia juramentum nequit esse vinculum iniquitatis; tum etiam quia promissio secreti servandi meritò reputatur facta cum sequenti conditione, saltem tacitè inbibitâ: *si non aliunde tenear manifestare*: ergo cùm charitas aliud præcipiat, ruit obligatio juramenti, quippe quæ sequitur naturam actûs, cui adjicitur. Videatur de hoc Babenstuber *tr. 7. disp. 5. art. 4. n. 56.* Bonacina *de Restit. disp. 2. q. 2. pu. un. n. 9.* Laymann *l. cit.*

Quæres tandem decimò, an, vel quomodo peccet, qui alterius litteras aperit, vel apertas quidem, sed inventas in loco secreto v. g. scrinio, pulpito, mensâ cubiculi &c. legit?

℞. Qui alterius litteras aperit, vel apertas quidem, sed in loco secreto inventas legit, communiter loquendo peccat graviter 2. 391.

si

ſi tamen id fiat vel legitima auctoritate, vel juſta ex cauſa, vel nullum omnino, vel non niſi veniale peccatum erit. Ità Laymann *l. 3. tr. 3. p. 1. c. 4.* Buſenbaum apud la Croix *l. 5. n. 300.* & alii *DD. communiter.* Ratio prioris eſt : quia unusquisque jus habet ad ſuum ſecretum ſcriptis mandatum, aut verbis prolatum &c. ergo injuriam patitur ſi ipſius litteræ clauſæ aperiantur, vel apertæ legantur, quamdiu ſunt in loco ſecreto : immò etiam ſi inveniantur in loco publico, modò appareat, eas fuiſſe caſu perditas, vel ex oblivione ibi relictas ; ſecus dicendum foret, ſi conſtaret, eas fuiſſe ſtudiô projectas, aut voluntariè poſitas in tali loco, ut ab aliis legantur : quia tunc cenſetur objiciens ceſſiſſe juri ſuo, ſicut & quando eas ſemilaceratas projicit.

392. Ratio autem poſterioris eſt : quia ſi aperiantur legitima auctoritate, vel juſta de cauſa, nemini fit injuria, ùt de ſe liquet. Cæterùm legitima auctoritate eas aperire poteſt Superior mittentis aut recipientis litteras : unde in omnibus ferè Religionibus hæc facultas Superiori conceditur, immò in noſtra Sacra Religione apertio præcipitur per ſtatutum ſpeciale, modo epiſtola non ſit ſcripta à Prælato majori ad ſubditum, aut vice verſa ab hoc ad illum ; quod graviter prohibetur ſub pœna reſervationis &c.

Porro

Porro justæ causæ aperiendi aut legendi hujusmodi litteras censentur sequentes 1. expressus vel tacitus consensus scribentis aut recipientis, prout sæpesæpiùs fit inter amicos, familiares, propinquos &c. qui rationabiliter creduntur non esse inviti, præsertim quando non scribunt, nisi civilitates, vel salutationes, vel talia nova, quæ passim ab aliis resciri possunt. 2 Damnum avertendum, quod ex iisdem litteris rationabiliter timetur; quia rescire hujusmodi secretum ad se indemnem servandum, & ad propriam defensionem pertinet, adeóque talis utitur jure suo, inquit Babenstuber *n. 59.* Hac de causa 1. licitè interciperes ac legeres litteras capitalis inimici tui, ad damnum præcavendum. 2. Licitè intercipiuntur litteræ hostium in bello justo, quatenus cognitis eorum consiliis præcludi valeant mala, bono publico impendentia. 3. Gubernatores Urbium, aliique Ministri publici licitè aperiunt litteras civium, quando id exigit bonum Reipublicæ &c. Monent tamen DD. in his casibus illa tantùm legenda esse, quæ ad finem legentium (avertenda scilicet mala &c.) scitu necessaria sunt, alia verò esse prætermittenda, vel si aliquid hujusmodi lectum fuerit, silentio involvendum; quod & Prælati facere debent respectu contentorum in litteris suorum subditorum, inquit rectè Henno *in decalog. disp. 9. art. 8.*

concl. 3. in fine. Tandem illi, qui solâ curiositate ducti aperiunt, vel legunt aliorum litteras, credentes, nil magni in eis contineri, non, nisi venialiter delinquunt; quia non inferunt grandem injuriam: debent tamen tales esse quasi moraliter certi, quòd nil momentosum in iis contineatur; nam si de hoc quis dubitet, & nihilominus pergat legere, potest graviter peccare, eò quòd se exponat periculo, inferendi alteri gravem injuriam: idque vel maximè dicendum foret, si quis præsumeret legere confessionem sacramentalem ab alio in scriptis redactam. Videantur de his Lugo *de Justit. tom. 1. disp. 14. Sect. 9. n. 148.* Pettschacher *de Restit. pag. 511. & seqq.* Bonacina *de Restit. disp. 2. q. 4. pu. 10. a. n. 5.* Holzmann *ubi suprà tr. 2. n. 649.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de læsione honoris, nec non de revelatione secreti.

CASUS PRIMUS.

Titius ingenio felicior, quàm fortunâ, fatetur, 1. se de alio quodam famosum composuisse libellum, qui paulò pòst ab aliis pluribus descriptus in omnem terram fuerat missus. 2. ad confundendum,

dendum, seu publicè prostituendum alium, ab hujus domo usque ad domum amasiæ tempore nocturnô sparsisse per plateam paleas, quô signo inordinatô amore, & commerciô carnali impliciti denotari solent. 3. denique ait, semel ab alio verbis lacessitum in quadam popina, ad eum prostituendum dixisse sæpiùs: sileas, jam enim notus es passim; & dum ille alter nondum destitit verbis lacessere, tandem aliis pluribus audientibus addisse hæc verba: nî subitò taceat, ego pandam aliquid à te in N. commissum, quod tibi neutiquam feret rosas; id est: quô insigniter prostitueris, & damnificaberis. Jam quæri potest, quomodo in his tribus casibus vel contingentiis Titius deliquerit?

℟. ad primum membrum hujus Casûs, 393. ad dignoscendam gravitatem peccati, & obligationem restituendi famam inde consequentem, interrogandum esse è Titio, 1. an diffamaverit proximum de gravibus criminibus, honori præjudiciosis, vel de minùs gravibus, minùs præjudiciosis? 2. an de criminibus veris vel falsis? 3. si de veris, an hæc jam fuerint notoria, vel omnino occulta? tum verò primùm resolvet, quòd, si crimina vel potiùs defectus fuerint nullius quasi momenti, vel si de se gravia quidem, tamen jam notoria passim &c. Titiùs non deliquerit graviter. Econtra verò, si per suum libellum vel falsum crimen, vel crimen quidem verum, sed non notorium sparsit, vel ultra veritatis limites (ùt plerúmque

que fieri amat) exaggeravit, dicendum Titium gravissimè peccâsse, nedum contra justitiam, alterius famam, & honorem graviter lædendo, sed & contra charitatem, aliis præbendo scandalum, & occasionem sinistrè, non sinè gravi offensâ Dei, loquendi de diffamato &c. proptereáque obligandus erit, ut pro possibili conetur v. g. aliâ scripturâ resarcire famam & honorem proximo ademptum. Merito sanè Herincx noster *part. 3. tr. 2. disp. 7. n. 15.* ait: hunc diffamandi modum, per libellos scilicet famosos, vel diffamatorios, esse pestilentissimum diffamationis, seu detractionis modum, jam pridem nedum Jure civili *L. un. C. de famosis libellis*, sed & Canonico *C. qui in alterius 5. q. 1.* proscriptum, quam ob causam Gregorius XIII. *Constit. 4. Ea est.* tales scriptores libellorum voluit haberi infames, confirmavítque alias pœnas in similes statutas à SS. Pio V. *constit. 147.* Videatur Henno *art. 6. concl. 1. fin.* Tamburinus *in decalog. l. 9. c. 3. §. 1. n. 5.* vel Haunoldus *tom. 1. tr. 2. à n. 580.*

594. ℟. ad alterum membrum hujus Casûs, rursus pro dignoscenda gravitate peccati indagandum esse à Confessario 1. an de illo commercio carnali habuerit solùm suspionem, vel certam notitiam? & si hanc: 2. an hæc sciverit notitiâ privata duntaxat, an

verò publica, ità ut jam passim constiterit de illo? si dicat fuisse duntaxat suspectos, evidens est, eum esse condemnandum gravissimi peccati injustæ diffamationis, & honoris læsi, cùm propter solam suspicionem neminem liceat condemnare, consequenter neque prostituere publicè. Si respondeat, se certam quidem habuisse notitiam alicujus comercii carnalis, sed privatam solùm, rursus condemnandus erit gravissimi peccati, velut injustus diffamator &c. Denique si respondeat, jam passim, seu publicè constitisse de illo inhonesto commercio, videtur adhuc arguendus alicujus culpæ, licèt non tam gravis; quia fatetur, se id solùm fecisse animô confundendi, & publicè prostituendi proximum; quod certò sapit odium, & sinistrum affectum, non tam erga vitium personæ, quàm erga personam ipsam: Secus dicendum existimarem, si id fecisset præcisè animô dissolvendi illud commercium carnale, & scandalum publicum è medio tollendi; quò casu laude potiùs, quàm vituperiô dignus esset; tum quia ex hac suppositione nullam intulisset injuriam proximo suo; tum quia ex charitate ac pietate Christiana quilibet tenetur pro viribus laborare ad abroganda publica scandala, & gloriam DEI vel animarum salutem procurandam, prout constare debet ex dictis *part. 2. Theolog. mor. Conf. 12. à n. 354.*

395. ℟. jam ad tertium membrum hujus Casûs, conformiter ad dicta superiùs *n. 372.* Titium per se loquendo graviter peccâsse, non quidem ex eo præcisè, quòd jusserit adversarium suum silere, addendo, eum jam esse passim notum &c. quia hæc & similia verba homines non solent multùm apprehendere &c. benè verò ex eo, quòd dixerit, se aliquid de illo altero dicturum, quod nequaquam rosas feret &c. Quia tametsi per hæc verba nullum delictum in specie manifestaverit de suo adversario; nihilominus satìs eum in præsentia aliorum prostituit, significando saltem in confuso, eum alibi perpetrâsse gravia delicta &c. &c. qui modus (secundum dicta *l. cit.*) est sæpiùs magis perniciosus, quàm ille, quô crimina aliena apertè panduntur. Dixi tamen, Titium *per se loquendo* graviter peccâsse; nam per accidens subin contingit, ut similia fiant sinè peccato formali, id, quod & in nostro casu potuisset contingere, si Titius vel 1. id solùm fecisset ex prædominante passione, & sinè sufficienti deliberatione, vel 2. si hæc solùm dixisset ad retundendas contumelias ab alio sibi illatas, eúmque absterrendum à similibus inferendis; vel, si 3. contigit in talibus circumstantiis, in quibus alii audientes propterea nil prorsus moti fuère ad concipiendam sinistram suspicionem, aut judicium de illo adver-

adversario &c. utpote scientes benè, similia potiùs ex indeliberatione, & prædominante furore fieri, quàm animô serioso &c. quàm ob causam jam suprà *n. 351.* monuimus, mulierculárum dictis, dum sese nescio quibus contumeliis ac opprobriis rixando proscindunt, à prudentioribus similia audientibus nullam prorsus adhiberi fidem. Videantur Stephanus à S. Paulo Theolog. mor. *tr. 4. disp. 6. n. 6.* Tambur. *l. 9. decalog. c. 3. §. 2. n. 5.* Michel *tr. 4. part. 3. §. 2. n. 5. fol. 1039.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius cujusdam Ecclesiæ Rector, insigni ab alio quodam magni nominis viro (quem Cajum appellamus) calumniâ fuit affectus, dum in præsentia aliorum duorum subditorum fuit appellatus concubinarius. Et licèt hanc calumniam amore & exemplô Christi statuerit patienter ferre, dissimulando factum, soli innocentiæ suæ confisus, nihilominus aliorum instinctu permotus calumniatorem illum judicialiter accusavit. Hic, cùm factum negâsset, ad instantiam Sempronii vocantur à Judice testes de auditu, à Sempronio allegati: comparûere hi duo, verùm, probabiliùs timore incurrendi disgratiam, vel subeundi alterius magni incommodi à Cajo, absolutè negârunt, se quidpiam unquam audiisse de illa calumnia Sempronio illata à Cajo, unde & factum, ut Sempronius de novo

fuerit insigniter prostitutus, velut injustus calumniator, & pacis perturbator. Quæritur jam ad nostrum propositum 1. an Sempronius benè egerit, accusando Cajum? 2. an allegati testes salvâ conscientiâ potuerint negare factum?

396. ℟. ad primum quæsitum cum distinctione. Vel enim suberat periculum, ne illa calumnia, aut contumelia ulteriùs spargeretur in vulgus, vel nullum suberat? si nullum subfuit, quia fortassiis Cajus solùm ex crapula, præcipitantia &c. hoc dixerat, tunc non benè fecit Sempronius accusando Cajum; tum quia per accusationem & strepitum judicarium sese exposuit periculo incurrendi majorem prostitutionem, quod planè in similibus casibus semper timendum; eò quòd semper aliquid hæreat: semper etiam timenda aversio animorum, Pastoribus summopere fugienda &c. ideóque ex hac suppositione meliùs fecisset, exemplô Christi patienter tolerando injuriam à calumniatore sibi illatam, & præcisè petendo à Cajo, ut hanc coram duobus illis auditoribus revocaret &c. At verò, si supponatur subfuisse periculum ulterioris promulgationis, & inde nasciturae diffamationis publicæ; bene omnino fecit Sempronius accusando Cajum, & postulando ab eo reparationem honoris læsi. Ratio est: quia diffamatio Pastoris non solùm redun-

dat

dat in hujus detrimentum, ſed vel maximè in detrimentum animarum; nam ſi Paſtor ipſe publicè audiat concubinarius, qualem oviculæ ad eundem habebunt confidentiam? planè nullam, juxta effata magni Gregorii *hom. 12. Matth. 25. Cujus vita deſpicitur, reſtat, ut prædicatio contemnatur.* Hinc S. Thomas *2. 2. q. 72. art. 3. in corp.* quandoque oportet, ut contumeliam illatam repellamus, maximè propter duo. Primò quidem propter eum, qui contumeliam infert, ut videlicet ejus audacia reprimatur: aliô modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas. Hac de cauſa Chriſtus Dominus ipſe contumelias ſibi illatas repuliſſe legitur *Matth. 12. 25.* Idipſum præſtitit Paulus Apoſtolus *Act. 26. 25.* Videatur Pontas *in Dictionar. Caſ. V. detractio. Reſponſ. ad Caſum 17.*

℟. jam ad alterum quæſitum. Allegati teſtes non potuêre ſalvâ conſcientiâ negare factum. Ratio eſt: quia juxta *communiſſimam DD.* ſententiam, videndam apud Leſſium *de J. J. l. 2. c. 30. n. 44.* Laymann *Lib. 3. de Juſt. tr. 6. c. 4. n. 8.* teſtis ſaltem ex charitate tenetur dicere veritatem, ſi hâc non manifeſtata videat impendere grave malum alicui privato, quod aliter non poteſt impediri: quin etiam, ubi proceditur viâ accuſationis, & delictum plenè probari 397.

 poteſt,

poteſt, teſtis citatus ad requiſitionem Judicis tenetur ſaltem ex juſtitia legali dicere veritatem. Et certè, ſi in hoc caſu teſtis non poſſet cogi, nemo ampliùs de facili auderet accuſare; quia crimen non poſſet probare nolente teſte, & ſic audiret calumniator, prout etiam in noſtro hoc caſu contigit: hoc autem redundaret in damnum publicum; ergo teſtes allegati tenebantur fateri veritatem ſub gravi culpa.

Dices tamen contra hanc reſolutionem: nemo tenetur agere teſtem, ne quidem in judicio, quando ex tali teſtimonio vel ſibi, vel ſuis metuit notabile damnum; quia charitas ſuadet, ut unusquisque conetur potiùs ſe, ſuósque, quum alienos ſervare indemnes: ergo ſi teſtes timore ſubeundi magni incommodi reticuêre veritatem, nequaquam condemnandi ſunt alicuius peccati.

598. ℞. diſtinguendo, & explicando *anteced.* Nemo tenetur agere teſtem &c. quando illud damnum, quod ſibi timet, eſt notabliter majus, vel ſaltem æquale illi, quod alter deberet ſubire tranſ. ſi damnum ſit minùs, vel, ſi ex negato teſtimonio nedum homini privato, ſed & bono communi immineat notabile damnum, *nego*; tunc enim privatum damnum vel incommodum debet poſtponi, prout præter DD. allegatos docent Navarrus *c. 25. n. 50.* Covarruvias *qq. pract.*

c. 18.

c. 18. apud Lessium *l. c. n. 50.* atqui in nostro casu damnum quod innocens Pastor vel Rector Ecclesiæ deberet subire, est procul dubio incomparabiliter majus illô, quod timuêre testes. Accedit insuper, quòd ex negato testimonio, & inde fluente diffamatione, seu prostitutione Pastoris (sive concubinarius, sive calumniator injustus audiat) non soli Pastori, sed & bono publico, animarum scilicet saluti, ingens periculum immineat, ob rationem jamjam allegatam: ergo major est ratio habenda hujus periculi excludendi. Adde, quòd testes non solùm supponantur recusâsse, aut dissimulàsse, reddere testimonium veritati, sed & positivè negaverint (contra omnem veritatem) se quidpiam audivisse de illa calumnia, simul & contumelia Pastori illata; quod utique falsissimum fuit, & summopere perniciosum tum Rectori, tum etiam aliis subditis.

CASUS TERTIUS.

CAjus jam pridem lascivô amore captus, rem haud infrequenter habuit cum Caja; quæ, cùm asseverârit; se portare uterum operâ Caji, huic haud immodicum timorem incussit ex periculo prostitutionis subeundæ: cœpit proin Cajus dubitare, an illa non conceperit ab alio valdè sibi suspecto: hoc ut certiùs exploraret, aliquando Scriniolum Cajæ clam aperuit, epistolas inde exemptas legit, &

ecce?

ecce! reperit unam, vi cujus ille Corrivalis suspectus fatebatur, se esse Patrem prolis, esse insuper paratum, ad eam alendam, & ad subministrandas necessarias expensas in hujus educationem. Venit ergo Cajus cum eadem epistola ad quendam Theologum, quærens, an non sibi liceat hanc epistolam manifestare aliis, præsertim Judicibus Ecclesiasticis, tum ad se indemnem servandum, tum etiam ad publicè prostituendum illud infame scortum, Cajam scilicet, quæ sibi innocenti tantam, inurere notam, cum tot ac tantis expensis intendit. Quid ad hoc Theologus, vel Confessarius respondebit?

399. ℞. Confessarius dicat Cajo 1. quòd teneatur priùs Cajam charitativè admonere, ne sibi (Cajo scilicet) injustè imponat, aut expensas pro alimentanda prole non sua prætendat, multò minùs coram aliis, præsertim Judicibus Ecclesiasticis, se prostituat, secus si fecerit, comminetur eidem publicam prostitutionem, & revelationem criminis cum alio, qui verus est Parens, & ùt talis demonstrari potest, commissi. Quod si tali comminatione, & fraternâ, seu charitativa correctione flocci pensâ, Caja nihilominus præsumat Cajum coram aliis, præsertim Judicibus Ecclesiasticis prostituere, accusare, & expensas in alimentandam prolem prætendere, dicat eidem secundò, quòd sinè peccato liceat præfatam epistolam aliis, coram quibus injustè diffamatus vel

vel accusatus fuit, præsertim Judicibus Ecclesiasticis exhibere, ad se indemnem servandum. Ratio prioris est: quia non licet proximi crimen occultum propalare aliis, quando hujus correctio, vel damni sibi imminentis aversio prudenter sperari potest per viam correctionis frarernæ; secus enim proximus foret rationabiliter invitus. Et certè, si hoc mediô Cajus & se ab injusto damno, simul & amasiam à prostitutione, vel infamiâ publicâ eximere valeat, omnino imprudenter, & sinè causâ exhibitione litterarum, seu epistolæ clam obtentæ id tentaret; cùm hâc viâ certò certiùs incursurus sit notam & infamiam, ratione commercii carnalis habiti cum tali prostibulo: ergo non solùm charitas proximo debita, sed & æquitas naturalis, & prudentia suadent, ut in tali casu præmittatur fraterna correctio, & hâc viâ suaviore incedatur, ad obtinendum id, quod æquum, & justum est. Videantur de hoc dicta *part. 2. Theolog. decalog. Confer. 10. n. 296. & seqq.*

Ratio autem posterioris, quòd scilicet Cajo liceat litteras exhibere, nî amasia velit acquiescere &c. hæc est: quia fas est, crimen verum detrahentis, vel falsò accusantis manifestare, quando id necessitas postulat, ad elidendam; vel enervandam authoritatem illius, nam injuriam patiens habet 400.

jus

jus ad se defendendum, nec detrahens, aut injustè accusans potest esse rationabiliter invitus, cùm ipsemet cogat injuriatum ad hoc medium necessarium pro sui justa defensione ac indemnitate, prout habet *communis DD.* Sanchez *tom. 2. Consil. l. 6. c. 5. dub. 23.* Lugo & Molina, quos citat & sequitur Cardenas *dissert. 26. cris. 2. Theolog. c. 5. n. 48.* ergo si amasia, non obstante fraternâ admonitione Caji, nihilominus præsumat hunc accusare, proptereáque diffamationem, ac prostitutionem famæ, vel honoris patiatur, id sibi imputare debet.

Dices tamen contra hanc resolutionem. Qui notitiam alieni criminis acquisivit injustè v. g. aperiendo, vel intercipiendo litteras secretas illius, nunquam potest uti illâ notitia, ne quidem ad evadendam mortem, sed debet se gerere perindè, ac si illam nunquam comparâsset; notitia enim, quam quis injustè acquirit, non est moraliter sua, prout ex communi tradunt Lugo, Haunoldus *tr. 2. n. 536.* & alii; atqui Cajus notitiam illam injustè acquisivit ex lectione litterarum secretarum: ergo hac notia nunquam licet uti.

401. ℟. *transf. maj. neg. min.* nam juxta receptam DD. sententiam apud Babenstuber *tr. 7. disp. 5. art. 4. n. 56. & 59.* Henno *in decalog. disp.*

disp. 9. a. 8. concl. 2. & alios passim, fas est, alterius litteras legere, vel secretum revelare, quando necessitas id postulat, vel ad proximum innocentem, vel ad se ipsum indemnem servandum, vel notabile damnum evitandum: atqui nostro hoc casu lectio litterarum secretarum, earúmque exhibitio supponitur omnino necessaria, ad repellendam injuriosam læsionem, quandoquidem supponitur, amasiam aliâ via cohiberi non potuisse ab injusta, & valde præjudiciosa accusatione.

Deinde, fas est uti notitiâ secreti injustè obtenta, quando supervenit causa justificans usum talis notitiæ. talis autem causa justa juxta opinionem Lugonis *tom. 1. de Just. disp. 14. sect. 7. n. 103.* & Haunoldi *loc. cit. n. 535.* est, si alius vel te ipsum, vel alium tertium innocentem injustè vexet, nec possit aliter repelli, nisi per manifestationem secreti, atque occulti criminis: id, quod & in nostro casu supponitur contingere: ergo Cajus exhibendo litteras illas non peccat; sicut nec peccaret, si priùs alicui injustè fuisset furatus gladium, & postea eôdem gladio uteretur contra illum ad propriam vitam defendendam; vel si abstulisset equum, & postea conjectus à Domino in proximum periculum mortis: eôdem equo uteretur ad evadendum periculum.

§. III.

§. III.

Corollaria ex hactenus dictis inferenda.

402. COlliges ex hactenus dictis primò, omnes contumelias esse ejusdem speciei, non minùs, quàm omnes detractiones; nam quemadmodum per detractiones eadem fama, ità per contumelias idem honor læditur: ex quo consequens est, non esse necessariò explicandum à pænitente, neque à Confessario indagandum, quô modo honor fuerit læsus &c. licèt exprimendum sit, si contumelia fuit gravis seu mortalis; sicut enim furtum grave & leve in ratione furti specie non differunt, & nihilominus explicandum est, si furtum fuit grave, seu mortale, eò quòd peccatum mortale quâ tale specie morali differat à peccato veniali; ità pariter distinguendum est, & discurrendum de contumelia mortali ac veniali. Videatur la Croix *l. 3. p. 2. n. 1227.*

403. Colliges secundò, peccare eum, qui diffamatum in uno genere, vel potiùs in una specie peccati v. g. fornicationis, præsumeret etiam diffamare in alia specie adhuc occulta &c. Ità contra Sylvestrum *communis DD.* Tambur. Bonacin. Lessius *dubit. 14.* Ratio est: quia tametsi supponatur ami-

amisisse famam in uno genere vel specie v. g. luxuriæ, non eô ipsò amisit famam in alio genere: ergo huic detrahens in alio genere peccat contra justitiam: secus dicendum foret, si illa vitia aut flagitia essent valde affinia, ità, ut unum quasi sequatur ex altero. Hinc fit, ut non peccet, qui de publicè infamato v. g. de commissa fornicatione vel adulterio &c. diceret, eum scripsisse litteras amatorias; vel qui de Marito ebrioso diceret, eum malè tractare suam Uxorem &c. Videatur Babenstuber *cit. n. 38.* Henno *ubi suprà q. 3. art. 3. Resol. 1. & 2. post. concl. 3.*

Sed quid, ais, si sciam aliquem olim publicè fuisse prostitutum, & expositum ad numellas v. g. ob defraudationes communitatis &c. sciam insuper, illum jam esse interea emendatum, licebitnè huic nunc in alio loco, ubi integram possidet famam, crimen aut infamiam objicere, vel aliis divulgare?

℞. Certè non licet, sed peccabis saltem 404.
contra charitatem, nisi id facias urgente aliâ rationabili causa, v. g. ad avertendos alios propter periculum relapsûs &c. Ratio est: quia charitas præcipit, ut aliorum defectus nulli præjudiciosos vel perniciosos potiùs studeamus celare, quàm manifestare: ergo contrarium agendo peccas, saltem contra

charitatem. Leſſ. *l. 2. c. 11. n. 82.* Tamburinus *lib. 9. decalog. c. 3. §. 2. n. 18.*

405. Dixi: *ſaltem contra charitatem:* nam, ſi ille fuiſſe ſolùm alio tempore infamatus ob crimen evidens evidentiâ facti, & poſtea alibi bene vivendo bonam ſibi comparâſſet exiſtimationem & famam, tu illum jam infamans aut proſtituens, nedum contra charitatem, ſed & contra juſtitiam peccares; quemadmodum enim fama proprio factô amittitur, & infamia contrahitur, ità etiam proprio factô infamia purgatur, & fáma amiſſa recuperatur: ergo ſi ſcias, proximum jam emendatum ab illo crimine, diffamando illum peccabis etiam contra juſtitiam. Juxta *communiſſimum DD.* videndam apud Sporer *tr. 5. c. 4. n. 72.* Secus dicendum putat Azorius *Inſt. mor. par. 3. lib. 13. c. 6. dub. 8.* ſi quis fuiſſet factus infamis infamiâ juris, id eſt, per ſententiam Judicis, quales ſunt illi, qui auctoritate Judicis ad Numellas exponuntur; quia ſicut infamia juris non incurrirur propriô factô, ſed authoritate juris, ità nec fama recuperatur, niſi auctoritate Judicis: ergo quamdiu hoc non fuerit factum, tu objiciendo, aut exprobrando crimen illud, non peccabis contra juſtitiam, licèt adhuc poſſis peccare contra charitatem proximò debitam, ſi id facias ſinè permagna, & urgente cauſa. Revide dicta ſuperiùs *n. 358.*

Colli-

Colliges tertiò, graviter peccaturum Medicum vel obstetricem, qui vocati secretò ad puerperam, vel aliam puellam ex fornicatione gravidam, illud crimen aut puerperium hactenus aliis incognitum, fortè etiam in hoc loco nunquam cognoscendum &c. aliis manifestarent. Ratio est: quia vocantes in talibus circumstantiis censentur ipsis velle imponere obligationem secreti; & vocati saltem ex tacita conventione censentur sese obligare ad silentium: ergo contrarium agentes graviter peccant, & injustè diffamant proximum: secus tamen dicendum foret, si tale delictum, vel puerperium &c. jam pluribus innotuisset, ità, ut moraliter loquendo spectatâ hominum fragilitate nequeat ampliùs contineri sub rosa; quòd verò de Medico & obstetrice hic diximus, idipsum intelligas velim de Consilariis Principum, de Belliducibus &c. &c: quantùm ad revelatioaem secretorum ipsis commissorum. 406.

Colliges proin quartò, mortaliter peccaturum Belliducem Cæsareum, qui vel armis, vel aurô captus, Turcis secreta consilia contra eos inita manifestaret, utique non sinè magna pernicie Reipublicæ Christianæ, vel totius Exercitûs. 407.

Hinc talis deberet potiùs mortem, vel quælibet tormenta subire, quàm secretum violare. Ità Dicastillo *l. 2. tr. 2. disp. 12.*

dubit. 3. n. 591. Laymann *l. 3. tr. 3. p. 2. c. 5. n. 3.*

Ratio est: quia cùm aliunde constet, bonum Reipublicæ præferendum esse bono privato, haud immeritò Princeps vel Respublica bene ordinata censetur hujusmodi secreta suis Judicibus, officialibus publicis, consiliariis &c. non aliter contulisse, nisi sub onere servandi secretum, etiam cum dispendio vitæ, ac fortunæ propriæ. Tales igitur interrogati, vel examinati ab inimicis &c. tutâ conscientiâ possunt dicere, immò etiam cum restrictione mentali jurare, se nihil scire de talibus &c. &c.

408. Colliges quintò, Visitatorem Religiosorum enormiter peccaturum, si personas, à quibus aliorum defectus corrigendos suscepit (nisi justitia pro casu falsæ delationis aliud suadeat) manifestaret. Ratio est: quia hujusmodi defectus non solent committi, nisi sub conventione saltem tacita servandi secretum &c. & certè talis manifestatio vehementissimè absterreret subditos à declarandis defectibus corrigendis; quod cederet in perniciem Religionis.

409. Colliges sextò, similiter peccare illos, qui acta, dicta, vel gesta in Diffinitorio aliis, fortè sibi familiaribus, aperiunt, præsertim declarando iisdem, qui pro-vel contra ipsos fuerint, in ordine ad hoc vel illud officium, vel saltem implicitè manifestando adversa-

rios

rios &c. v. g. dicendo: ego, talis & talis, non fuimus contrarii, sed &c. hoc enim modô satìs apertè indicant, quinam fuerint contrarii, unde non solùm contra expressum & formale præceptum S. Obedientiæ, (Quòd semper à Præside solet imponi) graviter peccant, sed & contra charitatem proximo debitam, dum hôc modo discordiarum ac divisionum semina spargunt; quòd & in statutis generalibus *c. 6.* §. *13. n. 5.* graviter fuit prohibitum, sed pœna biennalis inhabilitatis ad officium Diffinitoriatûs. Videatur Henno *tr. in decalog. disp. 8. q. 3. a. 8. Resol. 2. post concl. 1.*

Colliges septimò, non solùm illos graviter delinquere, qui libellos famosos componunt (tametsi crimina vera, occulta tamen; & à fortiori si crimina falsa affingunt, aut manifestant) sed & illos, qui hujusmodi libellos infamatorios describunt, & ulteriùs publicant &c. &c. Hinc meritò Filliucius *tr. 4. n. 82.* ait, eos, qui reperiunt hujusmodi libellos, si advertant esse infamatorios, teneri ad eos rescindendos, & delendos, antequam aliis manifestent; quod, si non faciant, graviter peccant, & velut cooperatores scriptorum infamium subjiciuntur iisdem pœnis, quas paulò superiùs *n. 393.* recensuimus. Si tamen talis libellus (de veris intellige, non de falsis criminibus) jam sit satìs publicatus, pro- 410.

babiliter nòn ampliùs peccat graviter, qui illum ulteriùs divulgat. Ratio est: quia per publicationem factam jus famæ jam fuit deperditum: ergo ulteriùs diffamando non peccabis, saltem non contra justitiam, nisi aliud damnum diffamando inde causandum prævideas: id quod praxi fidelium etiam timoratorum hodiedum confirmatur; vix enim reperies unum, qui conscientiæ sibi ducat, vel crimen, vel libellum diffamatorum jam semel publicatum, & satis notorium, ulteriùs promulgare, vel transscribere, prout bene advertit Tamburinus *l. 9. decal. c. 3. §. 1. n. 5.*

411. Colliges octavò, graviter peccare illum, qui malitiosè expiscatur alterius secretum v. g. interrogando, explorando quasi per rimulas, vel incautum decipiendo &c. ità ex *communi DD.* Henno *cit. art. 8. concl. 3.* Ratio est: quia unicuique competit jus ad suum secretum: ergo injuriam infert, qui illud per fraudem expiscatur, vel extorquet ab invito. Excusabitur tamen, qui hoc facit ex rationibus, vel aliqua earum, quas suprà *n. 390.* allegavimus, vel qui hoc facit in ordine ad cognoscendam qualitatem, dignitatem, mores &c. Personæ ad Officium, Beneficium, Prælaturam &c. promovendæ, vel in matrimonium assumendæ, modò ipsius intersit talia cognoscere. Ex his tandem ulteriùs.

Col-

Colliges nonò, graviter peccaturum illum, 412.
qui notitiâ alieni secreti, sive ex apertione, interceptione &c. litterarum, sive aliô quocunque demum modô injustè obtenta uteretur in damnum proximi, utputa eidem lucrum justum præripiendo, vel officium, beneficium &c. præoccupando &c. &c. Sporer *tr. 5. c. 4. n. 46.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 1233.* Ratio est: quia quicunque injuriam intulit, tenetur eam tollere, vel saltem non continuare: sed qui notitiâ secreti alteriùs injustè acquisita uteretur in damnum vel perniciem proximi, modô mox relato, non solùm non tolleret, sed continuaret injuriam: ergo hâc utendo graviter peccaret, contraherétque inde obligationem restituendi pro rata spei, quam proximus habuit ad obtinendum tale lucrum vel beneficium, prout constabit ex dicendis *de Restitutione Conf. 4. à. n. 96.*

Dixi tamen, *qui uteretur notitiâ alieni secreti* 413.
injustè obtenta; nam secus dicendum arbitror, si quis venit in notitiam alieni secreti justè, seu sinè injuria alteri illata v g. audiisti alium discurentem de quodam secreto conficiendi certum artefactum &c. vel narrante alio tu percepisti, in tali vel tali loco merces exiguo pretiô comparari posse &c. tu verò hujus arcani non surdus auditor, illico tentas artefactum, & feliciter conficis, vel comparas hujusmodi merces, sicque lucrum alteri quodammodo præripis &c. in tali casu ego

ego non video, cur tu alicujus peccati condemnari posses, tum quia tibi non minùs quàm alteri fas est negotiari, aut artefactum conficere; tum etiam quia, ùt suppono, illi alteri non competebat soli jus privativè conficiendi tale artefactum, vel aucupandi hujusmodi lucrum: & licèt fortassis ipse solus hoc secretum noverit, vel invenerit, si tamen tu sinè ulla prorsus injuria venisti in notitiam talis secreti, non apparet, cur tali notitiâ, utpote jam tua moraliter, in tuum favorem uti non valeas. Profectò id ipsum confirmata praxis timoratorum; nam si quis artefactum alterius, vel naturali ingenii sagacitate perscrutari, vel docilitate imitari valeat, non vituperandus, sed commendandus videtur, nec immeritò huic applicari potest illud, quod apud Sylvestrum *summâ V. Emptio. q. 17.* legitur dictum de quodam, qui litteras alterius Mercatoris pro derelictis habitas non sinè ingenti suo lucro legerat, scilicet, *si legerat solùm ut sciret, curiositas erat; si verò ut inde sibi provideret, commodísque suis studeret, humana, non vitiosa prudentia fuit.*

INDEX.

INDEX
Alphabeticus rerum, ſeu materiarum in hoc Opuſculo contentarum.

NB. Littera C. Conferentiarum; n. cum cifra numerum marginalem denotat.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

Judi-

N.

O.

P.

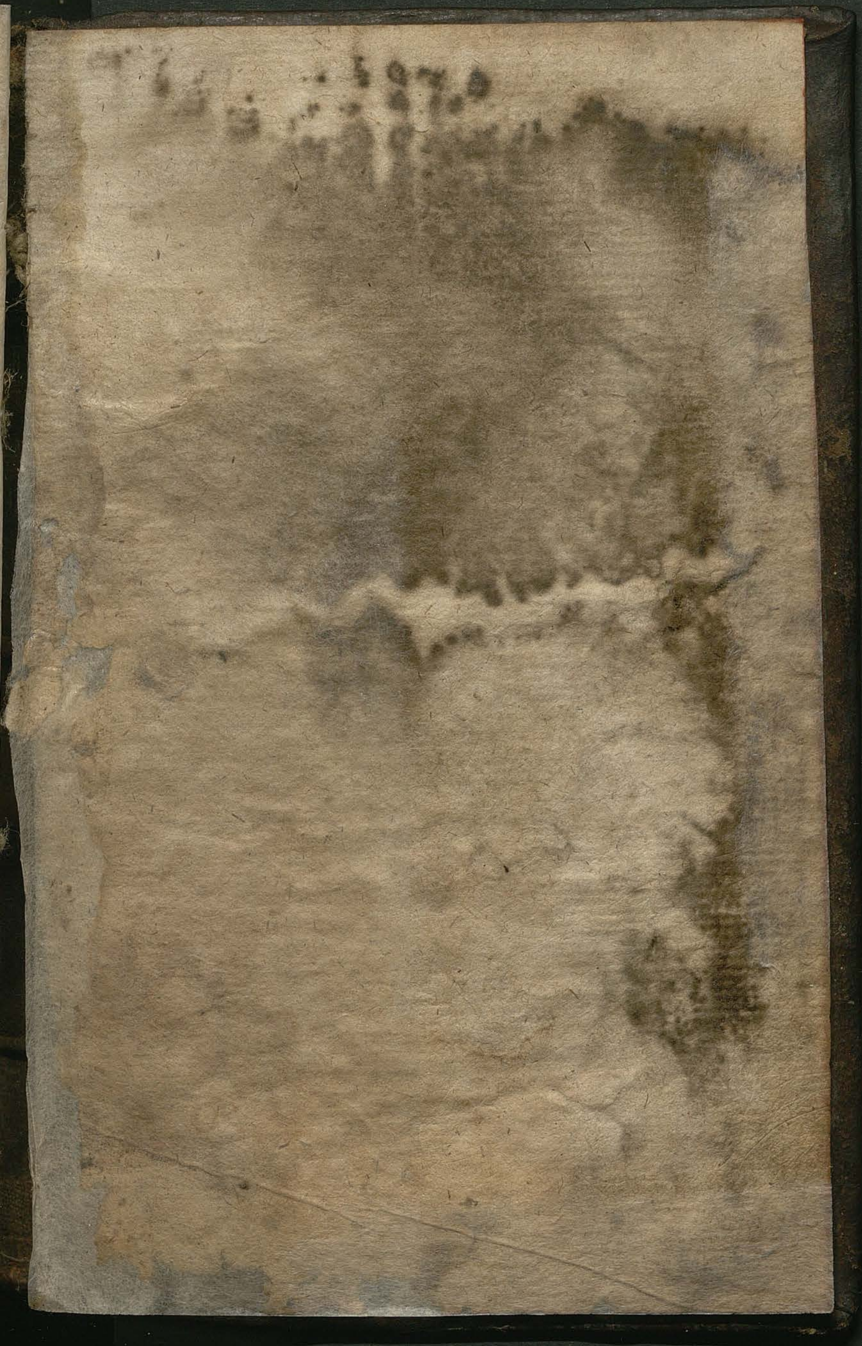
R.

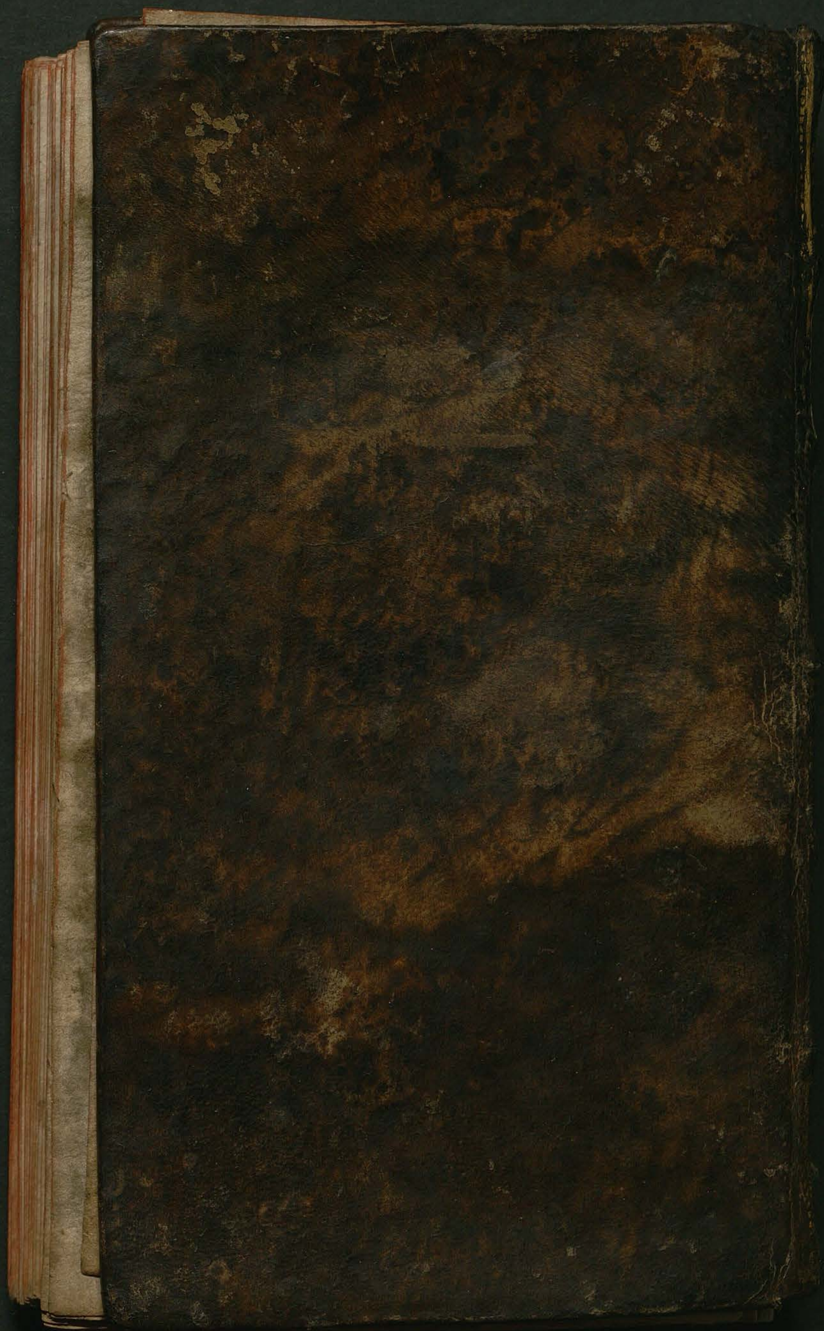
S.

T.

U.

THEOLOGI
MORALIS
DECALOGA

PARS IV

